

A visszacsatolt keleti terület.

Le territoire oriental récupéré.

Közigazgatás.

Administration publique.

Résumé. La Roumanie avait, dans la région y annexée par le traité de Trianon, changé en beaucoup d'endroits la division administrative hongroise. Les mesures prises à cet égard, nécessitées en partie par le fait que la frontière fixée à Trianon avait coupé en deux certaines unités administratives, tendaient surtout à rendre favorable pour les Roumains la répartition des nationalités dans les comitats d'une population principalement hongroise. Dans ce but, des secteurs où dominait l'élément hongrois furent rattachés à d'autres comitats.

Depuis le traité de Trianon, la Roumanie a réorganisé plusieurs fois son administration publique (en 1925, 1929, 1936, et pour la dernière fois par la loi du 14 août 1938). Cette loi divisait le Royaume en 10 provinces, considérées comme des personnes morales et formant chacune une unité administrative d'une gestion financière propre. Parmi ces provinces, celles de la Maros, de la Szamos et du Temes étaient entièrement dans la région enlevée à la Hongrie. Les comitats de Brassó et de Háromszék furent rattachés à la province de Bucegi et deux communes transylvaines, à la province de Suceava. En vertu de ladite loi, les comitats et les arrondissements ne sont pas investis de la capacité civile. Selon le droit administratif roumain, les communes se divisent ainsi: 1. villes autonomes; 2. chefs-lieux départementaux; 3. villes départementales; 4. communes rurales; 5. communes ayant une station balnéaire ou climatique; 6. communes aux environs de villes.

Ainsi, la division faite par les Roumains sur les territoires qu'ils viennent de rendre à notre pays diffère essentiellement de celle du temps du régime hongrois. Elle diffère considérablement pour les limites des comitats et le nombre des arrondissements, qui est plus grand qu'avant la guerre mondiale. Selon la division roumaine, il y a sur les territoires rendus 2 villes autonomes et 20 villes départementales, contre 4 et 16 sous le régime hongrois.

Sur les territoires récupérés, administrés pour le moment par les autorités militaires hongroises, la division administrative roumaine de 1936 a été provisoirement maintenue, en attendant qu'on y mette en vigueur les mesures, actuellement préparées, qui les changeront administrativement.

Románia, miután a trianoni békében neki juttatott területen az államhatalmat átvette, a régi magyar közigazgatási beosztást nem hagyta meg változatlanul, hanem nagyobb arányú átrendezést hajtott végre. A helyi közigazgatás szervezetének említett átrendezése bizonyos vonatkozásban magától érthetődő volt, mert a trianoni békében megállapított határvonal nem lévén tekintettel a közigazgatási határokra, olyan új egységek, megye és járás töredékek keletkeztek, melyek sem a Magyarországnak meghagyott, sem pedig a Romániának ítélt területen önálló közigazgatási egységet nem alkothattak. A megcsontított vármegyéket és járásokat Romániában is, akárcsak nálunk, mikor a közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék megalkottattak, más szomszédos közigazgatási egységekhez kellett csatolni. Ilyen természetes, gyakorlati közigazgatási szempontok parancsolta változás volt pl. az augusztus 30-i döntéssel visszacsatolt területen, hogy az a 15 község, amely Ugocsa vármegye tiszántúli járásából Romániának ítéltetett, a szomszédos Szatmár vármegyéhez csatoltatott. Sajnos, a végrehajtott közigazgatási átcsatolásoknak nemcsak ilyen természetű indító okai voltak, hanem nemzetiségpolitikai szempontok is közrejátszottak a jogtörténelemben valószínűleg páratlan gyorsasággal egymást követő kisebb-nagyobb közigazgatási változások megalkotásában.

A helyi közigazgatás többször bekövetkezett átszervezésének célja félreismertetlenül az volt, hogy azokban a vármegyékben, ahol a magyar nemzetiségűek aránya a román állam számára kellemetlenül magas volt, a magyarok aránya lehetőleg lecsökkentessék, vagyis a magyar területek olyan közigazgatási egységekhez csatoltassanak, melyekben a románok aránya viszonylag magas. Hogy a közigazgatási átrendezések megalkotásában ilyen nemzetiségpolitikai szempontok is közrejátszottak, azt a románok maguk is elismerték, mikor egyik reprezentatív munkájukban¹⁾ az 1925. évi közigazgatási reform szükségességét azzal indokolták, hogy ez a közigaz-

¹⁾ Enciclopedia României, 1938. I. köt. 306. l.

MAGYARORSZÁG TRIANONI SZÉTDARABOLÁSA ÉS HÁROMSZORI TERÜLETGYARAPODÁSA.

AZ EGYES ÁLLAMOK TRIANONI RÉSZESÉDÉSE:
(1910. évi népszámlálás alapján)

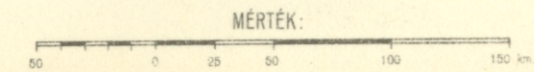
	Km ²	Lélekszám
ROMÁNIA	103.093	5,257.467
JUGOSZLÁVIA		
a) anyaországból	20.551	1,509.295
b) Horvát-Szlavónország	42.541	2,621.954
CSEH-SZLOVÁKIA	61.633	3,517.568
AUSZTRIA	4.020	291.618
LENGYELORSZÁG	589	23.662
OLASZORSZÁG	21	49.806
Elszakított területek összesen:	232.448	13,271.370
Magyarországnak megmaradt	92.963	7,615.117
Magyarbirodalom összesen	325.411	20,886.487

Területgyarapodás	1) Km ²	Lélekszámbecslés 1939. XII. 31.
1938	11.927	1,058.000
1939	12.061	670.000
1940	43.104	2,633.000
Területgyarapodás összesen	67.092	4,361.000
Trianoni Magyarország	93.073	9,129.000
Magyarország 1940-ben	160.165	13,490.000

1) Újabb felmérés alapján

—●—●—●— RÉGI ORSZÁGHATÁR
 - - - - - MAI ORSZÁGHATÁR
 VOLT TRIANONI HATÁR
 MEGYEHATÁR

gatási reform volt hivatva biztosítani az ország „politikai és lelki egyesítését”.

Alig magyarázható mással, mint nemzetiségpolitikai szempontok érvényesülésével például az a közigazgatási területi változás, amit a románok a volt magyar Szilágy vármegyétől nyugatra eső területen hajtottak végre. Itt a volt Szatmár vármegyében fekvő nagykárolyi járásnak Romániához csatolt részén a magyarok aránya az 1910. évi népszámlálás szerint 80·8% volt, a szomszédos azelőtt Bihar vármegyében fekvő érmihályfalvi járásban pedig 86·4%. Hogy ezt a nagy magyar többségű vidéket legalább papíron meg lehessen szüntetni, az említett két járást a román többségű, csak 37·9%-nyi magyart tartalmazó Szilágy vármegyéhez csatolták. Ezzel ugyan Szilágy vármegyében 49·4%-ra emelkedett a magyarság aránya, de viszont Szatmár vármegyében sikerült a magyarok arányát 65·1%-ról 46·2%-ra lenyomni (figyelembe véve a vármegye keleti részén végrehajtott átcsatolást is), úgyszintén Bihar vármegyében is 52·8%-ról 42·4%-ra. Hasonló eredmények elérése céljából történtek azok a közigazgatási változtatások is, melyeket Erdély beljebb fekvő megyéiben hajtottak végre, így Maros-Torda vármegyében, ahol a magyarság aránya 57·4%-ról 51·0%-ra nyomtatott le. Egyedül a három székely vármegyében: Csíkban, Háromszékben és Udvarhelyben nem sikerült eltüntetni a magyarságot a közigazgatási beosztás megváltoztatásával, ahol is a magyarság aránya mindenütt jóval 80% fölött volt (Csík vármegyében 86·4%, Háromszék vármegyében 83·4% és Udvarhely vármegyében 95·4%). Itt a természeti adottságok is meggátolták a nagyobb mérvű közigazgatási átcsatolásokat, mert a Kárpátok karéja miatta a Székelyföld vármegyéi és az óromániai megyék között nem lehetett átcsatolásokat végrehajtani.

Erdély román uralom alá jutásának idején, vagy ahogy a románok nevezték, az egyesülés idején, az elszakított területek közigazgatási beosztását és szervezetét illetően a törvényhatóságokról szóló 1886. évi XXI. és a községekről szóló 1886. évi XXII. törvénycikkek voltak érvényben. E törvénycikkek rendelkezései, kiegészítve a kormányzótanács két határozatával (II. és XXII. sz.), a román uralom első éveiben továbbra is érvényben maradtak. Az első közigazgatási reformot, mely lényegében azt jelentette, hogy a régi királyság törvényei kiterjesztettek a csatolt terüle-

tekre is, aránylag későn, 1925 június 24-én proklamálták. Ez a reform nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, nemsokára új közigazgatási reformot hoztak, mely 1929 augusztus 3-án lépett életbe. E reform által az 1925. évi törvénnyel szemben bizonyos fokú decentralizációt valósítottak meg; nagyobb autonómiát biztosítottak a helyi életben. Tudományszakunk szempontjából ez a reform azért érdemel figyelmet, mert az idézett törvény életbelépte alatt hajtatott végre és az akkor érvényes közigazgatási beosztásnak megfelelően dolgoztatott fel az 1930. évi népszámlálás. Az 1929. évi reform nem volt hosszú életű és a törvény egymásutáni módosításával visszatért megközelítőleg az 1925. évi törvényhez. 1929-től 1936-ig, mikor ismét egységesen rendeztették a közigazgatás, nem kevesebb mint tizenegy törvényváltoztatás történt.

Utoljára az 1938 augusztus 14-i törvény szervezte át Románia helyi közigazgatását. Ez a törvény a román királyságot tíz tartományra osztotta fel. A tíz tartományból három teljes egészében a trianoni békében Romániának ítélt területen feküdt, kettő pedig átnyult erre a területre. A tartomány az idézett törvény szerint önálló jogi személyiséggel és külön költségvetéssel bíró közigazgatási egység. Élén az államtitkári rangban lévő hat évre kinevezett királyi helytartó áll. A Magyarországtól elcsatolt területet érintő tartományok neve a következő volt: Maros-tartomány, Szamos-tartomány, Temes-tartomány, Bucegi-tartomány és Suceava-tartomány.

Maros-tartomány székhelye Gyulafehérvár volt és a következő megyéket foglalta magába: Alsó-Fehér, Torda-Aranyos, Maros-Torda, Csík, Udvarhely, Fogaras, Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő, Szeben.

Szamos-tartomány székhelye Kolozsvár volt és a következő megyéket foglalta magába: Kolozs, Bihar, Szolnok-Doboka, Szilágy, Szatmár, Máramaros, Beszterce-Naszód.

Temes-tartomány székhelye Temesvár volt és a következő megyéket foglalta magába Temes-Torontál, Arad, Krassó-Szörény és Hunyad.

Bucegi-tartomány székhelye Bukarest volt, területének nagyobb része az ókirálysághoz tartozott s csak két erdélyi megyét: Brassót és Háromszéket foglalt magába.

Suceava-tartomány székhelye Cernăuți volt s csak Câmpulung megyének két, azelőtt Beszterce-Naszód megyében fekvő községe tartozott hozzá.

A megyék, úgyszintén a járások is az

említett törvény értelmében nem bírtak önálló jogi személyiséggel és csak az általános közigazgatásnak ellenőrzési és dekoncentrált egységei voltak. A megye élén a prefektus állt, kinek felügyeleti és ellenőrzési joga volt a megye területén levő vidéki és városi községek — kivéve a törvényhatsági városokat — hivatalok és tisztviselők, valamint közintézmények felett. A járások élén a pretor állt, kinek felügyeleti és ellenőrzési joga volt, a járás területén fekvő úgynevezett falusi községek és megyei városok (nem megyeszékhelyvárosok) közigazgatási ügyvitele felett.

A községeknek a következő csoportjait ismerte a román közigazgatási jog: 1. Törvényhatósági jogú város (tartományi székhelyek és 50.000 lelket meghaladó községek). 2. Megyeszékhely város. 3. Megyei város (nem megyeszékhelyek). 4. Falusi község. 5. Úgynevezett fürdő- és üdülőközség. 6. Úgynevezett városkörnyéki község. A városkörnyéki községek közigazgatási szervezete ugyanaz volt mint a falusi községeké, de építészeti, közegészségügy és rendészet szempontjából annak a városi községeknek szabályai vonatkoztak rájuk, melyekhez tartoztak.

A községek élén a polgármester (primar) állt, aki a törvényhatósági jogú városokban, valamint a fürdő- és üdülőhelyeken a belügyminiszter javaslatára királyi rendelettel, megyeszékhely városokban a királyi helytartó, nem megyeszékhely városokban és falusi községekben pedig a prefektus neveztetett ki. A polgármester a községi közigazgatás főnöke volt és a törvényben megállapított általános közigazgatási jogkört gyakorolta, továbbá a községi rendészetet látta el. Minden falusi községben egy jegyző működött, akit a királyi helytartó nevezett ki a belügyminisztérium költségvetésének terhére.

Hasonlítsuk most már össze, hogy a most visszacsatolt területen mik azok a lényegesebb különbségek, melyek e területnek az 1910. évi népszámlálás idején érvényes közigazgatási beosztásával szemben az 1938. évi román közigazgatási törvény életbelépése folytán bekövetkeztek. A volt vármegyei törvényhatóságok területében bekövetkezett lényegesebb változás volt, hogy Szatmár vármegye nagykárolyi járása, úgyszintén Bihar vármegye érmihályfalvi járása Szilágy vármegyéhez csatoltatott. A régi Szatmár vármegyéhez ezzel szemben hozzácsatoltatott Szolnok-Doboka vármegye ká-

polnokmonostori járása. E változások következtében Szatmár vármegye nyugatkeleti irányban mintegy eltolódott. Ugyancsak Szatmár vármegyéhez csatoltatott Ugocsa vármegye Romániának ítélt része is. Szolnok-Doboka vármegye csákigorbói járásának egy része hozzácsatoltatott Szilágy vármegyéhez, illetve Kolozs vármegyéhez, a bethleni és kékesi járások egy része pedig Beszterce-Naszód vármegyéhez. Beszterce-Naszód vármegye óradnai járásából két község hozzácsatoltatott a bukovinai Cămpulung megyéhez. Kolozs vármegye mező-örményesi és tekei járásának egy része hozzácsatoltatott Maros-Torda vármegyéhez; úgyszintén ehhez a vármegyéhez csatoltatott Csík vármegye északi része is. Udvarhely vármegyéhez Maros-Torda vármegye nyárádszeredai járásából csatoltatott néhány község.

A törvényhatósági jogú városok közül Marosvásárhely — természetesen az egyik legmagyarabbnak mondható erdélyi város — és Szatmárnémeti elvesztette törvényhatósági jogát, úgy, hogy a most visszacsatolt volt törvényhatósági jogú városok közül csak Kolozsvárnak és Nagyváradnak volt a román uralom alatt az utóbbi időben törvényhatósági jogállása.

A volt rendezett tanácsú városok száma — melyek az 1929. évi XXX. törvénycikk életbelépte óta a csonka országterületen a megyei város elnevezést nyerték — 16-ról 20-ra emelkedett, amennyiben a törvényhatósági jogát elvesztett Marosvásárhely és Szatmárnémeti is megyei város lett és Naszód, Nagyszalonta, Bánffyhunjad, megyei városokká lettek, Kolozs pedig még 1918-ban, közvetlenül a terület elcsatolását megelőzően, nagyközséggé alakult át.

A járások beosztásában igen lényeges változások következtek be, melyeknek felsorolására itt nincs elegendő hely. Megállapíthatjuk azonban, hogy a járások száma erősen megnövekedett, a román közigazgatás sokkal kisebb járásokat alkotván, mint a volt magyar járások.

A visszacsatolt területeken a polgári közigazgatás megszervezéséig működő katonai közigazgatás általában az 1938. évi román közigazgatási törvény által alkotott közigazgatási beosztás figyelembe vételével működik, folyamatban vannak azonban már azok a munkálatok, melyek a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területen a közigazgatási beosztás végleges rendezését célozzák.

A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területek közgazgatási beosztása.
Division administrative des territoires oriental et transylvain récupérés.

1910.

Városi törvényhatóságok: — Villes autonomes:

a) *Kolozsvár*, b) *Marosvásárhely*, c) *Nagyvárad*, d) *Szatmárnémeti*.

Vármegyei törvényhatóságok (járások és városok): — Comitats (arrondissements et villes :

<p>I. Beszterce-Naszód vm.¹⁾ Megyeszékhely: <i>Beszterce rtv.</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Besenyői 33 2. Jádi 28 3. Naszódi 23 4. Óradnai 13 <p>II. Bihar vm. Megyeszékhely: <i>Nagyvárad tjt.²⁾</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biharkeresztesi 4 2. Cséffai 11 3. Élesdi 43(8) 4. Érmihályfalvi 12 5. Központi 35(9) 6. Margittai 46 7. Nagyszalontai 1(8) 8. Szalárdi 28 9. Székelyhídi 14 <p>III. Csík vm. Megyeszékhely: <i>Csíksereda rtv.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Gyergyószentmiklós</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Felcsíki 20 2. Gyergyószentmiklósi 11 3. Gyergyótölgyesi 5 4. Kászonalcsíki 16 5. Szépvízi 9 <p>IV. Háromszék vm. Megyeszékhely: <i>Sepsiszentgyörgy rtv.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Kézdivásárhely</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kézdi 30 2. Miklósvári 11(3) 3. Orbai 17 4. Sepsi 35(6) <p>V. Kis-Küküllő vm. Megyeszékhely: — Rendezett tanácsú város: — J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Erzsébetvárosi 4(32) 2. Radnóti 3(21) 	<p>VI. Kolozs vm. Megyeszékhely: <i>Kolozsvár tjt.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Kolozs</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bánffyhungyadi 30(16) 2. Gyalui 10(10) 3. Hídalmási 34 4. Kolozsvári 28(6) 5. Mezőörményesi 10(4) 6. Mocsi 11(13) 7. Nádasmenti 22 8. Nagysármási 1(15) 9. Tekei 23 <p>VII. Máramaros vm. Megyeszékhely: <i>Máramaros-sziget rtv.</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izavölgyi 13 2. Sugatagi 20 3. Szigeti 9 4. Técsői 1 5. Tiszavölgyi 2 6. Visói 10 <p>VIII. Maros-Torda vm. Megyeszékhely: <i>Marosvásárhely tjt.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Szászrégen</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marosi alsó 46(2) 2. Marosi felső 40(2) 3. Nyárádszeredai 48 4. Régeni alsó 41 5. Régeni felső 25 <p>IX. Szatmár vm. Megyeszékhely: <i>Nagykároly rtv.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Felsőbánya Nagybánya</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Avasi 17 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Csengeri 7 3. Erdődi 31 4. Nagybányai 34 5. Nagykarolyi 23 6. Nagysomkúti 41 7. Szatmárnémeti 30 8. Szinérváraljai 24 <p>X. Szilágy vm. Megyeszékhely: <i>Zilah rtv.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Szilágysomlyó</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Krasznai 34 2. Szilágycsehi 48 3. Szilágysomlyói 35 4. Tasnádi 40 5. Zilahi 45 6. Zsibói 37 <p>XI. Szolnok-Doboka vm. Megyeszékhely: <i>Dés rtv.</i> Rendezett tanácsú város: <i>Szamosújvár</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bethleni 46 2. Csákigorbói 45 3. Dési 51 4. Kápolnokmonostori 19 5. Kékesi 39 6. Magyarlápasi 35 7. Nagyilondai 44 8. Szamosújvári 38 <p>XII. Udvarhely vm. Megyeszékhely: <i>Székelyudvarhely rtv.</i> J á r á s o k :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Homoródi 31(1) 2. Parajdi 8 3. Székelykeresztúri 38(8) 4. Udvarhelyi 45(4) <p>XIII. Ugocsa vm. Megyeszékhely: —</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiszántúli járás 15
---	--	---

A járásek után következő számok a járásban fekvő községek számát jelentik; a zárójelben levő számok a továbbra is román uralom alatt maradt községek számát mutatják. — *Les chiffres placés après chaque arrondissement indiquent le nombre des communes y appartenant; les chiffres entre parenthèses. le nombre des communes restées à la Roumanie.*

¹⁾ Vm. = comitat. ²⁾ Tjt. = Ville autonome.

Tartományok — Provinces

- 1. SOMEȘ
- 2. MUREȘ
- 3. BUCEGI
- 4. SUCEAVA

Jelmagyarázat — Légende

- Történelmi Magyarország határa
Limite de la Hongrie avant le traité de Trianon
- - - - - 1940. aug. 30-i bécsi döntéssel megállapított határvonal
Limite fixée par la Sentence de Vienne du 30 août 1940
- - - - - Magyarországnak 1940. aug. 30-ig fennálló határa
Limite de la Hongrie avant le 30 août 1940
- - - - - Tartományhatár
Limite de province
- Törvényhatóságok határa
Limite de comitat ou de ville autonome
- Járáshatár
Limite d'arrondissement
- **NAGYVÁRAD** Törv. hat. j. város
Ville autonome
- ⊙ **BESZTERCE** Megyeszékhely város
Chef-lieu de comitat
- **NAGYBÁNYA** Megyei város
Ville département.

A VISSZACSATOLT KELETMAGYARORSZÁGI ÉS ERDÉLYI TERÜLETRÉSZEK KÖZIGAZGATÁSI BEOSZTÁSA

DIVISION ADMINISTRATIVE DES TERRITOIRES ORIENTAL
ET TRANSYLVAIN RECOUVRÉS

1938.

1938.

Városi törvényhatóságok: — *Villes autonomes:*a) *Kolozsvár (Cluj), b) Nagyvárad (Oradea).*Vármegyei törvényhatóságok (járások és városok): — *Comitats (arrondissements et villes):*

I. Beszterce-Naszód (Năsăud) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Beszterce (Bistrița)</i>	
Megyei városok: Naszód (Năsăud)	
J á r á s o k :	
1. Borgói (Bârgău) . . .	13
2. Központi (Centrală) . . .	19
3. Szászlekenicei (Lechința) . . .	23
4. Naszódi (Năsăud) . . .	25
5. Óradnai (Rodna) . . .	10
6. Nagysajói (Șieu) . . .	19
II. Bihar (Bihor) vm.	
Megyeszékhely: <i>Nagyvárad (Oradea) tjt.</i>	
Megyei város: Nagyszalonta (Salonta)	
J á r á s o k :	
1. Élesdi (Aleșd) . . .	39(2)
2. Központi (Centrală) . . .	33(7)
3. Margittai (Marghita) . . .	43
4. Nagyszalontai (Salonta) . . .	10(9)
5. Székelyhídi (Săcueni) . . .	11
6. Szalárdi (Sălard) . . .	28
III. Csík (Ciuc) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Csikszereda (Mercurea-Ciuc)</i>	
Megyei város: Gyergyószentmiklós (Gheorgheni)	
J á r á s o k :	
1. Központi (Centrală) . . .	20
2. Szépvízi (Frumoasa) . . .	9
3. Gyergyószentmiklósi (Gheorgheni) . . .	10
4. Csíkszentmártoni (Sânmărtin) . . .	17
5. Tölgyesi (Tulgheș) . . .	3
IV. Háromszék (Trei Scaune) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Sepsiszentgyörgy (Sf. Gheorghe)</i>	
Megyei város: Kézdivásárhely (Târgul-Săcuș)	
J á r á s o k :	
1. Baróti (Baraolt) . . .	10(1)
2. Kovásznai (Covasna) . . .	26(1)
3. Uzoni (Ozun) . . .	16(3)
4. Sepsiszentgyörgyi (Sf. Gheorghe) . . .	15(6)
5. Kézdivásárhelyi (Tg.-Săcuș) . . .	29
V. Kis-Küküllő (Târnava-Mică) vm.	
Megyeszékhely város: —	
Megyei városok: —	
1. Erzsébetvárosi (Dumbrăveni) járás . . .	4(29)

VI. Kolozs (Cluj) vm.	
Megyeszékhely: <i>Kolozsvár (Cluj) tjt.</i>	
Megyei város: Bánffyhunyadi (Huedin)	
J á r á s o k :	
1. Egeresi (Aghireșu) . . .	28
2. Kolozsborsai (Borșa) . . .	21
3. Kalotai (Călata) . . .	8(17)
4. Kolozsvári (Cluj) . . .	22(5)
5. Gyalui (Gilău) . . .	9(15)
6. Hídalmási (Hida) . . .	28
7. Bánffyhunyadi (Huedin) . . .	25(3)
8. Mocsi (Mociu) . . .	13(15)
9. Nagysármási (Șarmașul-Mare) . . .	5(16)
VII. Máramaros (Maramureș) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Máramarossziget (Sighet)</i>	
J á r á s o k :	
1. Izai (Iza) . . .	13
2. Máramarosszigeti (Sighet) . . .	13
3. Sugatagi (Șugatag) . . .	20
4. Visói (Vișeu) . . .	12
VIII. Maros-Torda (Mureș) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Marosvásárhely (Tg.-Mureș)</i>	
Megyei város: Szászrégen (Reghin)	
J á r á s o k :	
1. Mezőbándi (Band) . . .	3(16)
2. Görgényszentimrei (Gurghiu) . . .	10
3. Nyárádszeredai (Mercurea-Nirajului) . . .	48
4. Marosi alsó (Mureș-de-Jos) . . .	29(2)
5. Marosi felső (Mureș-de-Sus) . . .	35
6. Mezőrücsi (Râciu) . . .	12(4)
7. Régeni alsó (Reghin-de-Jos) . . .	32
8. Régeni felső (Reghin-de-Sus) . . .	22
9. Tekei (Teaca) . . .	23
10. Maroshévízi (Toplița) . . .	10
IX. Nagy-Küküllő (Târnava-Mare) vm.	
Megyeszékhely város: —	
Megyei város: —	
1. Kőhalmi (Rupea) járás . . .	1(26)
X. Szatmár (Satu-Mare) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Szatmárnémeti (Satu-Mare)</i>	
Megyei városok: Nagybánya (Baia-Mare), Felsőbánya (Baia Sprie)	
J á r á s o k :	
1. Erdődi (Ardeu) . . .	28
2. Nagybányai (Baia-Mare) . . .	33

3. Monostori (Mănăstior) . . .	22
4. Avasi (Iu) . . .	16
5. Szatmárnémeti (Satu-Mare) . . .	39
6. Színérváraljai (Seini) . . .	19
7. Nagysomkúti (Șomcuta-Mare) . . .	34
8. Ugocsbai (Ugocea) . . .	16
XI. Szilágy (Sălaj) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Zilah (Zălau)</i>	
Megyei városok: Nagykároly (Carei), Szilágysomlyó (Șimleul-Silvaniei)	
J á r á s o k :	
1. Vármezői (Buciumi) . . .	23
2. Nagykárolyi (Carei) . . .	23
3. Szilágycsehi (Cehul-Silvaniei) . . .	39
4. Krasznai (Crasna) . . .	30
5. Zsibói (Jibou) . . .	34
6. Alsószopori (Supurul-de-Jos) . . .	22
7. Szilágysomlyói (Șimleul-Silvaniei) . . .	39
8. Tasnádi (Tășnad) . . .	28
9. Érmihályfalvi (Valea-lui-Mihai) . . .	17
10. Zilahi (Zălau) . . .	31
XII. Szolnok-Doboka (Someș) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Dés (Dej)</i>	
Megyei város: Szamosújvár (Gherla)	
J á r á s o k :	
1. Bethleni (Beclean) . . .	37
2. Kékesi (Chiochiș) . . .	28
3. Dési (Dej) . . .	60
4. Csákigorbói (Gârbou) . . .	21
5. Szamosújvári (Gherla) . . .	33
6. Nagyilondai (Ileanda) . . .	51
7. Magyarlápósi (Lăpuș) . . .	31
XIII. Udvarhely (Odorhei) vm.	
Megyeszékhely város: <i>Székelyudvarhely (Odorhei)</i>	
J á r á s o k :	
1. Székelykeresztúri (J. G. Duca) . . .	27(6)
2. Oklándi (Ocland) . . .	30
3. Székelyudvarhelyi (Odorhei) . . .	46(3)
4. Parajdi (Praid) . . .	8
5. Erdőszentgyörgyi (Sângeorgiu-de-Pădure) . . .	19(1)
XIV. Câmpulung vm.	
1. Dornei járás . . .	2

Lásd az előző oldalon levő jegyzetet. — *Voir les notes de la page précédente.*

Terület és népesség.

Territoire et population.

Résumé. Dans le numéro précédent de la *Revue*, on trouve un tableau succinct de l'état de la population sur les territoires de l'Est et de la Transylvanie que la décision de Vienne, tenant compte en partie des justes revendications hongroises, a fait revenir à la mère-patrie. Il est possible maintenant de le compléter par des chiffres plus exacts des territoires libérés.

Ceux-ci comprennent 13 comitats ou fragments de comitat de l'ancienne Hongrie avec 4 villes autonomes (Tableau 1). Les régions recouvrées dans l'Est et en Transylvanie ont une étendue de 43.492 km² avec une population de 2.185.546 âmes en 1910, de 2.392.603 âmes en 1930. Grâce à leur retour, le territoire de la Hongrie actuelle mesure (Tableau 2) 160.729 km², soit 49,4% de la superficie de l'ancienne Hongrie, et sa population, qui se composait en 1910 de 11.166.886 habitants (53,5% de l'ensemble de la population du royaume), se chiffre — suivant les statistiques de 1930 (Tableau 3) — par 12.708.286 habitants, ce qui correspond à une densité de 79,14 par kilomètre carré (depuis 1930, le nombre des habitants a dû monter à 13¹/₂—13³/₄ millions).

Sur le territoire nouvellement libéré, le mouvement de la population avait avant la grande guerre un caractère satisfaisant, mais sous le régime roumain il présente une allure modeste, comme cela ressort du Tableau 4 indiquant les données relatives aux unités administratives roumaines. La densité de la population est relativement faible (55,0 par kilomètre carré en 1930), mais il ne faut pas oublier que les champs cultivables y sont rares et que si l'on rapporte le nombre des habitants à la superficie cultivée et aux herbages, on arrive à une proportion assez élevée. Des 1816 villes et communes rurales, 1798 sont connues pour le nombre de leurs habitants, et il ressort de cette statistique que la catégorie des petites communes rurales est prédominante. Il n'y a que 14 agglomérations dont la population dépasse le chiffre de 10.000 habitants (une de ces agglomérations, Kolozsvár, compte plus de 100.000 âmes). En ce qui concerne la langue maternelle (Tableau 5), la proportion des personnes de langue hongroise a été en 1910 de 51,4%. C'est par des moyens artificiels que l'élément hongrois a reculé — au moins selon les apparences — pour céder la première place aux Roumains. Ces moyens consistaient dans l'expulsion de centaines de milliers de gens lors de l'occupation roumaine, dans l'émigration des Székely économiquement opprimés (les Székely sont un des éléments les plus précieux de la nation hongroise), dans l'affluence de masses venant de Vieille Roumanie, enfin dans les erreurs du recensement roumain. D'ailleurs, l'élément hongrois forme des blocs, ce qui n'est pas le cas de l'élément roumain sur le territoire qui vient de faire retour à la Hongrie. Au point de vue de la religion (Tableau 5), la population manque d'homogénéité: l'Église gréco-catholique groupe le plus grand nombre de fidèles, mais les Réformés et les Catholiques romains sont également nombreux, en outre la pro-

portion des Gréco-orientaux et celle des Israélites ne sont pas non plus négligeables. Les détails territoriaux (Tableau 6) confirment que dans le tableau assez mélangé pour ce qui regarde le caractère ethnique et la religion, il n'y a de couleurs unies que dans les régions hongroises, là notamment où vit la bonne race des Székely. Le Tableau 7 montre le nombre des habitants des villes et, de plus, leur répartition suivant la langue maternelle et la religion. Il est frappant combien l'élément hongrois domine dans les villes; c'est principalement à cette circonstance que le territoire transylvain doit son caractère foncièrement hongrois. D'après la statistique des professions (Tableaux 5 et 8), l'agriculture est fortement représentée dans les régions récemment libérées, dont le développement économique peut être envisagé sous les meilleurs auspices grâce surtout aux qualités de la race székely et grâce aussi aux conditions naturelles.

Dans la Hongrie agrandie, la proportion des personnes de langue hongroise, s'exprimant par environ 78% en 1910 (Tableau 5), atteint déjà 80%. Ethniquement, malgré qu'il y ait des éléments non hongrois, l'homogénéité est donc considérable. Mais en ce qui concerne les religions, la diversité est grande, puisque les Catholiques romains ne représentent en 1930 que 53,0% de la population. La profession d'agriculteur est, même sur le territoire national agrandi, prépondérante parmi toutes les autres. Tout bien considéré, les régions nouvellement revenues complètent heureusement, sous l'angle démographique, la Hongrie, qui a, ces derniers temps, augmenté graduellement.

*

Szemlénk legutolsó számában¹⁾ röviden már beszámoltunk arról az örvendetesen hatalmas terület- és népességgyarapodásról, mely Keletmagyarország egy részének és Észak-Erdélynek a magyar Szent Koronához való visszatérésével következett be. Emeltett első adatközlésünk csupán a végeredmények felsorakoztatására szorítkozhatott. Most a már bemutatott adatokat *néhány részleteredménnyel egészíthetjük ki*. Újabb adataink az első adatközléssel szemben egyben kissé módosulnak is; Magyarország és Románia között ugyan a végleges határ megállapítása még nem történt meg, az *ideiglenes katonai demarkációs vonal pontos ismeretében* azonban néhány község és település hovátartozását már tisztázni lehetett. Több esetben viszont községrészekig haladó pontosságú számítások elvégzésére is szükség volna, amire nincs még mód; adatainkat természetesen a demarkációs vonal

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1940. évf. 551—554. l.

bármilyen változása (pl. térképi ábrázolásának helyesbítése stb.) is befolyásolhatja. Ezért az adatközléseket továbbra is *előzeteseknek* kell tekinteni.

Adatismertetésünk során mindenekelőtt azt kell megállapítani az 1910. évi népszámlálás alapján, hogy a csonka magyar állam gazdasági, katonai és külpolitikai helyzete megszilárdulásának, soha meg nem szűnő revíziós törekvéseinek és húsz éves szenvedésben megacélosodott lelkiületű elszakított véreink hűségének s kitartásának eredményeként a két baráti nagyhatalom: Német- és Olaszország támogatásával terület és népesség dolgában mennyit nyert vissza a második bécsi döntés napján, 1940 augusztus 30-án Magyarország. Ezt törvényhatósági részle-

tezésben az 1. sz. tábla mutatja be. E szerint összesen 43.492¹⁾ négyzetkilométernyi, 1910-ben közel 2·2 milliós népesség lakta terület egyesülhetett a felszabadító magyar hadsereg bevonulásának felejthetetlenül szép napjaiban — 1940 szeptember 5. és 13. közt — a két korábbi területgyarapodás révén már némileg megnagyobbodott Magyarországgal. A gazdaságföldrajzilag csodálatosan

¹⁾ Újabb (de békebeli) kataszteri közlések alapján a területi adat 43.104 km²; számításaink során azonban a 43.492 km²-nyi területhöz kellett kiindulnunk, mert ezt az adatot a 325.411 km²-es magyarbirodalmi adatnak az 1910. évi népszámlálási mű I. kötetében közölt községi részletezése alapján állapítottuk meg. (A területi és népességi eredmények mindvégig teljes községekre vonatkoznak.)

1. A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi rész 1910. évi nagysága és népessége a háború előtti közigazgatási beosztás szerint.

Grandeur et population des territoires oriental et transylvain recouverts, d'après les chiffres de 1910 et la division administrative d'avant-guerre.

Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes	A törvényhatóság most felszabadult részének			A törvényhatóság egész 1910. évi — De la							
	területe Superficie (km ²)	népessége Population	népsűrűsége 1 km ² -re Densité de la population par km ²	területéből — superficie totale de 1910,				népességéből — population totale de 1910,			
				sous la domination de la Hongrie							
	de la partie qui vient d'être libérée du comitat ou de la ville autonome en question			1938 nov. 2. előtt	1938 nov. 2. után	1939 ápr. 4. után	1940 aug. 30. óta	1938 nov. 2. előtt	1938 nov. 2. után	1939 ápr. 4. után	1940 aug. 30. óta
1910-ben — chiffres de 1910			avant le 2 nov. 1938 :	après le 2 nov. 1938 :	après le 4 avr. 1939 :	depuis le 30 août 1940 :	avant le 2 nov. 1938 :	après le 2 nov. 1938 :	après le 4 avr. 1939 :	depuis le 30 août 1940 :	
magyar fennhatóság alá tartozott, ill. tartozik %-ban — %											
Beszterce-Naszód vm.*)	4.333	127.843	29·5	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Bihar vm.	3.837	232.644	60·6	26·2	26·2	26·2	62·4	27·2	27·2	27·2	67·2
Nagyvárad . . . tjv.**)	48	64.169	1.336·9	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Csik vm.	5.064	145.720	28·8	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Háromszék . . . vm.	3.356	129.918	38·7	—	—	—	86·3	—	—	—	87·7
Kis-Küküllő . . . vm.	58	4.797	82·7	—	—	—	3·4	—	—	—	4·1
Kolozs vm.	2.912	154.819	53·2	—	—	—	60·1	—	—	—	68·5
Kolozsvár tjv.	162	60.808	375·3	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Máramaros vm.	3.417	144.513	42·3	—	—	64·8	100·0	—	—	59·6	100·0
Maros-Torda . . . vm.	4.094	190.318	46·5	—	—	—	98·2	—	—	—	98·0
Marosvásárhely tjv.	34	25.517	750·5	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Szatmár vm.	4.311	250.381	58·1	28·9	29·4	29·4	100·0	30·4	30·8	30·8	100·0
Szatmárnémeti . tjv.	183	34.892	190·7	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Szilágy vm.	3.815	230.140	60·3	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Szolnok-Doboka . vm.	4.786	251.936	52·6	—	—	—	100·0	—	—	—	100·0
Udvarhely vm.	2.708	113.716	42·0	—	—	—	92·2	—	—	—	91·5
Ugocsa vm.	374	23.415	62·6	¹⁾ —	23·2	69·2	100·0	¹⁾ —	19·2	74·5	100·0
Összesen — Total .	²⁾ 43.492	2,185.546	50·2	³⁾ 7·1	³⁾ 7·6	³⁾ 18·4	³⁾ 86·8	³⁾ 8·5	³⁾ 9·1	³⁾ 17·5	³⁾ 87·1

¹⁾ Ugocsa vm.-ből a trianoni ú. n. békeszerződés alapján csak 0·1 km² lakatlan terület maradt magyar fennhatóság alatt. — ¹⁾ Du comitat d'Ugocsa, le traité de Trianon ne laissait à la Hongrie qu'un secteur inhabité de 0·1 km². — ²⁾ Nem az 1910. évi népszámlálási közlés, hanem valamivel későbbi kataszteri kimutatások szerint a terület 43.104 km². — ³⁾ D'après un relevé cadastral fait peu après le Recensement de 1910, 43.104 km². — ³⁾ A felsorolt 17 törvényhatóság (13 vármegye és 4 tjv.) 1910. évi egész területének és lélekszámának %-ában. — ³⁾ Pourcentages à la superficie et à la population totales de 1910 des 17 collectivités (13 comitats et 4 villes autonomes) en question.

²⁾ Vm. = comitat. ²⁾ Tjv. = ville autonome.

egységes békebeli Magyarbirodalomnak összesen tizenhét törvényhatóságát: 13 vármegyét és 4 tj. várost érintette az ezúttal is a Belvedere-palotában aláírt döntőbíróági ítélet. A 17 törvényhatóság közül tizenháromból 1940 augusztus 30. előtt még egyetlen rög sem tartozott a magyar fennhatóság alatt álló területhez; sőt a trianoni csonka országdarabhoz viszonyítva keleten nem is 13, hanem 15 teljesen elszakított törvényhatóságnak (11 megyének és 4 tj. városnak) kaptuk kisebb-nagyobb részét vissza lépésről-lépésre előbbrehaladva: a felvidéki magyar nyelvterület hazatérésekor, Kárpátalja

gyors visszafoglalása idején és — túlnyomórésztben — most, a második bécsi döntés napján.

Keleti területeink e szép darabjának fel szabadulásakor több vármegye tért vissza teljes egészében, illetőleg vált a visszakapcsolás következtében teljessé vagy csaknem teljessé. Így 1940 augusztus 30. óta hiánytalanul a magyar állam alkotórésze a négy tj. város: Kolozsváron, Nagyváradon, Szatmárnémetin és Marosvásárhelyen kívül Beszterce-Naszód, Csík, Máramaros, Szatmár, Szilágy, Szolnok-Doboka és Ugocsa vármegye; csaknem teljesnek mondható Maros-Torda vármegye és nem sok hiány-

2. A Magyarbirodalom, a megcsonkított és a megnagyobbodott Magyarország területe s 1910. évi népessége és népsűrűsége.

Territoire, ainsi que nombre des habitants et densité de la population en 1910, dans l'Etat hongrois d'avant la guerre mondiale, dans la Hongrie de Trianon et dans la Hongrie agrandie.

Ország, területrészt <i>Pays et territoire</i>	Terület <i>Superficie</i> (km ²)	Par rapport au territoire de		Lélekszám 1910-ben <i>Nombre des habitants en 1910</i>	Par rapport à la population de		Népsűrűség (1 km ² -re) 1910-ben <i>Densité de la population (par km²) en 1910</i>
		A magyarbirodalmi l'Etat hongrois d'avant la guerre mond.	A magyarországi (anyaországi) ¹⁾ la Hongrie proprement dite ¹⁾		A magyarbirodalmi l'Etat hongrois d'avant la guerre mond.	A magyarországi (anyaországi) ¹⁾ la Hongrie proprement dite ¹⁾	
		terület %-ában <i>pourcentage</i>		lélekszám %-ában <i>pourcentage</i>			
Magyarbirodalom — <i>Etat hongrois d'avant la guerre mond.</i>	325.411	100·00	—	20,886.487	100·00	—	64·2
Tulajdonképeni Magyarország (Horvát-Szlavonországok nélkül) — <i>Hongrie proprement dite (sans la Croatie-Slavonie)</i>	282.870	—	100·00	18,264.533	—	100·00	64·6
Trianoni Magyarország — <i>Hongrie de Trianon</i>	92.963	28·56	32·85	7,615.117	36·45	41·71	81·9
Az első bécsi döntéskor visszanyert terület — <i>Territoire recouvré en vertu de la première Sentence de Vienne</i>	12.103	3·72	4·27	869.357	4·16	4·76	71·9
Magyarország az első bécsi döntés után — <i>La Hongrie après la prem. Sentence de Vienne</i>	105.066	32·28	37·12	8,484.474	40·61	46·47	80·7
A kárpátaljai akció során visszaszerzett terület ²⁾ — <i>Territoire récupéré en Subcarpath.</i> ²⁾	12.171	3·74	4·30	496.866	2·38	2·72	40·8
Magyarország a kárpátaljai akció után — <i>La Hongrie après la récupération du territoire subcarpathique</i>	117.237	36·02	41·42	8,981.340	42·99	49·19	76·6
A második bécsi döntéskor visszacsatolt keleti és erdélyi terület — <i>Territoires oriental et transylvain recouverts en vertu de la deuxième Sentence de Vienne</i>	43.492	13·38	15·38	2,185.546	10·46	11·98	50·2
A megnagyobbodott Csonka-Magyarország 1940 augusztus 30. után — <i>Hongrie d'après-guerre augmentée; après le 30 août 1940</i>	160.729	49·40	56·80	11,166.886	53·45	61·17	69·5

¹⁾ Horvát-Szlavonországok nélkül. — *Sans la Croatie-Slavonie.* ²⁾ Az 1939 március 15—18-án megszállt terület az 1939 április 4-i területkiegészítéssel együtt. — *Territoire occupé entre les 15 et 18 mars 1939, avec un secteur récupéré le 4 avril 1939.*

zik Udvarhely és Háromszék megyéből sem. Mintegy kétharmadrészen újból a magyar föld része Bihar és Kolozs vármegye, míg Kis-Küküllő csupán *parányi darabkájával* foglal helyet a megnagyobbodott Magyarország törvényhatóságai közt. Az ezeréves magyar történelem által megszentelt földű vármegyék egész sorát olvassuk tehát most abban a felsorolásban, melyben nevüket a Trianont követő két súlyos deceniumban hiába kerestük.

A 2. táblában foglalt számok a *megcsonkítás és az országgyarapodás folyamata*t híven jellemzik.

Mind a terület, mind a népesség száma szempontjából még mindig meglehetősen messze vagyunk a harmonikus életegységet alkotó békebeli Magyarországtól: a magyar impérium most annak kb. *felére* terjed ki. A területkiegészülés folyamata azonban pompás ütemű volt, hiszen az 1938 november eleje és 1940 augusztus vége közt elszállt alig huszonnégy hónapos időszak alatt Magyarország kisállamból középhatalommá nőtt,

trianoni területe 73·0%-kal nagyobbodott meg, az 1910. évi lélekszámot véve alapul pedig a trianoni csonka-ország népességénél 46·7% -kal több lakos élt az immár kb. 700 km-es szakaszon a Keleti Kárpátokig nyúló mai magyar állam földjén.

1930. évi alapon számítva a trianoni és a megnagyobbodott Magyarország területe és lakosszáma a 3. sz. tábla szerint alakult.

Tanulságos megfigyelni, *hogyan nőtt meg* 1930-as alapon számítva a trianoni lélekszám a fokozatos területvisszaszerzés során előbb — 1938 novemberében — 11·9, majd 1939 tavaszán 6·8, végül 1940 augusztus végén 27·5, tehát összesen 46·2% -kal. Hazánk *mai népességének* számáról pontos adatok a legközelebbi népszámlálásig nem állanak rendelkezésre. Az államterület- és uralomváltozás rendszerint élénk népesség-hullámzást és kicserélődést von maga után; így előreláthatóan meg fog történni az egykori erdélyi menekültek legalább egy részének hazatérése felszabadult pátriájukba; viszont máris újabb menekülési áradat in-

3. A megnagyobbodott Magyarország 1930. évi területe, népessége és népsűrűsége.

Territoire, nombre des habitants et densité de la population de la Hongrie agrandie, d'après les chiffres de 1930.

Ország, területrész <i>Pays et territoire</i>	Terület <i>Territoire</i> (km ²)	Terület (km ²) a visszacsatolt keleti és erdélyi terület adatainak a kataszteri kiegészítések alapján való módosításával — <i>Territoire (km²) en tenant compte, pour les parties orientale et transylvaine récu pérées, de nouvelles opérations cada str.</i>	A népesség száma 1930-ban ¹⁾ <i>Nombre des habitants en 1930¹⁾</i>	Kiszámított lélekszám az 1939. év végén <i>Population calculée, à la fin de 1939</i>	Népsűrűség 1 km ² -re 1930-ban (az első területi adat alapján számítva) <i>Densité de la population par km² en 1930</i>
Trianoni Magyarország — <i>Hongrie de Trianon</i>	³⁾ 93.073	93.073	8,688.319	9,129.000	93·36
Az első bécsi döntéskor visszanyert terület <i>Territoire récupéré en vertu de la prem. Sentence de Vienne</i>	³⁾ 11.927	11.927	1,034.463	1,058.000	86·66
A kárpátaljai akció során visszaszerzett terület ²⁾ — <i>Territoire récupéré en Subcarpathie</i>	³⁾ 12.061	12.061	592.901	670.000	49·17
A második bécsi döntéskor visszacsatolt keleti és erdélyi terület — <i>Territoires orientale et transylvain recouvrés en vertu de la deuxième Sentence de Vienne</i>	⁴⁾ 43.492	43.104	2,392.603	2,633.000	55·00
A megnagyobbodott Csonka-Magyarország 1940 augusztus 30. után — <i>Hongrie d'après-guerre augmentée; après le 30 août 1940 .</i>	⁴⁾ 160.553	160.165	12,708.286	⁵⁾ 13,490.000	79·14

¹⁾ A magyar, cseh-szlovák és román népszámlálásoknak csak árnyalatilag eltérő időpontra vonatkozó adatai alapján. — ²⁾ Az 1939 március 15—18-án megszállt terület az 1939 április 4-i területkiegészítéssel együtt. — ³⁾ Az 1930. évi területi adatok a legutolsó magyar, illetőleg cseh-szlovák közlések alapján számítottak ki és kissé eltérnek a 2. sz. táblában közölt eredményektől. — ⁴⁾ Az erdélyi és keletmagyarországi részt illetően 1910. évi adat; minthogy a kettészelt területű határmenti községek földjének egy része már a fenti — pl. a trianoni területre vonatkozó — adatokban részben bennefoglaltatik, a visszacsatolt keleti és erdélyi részre, valamint a megnagyobbodott Magyarországra vonatkozó adat *valamivel valószínűleg meghaladja a valóságot*. A kataszteri kiegészítések alapján számítva a visszatért keleti részek területét, a most visszacsatolt terület 43.104 km², a megnagyobbodott Magyarország területe 160.165 km², népsűrűsége pedig négyzetkilométerenkint 79·34 fő. — ⁵⁾ Ez a szám időközben a 13¹/₂ millió fölé, sőt 13³/₄ millióra, ill. fölé is emelkedhetett.

dult meg Erdély déli részeiből és a Romániánál maradt többi területről s a Regátból jött értelmiségi és egyéb elemek (katonák stb.) tulajdonképeni hazájukba való visszatelepülése is valószínű. A visszatért keleti és erdélyi területen a népesség jelenlegi számáról készült becslés — a lélekszám eszerint több mint 2·6 millió fő — ezért meglehetősen kétes értékű. Kétségtelennek látszik ellenben, hogy *a mai országterületen élő lakosság száma a 13¹/₄ milliót lényegesen meghaladja, sőt a 13¹/₂—13³/₄ milliót¹⁾* (népsűrűsége pedig a négyzetkilométerenként 83—86 lelket) *elérheti.*²⁾ Napjainkban tehát csaknem pontosan ugyanannyi lakosa van a 160.000 négyzetkilométer kiterjedésű csonka magyar hazának, mint volt két emberöltővel ezelőtt, 1869-ben a közel 283.000 négyzetkilométer nagyságú anyaországnak.³⁾

A felszabadult erdélyi és keletmagyarországi részeket honvédségünk *román közigazgatási beosztásban* vette át s a katonai közigazgatás is általában ehhez simulóan indult meg; *további tábláink tehát ebben a területi tagolásban* — az 1938. évi román közigazgatási beosztásban⁴⁾ — tárják elő a legfontosabb adatokat.

A 4. sz. tábla a népesség 1910. és 1930. évi számát ehhez képest az 1938. évi román közigazgatási beosztásban szemlélteti; a román közigazgatás szerint csak Kolozsvár és Nagyvárad maradt törvényhatósági jogú város; táblánk ezért Marosvásárhely és Szatmárnémeti törvényhatósági jogú városokat a megyei sorba beolvasztva közli, egyben azonban a két megye és tj. város adatait külön sorokban is közreadja. A ro-

¹⁾ Ú. m. trianoni terület 9·2—9·3 millió, Felvidék visszacsatolt része 1·1 millió, Kárpátalja 0·7 millió, visszatért keleti és erdélyi terület (a román évkönyv kiszámított lélekszámadatai figyelembevételével) 2·6—2·7 millió.

²⁾ 1938 november első napján, az első bécsi döntés előtt a trianoni csonkaterületen a lakosok száma nem érte el egészen a 9·1 milliót; ehhez képest a mai Magyarország több mint 13·5 millió lélekszáma legalább 4·4 millió, kb. 48—50%-os (az 1930. évi lélekszámhoz mérve pedig mintegy 55—60%-os) többletet mutat.

³⁾ 1869-ben ugyanis Magyarország (anyaország) polgári lakosainak a száma 13,579,129, az összes lakosságé 13,663,305 fő volt. (A Magyarbirodalom polgári népességének a száma ugyanakkor 15,420,251, ill. az összes lakosságé 15,512,379 lélek volt.)

⁴⁾ 11 települést összesen 8330 lakossal az 1930. évi beosztás alapján soroltunk be a megfelelő megyéhez (ú. m. Csík megyéhez 4059, Kolozshoz 175, Maros-Tordához 1479, Szatmárhoz 1133 és Szilágyhoz 1484 lelket).

mán alapokon nyugvó területi csoportosításban egyébként Ugocsa vármegye eltűnik s több más megye is a világháború előttől eltérő határokkal szerepel, mégpedig nem csekély mértékben azért, hogy a magyarság összefüggő s itt-ott román nézőpontból túl nagy súlyúnak ítélt tömbjei megbontassanak.

A régi magyar beosztáshoz hasonlóan *a román tagolásnak megfelelően felsorolt vármegyék* is jelentős részben teljesen, vagy csaknem teljesen kerültek vissza Magyarországhoz. *Területük és lélekszámuk* elég egyöntetű: a bukovinai Câmpulung megyének, továbbá Kis-Küküllő és Nagy-Küküllő megyének parányi darabkáitól eltekintve, általában 2.600—5.200 négyzetkilométernyi, 120.000—340.000 lakosú megyék (megyerészek) tértek most vissza hozzánk. Sokkal ingadozóbb a húszéves *népgyarapodás* index-sora. Tudvalevő, hogy a hazánkkal ismét egyesült erdélyi és keletmagyarországi részekben általában szaporá nép lakik. A székelységnél a román uralom idején nagyon megnehezült viszonyok miatt tagadhatatlanul terjedő egyke ellenére a gyermekbőség máig kielégítő s az erdélyi románoknak is éppen az északi tömegei szaporodnak erőteljesebben. *A kedvező természetes szaporulatnak a tényleges népgyarapodásban még a nyomát sem látjuk,*¹⁾ ami még akkor sem vet jó fényt a román uralom népesedés- és gazdaságpolitikájára,²⁾ ha a rendkívüli okokra (világháború, 1918. évi influenzajárvány, magyarok kiűldözése) is utalunk. Hiszen *a tényleges népnövekedés aránya évi átlagban 1910 és 1930 közt mindössze 0·47%-ot ért el*, holott pl. a trianoni területen 0·7, a felvidéki területsávon közel 1·0, a kárpátaljai részen pedig valamivel több, mint 1·0%-ra rúgott. Magyarország e szerint olyan területtel lett most nagyobb, melynek *vándorlási mérlege* a román impérium húsz nehéz éve alatt *erősen veszteséges volt*. A természetes népességtöbblet csabazatartása, munkához juttatása terén éppen ezért igen nagy, de egyben igen szép feladat nehezedik a magyar gazdaságpolitikára.

Részletadataink szerint *csak a nagyobb városokban mutatkozott komoly tényleges szaporulat*, mégpedig nem kis részben oda nem való idegen elemek (regátbeliek) betódulása folytán.

¹⁾ A tényleges népszaporodás 1910—1930. évi üteme *egész Erdélyben* szintén nagyon lanya volt.

²⁾ Csak 1930 után mutatkozott e tekintetben némi fellendülés.

4. A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi rész területe, 1910. és 1930. évi népessége s népsűrűsége az 1938. évi román közigazgatási beosztás szerint.

Territoire, nombre des habitants et densité de la population en 1910 et 1930, des parties orientale et transylvaine recouvrées; indiqués d'après la division administrative roumaine de 1938.

Vármegye, tj. város <i>Comitats et villes autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i> km ² 1)	A népesség száma <i>Nombre des habitants</i>		Tényleges népgyarapodás vagy fogyás (—) <i>Accroissement ou décroissement (—)</i> effectifs de la population 1910—1930		Népsűrűség (1 km ² -re) <i>Densité de la population</i> (par km ²)	
		1910	1930	szám szerint <i>nombr. abs.</i>	%	1910	1930
Beszterce-Naszód vm. *)	4.326	137.686	144.131	6.445	4.7	31.8	33.3
Bihar vm.	3.361	204.581	222.861	18.280	8.9	60.9	66.3
Nagyvárad tjv. **)	48	64.169	82.687	18.518	28.9	1.336.9	1.722.6
Câmpulung vm.	200	1.532	1.443	— 89	— 5.8	7.7	7.2
Csik vm.	4.993	136.785	145.806	9.021	6.6	27.4	29.2
Háromszék vm.	3.357	129.918	126.816	— 3.102	— 2.4	38.7	37.8
Kis-Küküllő vm.	25	2.566	2.761	195	7.6	102.6	110.4
Kolozs vm.	2.686	142.501	154.348	11.847	8.3	53.1	57.4
Kolozsvár tjv.	162	60.808	100.844	40.036	65.8	375.3	622.1
Máramaros vm.	3.417	144.513	161.575	17.062	11.8	42.3	47.3
Maros-Torda vm. (Marosvásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)	4.615	244.755	268.760	24.005	9.8	53.0	58.2
Maros-Torda vm.	4.581	219.238	230.243	11.005	5.0	47.9	50.3
Marosvásárhely tjv. 2)	34	25.517	38.517	13.000	50.9	750.5	1.132.9
Nagy-Küküllő vm.	36	1.058	1.010	— 48	— 4.5	29.4	28.1
Szatmár vm. (Szatmárnémetivel együtt — y compr. Szatmárnémeti)	4.313	265.958	294.875	28.917	10.9	61.7	68.4
Szatmár vm.	4.130	231.066	243.380	12.314	5.3	56.0	58.9
Szatmárnémeti tjv. 2)	183	34.892	51.495	16.603	47.6	190.7	231.4
Szilágy vm.	5.160	317.022	343.347	26.325	8.3	61.4	66.5
Szolnok-Doboka vm.	3.965	207.713	219.355	11.642	5.6	52.4	55.3
Udvarhely vm.	2.828	123.981	121.984	— 1.997	— 1.6	43.8	43.1
Összesen — Total . .	3) 43.492	2,185.546	2,392.603	207.057	9.5	50.2	55.0

1) Az 1910. évi népszámlálási közlés alapján kiszámított terület. — *Calculé d'après le recensement de la population de 1910.* — 2) A román közigazgatási beosztás szerint nem törvényhatósági jogú város. — *Par le régime administratif roumain, elle n'était pas considérée comme ville autonome.* — 3) Nem az 1910. évi népszámlálási közlés, hanem valamivel későbbi kataszteri kimutatások szerint a terület 43.104 km². — *D'après un relevé cadastral, fait après le recensement de 1910, 43.104 km².*

*) Vm. = comitat. — **) Tjv. = ville autonome.

A megyék közül egyetlenegynek a népességfejlődése sem kielégítő; a székely megyék sorából Háromszék és Udvarhely vármegyében meg éppenséggel visszaesés mutatkozott, holott a világháború előtt mindkét törvényhatóság népessége növekedett, ha nem is túlgyors ütemben. Lélekszámuknak az elszakítás utáni apadására, valamint a többi megye ugyancsak lanyha népesedésére a nyers népsűrűségi adatokban magyarázatot nem találunk, hiszen nemcsak az 1930-ban négyzetkilométerenkint 55.0-es népsűrűségi átlag, de pl. Szatmár, Szilágy és Bihar vármegyének táblázatunkban a maximumot képviselő 66—68 főnyi átlagos lakottsága sem mondható magasnak, Csík, Beszterce-Naszód és Háromszék vármegyében pedig a népsűrűség nyers arányszáma kifejezetten alacsony. Egészen más képet kapunk persze a sűrűn- és ritkánlakottságról, ha a tisztább népsűrűségi szá-

mitások eredményeit nézzük: a most visszatért keleti földdarabon a szántó-, kert- és szőlőterületre számított népsűrűségi arány négyzetkilométerenkint 168.3 fő, a szántó-, kert-, szőlő-, rét- és legelőterülethez viszonyított hányados pedig 92.5 lélek. Az ország többi részeihez képest¹⁾ mindkét arányszám meglehetősen sűrűnlakottságra derít világot; igaz viszont, hogy az erdőterület teljes elhanyagolása éppen a hegyvidékeken befolyásolja a leginkább az ilyen népsűrűségi számítások értékét: a valóságos

1) A szántó-, kert- és szőlőterülethez viszonyítva a trianoni Magyarország népsűrűsége 1930-ban 1 km²-re 147, a felvidéki területsáv pedig 140 volt s csak a Kárpátaljáé ugrott 294-re; 1 km² szántó-, kert-, szőlő-, rét- és legelőterületre pedig a trianoni részen 115, az első bécsi döntéskor visszatért északi területnyulványon 111, a Kárpátalján pedig 112 lakos jutott. (Az erdőterület figyelmen kívül hagyása leginkább a Kárpátalján zavaró.)

helyzet tehát Erdélyben és Erdély nyugati szélén valamivel kedvezőbb, mint aminőnek az ú. n. tiszta népsűrűségi számítások mutatják. Rég tudott dolog, hogy a mezőgazdasági területhez viszonyított népsűrűségi adatok az ország peremén, Erdélyben pedig a magasfekvésű, hegyes-völgyes székely megyékben emelkedtek a legmagasabbra.¹⁾ A székelység vándormozgását, délfelé húzó-dását is részben ez idézte elő; e megyék népeltartó erejének növelése céljából tehát a mezőgazdaság és kivált az állattenyésztés támogatása és feljavítása, az iparfejlesztés, a kisipar felkarolása, közmunkák mielőbbi megkezdése múlhatatlanul szükséges.

Népeségfejlődési szempontból tanulságos volna a lakosság *születési hely szerint való megoszlásának* részletekbe hatoló megfigyelése. Minthogy a magyar és a román statisztika e tekintetben nem teljesen homogén, e helyütt csupán a főeredményeken szaladhatunk végig. Mindenekelőtt az 1910. évi magyar népszámlálás községi adataiból a visszacsatolt területre vonatkozólag megállapított végszámokat mutatjuk be:

A születési hely főcsoportjai	1910-ben		
	szám szerint	%-ban	
Helybeli	} születésű	1,610.889	73.8
Ugyanazon megyebeli		359.060	16.4
Más magyarországi		203.352	9.3
Horvátszlavonországi		586	0.0
Romániai		2.242	0.1
Egyéb külföldi		9 117	0.4
Ismeretlen		907	0.0
Összesen	2,186.153	100.0	

Az 1930-as román népszámlálási kiadvány a születési hely statisztikáját csupán járási részletezésben közli. Az ideiglenes katonai demarkációs vonal által kettészelt járásokra vonatkozó adatokat tehát csak *becslésszerűen*, a lélekszám arányában oszthattuk el a visszakerült és a Romániánál maradt részek közt. A húsz évi rabságból a közelmúltban hazatért területre vonatkozó végszámok értékét ezek a becslések természetesen nem befolyásolják túlságosan. Így nyert adataink a következők:

A szántó-, kert- és szőlőterülethez viszonyítva a népsűrűség 1930-ban Csík megyében 208.6, Máramarosban pedig 315.0-re duzzadt, Szilágyban ellenben mindössze 124.3 fő volt; ha a termőterülethez a füvesterületet (rét, legelő) is hozzáadjuk, az így nyert területre viszonyított népsűrűség dolgában 1930-ban Maros-Torda (95.5) és Háromszék (95.1) magaslott ki s Csík (56.6) és Beszterce-Naszód (62.7) látszott a legritkábban lakottnak.

A születési hely főcsoportjai	1930-ban		
	szám szerint ¹⁾	%-ban	
Helybeli	} születésű	1,767.484	73.9
Ugyanazon megyebeli		357.189	14.9
Más erdélyi ²⁾		174.128	7.3
Romániai		25.777	1.1
Külföldi		64.278	2.7
Ismeretlen		3.747	0.1
Összesen		2,392.603	100.0

¹⁾ Részben becslés. — ²⁾ Ideértve a keletmagyarországi részeket is.

Az a tény, hogy a helybeli születésűek aránya nem csökkent, sőt kissé még emelkedett is, a kedvezőtlen népességfejlődésnek s a lanyha gazdasági vérkeringésnek lehet kifejezője. A külföldön születettek arányát részben a még ott maradt magyarországi származásúak szöktetik viszonylag magasra. A legfeltűnőbb azonban az, hogy ugyanakkor, amikor a székelység csapatostul kényszerült szülőföldjének elhagyására, a romániai születésűeknek 1910-ben mindössze 2.242 főnyi száma megtizenegyszereződött, 25.777-re duzzadt. Ez az Erdélyre számbeli súlyát messze felülmúló mértékben ránehezítő réteg a magyarság kárára még 1930 után is továbbgyarapodott.

A második bécsi döntés következtében Magyarországhoz csatolt *községek és városok száma* (az 1938. évi román közigazgatási alapon számítva) 1816. E néptömörülések közül 1798-nak állapítható meg minden kétséget kizáróan az 1930. évi népessége. *Lélekszám-nagyság-csoportok* szerint ez az 1798 (az 1938. évi román közigazgatási beosztás szerint 1804) település 1930-ban a következőképpen oszlott meg:

Lélekszám-nagyság-csoportok	A községek és városok				
	szám szerint	%ban	1930. évi népessége		
			szám szerint	%ban	
500-nál kevesebb	} lakossal	380	21.2	134.543	5.6
500—1.000		741	41.2	541.046	22.6
1.000—2.000		461	25.7	626.881	26.2
2.000—3.000		111	6.2	267.246	11.2
3.000—5.000		69	3.8	261.128	10.9
5.000—10.000		22	1.2	145.119	6.1
10.000—20.000		9	0.5	117.963	4.9
20.000—50.000		2	0.1	63.651	2.7
50.000—100.000		2	0.1	134.182	5.6
100.000-nél több		1	0.0	100.844	4.2
Összesen	1) 1.798	100.0	2,392.603	100.0	

¹⁾ A hiányzó községeknek a lélekszáma nem áll rendelkezésre (ezek a községek túlnyomóan újabb települések, vagy a tábla összeállításánál figyelembe vett községek valamelyikéhez tartoztak és annak adataiban foglaltatnak). A községek száma tulajdonképpen 1804.

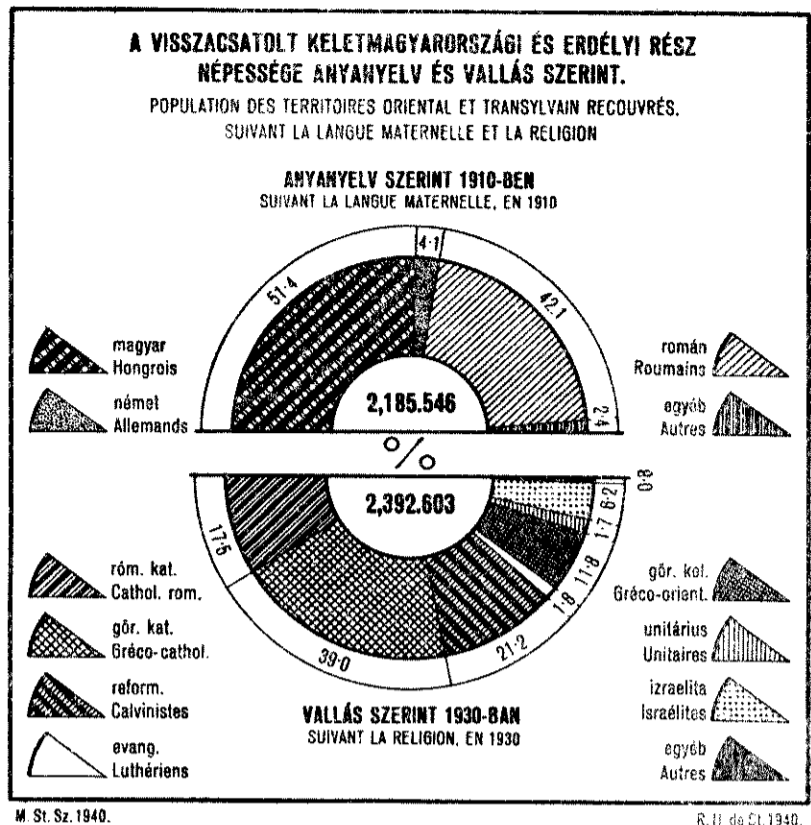
Észak-Erdélyben és a visszatért keleti sávon általában a *kisközségi jelleg* a domináló; főként az 500—1.000 és 1.000—2.000 lakosú községek száma és népességi súlya felölő, nagyobb, mint akár a trianoni, akár a visszanyert felvidéki és kárpátaljai területeken. A visszatért népességnek jóval több, mint fele él 2.000 lakoson aluli községekben. Különösen előtérbe lép a kisközségi jelleg Kolozs vármegyében, míg Csík és Máramaros megye nagy kiterjedésű hegyi községeiben az átlagos lélekszám meglehetősen magas. Megemlíthetjük még, hogy a lakosság elég nagy hányada él szétszórtan a külterületeken s a községek települési jellege is sokfelé tipikusan hegyvidéki.

A tízezernél népesebb néptömörülések száma 1930-ban mindössze 14 volt; közülük Mátyás király szülővárosa, az újabban regátbéli román elemmel is erősen felduzzasztott Kolozsvár 1930-ban a százezres határon is túlkerült. A békebeli közigazgatási beosztás szerint a most hazatalált keleti és erdélyi területen 4 *tj. város* terült el: Kolozsvár, Nagyvárad, Szatmárnémeti és Marosvásárhely; a *rt. városok száma* ezen a földdarabon 15 volt, ú. m. Máramarossziget, Nagykároly, Dés, Beszterce, Nagybánya, Sepsiszentgyörgy, Gyergyószentmiklós, Szászrégen, Székelyudvarhely, Zilah, Szilágysomlyó, Szamosújvár, Kézdivásárhely, Csíkszereda és Felsőbánya; ezenfelül 3 *település a román megszállás idején lett város*, mégpedig Bánffyhunad, Nagyszalonta és Naszód. Mindezeknek a gócoknak népességfejlődését a Szemle legutóbbi számában¹⁾ 1869-ig visszamenően tártuk az olvasó elé; a 7. sz. tábla most csak az 1910. és 1930. évi lélekszámadataikat közli.

5. sz. táblánk arról rajzol képet, hogy *anyanyelv, vallás és foglalkozás szerint* a felszabadult rész népessége hogyan rétegződik s e legfrissebb területgazdagodás után milyen e tekintetben a megnagyobbodott Magyarország népösszetétele.

A második bécsi döntés a Romániához csatolt területnek a Székelyföldig nyúló és azt körülölelő északi darabját kanyarította vissza Magyarországhoz. Tehát az Erdély déli felén élő magyarság — ideértve a bánáti, marosvölgyi, mezőségi magyarokat is — román uralom alatt maradt. Az 1910. évi alapon számítva 538.589, a valóságban alul maradó 1930-as román statisztikából kitetszően pedig 474.000 magyar ajkú élt a visszama-

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1940. évf. 553. 1.

radt területeken! Annál öröndetesebb, hogy a trianoni határszéli s a szilágysági és kalotaszegimagyarság egy részén kívül ismét miénk a székelység túlnyomó része. *Erdély és Keletmagyarország visszatért darabja földrajzilag szorosán összefügg* a második bécsi döntés előtti Magyarországgal; a Székelyföld felszabadítása a közbeeső magyar területeken kívül egyes román többségű részek visszacsatolását is maga után vont; a visszanyert országdarab éppen ezért nem zárt, egységes nyelvterület, hanem etnikai tekintetben meglehetősen színes. *A magyarság 1910. évi aránya azonban így is meghaladta itt az 50%-ot*, holott, mint láttuk, nagy tömegjei éltek a bécsi döntés vonalán kívül fekvő részeken. 1910-hez képest az etnikai kép újabban erősen és természetellenes módon eltorzult. Egyedül 1918 és 1924 közt egész Erdélyből (minimális számítás szerint) 197.035 magyar menekült át a trianoni területre. A gazdaságilag elnyomott, tespedő, lerongyolódó székelység sem bírta odahazatartani népességfeleslegét s vándorhulláma Brassón át a tulajdonképeni Romániába csapott át; ugyanakkor helyét a betóduló oláhok foglalták el. Ezért azután 1930-ban az egyébként hitelesnek nem tekinthető román statisztika a magyarság számát (1,007.145) és arányát (42.1) a románokénál (1,164.672 fő, vagyis 48.7) valamivel kisebbnek mutatta ki, míg a német ajkúak száma a jiddis anyanyelvűek külön kimutatása miatt 60.046-ra, aránya pedig 2.5%-ra csökkent. Megjegyzendő, hogy a viszonylag ma is még jól szaporodó székelyeinknek és a menekülteknek várható hazatérése követ-

5. A népesség anyanyelv, vallás és foglalkozás szerint Magyarországon és a visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi területen.

Population suivant la langue maternelle, la religion et la profession, en Hongrie et sur les territoires oriental et transylvain recouvrés.

Anyanyelv, vallás III. foglalkozás Langue maternelle, religion et profession	A trianoni Magyarország Hongrie de Trianon		Az első bécsi döntés alapján visszacsatolt felvidéki rész Zone nord recouvrée en vertu de la 1 ^{re} Sentence de Vienne		A trianoni Magyarország és az első bécsi döntés alapján visszacsatolt felvidéki rész együtt Hongrie de Trianon et zone nord recouvrée en vertu de la 1 ^{re} Sentence de Vienne		Az 1939 március-április folyamán visszatért kárpátaljai rész Partie subcarpathique recouvrée en mars-avril 1939		Magyarország a visszacsatolt északi és kárpátaljai területekkel együtt Hongrie avec la zone nord et la Subcarpathie recouvrées		A visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi terület Territoires orientales et transylvain recouvrés		A megnagyobboldott Magyarország együtt (1940. aug. 30.) Hongrie agrandie (30 août 1940)	
	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%
a) Anyanyelv szerint 1910-ben — Suivant la langue maternelle, en 1910.														
Magyar — Hongrois	6,730.996	88.4	751.951	86.5	7,482.947	88.2	63.025	12.7	7,545.972	84.0	1,123.216	51.4	8.669.188	77.7
Német — Allemands	554.594	7.3	17.354	2.0	571.948	6.7	57.435	11.6	629.383	7.0	89.254	4.1	718.637 ¹⁾	6.4
Szlovák (tói) — Slovaques	165.273	2.2	84.905	9.8	250.178	3.0	20.449	4.1	270.627	3.0	12.809	0.6	283.436	2.5
Román — Roumains	28.434	0.4	360	0.0	28.794	0.3	11.385	2.3	40.179	0.5	919.690	42.1	959.869	8.6
Rutén — Ruthènes	1.133	0.0	8.941	1.0	10.074	0.1	342.029	68.9	352.103	3.9	18.340	0.8	370.443	3.3
Egyéb és ismeretlen — Autres et inconn.	134.687	1.7	5.788	0.7	140.475	1.7	2.164	0.4	142.639	1.6	22.237	1.0	164.876	1.5
Összesen — Total	7,615.117	100.0	869.299	100.0	8,484.416	100.0	496.487	100.0	8,980.903	100.0	2,185.546	100.0	11,166.449	100.0
b) Vallás szerint 1910-ben. Suivant la religion, en 1910.														
Római katolikus — Catholiques rom.	4,785.515	62.8	528.444	60.8	5,313.959	62.7	35.862	7.2	5,349.821	59.6	422.492	19.3	5,772.313	51.7
Görög kat. — Gréco-cath.	165.536	2.2	53.926	6.2	219.462	2.6	378.285	76.2	597.747	6.6	825.273	37.8	1,423.020	12.7
Református — Calvinistes	1,632.852	21.4	186.504	21.4	1,819.356	21.4	17.583	3.5	1,836.939	20.4	502.250	23.0	2,339.189	20.9
Evangélikus — Luthériens	485.219	6.4	32.736	3.8	517.955	6.1	974	0.2	518.929	5.8	46.098	2.1	565.027	5.1
Görög keleti — Gréco-orientaux	61.427	0.8	571	0.1	61.998	0.7	430	0.1	62.428	0.7	212.312	9.7	274.740	2.5
Unitárius — Unitaires	5.108	0.1	95	0.0	5.203	0.1	24	0.0	5.227	0.1	41.237	1.9	46.464	0.4
Izraelita — Israélites	471.378	6.2	66.845	7.7	538.223	6.3	63.324	12.8	601.547	6.7	134.225	6.1	735.772	6.6
Egyéb és ismeretlen — Autres et inconn.	8.082	0.1	178	0.0	8.260	0.1	5	0.0	8.265	0.1	1.659	0.1	9.924	0.1
Összesen — Total	7,615.117	100.0	869.299	100.0	8,484.416	100.0	496.487	100.0	8,980.903	100.0	2,185.546	100.0	11,166.449	100.0
c) Vallás szerint 1930-ban. Suivant la religion, en 1930.														
Római katolikus — Catholiques rom.	5,634.003	64.9	645.089	62.4	6,279.092	64.6	42.728	7.2	6,321.820	61.2	421.460	17.6	6,743.280	53.1
Görög kat. — Gréco-cath.	201.093	2.3	70.295	6.8	271.388	2.8	342.241	57.7	613.629	5.9	934.282	39.1	1,547.911	12.2
Református — Calvinistes	1,813.162	20.9	185.568	17.9	1,998.730	20.5	16.661	2.8	2,015.391	19.6	505.299	21.1	2,520.690	19.8
Evangélikus — Luthériens	534.165	6.1	37.322	3.6	571.487	5.9	875	0.2	572.362	5.5	42.590	1.8	614.952	4.8
Görög keleti — Gréco-orientaux	39.839	0.4	1.278	0.1	41.117	0.4	110.756	18.7	150.873	1.5	283.135	11.8	434.008	3.4
Unitárius — Unitaires	6.266	0.1	—	—	6.266	0.1	—	—	6.266	0.1	40.031	1.7	46.297	0.4
Izraelita — Israélites	444.567	5.1	78.190	7.6	522.757	5.4	71.782	12.1	594.539	5.8	148.288	6.2	742.827	5.8
Egyéb és ismeretlen — Autres et inconn.	15.224	0.2	16.721	1.6	31.945	0.3	7.858	1.3	40.803	0.4	17.518	0.7	58.321	0.5
Összesen — Total	8,688.319	100.0	1,084.463	100.0	9,722.782	100.0	592.901	100.0	10,315.683	100.0	2,392.603	100.0	12,708.286	100.0
d) Foglalkozás szerint 1910-ben. Suivant la profession, en 1910.														
Óstermelés — Prod. du sol	4,259.509	55.9	521.767	60.0	4,781.276	56.3	382.069	76.9	5,163.345	57.5	1,521.123	69.6	6,684.468	59.9
Bányászat és kohászat Mines et métallurgie	87.328	1.2	4.459	0.5	91.787	1.1	2.635	0.5	94.422	1.0	18.704	0.8	113.126	1.0
Ipar — Industrie	1,532.479	20.1	148.003	17.0	1,680.482	19.8	41.226	8.3	1,721.708	19.2	285.267	13.1	2,006.975	18.0
Kereskedelem és hitel Commerce et crédit	350.609	4.6	35.045	4.0	385.654	4.5	15.197	3.1	400.851	4.5	69.708	3.2	470.559	4.2
Közlekedés — Communicat. Bányászat, ipar és forgalom együtt — Total pour les mines, l'industrie et le trafic Közszolgálat és szabadfoglalkozások — Services publics et profess. libérales	307.986	4.0	35.216	4.1	343.202	4.1	11.216	2.3	354.418	3.9	49.775	2.3	404.193	3.6
Védő — Défense nationale	63.300	0.8	13.394	1.6	76.694	0.9	553	0.1	77.247	0.9	16.256	0.7	93.503	0.8
Napszakszámok k. m. n. Journaliers s. a. i.	178.284	2.4	20.678	2.4	198.962	2.3	18.418	3.7	217.380	2.4	43.822	2.0	261.202	2.3
Házicseledek — Domestiques Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak — Habitants exerçant une autre profession ou une profession non déclarée	215.153	2.8	22.232	2.6	237.385	2.8	5.772	1.1	243.157	2.7	43.594	2.0	286.751	2.6
Összesen — Total	7,615.117	100.0	869.299	100.0	8,484.416	100.0	496.487	100.0	8,980.903	100.0	2,185.546	100.0	11,166.449	100.0

¹⁾ Magában foglalja a jiddis anyanyelvűeket is, akik 1910-ben németeknek mutatták ki. A német anyanyelvű izraeliták száma egyedül a keleti megyékben meghaladja a százezret, ami a lakosság kb. 1%-ának felel meg. — *Y compris les habitants de langue matern. yiddishe, indiqués en 1910 comme Allemands. (Dans les comitats de l'Est, le nombre des israélites de langue matern. allemande dépasse cent mille, représentant environ 1% de la population).* — ²⁾ Néhány felvidéki és kárpátaljai külterületi lakóhely anyanyelvi, vallási és foglalkozási adatainak hiányában a 2. táblától lényegtelenül eltérő adat. — *Comme on n'a pas de donnée, pour la langue matern., la religion et la profession, sur les périphéries habitées de quelques localités de la zone nord et de la Subcarpathie, le chiffre indiqué ici diffère légèrement du tableau 2.*

keztében a magyarság gyorsan visszanyerheti — részben csak a román statisztika torz tükrében elvesztett — pozícióját, míg az ezen a vidéken szapora román nép a szent-istváni határokon túlról már aligha frissülhet fel a trianoni évtizedekben látott abnormis méreteken.

Ha a *megnagyobbodott Magyarország* népének anyanyelvi viszonyaira irányítjuk a statisztika sugárkévét, akkor azt látjuk, hogy a *mai államterület a többnyelvű országok sorába tartozik, nemzetiségileg azonban távolról sem mondható nagyon kevertnek*: magyar ajkú lakosainak az aránya már 1910-ben megközelítette a 78%-ot. Azóta megnagyobbodott csonka-hazánknak 1940 közepén több mint 13·5 millióra nőtt népességében a magyarság hányadosa lassan tovább emelkedett s egészen hozzávetőleges becslés szerint elérhette, sőt esetleg meg is haladhatta a 80%-ot (lélekszáma pedig kb. 10½ millió, ill. valamivel 10¾ millió főnél több lehet). Mellette milliós, helyesebben a milliót valamivel meghaladó tömegben csupán a román ajkúak élnek (arányuk mintegy 8%); nem sokkal félmillión felüli tömböt alkot a németiség és a szapora rutén nép mindkettőnek az arányszáma 4—5%-nyi lehet), míg a szlovák (tót) ajkúak száma a negyedmiliót és aránya a 2%-ot alig haladhatja meg.

Vallási tekintetben az új keleti országrészekben a görög katolikus elem él viszonylagos többségben — 1930. évi aránya 39·1% —, azonban a református (21·1%) és római katolikus (17·6%) vallásúak százaléka is jelentős s a görög keleti hithez tartozóké (11·8%) sem hanyagolható el. Jellemző, hogy 1910 és 1930 közt csak a görög katolikus és görög keleti vallás foglalt teret. A magyarság fájdalmas sorsa tükröződik abban, hogy a római katolikus és református népesség aránya jelentősen leforgácsolódott a világháború óta. Ezen mindazoknak a visszatérése sokat lendíthet, akik a húszéves idegen uralom idején szülőföldjük elhagyására kényszerültek, de onnan lélekben nem szakadtak el soha. Megcsappant az evangélikusok és az unitáriusok jóval szerényebb hányadosa is, míg a zsidóság (6·2%) ezeken a részekben gazdaságilag aligha élt a román uralom idején mostoha körülmények közt, mert nemcsak megőrizte, de még kissé meg is erősítette számbeli pozícióját. A görög katolikus és görög keleti vallású népesség aránya együttesen mintegy 50%; ebben a

népes tömegben azonban kb. százezer, vagyis az *egész* népességhez viszonyítva csaknem öt százaléknyi magyar anyanyelvű is akad. Hiszen Erdély és Keletmagyarország visszaesetolt részén a *magyar ajkú görög katolikusok száma* már 1910-ben 76.231, a *görög keleti vallású magyaroké pedig* 13.768 fő volt. Ez nemcsak nemzetpolitikai tekintetben, de egyházpolitikai szempontból is figyelemre méltó.

Mai magyarországi viszonylatban szembevetendő a római katolikus népesség arányának erősmérvű hátrábbszorulása (a trianoni területen 64·9%-os aránya a területgazdagodás folytán 53·1%-ra csökkent, tehát nem sokkal haladja meg az abszolút többséget). Erdélyben, mint láttuk, a reformátusok száma igen jelentős és így legutóbbi országos arányuk (19·8%) is némileg megerősödött. A keleti részek visszakapcsolása következtében nagyon előtérbe lépett a görög katolikusok arányszáma (12·2%) — most lélekszámra harmadik felekezetünk ez — s a zsidóság 5·8%-os hányadosa sem mondható alacsonynak. Ezzel szemben az evangélikusoké (4·8%) és a görög keleti vallásúaké (3·4%) az 5%-ot sem éri el.

A visszatért vármegyék és tj. városok népességének anyanyelvi és vallási struktúrája meglehetősen kaleidoszkópszerű. Idevonatkozó 6. sz. táblázatunk az 1910. évi magyar és az 1930-as román népszámlálás eredményeit párhuzamosan szemlélteti.

Anyanyelvi szempontokból, mint fentebb már említettük, leghelyesebb az 1910. évi számsorokból kiindulni. Az 1930. évi adatoknak ugyanis a román statisztika kisebb-nagyob torzításaitól eltekintve is kétféle teher-tételük van. Egyrészt az, hogy hiányoznak belőlük a trianoni területre kiüldözöttek és a keleti országszélnek azok a magyar nemzetiségű törzslakosai, akik szűkebb pátriájukból délfelé gravitálva Erdély Romániánál maradt részén, kivált pedig a Regátban — főleg e területek városaiban (pl. Brassóban, Bukarestben stb.) — keresnek verejtékes munkával kenyeret; másfelől az utóbbi részekről, főleg Ó-Romániából odatódult — valójában nem erdélyrészi — román elem az 1930-as számokban bentfoglaltatik. Az 1930-ig a magyarság kárára megfigyelhető eltolódásokat jórészt ezekre a nem természetes körülményekre kell visszavezetni; inkább csak árnyalatnyilag emelkedhetett Észak-Erdélyben a román népesség arányszáma a valóban jó természetes szaporodás

következtében. E szerint a visszacsatolás után kialakuló nemzetiségi viszonyok jelzőszámaikat általában az 1910. évi adatok között, de alighanem a békebeli számok közelében kell keresni; nagyobb figyelmet

ezért csak az 1910-es eredményekre szükséges fordítani.

Említettük fentebb, hogy a román közigazgatási beosztás igazán nem a magyarság javára módosította a megyék területét. En-

6. A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi rész népességének 1910. és 1930. évi Répartition par langues maternelles et religions, en 1910 et 1930, de la population des territoires

Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes	A népesség 1910. évi száma Nombre de la population en 1910	E b b ö l — D o n t										D o n t																	
		szám szerint — en nombres abs.										‰																	
		magyar Hongrois	német Allemands	szlovák(tól) Slovaques	román Roumains	rutén Ruthènes	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb autres	magyar Hongrois	német Allemands	szlovák(tól) Slovaques	román Roumains	rutén Ruthènes	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb autres	magyar Hongrois	német Allemands	szlovák(tól) Slovaques	román Roumains	rutén Ruthènes	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb autres				
a) Anyanyelv szerint 1910-ben: — Suivant la langue maternelle, en 1910.																													
Beszterce-Naszód vm.*)	137.686	12.791	27.087	38	93.653	209	11	6	3.891	9.3	19.7	0.0	68.0	0.2	0.0	0.0	2.8												
Bihar vm.	204.581	106.639	1.468	7.600	87.650	8	52	44	1.120	52.1	0.7	3.7	42.9	0.0	0.0	0.0	0.6												
Nagyvárad tjt.**)	64.169	58.421	1.416	279	3.604	25	33	59	332	91.1	2.2	0.4	5.6	0.0	0.1	0.1	0.5												
Câmpulung vm.	1.532	116	424	—	987	4	—	—	1	7.6	27.6	—	64.4	0.3	—	—	0.1												
Csik vm.	136.785	123.185	1.014	84	11.879	188	13	3	419	90.1	0.7	0.1	8.7	0.1	0.0	0.0	0.3												
Háromszék vm.	129.918	117.639	550	201	10.795	144	15	14	560	90.6	0.4	0.2	8.3	0.1	0.0	0.0	0.4												
Kis-Küküllő vm.	2.566	2.189	1	—	375	—	1	—	—	85.4	0.0	—	14.6	—	0.0	—	—												
Kolozs vm.	142.501	44.484	525	165	94.701	—	14	2	2.610	31.2	0.4	0.1	66.5	—	0.0	0.0	1.8												
Kolozsvár tjt.	60.808	50.704	1.676	107	7.562	—	34	41	678	83.3	2.8	0.2	12.4	0.0	0.1	0.1	1.1												
Máramaros vm.	144.513	27.331	26.662	68	73.422	16.776	8	—	246	18.9	18.5	0.0	50.8	11.6	0.0	—	0.2												
Maros-Torda vm. (Marosvásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)	244.755	130.917	14.298	90	93.497	174	33	25	5.721	53.6	5.8	0.0	38.2	0.1	0.0	0.0	2.3												
Maros-Torda vm.	219.238	108.127	13.692	58	91.780	172	18	8	5.383	49.3	6.2	0.0	41.9	0.1	0.0	0.0	2.5												
Marosvásárhely tjt. ¹⁾	25.517	22.790	606	32	1.717	2	15	17	338	89.3	2.4	0.1	6.7	0.0	0.1	0.1	—												
Nagy-Küküllő vm.	1.058	85	638	—	265	—	—	—	70	8.0	60.4	—	25.0	—	—	—	6.6												
Szatmár vm. (Szatmárnémetivel együtt — y compr. Szatmárnémeti)	265.958	123.057	7.416	363	133.253	577	60	26	1.206	46.3	2.8	0.1	50.1	0.2	0.0	0.0	0.5												
Szatmár vm.	231.066	89.963	6.787	336	132.267	544	29	6	1.134	39.0	2.9	0.1	57.3	0.2	0.0	0.0	0.5												
Szatmárnémeti tjt. ¹⁾	34.892	33.094	629	27	986	33	31	20	72	94.9	1.8	0.0	2.8	0.1	0.1	0.1	—												
Szilágy vm.	317.022	156.688	1.461	3.742	152.788	74	13	8	2.248	49.4	0.5	1.2	48.2	0.0	0.0	0.0	0.7												
Szolnok-Doboka vm.	207.713	47.206	4.113	39	153.743	154	8	6	2.444	22.7	2.0	0.0	74.0	0.1	0.0	0.0	1.2												
Udvarhely vm.	123.981	121.764	505	33	1.516	1	5	1	156	98.3	0.4	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0	0.1												
Összesen — Total.	2,185.546	1,123.216	89.254	12.809	919.690	18.340	300	235	21.702	51.4	4.1	0.6	42.1	0.8	0.0	0.0	1.0												
Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes	A népesség 1910. évi száma Nombre de la population en 1910	E b b ö l — D o n t										D o n t																	
		szám szerint — en nombres abs.										‰																	
		róm. kat. catholiques rom.	gör. kat. gréco-cath.	reform. calvinistes	evang. luthériens	gör. kel. gréco-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres	róm. kat. cath. rom.	gör. kat. gréco-cath.	reform. calvinistes	evang. luthériens	gör. kel. gr.-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres	róm. kat. cath. rom.	gör. kat. gréco-cath.	reform. calvinistes	evang. luthériens	gör. kel. gr.-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres				
c) Vallás szerint 1910-ben: — Suivant la religion, en 1910.																													
Beszterce-Naszód vm.	137.686	4.705	78.378	5.504	24.261	17.071	216	7.550	11	3.4	56.9	4.0	17.6	12.4	0.2	5.5	0.0												
Bihar vm.	204.581	27.821	26.989	73.629	849	67.407	82	7.177	627	13.6	13.3	36.0	0.4	32.9	0.0	3.5	0.3												
Nagyvárad tjt.	64.169	19.819	3.385	19.459	1.377	4.649	150	15.155	175	30.9	5.3	30.3	2.1	7.3	0.2	23.6	0.3												
Câmpulung vm.	1.532	480	148	25	11	719	—	149	—	31.4	9.7	1.6	0.7	46.9	—	9.7	—												
Csik vm.	136.785	114.929	17.597	1.640	256	148	123	2.084	8	84.0	12.9	1.2	0.2	0.1	0.1	1.5	0.0												
Háromszék vm.	129.918	49.097	3.036	55.297	645	15.425	5.190	1.176	52	37.8	2.3	42.6	0.5	11.9	4.0	0.9	0.0												
Kis-Küküllő vm.	2.566	186	430	1.853	2	15	5	75	—	7.3	16.8	72.1	0.1	0.6	0.2	2.9	—												
Kolozs vm.	142.501	6.929	75.766	32.992	165	21.747	456	4.192	254	4.9	53.1	23.2	0.1	15.3	0.3	2.9	0.2												
Kolozsvár tjt.	60.808	19.021	8.646	20.726	2.016	1.359	1.921	7.046	73	31.3	14.2	34.1	3.3	2.2	3.2	11.6	0.1												
Máramaros vm.	144.513	12.220	94.571	3.601	293	1.309	36	32.481	2	8.5	65.4	2.5	0.2	0.9	0.0	22.5	0.0												
Maros-Torda vm. (Marosvásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)	244.755	33.737	71.507	80.564	12.348	31.156	7.477	7.959	7	13.8	29.2	32.9	5.1	12.7	3.1	3.2	0.0												
Maros-Torda vm.	219.238	26.517	69.285	69.282	11.744	30.395	6.810	5.204	1	12.1	31.6	31.6	5.4	13.9	3.1	2.3	0.0												
Marosvásárhely tjt. ¹⁾	25.517	7.220	2.222	11.282	604	761	667	2.755	6	28.3	8.7	44.3	2.3	3.0	2.6	10.8	0.0												
Nagy-Küküllő vm.	1.058	11	—	30	639	332	41	5	—	1.0	—	2.8	60.4	31.4	3.9	0.5	—												
Szatmár vm. (Szatmárnémetivel együtt — y compr. Szatmárnémeti)	265.958	37.738	153.086	44.489	583	8.760	40	21.249	13	14.2	57.7	16.7	0.2	3.3	0.0	7.9	0.0												
Szatmár vm.	231.066	30.740	146.109	31.071	347	8.705	31	14.055	8	13.3	63.3	13.4	0.1	3.8	0.0	6.1	0.0												
Szatmárnémeti tjt. ¹⁾	34.892	6.998	6.977	13.418	236	55	9	7.194	5	20.1	20.0	38.4	0.7	0.2	0.0	20.6	0.0												
Szilágy vm.	317.022	40.821	162.142	87.328	1.082	9.907	96	15.234	412	12.9	51.2	27.6	0.3	3.1	0.0	4.8	0.1												
Szolnok-Doboka vm.	207.713	9.950	128.081	28.371	317	29.641	195	11.148	10	4.8	61.7	13.7	0.1	14.3	0.1	5.3	0.0												
Udvarhely vm.	123.981	45.028	1.511	46.742	1.254	2.667	25.209	1.545	25	36.3	1.2	37.8	1.0	2.1	20.3	1.3	0.0												
Összesen — Total.	2,185.546	422.492	825.273	502.250	46.098	212.812	41.237	134.225	1.659	19.3	37.8	23.0	2.1	9.7	1.9	6.1	0.1												

¹⁾ A román közigazgatási beosztás szerint nem törvényhatósági jogú város.

nek ellenére a 6. tábla adatsorából kitűnően hatalmas magyar abszolút többséget mutat 1910-es alapon (a megyetörvényeket elhanyagolva) a Székelyföldön Udvarhely vm. (98,3% magyar ajkúval), továbbá Három-

szék (90,6%) és Csík (90,1%) megye népességösszetétele; abszolút többségben élt a magyarság még Bihar megyében (52,1, sőt Nagyvárad odaszámításával 61,4%) és relatív (ill. Marosvásárhellyel együtt abszolút)

anyanyelvi és vallási megoszlása az 1938. évi román közigazgatási beosztás szerint.

oriental et transylvain recouvés, indiqués d'après la division administrative roumaine de 1938.

A népesség 1930. évi száma Nombre de la pop- ulation en 1930	E b b ó l — D o n t											Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes					
	magyar Hongrois	német Allemands	román Roumains	jiddis Yiddish	egyéb autres	magyar Hongrois	német Allemands	román Roumains	jiddis Yiddish	egyéb autres	szám szerint — en nombres abs.		%				
b) Anyanyelv szerint 1930-ban: — Suivant la langue maternelle, en 1930.																	
144.131	7.174	21.056	106.558	5.915	3.428	5.0	14.6	73.9	4.1	2.4	Beszterce-Naszód vm. *)						
222.861	93.531	1.079	113.484	2.826	11.941	42.0	0.5	50.9	1.3	5.3	Bihar vm.						
82.687	55.039	1.118	20.914	4.112	1.504	66.5	1.4	25.3	5.0	1.8	Nagyvárad tjv. **)						
1.443	9	381	941	109	3	0.6	26.4	65.2	7.6	0.2	Câmpulung vm.						
145.806	124.971	503	18.455	1.413	464	85.6	0.4	12.7	1.0	0.3	Csik vm.						
126.816	113.588	609	12.027	170	422	89.6	0.5	9.5	0.1	0.3	Háromszék vm.						
2.761	2.258	3	450	29	21	81.8	0.1	16.3	1.1	0.7	Kis-Küküllő vm.						
154.348	39.350	161	109.121	2.401	3.315	25.5	0.1	70.7	1.6	2.1	Kolozs vm.						
100.844	54.776	2.702	34.836	6.691	1.839	54.3	2.7	34.6	6.6	1.8	Kolozsvár tjv.						
161.575	14.285	3.189	92.611	33.239	18.251	8.8	2.0	57.3	20.6	11.3	Máramaros vm.						
											Maros-Torda vm. (Maros- vásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)						
268.760	130.922	11.427	113.798	6.235	6.378	48.7	4.3	42.4	2.3	2.3	Maros-Torda vm.						
230.243	105.563	10.692	104.305	3.950	5.733	45.9	4.6	45.3	1.7	2.5	Marosvásárhely tjv. 1)						
38.517	25.359	735	9.493	2.285	645	65.9	1.9	24.6	5.9	1.7	Nagy-Küküllő vm.						
1.010	75	656	272	7	—	7.4	65.0	26.9	0.7	—	Szatmár vm. (Szatmárné- metivel együtt - y compr. Szatmárnémeti)						
294.875	94.112	7.586	173.585	16.772	2.820	31.9	2.6	58.8	5.7	1.0	Szatmár vm.						
243.380	63.804	6.917	159.644	10.955	2.060	26.2	2.8	65.6	4.5	0.9	Szatmárnémeti tjv. 1)						
51.495	30.308	669	13.941	5.817	760	58.9	1.3	27.1	11.3	1.4	Szilágy vm.						
343.347	125.544	8.706	191.144	9.501	8.452	36.6	2.5	55.7	2.8	2.4	Szolnok-Doboka vm.						
219.355	34.710	478	172.607	9.709	1.851	15.8	0.2	78.8	4.4	0.8	Udvarhely vm.						
121.984	116.801	392	3.869	604	318	95.7	0.3	3.2	0.5	0.3							
2,392.603	1,007.145	60.046	1,164.672	99.733	61.007	42.1	2.5	48.7	4.2	2.5	Összesen — Total						
A népesség 1930. évi száma Nombre de la pop- ulation en 1930	E b b ó l — D o n t											Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes					
	róm. kat. catholiques rom.	gör. kat. gréco-cath.	reform. calvinistes	evang. luthériens	gör. kel. gréco-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres	róm. kat. cath. rom.	gör. kat. gréco-cath.	reform. calvinistes		evang. luthériens	gör. kel. gr.-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres
d) Vallás szerint 1930-ban: — Suivant la religion, en 1930.																	
144.131	3.371	86.746	5.153	22.321	19.960	35	6.375	170	2.3	60.2	3.6	15.5	13.9	0.0	4.4	0.1	Beszterce-Naszód vm.
222.861	29.110	31.508	69.697	423	81.116	27	6.307	4.673	13.1	14.1	31.3	0.2	36.4	0.0	2.8	2.1	Bihar vm.
82.687	18.132	8.161	20.394	995	14.394	121	19.838	652	21.9	9.9	24.7	1.2	17.4	0.1	24.0	0.8	Nagyvárad tjv.
1.443	472	21	—	17	822	—	111	—	32.6	1.5	—	1.2	57.0	—	7.7	—	Câmpulung vm.
145.806	118.535	20.072	1.947	257	1.879	85	2.525	506	81.4	13.8	1.3	0.1	1.3	0.0	1.7	0.4	Csik vm.
126.816	48.845	3.105	52.751	1.075	14.368	5.365	942	365	38.5	2.5	41.6	0.9	11.3	4.2	0.7	0.3	Háromszék vm.
2.761	135	434	2.071	1	13	10	62	35	4.9	15.7	75.0	0.0	0.5	0.4	2.2	1.3	Kis-Küküllő vm.
154.348	6.776	83.741	33.109	127	26.068	399	3.053	1.075	4.4	54.2	21.5	0.1	16.9	0.2	2.0	0.7	Kolozs vm.
100.844	20.291	22.816	26.919	2.425	11.942	2.137	13.504	810	20.1	22.6	26.8	2.4	11.8	2.1	13.4	0.8	Kolozsvár tjv.
161.575	10.409	104.132	2.935	137	8.489	37	34.089	1.347	6.4	64.5	1.8	0.1	5.3	0.0	21.1	0.8	Máramaros vm.
																	Maros-Torda vm. (Maros- vásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)
268.760	34.732	78.298	85.853	11.306	39.080	7.628	10.370	1.493	12.9	29.2	31.9	4.2	14.5	2.8	3.9	0.6	Maros-Torda vm.
230.243	26.703	73.012	72.319	10.616	34.579	6.604	5.177	1.233	11.6	31.8	31.4	4.6	15.0	2.9	2.2	0.5	Marosvásárhely tjv. 1)
38.517	8.029	5.286	13.534	690	4.501	1.024	5.193	260	20.8	13.7	35.1	1.8	11.7	2.7	13.5	0.7	Nagy-Küküllő vm.
1.010	12	6	15	654	280	36	7	—	1.2	0.6	1.5	64.8	27.7	3.6	0.6	—	Szatmár vm. (Szatmárné- metivel együtt - y compr. Szatmárnémeti)
294.875	37.286	173.910	44.138	455	12.880	41	25.370	795	12.6	59.0	15.0	0.2	4.4	0.0	8.6	0.2	Szatmár vm.
243.380	29.367	157.989	30.155	226	11.113	27	13.837	666	12.1	64.9	12.4	0.1	4.6	0.0	5.7	0.2	Szatmárnémeti tjv. 1)
51.495	7.919	15.921	13.983	229	1.767	14	11.533	129	15.4	30.9	27.2	0.4	3.4	0.0	22.4	0.3	Szilágy vm.
343.347	41.757	180.608	87.350	1.172	15.183	50	13.754	3.473	12.2	52.7	25.4	0.3	4.4	0.0	4.0	1.0	Szolnok-Doboka vm.
219.355	6.955	139.317	28.005	238	32.881	78	10.619	1.262	3.2	63.5	12.8	0.1	15.0	0.0	4.8	0.6	Udvarhely vm.
121.984	44.642	1.407	44.962	987	3.780	23.982	1.362	862	36.7	1.1	36.9	0.8	3.1	19.6	1.1	0.7	
2,392.603	421.460	934.282	505.299	42.590	283.135	40.081	148.288	17.518	17.6	39.1	21.1	1.8	11.8	1.7	6.2	0.7	Összesen — Total

1) Par le régime administratif roumain, elle n'était pas considérée comme ville autonome. — *) Vm. = comitat. — **) Tjv. = ville autonome.

**7. A visszacsatolt városok ¹⁾ népességének 1910. és
Population des villes recouvrées, ¹⁾ suivant la langue mater-**

Anyanyelv ill. vallás	Kolozs- vár	Nagy- várad	Szat- már- németi	Maros- vásár- hely	Mára- maros- sziget	Nagy- károly	Nagy- szalonta	Dés	Besz- terce	Nagy- bánya	Sepsiszent- györgy
a) Anyanyelv 1910-ben											
Szám szerint											
Magyar	50.704	58.421	33.094	22.790	17.542	15.772	15.206	7.991	2.824	9.992	8.361
Német	1.676	1.416	629	606	1.257	63	41	445	5.835	175	158
Szlovák (tót)	107	279	27	32	6	7	33	13	13	16	21
Román	7.562	3.604	986	1.717	2.001	216	650	2.911	4.470	2.677	108
Rutén	6	25	33	2	532	2	—	—	2	2	1
Egyéb	753	424	123	370	32	18	13	92	92	15	16
Összesen	60.808	64.169	34.892	25.517	21.370	16.078	15.943	11.452	13.236	12.877	8.665
Százalékban											
Magyar	83·3	91·1	94·8	89·3	82·1	98·1	95·3	69·8	21·3	77·6	96·5
Német	2·8	2·2	1·8	2·4	5·9	0·4	0·3	3·9	44·2	1·4	1·8
Szlovák (tót)	0·2	0·4	0·1	0·1	0·0	0·0	0·2	0·1	0·1	0·1	0·2
Román	12·4	5·6	2·8	6·7	9·4	1·4	4·1	25·4	33·8	20·8	1·3
Rutén	0·0	0·0	0·1	0·0	2·5	0·0	—	—	0·0	0·0	0·0
Egyéb	1·3	0·7	0·4	1·5	0·1	0·1	0·1	0·8	0·6	0·1	0·2
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
b) Anyanyelv 1930-ban											
Szám szerint											
Magyar	54.776	55.039	30.308	25.359	7.014	9.912	13.053	5.521	1.479	5.776	8.357
Német	2.702	1.118	669	735	199	285	74	158	4.677	290	206
Szlovák (tót)	136	156	43	37	41	16	27	15	12	41	14
Román	34.836	20.914	13.941	9.493	9.195	4.434	2.006	6.114	5.671	6.490	2.020
Rutén	237	201	187	28	637	43	4	65	31	2	25
Egyéb	8.157	5.259	6.347	2.865	10.184	1.352	133	3.237	2.258	1.305	196
Összesen	100.844	82.687	51.495	38.517	27.270	16.042	15.297	15.110	14.128	13.904	10.818
Százalékban											
Magyar	54·4	66·6	58·8	65·9	25·8	61·8	85·3	36·6	10·5	41·5	77·3
Német	2·7	1·4	1·3	1·9	0·7	1·8	0·5	1·1	33·1	2·1	1·9
Szlovák (tót)	0·1	0·2	0·1	0·1	0·2	0·1	0·2	0·1	0·1	0·3	0·1
Román	34·6	25·3	27·0	24·6	33·7	27·5	13·1	40·5	40·1	46·7	18·7
Rutén	0·2	0·2	0·4	0·1	2·3	0·3	0·0	0·4	0·2	0·0	0·2
Egyéb	8·0	6·3	12·4	7·4	37·3	8·5	0·9	21·3	16·0	9·4	1·8
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
c) Vallás 1910-ben											
Szám szerint											
Római katolikus	19.021	19.819	6.998	7.220	4.901	5.932	1.273	2.069	1.661	4.467	2.247
Görög katolikus	8.646	3.385	6.977	2.222	5.850	3.893	126	2.735	3.975	4.910	117
Református	20.726	19.459	13.418	11.282	2.274	3.500	12.409	3.842	945	1.907	4.953
Evangelikus	2.016	1.377	236	604	207	230	157	135	4.636	144	197
Görög keleti	1.359	4.649	55	761	128	25	1.082	453	533	39	451
Izraelita	7.046	15.155	7.194	2.755	7.981	2.491	843	2.166	1.441	1.402	383
Egyéb	1.994	325	14	673	29	7	53	52	45	8	317
Összesen	60.808	64.169	34.892	25.517	21.370	16.078	15.943	11.452	13.236	12.877	8.665
Százalékban											
Római katolikus	31·3	30·9	20·0	28·3	22·9	36·9	8·0	18·1	12·6	34·7	25·9
Görög katolikus	14·2	5·3	20·0	8·7	27·4	24·2	0·8	23·9	30·0	38·1	1·3
Református	34·1	30·3	38·5	44·2	10·6	21·8	77·7	33·5	7·1	14·8	57·2
Evangelikus	3·3	2·2	0·7	2·4	1·0	1·4	1·0	1·2	35·0	1·1	2·3
Görög keleti	2·2	7·2	0·2	3·0	0·6	0·1	6·8	4·0	4·1	0·3	5·2
Izraelita	11·6	23·6	20·6	10·8	37·4	15·5	5·3	18·9	10·9	10·9	4·4
Egyéb	3·3	0·5	0·0	2·6	0·1	0·1	0·4	0·4	0·3	0·1	3·7
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
d) Vallás 1930-ban											
Szám szerint											
Római katolikus	20.291	18.132	7.919	8.029	3.492	5.002	1.124	1.494	1.046	3.768	2.424
Görög katolikus	22.816	8.161	15.921	5.286	10.375	4.928	286	4.698	4.201	6.045	405
Református	26.919	20.394	13.983	13.534	1.565	2.553	11.024	3.973	869	1.654	5.120
Evangelikus	2.425	995	229	690	67	147	72	118	4.149	126	201
Görög keleti	11.942	14.394	1.767	4.501	957	941	1.849	1.398	1.594	229	1.865
Izraelita	13.504	19.838	11.533	5.193	10.609	2.394	740	3.360	2.198	2.030	378
Egyéb	2.947	773	143	1.284	205	77	202	69	71	52	425
Összesen	100.844	82.687	51.495	38.517	27.270	16.042	15.297	15.110	14.128	13.904	10.818
Százalékban											
Római katolikus	20·2	21·9	15·4	20·8	12·8	31·2	7·3	9·9	7·4	27·0	22·4
Görög katolikus	22·6	9·9	30·9	13·7	38·1	30·7	1·9	31·0	29·7	43·5	3·8
Református	26·7	24·7	27·2	35·1	5·7	15·9	72·1	26·3	6·2	11·9	47·3
Evangelikus	2·4	1·2	0·4	1·8	0·2	0·9	0·5	0·8	29·4	0·9	1·9
Görög keleti	11·8	17·4	3·4	11·7	3·5	5·9	12·1	9·3	11·3	1·7	17·2
Izraelita	13·4	24·0	22·4	13·5	38·9	14·9	4·8	22·2	15·6	14·6	3·5
Egyéb	2·9	0·9	0·3	3·4	0·8	0·5	1·3	0·5	0·4	0·4	3·9
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ A Trianon előtti tj. és rt. (megyei) városok a román közigazgatási beosztás szerinti városokkal együtt (de a világháború legvégével községgé visszafejlesztett Kolozsvár tv. nélkül). — ²⁾ A román uralom alatt hozzácsatolt Magyarországon kívül; Magyarországon az 1910. évi lélekszám 8.920, a magyar anyanyelvűek 1910. évi aránya pedig 48·1 %. — ³⁾ Zsögöddel együtt.

1930. évi anyanyelvi és vallási megoszlása.

nelle et la religion, d'après les chiffres de 1910 et de 1930.

Gyergyó-szentmihályos	Szászrégen	Szé-kely-udvarhely	Zilah	Szilágy-somlyó	Szamos-újvár	Bánffy-hunyad	Kézdi-vásárhely	Csík-szereda	Felső-bánya	Naszód	Langue maternelle et religion
a) Suivant la langue maternelle, en 1910.											
<i>Nombres absolus.</i>											
8.549	2.947	9.888	7.477	6.030	4.630	4.699	5.970	3.591	4.149	778	Hongrois
115	2.994	212	19	20	190	28	37	45	19	208	Allemands
12	4	5	23	7	6	8	8	7	5	—	Slovaques
155	1.311	115	529	759	1.881	451	50	44	230	2.504	Roumains
51	3	—	1	1	39	—	6	2	—	—	Ruthènes
23	51	24	13	68	111	8	8	12	19	11	Autres et inconn.
8.905 ²⁾	7.310	10.244	8.062	6.885	6.857	5.194	6.079	3.701	4.422	3.501	Total
<i>Pourcentages.</i>											
96·0	40·3	96·6	92·8	87·6	67·5	90·4	93·3	97·0	93·8	22·2	Hongrois
1·3	41·0	2·1	0·2	0·3	2·8	0·5	0·6	1·2	0·4	6·0	Allemands
0·1	0·1	0·0	0·3	0·1	0·1	0·2	0·1	0·2	0·1	—	Slovaques
1·7	17·9	1·1	6·6	11·0	27·4	8·7	0·8	1·2	5·2	71·5	Roumains
0·6	0·0	—	0·0	0·0	0·6	—	0·1	0·1	—	—	Ruthènes
0·3	0·7	0·2	0·1	1·0	1·6	0·2	0·1	0·3	0·5	0·3	Autres et inconn.
100·0 ²⁾	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	Total
b) Suivant la langue maternelle, en 1930.											
<i>Nombres absolus.</i>											
9.421	3.914	7.295	5.931	3.894	2.472	3.272	4.782	4.007	2.581	102	Hongrois
69	2.222	168	52	59	64	22	60	76	4	75	Allemands
11	3	7	17	12	5	4	4	1	—	4	Slovaques
455	1.800	931	2.058	2.265	2.886	1.126	237	570	1.165	2.886	Roumains
9	1	3	6	1	—	5	—	5	2	—	Ruthènes
390	1.350	114	276	1.217	1.181	972	24	148	375	445	Autres et inconn.
10.355	9.290	8.518	8.340	7.448	6.608	5.401	5.107 ³⁾	4.807	4.127	3.512	Total
<i>Pourcentages.</i>											
90·9	42·2	85·7	71·1	52·4	37·4	60·6	93·6	83·4	62·6	2·9	Hongrois
0·7	23·9	2·0	0·6	0·8	0·9	0·4	1·2	1·6	0·1	2·1	Allemands
0·1	0·0	0·1	0·2	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	—	0·1	Slovaques
4·4	19·4	10·9	24·7	30·4	43·7	20·8	4·6	11·9	28·2	82·2	Roumains
0·1	0·0	0·0	0·1	0·0	—	0·1	—	0·1	0·0	—	Ruthènes
3·8	14·5	1·3	3·3	16·3	17·9	18·0	0·5	3·0	9·1	12·7	Autres et inconn.
100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0 ³⁾	100·0	100·0	100·0	Total
Suivant la religion, en 1910.											
<i>Nombres absolus.</i>											
7.889	1.305	5.729	1.333	2.240	2.368	542	3.153	2.924	2.304	18 ³⁾	Catholiques rom.
438	1.307	164	873	1.285	2.300	412	71	95	1.241	2.417	Gréco-cath.
193	1.301	3.000	5.353	1.880	1.186	2.984	2.617	328	587	162	Calvinistes
48	2.578	356	42	21	68	25	47	65	14	60	Luthériens
9	144	93	18	13	130	133	65	21	4	82	Gréco-orientaux
321	637	256	415	1.440	775	1.073	95	241	268	586	Israélites
7	38	646	28	6	30	25	31	27	4	11	Autres et inconn.
8.905 ²⁾	7.310	10.244	8.062	6.885	6.857	5.194	6.079	3.701	4.422	3.501	Total
<i>Pourcentages.</i>											
88·6	17·8	55·9	16·5	32·5	34·5	10·4	51·9	79·0	52·1	5·2	Catholiques rom.
4·9	17·9	1·6	10·8	18·7	33·6	7·9	1·2	2·6	28·1	69·0	Gréco-cath.
2·2	17·8	29·3	66·5	27·3	17·3	57·4	43·0	8·9	13·3	4·6	Calvinistes
0·5	35·3	3·5	0·5	0·3	1·0	0·5	0·8	1·7	0·3	1·7	Luthériens
0·1	2·0	0·9	0·2	0·2	1·9	2·6	1·1	0·6	0·1	2·4	Gréco-orientaux
3·6	8·7	2·5	5·2	20·9	11·3	20·7	1·5	6·5	6·0	16·8	Israélites
0·1	0·5	6·3	0·3	0·1	0·4	0·5	0·5	0·7	0·1	0·3	Autres et inconn.
100·0 ²⁾	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	Total
Suivant la religion, en 1930.											
<i>Nombres absolus.</i>											
8.378	1.568	4.369	956	1.738	1.090	395	2.598	3.592	1.918	105	Catholiques rom.
515	1.514	282	1.583	2.159	2.506	772	51	160	1.438	2.618	Gréco-cath.
386	2.071	2.203	4.731	1.817	929	2.626	2.039	251	381	62	Calvinistes
53	2.126	165	35	15	50	11	69	56	18	48	Luthériens
182	303	680	502	126	466	465	205	432	47	250	Gréco-orientaux
619	1.587	313	429	1.568	1.037	1.026	97	268	322	425	Israélites
222	121	506	104	25	530	106	48	48	3	4	Autres et inconn.
10.355	9.290	8.518	8.340	7.448	6.608	5.401	5.107 ³⁾	4.807	4.127	3.512	Total
<i>Pourcentages.</i>											
80·8	16·9	51·3	11·5	23·3	16·5	7·3	50·9	74·7	46·6	3·0	Catholiques rom.
5·0	16·3	3·3	19·0	29·0	37·9	14·3	1·0	3·3	34·8	74·5	Gréco-cath.
3·7	22·2	25·9	56·7	24·4	14·1	48·6	39·9	5·2	9·2	1·8	Calvinistes
0·5	22·9	1·9	0·4	0·2	0·8	0·2	1·4	1·2	0·4	1·4	Luthériens
1·8	3·3	8·0	6·0	1·7	7·0	8·6	4·0	9·0	1·1	7·1	Gréco-orientaux
6·0	17·1	3·7	5·1	21·0	15·7	19·0	1·9	5·6	7·8	12·1	Israélites
2·2	1·3	5·9	1·3	0·4	8·0	2·0	0·9	1·0	0·1	0·1	Autres et inconn.
100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0 ³⁾	100·0	100·0	100·0	Total

¹⁾ Les villes d'avant le traité de Trianon, ainsi que quelques localités considérées également comme villes par la division administrative roumaine (non compris la ville de Kolozs, redevenue commune à la fin de la guerre mondiale). — ²⁾ Non compris Magyar-régen, annexé à Szászrégen par les Roumains; en 1910, avec Magyar-régen, la population était de 8.920 et la proportion des Hongrois, de 48·1%. — ³⁾ Y compris Zsögöd.

többségben lakta Maros-Torda megyét (Marosvásárhely nélkül 49·3, azzal együtt 53·6%) s Szilágy megye földjét is (49·4%). A románok aránya egy megyében sem emelkedett ilyen magasra. A románság ugyanis *sehol sem alkotott a székelységhez hasonló lélekszámú összefüggő, zárt tömböt*; aránya Szolnok-Doboka vm.-ben — a maximumot itt éri el — mindössze 74·0, Beszterce-Naszódban pedig 68·0% volt; a Kolozsban 66·5%-os hányadosa Kolozsvár beszámításával csaknem az 50%-os határra (50·3%-ra) csúszik le (a megye és tj. város magyarságának együttes aránya viszont már 46·8% volt); ugyanúgy Szatmárban Szatmárnémetivel együtt 57·3-ról 50·1-re forgácsolódik le (a magyarok százaléka pedig 46·3-re nő) a román nyelvűek százaléka és Máramarosban (50·8%) is éppen csak hogy 50%. A német- és ruténajkú népesség aránya egy megyében sem nő a 30, ill. (a ruténeké) a 12% fölé. Anélkül, hogy az 1930. évi adatoknak kelletnél nagyobb figyelmet szentelnénk, megemlítjük azt, hogy az élen álló három székely megye a román nyomás alatt is híven megőrizte csaknem színtiszta magyar jellegét. Magyarsága azonban szám szerint megfogyott. A természetes szaporodás adatai ennek homlokegyenest ellentmondanak; a székelység tehát jelentős mértékben szorult ki szülőföldjéről. Ugyanakkor viszont betelepülő románok számára volt tér s jutott munkaalkalom és bő kereseti lehetőség. A román statisztika szerint a magyarság másutt is lemorzsolódott; meg kell azonban jegyezni, hogy a tj. város hozzászámításával Bihar vm. (a magyarság aránya 48·7%) és Maros-Torda vm. (48·7%) még a román népszámlálás szerint is viszonylagosan magyar jellegű maradt.¹⁾

Figyelemreméltó még, hogy Erdély magyarsága a Székelyföldön kívül elsősorban a városokban és az Alföld szélétől a székelységig szinte összefüggő láncban elhelyezkedő nagyobb néptömörülésekben lakott s éppen ezáltal határozta meg ennek az ősi országrésznek erősen magyar jellegét. A román ajkúak viszont sok elszórt, elmaradottabb, kis lélekszámú hegyi települést töltöttek meg. Ennek tudható be, hogy 1910. évi adataink szerint a visszatért 1.778 város és község közül csak 677-ben érte el a magyarság az abszolút többséget — ebből azonban 557 községben

80%-nál több magyar ajkú lakott —, 14 községben pedig a relatív többséget képviselte. A községek és városok e két dominánsan magyar karakterű csoportjában azonban a visszajött népességnek 52·7%-a¹⁾ élt. Ez az adat s az a tény, hogy a magyar többségű városokban és községekben a magyar anyanyelvűek aránya feltűnően magas (87·4%), kétségbevonhatatlan határozottsággal rajzolja meg a csonka-orzággal ismét egyesült rész alapvető magyar színezetét.

A megyénként igen sokszínű vallási adatsorokból kiemelhetjük Csík vármegyét 1910-ben 84·0%-os római katolikus lakosságával, Máramaros vármegyét, ahol a görög katolikusok hányadosa 65·4%, a reformátusság általában jelentős — több helyütt a relatív többségig (pl. Háromszékben 42·6-re) emelkedő — százalékát s a zsidóság Máramarosban 22·5-re ugró arányát. A magyarság térvesztése következtében a római katolikus és református vallásfelekezetek hívőinek a százaléka, sőt többhelyütt a száma is visszaesett 1910 és 1930 közt. A román uralom népesedési hatásairól ez ismét nem ad jó bizonyítványt.

Erdély húsz éves román történetében a városok mint a magyarság konzerválói és gócai, a magyar szellemiség igazi fellegetvái fontos hivatást töltöttek be. Ez tűnik ki a 7. táblából is: még 1930-ban is megmaradt mind a négy tj. városban a magyarság abszolút fölénye s a többi város kétharmadában is az övé az abszolút, vagy viszonylagos elsőség; a tábla 1910. évi része természetesen még hívebben kifejezi a városok igazi magyar jellegét. Vallási tekintetben a táblázat adatai nagyfokú kevertségre utalnak, hiszen 1930-ban alig akadt város, melyben az abszolút többség az egyik felekezetet megillette volna. Nagyszalonta 72·1 s Zilah 56·7%-os református lakosságával, Gyergyószentmiklós 80·8, Csíkszereda 74·7, Székelyudvarhely 51·3 és Kézdivásárhely 50·9%-nyi római katolikusával, a várossá előléptetett kis Naszód 74·5%-ra rúgó görög katolikus népességével szinte kivételszámba megy. A görög keleti vallásnak Észak-Erdély és a vele együtt visszajött keleti terület rész egyetlen nagyobb néptömörülésében sincs számbajövő jelentősége, míg az evangélikusok hányadosa Besztercén 29·4%-ra, a keleten is erősen város lakó izraelitáké pedig Máramarosszigeten 38·9

¹⁾ Maros-Torda megyében Marosvásárhely nélkül is megvolt a magyarság relatív túlsúlya.

¹⁾ U. m. az abszolút magyar többségű városokban és községekben 51·4, a relatív magyar többségűekben pedig 1·3%.

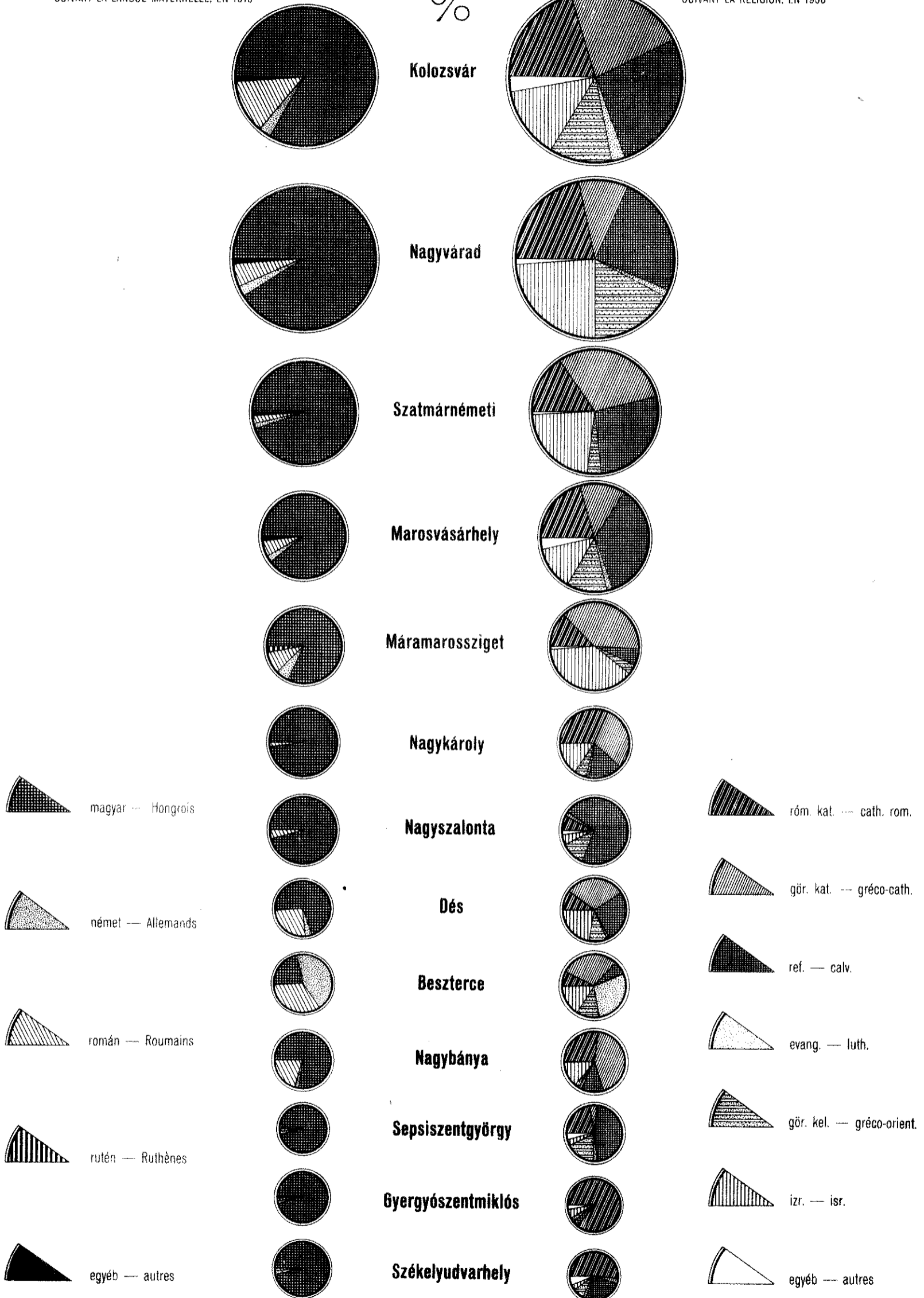
A VISSZACSATOLT VÁROSOK NÉPESSÉGE ANYANYELV ÉS VALLÁS SZERINT.

POPULATION DES VILLES RÉCUPÉRÉES, SUIVANT LA LANGUE MATERNELLE ET LA RELIGION

ANYANYELV SZERINT 1910-BEN
SUIVANT LA LANGUE MATERNELLE, EN 1910

VALLÁS SZERINT 1930-BAN
SUIVANT LA RELIGION, EN 1930

%

%-ra emelkedik. Figyelemreméltó, hogy a fejlődésképes városokban a zsidóság száma mondhatni vaskövetkezetességgel megnagyobbodott a tiszavirágéletű román impérium idején.

Az 1930. évi román népszámlálás adatai alapján a népesség alapkultúrájáról és iskolai végzettségéről is tájékozódhatunk. Minthogy a román kiadvány az idevágó adatokat közlési részletezésben közli, a visszatért részre vonatkozó eredményeket teljes pontossággal számíthattuk ki. Az alábbi táblában látható kép nem tünteti fel valami előnyös színben a román állam Erdélyben végzett kultúr munkáját:

Műveltség (iskolai végzettség)	7 éves és ennél idősebb 1930-ban		
	férfi	nő	férfi és nő együtt
a) Szám szerint:			
Egyetemet	12 952	1.957	14.909
Egyéb főiskolát	4 637	818	5.455
Szakiskolát	18.429	8.979	27.408
Középiskolát	64.487	64.962	129.449
Elemi iskolát	583.919	524.724	1.108.643
Egyéb írni és olvasni tudó	8.355	6.083	14.438
Irni és olvasni tud összesen	692.779	607.523	1.300.302
Analfabéta	270.827	373.012	643.839
Ismeretlen	4.201	5.005	9.206
Mindössze	967.807	985.540	1.953.347
b) Százalékban:			
Egyetemet	1.3	0.2	0.8
Egyéb főiskolát	0.5	0.1	0.3
Szakiskolát	1.9	0.9	1.4
Középiskolát	6.7	6.6	6.6
Elemi iskolát	60.3	53.3	56.8
Egyéb írni és olvasni tudó	0.9	0.6	0.7
Irni és olvasni tud összesen	71.6	61.7	66.6
Analfabéta	28.0	37.8	33.0
Ismeretlen	0.4	0.5	0.4
Mindössze	100.0	100.0	100.0

Ugyanakkor, amikor Magyarország trianoni területén a 6 éves és ennél idősebb népességből mindössze 9.6% nem volt az alapkultúra birtokában, a visszacsatolt keleti részeken a világháború előtti időkkel szemben mutatkozó — mérsékeltebb — javulás ellenére a 7 éven felüli lakosságnak még mindig *egyharmada: 33.0%-a maradt írástudatlan*. E különbség eltüntetése szép, de hatalmas feladatot ró a magyar közoktatásügyre. S hogy ez a feladat mekkora és mennyire kisebbségi vonatkozású, azt valószínűleg csak a magyar és a román vidékek gyökeresen elütő műveltségi viszonyai mutatják meg. Míg ugyanis a 7 éves és ennél idősebb népesség közül Udvarhely vármegyében csak 14.7 és Háromszék megyében is mindössze 15.2%-a tartozott 1930-ban az analfabéták sorába, Szolnok-Dobokában 51.0, Máramarosban pedig 61.3%-ra ugrik

ez a valóban óriási kulturális elmaradottságot jelző arány.¹⁾

Foglalkozási téren (l. 5. tábla) Erdély és Keletmagyarország ismét magyar fennhatóság alá került részén is az *őstermelő népesség* 1910. évi aránya (69.6%) a domináló. Ennek a területnek a viszanyerése csaknem pontosan 60%-ra emeli a megnagyobbodott csonka-haza agrárelemének 1910. évi százalékát. Helyes összehasonlítás kedvéért érdemes itt még megemlíteni azt is, hogy az őstermelők hányadosa a trianoni területen Nagy-Budapest nélkül 1910-ben 65.0 s a felvidéki sávon 60.0, a Kárpátalján pedig 76.9% volt (1910 óta természetesen ez az arányszám az egész vonalon csökkent). Az *1940 augusztus 30-án felszabadult népesség gazdaságtársadalmi tagozódása tehát nem tér el szembetűnően az ország többi részén élő lakosság rétegződésétől*. Az egyes gazdasági ágak jelentősége a bemutatott főadatoknál részletesebb megvilágítást nyer a Szemle többi cikkében. Itt tehát csak arra utalunk, hogy a keleti területek népe, kivált az igen sokoldalú s éppen ezért az idényvándorlásban, valamint a belső és külső népességáramlásban is erősen résztvevő székelység felettebb alkalmas arra, hogy fejlettebb, megosztottabb gazdasági életnek legyen tényezője; sőt jövője, jóléte érdekében mind az egyébként elég magas fokon álló állattenyésztés, mind az új országrésznek inkább csak a nyugati szegélyén gazdagnak mondható mezőgazdaság, mind a bányászat s a túlnyomórészt még hiányzó nagyipar, valamint az igen fejlődésképes kisipar komoly fejlesztésére egyenesen rá van utalva. A Székelyföld és a közbenső területek gazdasági sorsát a felszabadulás napjai óta ily irányokban megindított munka emberöltőkre biztosíthatja. A 8. sz. tábla *területi tagolásban* figyelmeztet arra, hogy ez a munka, a gazdasági struktúra módosítása, népességi tekintetben hol szükséges a legégetőbbben.

Az *őstermelés* domináló jelentőségére való tekintettel érdemes az 1910. évi népszámlálási mű foglalkozási kötetében községenként közölt adatok alapján a *jellegzetesebb foglalkozási alcsoportok szerint is rész-*

¹⁾ A román nép települési viszonyaival és egyéb demográfiai tulajdonságaival is összefüggően ugyancsak az utóbbi két megyében volt a legmagasabb az analfabéták 1910. évi aránya. Jellemző egyébként, hogy az erdélyszéli és szomszédos regátheli vidékek összehasonlításából kitűnően a Kárpátok vonala egyben kulturális választóvonalat is alkot: nemcsak Erdély magyar és szász népe, de román lakossága is kedvezőbb alapkultúrájú, mint a Regát románságáé.

8. A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi rész népessége foglalkozási főcsoportonként 1910-ben az 1938. évi román közigazgatási beosztás szerint.
Population des territoires oriental et transylvain recouverts, par grandes catégories professionnelles; suivant les chiffres de 1910 et la division administrative roumaine de 1938.

Vármegye, tj. város Comitats et villes autonomes	A népesség száma Nombre de la population	E b b ő i — D o n t										
		őstermelés production du sol	bányászat és kohászat mines et métallurgie	ipar — industrie	kereskedelem és hitel commerce et crédit	közlekedés communications	bányászat, ipar és forgalom együtt — total pour les mines, l'industrie et le trafic	közzszolg. és szabadfoglalk. services publ. et profes- sions libérales	védőő stb. défense nationale, etc.	napszámok k. m. n. journaliers s. a. i.	házielődök — domestiques	egyéb és ismeretlen foglalk. habitants exerçant une autre profession ou une profes- sion non déclarée
a) Szám szerint — Nombres absolus												
Beszterce-Naszód vm. *) .	137.686	104.981	784	13.594	3.379	1.527	19.284	4.792	1.621	2.562	1.818	2.628
Bihar vm.	204.581	157.921	649	25.078	4.119	3.245	33.091	4.620	248	2.262	3.216	3.223
Nagyvárad tjv. **)	64.169	3.880	18	22.862	8.244	5.843	36.967	6.333	3.679	3.051	3.686	6.573
Câmpulung vm.	1.532	1.206	—	64	95	53	212	46	13	17	26	12
Csik vm.	136.785	98.556	181	19.057	2.784	2.216	24.238	3.591	481	4.973	2.461	2.485
Háromszék vm.	129.918	84.151	459	26.540	2.457	2.811	32.267	4.414	600	2.356	3.167	2.963
Kis-Küküllő vm.	2.566	2.199	—	101	37	60	198	48	7	17	33	64
Kolozs vm.	142.501	114.912	448	12.608	2.256	3.428	18.740	2.716	296	1.445	1.992	2.400
Kolozsvár tjv.	60.808	4.956	51	21.421	6.247	4.944	32.663	7.339	2.843	2.225	4.029	6.753
Máramaros vm.	144.513	90.488	2.530	15.816	8.812	5.316	32.474	5.367	752	9.021	2.205	4.206
Maros-Torda vm. (Maros- vásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)	244.755	177.386	229	31.334	5.910	4.937	42.410	7.955	2.442	4.011	5.020	5.531
Maros-Torda vm.	219.338	175.401	227	21.983	3.509	2.822	28.541	4.943	294	3.412	3.428	3.219
Marosvásárhely tjv. ¹⁾	25.517	1.985	2	9.351	2.401	2.115	13.869	3.012	2.148	599	1.592	2.312
Nagy-Küküllő vm.	1.058	897	—	87	11	5	103	30	1	—	12	15
Szatmár vm. (Szatmár- németivel együtt — y compr. Szatmárnémeti)	265.958	175.073	10.145	32.878	9.906	6.784	59.713	9.450	1.219	4.498	5.646	10.359
Szatmár vm.	231.066	168.705	10.137	21.367	5.759	3.988	41.251	6.099	281	3.664	3.768	7.298
Szatmárnémeti tjv. ¹⁾	34.892	6.368	8	11.511	4.147	2.796	18.462	3.351	938	834	1.878	3.061
Szilágy vm.	317.022	244.940	537	33.820	7.961	4.885	47.203	9.553	762	2.939	5.198	6.427
Szolnok-Doboka vm.	207.713	164.851	2.033	15.796	5.050	2.542	25.421	6.358	717	2.905	3.200	4.261
Udvarhely vm.	123.981	94.726	640	14.211	2.440	1.179	18.470	3.832	575	1.540	1.885	2.953
Összesen — Total .	2.185.546	1.521.123	18.704	285.267	69.708	49.775	423.454	76.444	16.256	43.822	43.594	60.853
b) Százalékban — %												
Beszterce-Naszód vm. *) .	100.0	76.3	0.6	9.9	2.4	1.1	14.0	3.5	1.1	1.9	1.3	1.9
Bihar vm.	100.0	77.2	0.3	12.3	2.0	1.6	16.2	2.3	0.1	1.1	1.6	1.5
Nagyvárad tjv. **)	100.0	6.1	0.0	35.7	12.8	9.1	57.6	9.9	5.7	4.8	5.7	10.2
Câmpulung vm.	100.0	78.7	—	4.1	6.2	3.5	13.8	3.0	0.9	1.1	1.7	0.8
Csik vm.	100.0	72.1	0.1	14.0	2.0	1.6	17.7	2.6	0.4	3.6	1.8	1.8
Háromszék vm.	100.0	64.8	0.4	20.3	1.9	2.2	24.8	3.4	0.5	1.8	2.4	2.3
Kis-Küküllő vm.	100.0	85.7	—	4.0	1.4	2.3	7.7	1.9	0.3	0.6	1.3	2.5
Kolozs vm.	100.0	80.6	0.3	8.9	1.6	2.4	13.2	1.9	0.2	1.0	1.4	1.7
Kolozsvár tjv.	100.0	8.2	0.1	35.2	10.3	8.1	53.7	12.1	4.7	3.7	6.6	11.0
Máramaros vm.	100.0	62.7	1.8	10.9	6.1	3.7	22.5	3.7	0.5	6.2	1.5	2.9
Maros-Torda vm. (Maros- vásárhellyel együtt — y compr. Marosvásárhely)	100.0	72.5	0.1	12.8	2.4	2.0	17.3	3.3	1.0	1.6	2.1	2.2
Maros-Torda vm.	100.0	80.0	0.1	10.0	1.6	1.3	13.0	2.3	0.1	1.6	1.6	1.4
Marosvásárhely tjv. ¹⁾	100.0	7.8	0.0	36.6	9.4	8.3	54.3	11.8	8.4	2.4	6.2	9.1
Nagy-Küküllő vm.	100.0	84.8	—	8.2	1.0	0.5	9.7	2.8	0.1	—	1.1	1.5
Szatmár vm. (Szatmár- németivel együtt — y compr. Szatmárnémeti)	100.0	65.8	3.8	12.3	3.7	2.6	22.4	3.6	0.5	1.7	2.1	3.9
Szatmár vm.	100.0	73.0	4.4	9.3	2.5	1.7	17.9	2.6	0.1	1.6	1.6	3.2
Szatmárnémeti tjv. ¹⁾	100.0	18.3	0.0	33.0	11.9	8.0	52.9	9.6	2.7	2.4	5.4	8.7
Szilágy vm.	100.0	77.4	0.2	10.7	2.5	1.5	14.9	3.0	0.2	0.9	1.6	2.0
Szolnok-Doboka vm.	100.0	79.4	1.0	7.6	2.4	1.2	12.2	3.1	0.3	1.4	1.5	2.1
Udvarhely vm.	100.0	76.4	0.5	11.5	1.9	1.0	14.9	3.1	0.5	1.2	1.5	2.4
Összesen — Total .	100.0	69.6	0.8	13.1	3.2	2.3	19.4	3.5	0.7	2.0	2.0	2.8

¹⁾ A román közigazgatási beosztás szerint nem törvényhatósági jogú város. — Par le régime administratif roumain, elle n'était pas considérée comme ville autonome. — *) Vm. = comitat. — **) Tjv. = ville autonome.

letezni a mezőgazdaságot és az őstermelés egyéb ágait:

Foglalkozási alcsoport	1910-ben		
	Kereső	Eltartott	
A) Mezőgazdaság és kertészet:			
Birtokos 100 kat. holdon felül	1.953	594.199	
Bérlő 100 kat. holdon felül	419		
Birtokos és bérlő 10—100 kat. holddal	77.509		
Birtokos és bérlő 10 kat. holdon alul ¹⁾	144.402		
Birtokos és bérlő összesen	224.283		
Részes földműves	5.077		
Egyéb mezőgazdasági és kertészeti önálló ²⁾	617		
Önálló együtt	229.977		
Segítő családtag ³⁾	160.480		5)
Gazdasági tisztviselő	883		1.900
Gazdasági cseléd	56.473	57.776	
Gazdaságimunk., napszámos ⁴⁾	169.421	217.961	
A) Mezőgazdaság és kertészet összesen	617.234	871.836	
B) Az őstermelés egyéb ágai	10.772	21.281	
Östermelés mindössze	628.006	893.117	

¹⁾ A kisbirtokos-napszámosokkal és kisbérlő-napszámosokkal együtt.

²⁾ Ebből majoros, baromfitenyésztő 426, kertész 191.

³⁾ Ebből férfi 108.439, nő 52.041.

⁴⁾ Ebből 16 évnél fiatalabb 11.378, 16 évnél idősebb 158.043.

⁵⁾ Esetleges eltartottjaik száma az önállók eltartottjainak számában foglaltatik.

1910-ben a mezőgazdaság és kertészet keresőinek valamivel több, mint egyharmada (37,3%-a) önálló, valamivel több, mint egynegyede (26,0%-a) segítő családtag, ennél egy árnyalattal nagyobb része (27,4%-a) gazdasági munkás, napszámos és nem egészen $\frac{1}{10}$ -e (9,2%-a) gazdasági cseléd volt. Ezek a hegyvidéki jellegre is utaló arányszámok egy árnyalattal kedvezőbbek az egész békebeli anyaország megfelelő arányszámainál (35,4, 26,8, 26,6, ill. 11,0%). Ugyancsak a túlnyomóan hegyes-dombos jellegre utal, hogy az őstermelés egyéb ágainak (főleg az erdészetnek) a képviselete is kissé erőteljesebbnek mutatkozott, mint a háború előtti ép Magyarország földjén. A következő népszámlálás fogja megmutatni, hogy a népesség agrárstruktúráján a román uralom mennyit változtatott.

Erdély és Keletmagyarország hazánkkal ismét egyesült részének népességi sereg-szemléje vázlatossága ellenére is több fontos tanulság levonására alkalmas. Ha ezeket a tanulságokat összefoglaljuk, akkor azt látjuk, hogy ez a nagy történelmi múltú terület a magyarság számára ismét megnyíló új erőforrásaival kivételesen nagyértékű alkotórésze a megnagyobbodott Magyarországnak.

Thirring Lajos dr.

Népmozgalom.

Mouvement de la population.

Résumé. Le mouvement de la population sur le territoire que la 2e sentence de Vienne vient de rendre à la Hongrie était caractérisé avant la guerre mondiale par un taux de natalité supérieur au taux relatif à l'ensemble du pays, par une mortalité défavorable et par un excédent de natalité dépassant la moyenne du pays. Même après la guerre, les conditions démographiques y étaient meilleures que sur le territoire laissé à la Roumanie par la sentence de Vienne ou dans la Hongrie du traité de Trianon. Toutefois, la valeur élevée du coefficient de mortalité (en 1937 on comptait 18,4 décès pour mille âmes) est un avertissement que la situation hygiénique laisse à désirer. Les Tableaux 1 et 2 donnent les chiffres caractéristiques du mouvement de la population dans les régions récemment libérées suivant la division administrative du régime hongrois d'avant-guerre, respectivement la division roumaine d'après-guerre. Les deux divisions ne concordent pas, mais les totalisations territoriales des classifications I, II et III permettent de comparer les chiffres relatifs à des époques différentes. Signalons que les indica-

tions se rapportant au temps d'avant-guerre ont pu être tirées des statistiques communales de l'Office central r. h. de Statistique, tandis que les résultats de 1937 ont été calculés sur la base des statistiques départementales des services roumains. Donc, les chiffres concernant les départements (comitats) dont le territoire n'a pas été récupéré intégralement doivent être considérés comme de simples estimations. Les Tableaux 3 et 4 présentent le mouvement de la population dans les 22 villes que l'arbitrage du 30 août a fait revenir à la Hongrie suivant les statistiques qui reflètent l'état des choses en 1910—11 et en 1937. Ces statistiques portent la trace non négligeable des naissances et des décès de personnes n'ayant pas leur résidence dans les villes en question. Le Tableau 5 contient les données caractérisant le mouvement de la population hongroise en 1910—11 dans les régions récemment libérées. Ces données témoignent de la supériorité, au point de vue du mouvement de la population, de l'élément hongrois. Cette supériorité éclate avec plus de force encore sur le territoire que la seconde sentence de Vienne a attri-

letezni a mezőgazdaságot és az őstermelés egyéb ágait:

Foglalkozási alcsoport	1910-ben		
	Kereső	Eltartott	
A) Mezőgazdaság és kertészet:			
Birtokos 100 kat. holdon felül	1.953	594.199	
Bérlő 100 kat. holdon felül	419		
Birtokos és bérlő 10—100 kat. holddal	77.509		
Birtokos és bérlő 10 kat. holdon alul ¹⁾	144.402		
Birtokos és bérlő összesen	224.283		
Részes földműves	5.077		
Egyéb mezőgazdasági és kertészeti önálló ²⁾	617		
Önálló együtt	229.977		
Segítő családtag ³⁾	160.480		5)
Gazdasági tisztviselő	883		1.900
Gazdasági cseléd	56.473	57.776	
Gazdaságimunk., napszámos ⁴⁾	169.421	217.961	
A) Mezőgazdaság és kertészet összesen	617.234	871.836	
B) Az őstermelés egyéb ágai	10.772	21.281	
Östermelés mindössze	628.006	893.117	

¹⁾ A kisbirtokos-napszámosokkal és kisbérlő-napszámosokkal együtt.

²⁾ Ebből majoros, baromfitenyésztő 426, kertész 191.

³⁾ Ebből férfi 108.439, nő 52.041.

⁴⁾ Ebből 16 évnél fiatalabb 11.378, 16 évnél idősebb 158.043.

⁵⁾ Esetleges eltartottjaik száma az önállók eltartottjainak számában foglaltatik.

1910-ben a mezőgazdaság és kertészet keresőinek valamivel több, mint egyharmada (37,3%-a) önálló, valamivel több, mint egynegyede (26,0%-a) segítő családtag, ennél egy árnyalattal nagyobb része (27,4%-a) gazdasági munkás, napszámos és nem egészen $\frac{1}{10}$ -e (9,2%-a) gazdasági cseléd volt. Ezek a hegyvidéki jellegre is utaló arányszámok egy árnyalattal kedvezőbbek az egész békebeli anyaország megfelelő arányszámainál (35,4, 26,8, 26,6, ill. 11,0%). Ugyancsak a túlnyomóan hegyes-dombos jellegre utal, hogy az őstermelés egyéb ágainak (főleg az erdészetnek) a képviselete is kissé erőteljesebbnek mutatkozott, mint a háború előtti ép Magyarország földjén. A következő népszámlálás fogja megmutatni, hogy a népesség agrárstruktúráján a román uralom mennyit változtatott.

Erdély és Keletmagyarország hazánkkal ismét egyesült részének népességi seregszemléje vázlatossága ellenére is több fontos tanulság levonására alkalmas. Ha ezeket a tanulságokat összefoglaljuk, akkor azt látjuk, hogy ez a nagy történelmi múltú terület a magyarság számára ismét megnyíló új erőforrásaival kivételesen nagyértékű alkotórésze a megnagyobbodott Magyarországnak.

Thirring Lajos dr.

Népmozgalom.

Mouvement de la population.

Résumé. Le mouvement de la population sur le territoire que la 2e sentence de Vienne vient de rendre à la Hongrie était caractérisé avant la guerre mondiale par un taux de natalité supérieur au taux relatif à l'ensemble du pays, par une mortalité défavorable et par un excédent de natalité dépassant la moyenne du pays. Même après la guerre, les conditions démographiques y étaient meilleures que sur le territoire laissé à la Roumanie par la sentence de Vienne ou dans la Hongrie du traité de Trianon. Toutefois, la valeur élevée du coefficient de mortalité (en 1937 on comptait 18,4 décès pour mille âmes) est un avertissement que la situation hygiénique laisse à désirer. Les Tableaux 1 et 2 donnent les chiffres caractéristiques du mouvement de la population dans les régions récemment libérées suivant la division administrative du régime hongrois d'avant-guerre, respectivement la division roumaine d'après-guerre. Les deux divisions ne concordent pas, mais les totalisations territoriales des classifications I, II et III permettent de comparer les chiffres relatifs à des époques différentes. Signalons que les indica-

tions se rapportant au temps d'avant-guerre ont pu être tirées des statistiques communales de l'Office central r. h. de Statistique, tandis que les résultats de 1937 ont été calculés sur la base des statistiques départementales des services roumains. Donc, les chiffres concernant les départements (comitats) dont le territoire n'a pas été récupéré intégralement doivent être considérés comme de simples estimations. Les Tableaux 3 et 4 présentent le mouvement de la population dans les 22 villes que l'arbitrage du 30 août a fait revenir à la Hongrie suivant les statistiques qui reflètent l'état des choses en 1910—11 et en 1937. Ces statistiques portent la trace non négligeable des naissances et des décès de personnes n'ayant pas leur résidence dans les villes en question. Le Tableau 5 contient les données caractérisant le mouvement de la population hongroise en 1910—11 dans les régions récemment libérées. Ces données témoignent de la supériorité, au point de vue du mouvement de la population, de l'élément hongrois. Cette supériorité éclate avec plus de force encore sur le territoire que la seconde sentence de Vienne a attri-

bué à la Roumanie. Les données territoriales autorisent d'ailleurs la supposition que la population hongroise des régions libérées a conservé, par rapport aux éléments non hongrois, sa supériorité quant à l'excédent des naissances. Enfin le Tableau 6 donne des chiffres globaux pour le mouvement de la population sur le territoire national actuel suivant les statistiques hongroise, tchéco-slovaque et roumaine de 1937. Il en ressort que les agrandissements territoriaux des deux dernières années relèvent le nombre annuel des naissances vivantes d'environ 120.000 unités, et que l'excédent des naissances sur les décès leur est redevable d'une augmentation annuelle d'environ 45.000 unités.

*

A második bécsi döntéssel visszatért terület háború előtti népmozgalmi adatai a Központi Statisztikai Hivatal meglévő anyagából községekig menő pontossággal megállapíthatók voltak. A háború utáni viszonyok tekintetében a román statisztika nyújthatott tájékoztatást. Minthogy azonban községi adatai nem állnak rendelkezésre, vármegyei adatait kellett alapul venni, illetőleg ezek alapján becsléssel meghatározni a visszatért terület népmozgalmi jelzőit.

Következő kis összeállításunk a háború előtti Magyarország, a Romániához csatolt egész és a Bécsben visszafélt terület, valamint a trianoni terület népmozgalmi arányszámait veti egybe.

Terület	Esett ezer lélekre			
	házas- ság- kötés	élve- szüle- tés	halá- lozás	termé- szetes szapo- rulat
	az 1910/1911. évek átlagában			
Magyarország ¹⁾ . . .	9·0	35·1	24·1	11·0
Trianonban Romániához csatolt terület .	9·9	35·2	25·7	9·5
A második bécsi döntéssel:				
a) visszafélt terület	9·9	37·8	26·2	11·6
b) Romániánál hagyott terület . .	9·9	33·3	25·2	8·1
Trianoni Magyarország ²⁾	9·1	34·2	24·1	10·1

¹⁾ Horvát-Szlavonország nélkül. ²⁾ 1911. évi adat.

Az adatokból kitetszően a háború előtt a második bécsi döntéssel ismét Magyarországhoz került terület népmozgalmi viszonyait az országos és a felsorolt többi terület-részt meghaladó elveszületési arányszám, rosszabb halálozási viszonyok és kedvezőbb természetes szaporulat jellemezték. Népesedési viszonyai a háború után is kedvezőbbek maradtak, mint a Bécsben Romániánál hagyott területé, vagy a trianoni Magyarországé. Az 1937. évi adatok a következők:

Terület	Esett ezer lélekre			
	házas- ság- kötés	élve- szüle- tés	halá- lozás	termé- szetes szapo- rulat
Trianonban Romániához csatolt terület . . .	9·5	24·8	17·8	7·0
A második bécsi döntéssel:				
a) visszafélt terület	9·3	28·2	18·4	9·8
c) Romániánál hagyott terület . .	9·7	22·2	17·4	4·8
Trianoni Magyarország	8·9	20·2	14·2	6·0

I. A második bécsi döntéssel visszatért terület népességének népmozgalmi adatai az 1910/11. évek átlagában.

Mouvement de la population sur le territoire recouvré en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne, en moyenne, en 1910—11.

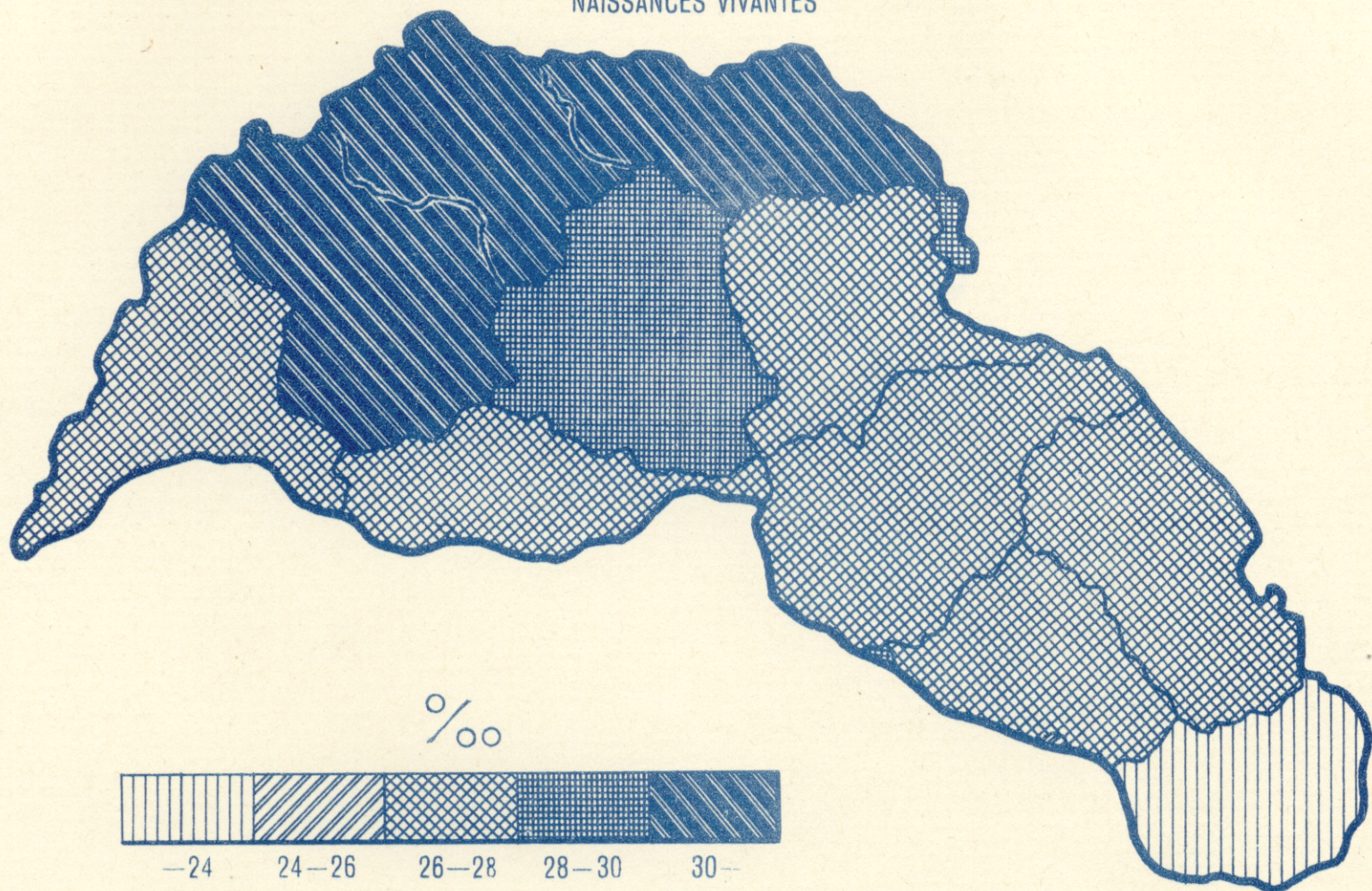
Törvényhatóság Comitats et villes autonomes	Házasságkötés Mariages	Élveszületés Naissances vivantes	Halálozás Décès	Természetes szaporodás - Accroissement naturel	Esett ezer lélekre			
					szám szerint nombres abs.	pour 1000 habitants		
I. Nyugati terület. <i>Territoire ouest.</i>								
Bihar vm.*)	2.257	9.669	6.406	3.263	9·7	41·4	27·4	14·0
Nagyvárad tjv.**)	573	1.799	1.693	106	8·9	28·0	26·3	1·7
Kolozsvár vm.	1.765	6.064	3.898	2.166	11·2	38·5	24·7	13·8
Kolozsvár tjv.	602	1.873	1.525	348	9·9	30·8	25·1	5·7
Szatmár vm.	2.499	9.875	6.752	3.123	10·0	39·3	26·9	12·4
Szatmárnémeti tjv.	306	1.136	786	350	8·8	32·6	22·5	10·1
Szilágy vm. . .	2.407	9.154	6.660	2.494	10·5	39·8	28·9	10·9
Ugocsa vm. . .	199	778	477	301	10·4	40·6	24·9	15·7
Együtt Ensemble . .	10.608	40.348	28.197	12.151	10·1	38·4	26·8	11·6
II. Középső terület. <i>Territoire central.</i>								
Beszterce-Naszód vm.	1.263	4.132	2.945	1.187	9·9	32·3	23·0	9·3
Máramaros vm.	1.293	6.267	4.322	1.945	8·6	41·6	28·7	12·9
Szolnok-Doboka vm.	2.591	9.260	6.938	2.322	10·3	36·8	27·5	9·3
Együtt Ensemble . .	5.147	19.659	14.205	5.454	9·7	37·1	26·8	10·3
III. Székely terület. <i>Territoire sicule</i>								
Csik vm.	1.396	5.864	3.700	2.164	9·6	40·2	25·3	14·9
Háromszék vm.	1.197	4.589	3.040	1.549	9·1	35·0	23·2	11·8
Kis-Küküllő vm.	45	191	118	73	9·4	39·8	24·6	15·2
Maros-Torda vm.	1.957	7.528	4.819	2.709	10·2	39·2	25·1	14·1
Marosvásárhely tjv.	209	746	600	146	8·2	29·2	23·5	5·7
Udvarhely vm.	1.108	4.127	2.845	1.282	9·7	36·2	24·9	11·3
Együtt Ensemble . .	5.912	23.045	15.122	7.923	9·6	37·6	24·7	12·9
Összesen Total . . .	21.667	83.052	57.524	25.528	9·9	37·8	26·2	11·6

*) Vm. = comitat. **) Tjv. = ville autonome.

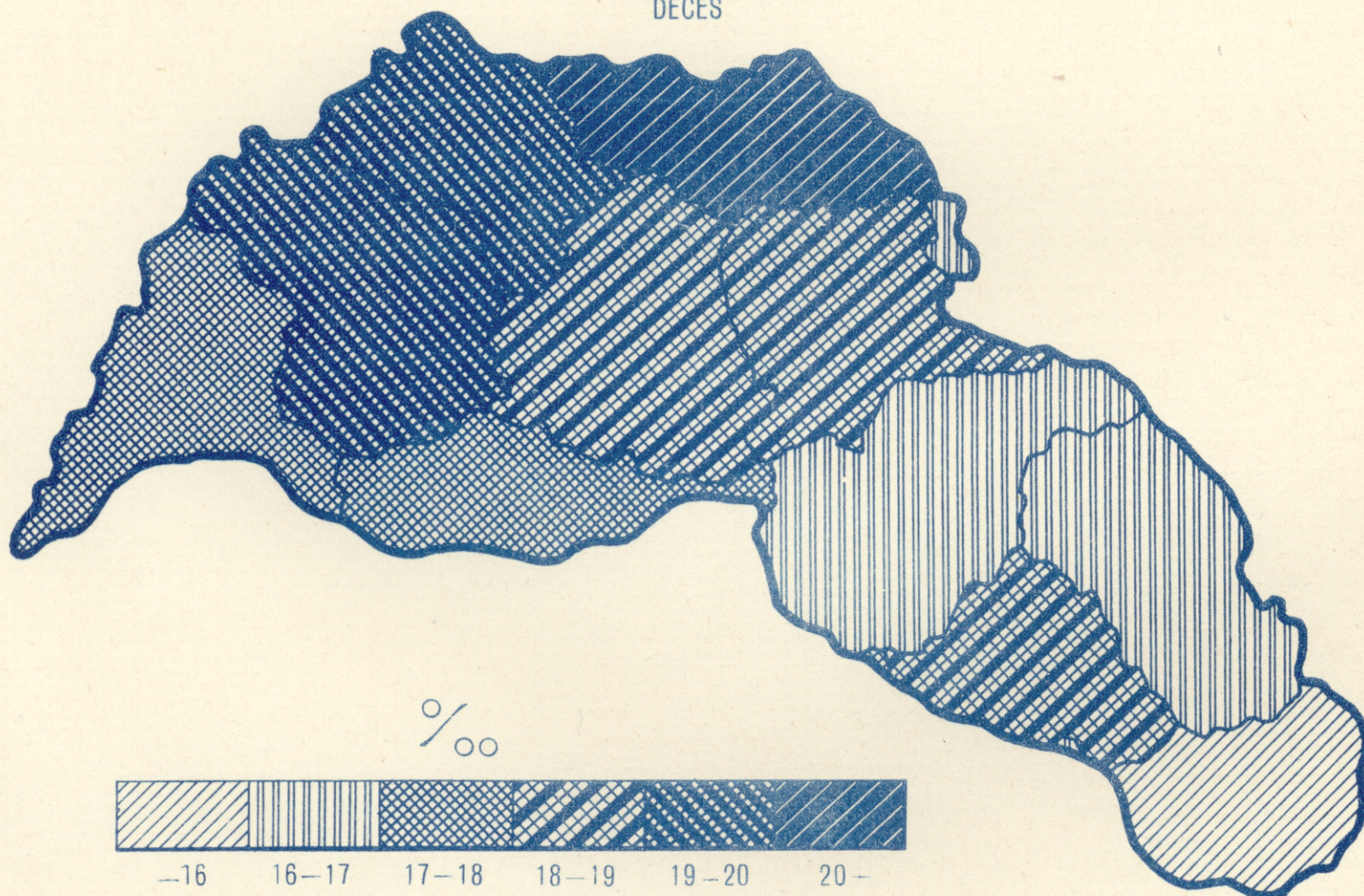
AZ ÉLVESZÜLETÉSEK ÉS HALÁLOZÁSOK GYAKORISÁGA 1937-BEN A MÁSODIK BÉCSI DÖNTÉSSEL VISSZATÉRT TERÜLETEN.

FRÉQUENCE DES NAISSANCES VIVANTES ET DES DÉCÈS EN 1937 SUR LE TERRITOIRE RÉCUPÉRÉ EN VERTU DE LA DEUXIÈME SENTENCE DE VIENNE

a) ÉLVESZÜLETÉSEK
NAISSANCES VIVANTES

b) HALÁLOZÁSOK
DÉCÈS

Az 1940 szeptemberében hazatért terület magas halálozási arányszáma figyelmeztet a közegészségügyi igazgatásra váró súlyos feladatra. Az összeállításból egyébként kitűnik, hogy a Romániánál maradt terület népessége rendkívül kedvezőtlen; alacsony születési arányszáma mellett magas halálozás terheli, természetes szaporulata pedig igen csekély. A visszatért terület erősebb vitalitását élveszületési arányszáma jelzi. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez az élveszületési arányszám jóval gyengébb, mint a Kárpát-aljáé. Kárpátaljának emellett még a halálozási viszonyai is előnyösebbek.

1. és 2. sz. táblázatunk a háború előtti magyar törvényhatóságok, illetőleg a háború utáni román vármegyék szerint részletezi a visszatért terület népmozgalmi adatait. A két-féle közigazgatási beosztás nem egyezik; az 1910/1911. és 1937. évi adatoknak egységes tagolására azonban nem volt mód. Mint már említettük, a háború előtti adatok az egyes községek népmozgalmi adatai alapján állítottak össze. A román vármegyei adatokat azonban az egyes vármegyék visszatért népességének aránya szerint számítottuk át. Ez a becslés meglehetősen nagy pontosságú, mert hat vármegyét teljes terjedelmében,

2. A második bécsi döntéssel visszatért terület népességének népmozgalmi adatai az 1937. évben.

Mouvement de la population sur le territoire recouvré en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne; en moyenne, en 1937.

Vármegye ¹⁾ Comitats ¹⁾	A felszabadult népesség <i>Population libérée, par rapport à</i>		Kiszámított népesség az 1937. év közepén <i>Population calculée, au milieu de 1937</i>	Házasságkötés — <i>Mariages</i>	Élveszületés — <i>Naissances</i> <i>vivantes</i>	Halálozás — <i>Décès</i>	Természetes szaporodás <i>Accroissement naturel</i>	Házasságkötés — <i>Mariages</i>	Élveszületés — <i>Naissances viv.</i>	Halálozás — <i>Décès</i>	Természetes szaporodás <i>Accroissement naturel</i>	
	a vármegye népességének <i>celle du comitat</i>	az egész felszabadult népesség <i>celle de tout le territoire recouvré</i>										
	%ában az 1930. évi román népszámlálás szerint — % d'après le Recensement roumain de 1930			szám szerint — <i>nombres abs.</i>				ezer lélekre <i>pour 1000 habitants</i>				
I. Nyugati terület. <i>Territoire ouest.</i>												
Bihar vm.	60·0	12·8	321.992	3.759	8.558	5.804	2.754	11·7	26·6	18·0	8·6	
Kolozs „	76·7	10·7	271.476	2.868	7.441	4.874	2.567	10·6	27·4	18·0	9·4	
Szatmár „	100·0	12·4	316.253	2.891	9.527	6.208	3.319	9·1	30·1	19·6	10·5	
Szilágy „	100·0	14·4	368.999	3.445	11.294	7.159	4.135	9·3	30·6	19·4	11·2	
Együtt — <i>Ensemble</i> .	—	50·3	1.278.720	12.963	36.820	24.045	12.775	10·1	28·8	18·8	10·0	
II. Középső terület. <i>Territoire central.</i>												
Beszterce-Naszód vm.	100·0	6·0	154.100	1.364	4.202	2.911	1.291	8·9	27·3	18·9	8·4	
Câmpulung „	1·5	0·1	1.577	16	45	26	19	10·4	28·6	16·4	12·2	
Máramaros „	100·0	6·8	177.110	1.559	5.464	3.792	1.672	8·8	30·9	21·4	9·5	
Szolnok-Doboka „	100·0	9·2	236.393	2.129	6.746	4.421	2.325	9·0	28·5	18·7	9·8	
Együtt — <i>Ensemble</i> .	—	22·1	569.180	5.068	16.457	11.150	5.307	8·9	28·9	19·6	9·3	
III. Székely terület. <i>Territoire sicule.</i>												
Csík vm.	100·0	5·9	157.153	1.190	4.387	2.575	1.812	7·6	27·9	16·4	11·5	
Háromszék „	93·2	5·3	134.023	1.046	3.187	2.032	1.155	7·8	23·8	15·2	8·6	
Kis-Küküllő „	1·9	0·1	3.051	22	86	54	32	7·2	28·1	17·7	10·4	
Maros-Torda „	93·0	11·2	288.582	2.579	7.793	4.879	2.914	8·9	27·0	16·9	10·1	
Nagy-Küküllő „	0·7	0·0	1.106	10	28	18	10	9·0	25·5	16·0	9·5	
Udvarhely „	93·6	5·1	129.367	925	3.513	2.345	1.168	7·1	27·2	18·1	9·1	
Együtt — <i>Ensemble</i> .	—	27·6	713.282	5.772	18.994	11.903	7.091	8·1	26·6	16·7	9·9	
Összesen — Total .	—	100·0	2.561.182	23.803	72.271	47.098	25.173	9·3	28·2	18·4	9·8	

¹⁾ Román közigazgatási beosztás. — *D'après la division administrative roumaine.*

3. A második bécsi döntéssel hazatért városok népmozgalma az 1910/11. évek átlagában.
Mouvement de la population dans les villes récupérées en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne; en moyenne, en 1910—11.

Városok — Villes	Népesség 1910-ben Population en 1910	Házasságkötés	Éveszületés	Halálozás	Természetes	Házasságkötés	Éveszületés	Halálozás	Természetes
		Mariages	Naissances vivantes	Décès	szaporodás Accroissement naturel	Mariages	Naissances vivantes	Décès	szaporodás Accroissement naturel
		szám szerint — nombres abs.				ezer lélekre — pour 1000 habitants			
Bánffyhunyad	5.194	42	150	109	41	8·1	28·9	21·0	7·9
Beszterce	13.236	118	351	264	87	8·9	26·5	19·9	6·6
Csikszereda	3.701	19	96	80	16	5·1	25·9	21·6	4·3
Dés	11.452	100	362	295	67	8·7	31·6	25·8	5·8
Felsőbánya	4.422	44	177	123	54	10·0	40·0	27·8	12·2
Gyergyószentmiklós	8.905	79	342	213	129	8·9	38·4	23·9	14·5
Kézdivásárhely	6.079	37	119	147	— 28	6·1	19·6	24·2	—4·6
Kolozsvár	60.808	602	1.873	1.525	348	9·9	30·8	25·1	5·7
Máramarossziget	21.370	165	722	592	129	7·7	33·8	27·7	6·1
Marosvásárhely	25.517	209	746	600	146	8·2	29·2	23·5	5·7
Nagybánya	12.877	128	446	389	57	9·9	34·6	30·2	4·4
Nagykároly	16.078	130	493	386	107	8·1	30·7	24·0	6·7
Nagyszalonta	15.943	143	567	414	153	9·0	35·6	26·0	9·6
Nagyvárad	64.169	573	1.799	1.693	106	8·9	28·0	26·4	1·6
Naszód	3.501	29	100	70	30	8·3	28·6	20·0	8·6
Sepsiszentgyörgy	8.665	76	273	217	56	8·8	31·5	25·0	6·5
Szamosújvár	6.857	52	181	150	31	7·6	26·4	21·9	4·5
Szatmárnémeti	34.892	305	1.136	786	350	8·7	32·5	22·5	10·0
Szászrégen (Magyarrégenel együtt)	8.920	59	248	175	73	6·6	27·8	19·6	8·2
Székelyudvarhely	10.244	72	211	204	7	7·0	20·6	19·9	0·7
Szilágysomlyó	6.885	52	225	144	81	7·6	32·7	20·9	11·8
Zilah	8.062	68	210	267	— 57	8·4	26·0	33·1	—7·1
Összesen — Total	357.777	3.103	10.826	8.844	1.982	8·7	30·3	24·7	5·6

4. A második bécsi döntéssel hazatért városok népmozgalma az 1937. évben.

Mouvement de la population dans les villes récupérées en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne; en moyenne, en 1937.

Városok Villes	Népesség 1930-ban Population en 1930	Kiszámított népesség az 1937. év közepén Population cal- culée, au milieu de 1937	Ház- ság- kötés	Élve- születés	Halálo- zás	Termé- szetes szapo- rodás	Ház- ság- kötés	Élve- születés	Halálo- zás	Termé- szetes szapo- rodás
			Mari- ages	Naissances vivantes	Décès	Accroi- ssem- ent naturel	Mari- ages	Naissances vivantes	Décès	Accroi- ssem- ent naturel
		szám szerint — nombres abs.				ezer lélekre — pour 1000 hab.				
Bánffyhunyad	5.401	5.496	39	113	123	—10	7·1	20·6	22·4	—1·8
Beszterce	14.128	13.292	119	234	214	20	9·0	17·6	16·1	1·5
Csikszereda	4.807	5.020	35	74	62	12	7·0	14·7	12·4	2·3
Dés	15.110	15.434	128	286	283	3	8·3	18·5	18·3	0·2
Felsőbánya	4.127	4.357	40	132	75	57	9·2	30·3	17·2	13·1
Gyergyószentmiklós	10.355	11.504	87	262	182	80	7·6	22·8	15·8	7·0
Kézdivásárhely	5.107	4.941	26	77	104	—27	5·3	15·6	21·0	—5·4
Kolozsvár	100.844	99.720	1.024	2.014	1.625	389	10·3	20·2	16·3	3·9
Máramarossziget	27.270	25.710	221	601	695	—94	8·6	23·4	27·0	—3·6
Marosvásárhely	38.517	38.327	373	671	552	119	9·7	17·5	14·4	3·1
Nagybánya	13.904	14.466	184	413	295	118	12·7	28·5	20·4	8·1
Nagykároly	16.042	16.306	160	343	264	79	9·8	21·0	16·2	4·8
Nagyszalonta	15.297	15.468	171	312	234	78	11·1	20·2	15·1	5·1
Nagyvárad	82.687	81.104	889	1.383	1.489	—106	11·0	17·1	18·4	—1·3
Naszód	3.512	3.684	20	70	49	21	5·4	19·0	13·3	5·7
Sepsiszentgyörgy	10.818	11.105	93	224	167	57	8·4	20·2	15·0	5·2
Szamosújvár	6.608	6.680	51	79	100	—21	7·6	11·8	15·0	—3·2
Szatmárnémeti	51.495	51.352	496	1.148	908	240	9·7	22·4	17·7	4·7
Szászrégen	9.290	9.125	83	172	171	1	9·1	18·8	18·7	0·1
Székelyudvarhely	8.518	8.440	66	161	167	—6	7·8	19·1	19·8	—0·7
Szilágysomlyó	7.448	7.704	72	158	109	49	9·4	20·5	14·1	6·4
Zilah	8.340	7.778	60	225	255	—30	7·7	28·9	32·8	—3·9
Összesen — Total	459.625	457.013	4.437	9.152	8.123	1.029	9·7	20·0	17·8	2·2

három megye népességének 93%-át és két megye népességének 60, ill. 77%-át kaptuk vissza. Ezenkívül csupán három megyetörredék az, ami visszatért. A megosztott megyéknek a számítást torzító jelentősége tehát aránylag csekély.

A táblázatokon a visszatért területet három részre tagoltuk az áttekintés és összehasonlítás könnyítése céljából. A magyar és román közigazgatási beosztás közötti különbség természetesen ezt a tagolást is érinti bizonyos mértékben, de az adatok összehasonlítását már nem zavarja. A táblázatokban külön kimutatott területeken a magyarság száma és aránya az 1910. évi népszámlálás szerint a következő volt:

Terület	Népesség 1910-ben	Ebből magyar	
		szám szerint	%
I. Nyugati terület	1,050.874	541.320	51·5
II. Középső	530.247	90.249	17·0
III. Székely	613.195	491.647	80·2
Összesen:	2,194.316	1,123.216	51·2

A népesedési viszonyokat hosszú ideje, mondhatni az egész kultúremberiség körében a születések számának csökkenése és a halálzási viszonyok javulása jellemzi. Ez a folyamat a jóval előrehaladottabb trianoni területen sokkal élesebben jutott kifejezésre, mint a kezdetlegesebb viszonyok között élő visszatért területen. Árnnyoldala ennek a fejlődésnek mindenesetre az, hogy a visszatért terület halálzási viszonyai határozottan kedvezőtlenek. Az I., II. és III. alatt bemutatott területek népesedési viszonyai nagyjából egyezők; a Székelyföld születési jelzője ugyan valamivel elmarad 1937-ben a többi mögött, de halálzási arányszáma a legjobb.

Az időközben várossá előléptetett Bánffy-hunyaddal, Nagyszalontával és Naszóddal együtt 22 városunk is visszatért a második bécsi döntéssel. E városok népmozgalmi adatait a 3. és 4. sz. táblák mutatják be. 1910-ben a visszatért területen számbavett 1,123.216 magyar közül 301.405 fő, tehát az ottani magyarság 26·8%-a a felsorolt városokban élt. A városok népmozgalma eszerint ebből a szempontból is érdekességgel bír. Erősen zavarja azonban a képet az, hogy a városi szülöttek és elhaltak között az idegének is szerepelnek; jelenlétükkel természetesen — néhol rendkívül nagy mértékben — eltorzítva a tényleges városi lakosság népmozgalmának valódi képét. Város és vidék népesedési adatainak szembeállítása a visszatért területen a következő eredményeket adja:

Közigazgatási terület	Esett ezer lélekre			
	házasságkötés	élveszületés	halálozás	természetes szaporulat
1910/1911 átlag:				
Városok	8·7	30·3	24·7	5·6
Községek	10·1	39·3	26·5	12·8
1937				
Városok	9·7	20·0	17·8	2·2
Községek	9·2	30·0	18·5	11·5

Az 1937. évi adatok tanúsága szerint a városok népmozgalmának fejlődése kedvezőtlenebb volt mint a községeké. Nem lehet

5. A második bécsi döntéssel visszatért terület magyarságának népmozgalmi adatai az 1910/11. évek átlagában.

Mouvement démographique des Hongrois du territoire récupéré en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne; en moyenne, en 1910—11.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	Házasságkötés <i>Mariages</i>	Élveszületés <i>Naissances vivantes</i>	Halálozás <i>Décès</i>	Természetes szaporodás - <i>Accroissement naturel</i>	Házasságkötés <i>Mariages</i>	Élveszületés <i>Naissances viv.</i>	Halálozás <i>Décès</i>	Term. szaporod. <i>Accroiss. naturel</i>
	szám szerint <i>nombres abs.</i>				ezer lélekre - <i>pour 1000 habitants</i>			
I. Nyugati terület. <i>Territoire ouest.</i>								
Bihar vm.	1.227	4.858	3.174	1.684	9·5	37·8	24·7	13·1
Nagyvárad tjv.	521	1.618	1.329	289	8·9	27·7	22·7	5·0
Kolozsvár vm.	521	1.625	993	632	11·3	35·2	21·5	13·7
Kolozsvár tjv.	507	1.476	1.163	313	10·0	29·1	22·9	6·2
Szatmár vm.	1.222	5.192	3.253	1.939	9·8	41·7	26·1	15·6
Szatmárnémeti tjv.	303	1.121	779	342	9·2	33·8	23·5	10·3
Szilágy vm.	821	3.201	2.210	991	9·4	36·7	25·3	11·4
Ugocea vm.	115	479	271	208	9·3	38·8	22·0	16·8
Együtt ensemble	5.237	19.570	13.172	6.398	9·7	36·1	24·3	11·8
II. Középső terület. <i>Territoire central.</i>								
Beszterce-Naszód vm.	84	339	177	162	7·8	31·6	16·5	15·1
Máramaros vm.	208	851	534	317	7·6	31·1	19·5	11·6
Szolnok-Doboka vm.	489	1.990	1.291	699	9·4	38·1	24·7	13·4
Együtt ensemble	781	3.180	2.002	1.178	8·7	35·2	22·2	13·0
III. Székely terület. <i>Territoire sicule.</i>								
Csík vm.	1.204	5.142	3.297	1.845	9·6	40·8	26·2	14·6
Háromszék vm.	1.065	4.059	2.638	1.421	9·1	34·5	22·4	12·1
Kis-Küküllő vm.	31	136	81	55	8·6	37·9	22·6	15·3
Maros-Torda vm.	1.123	4.555	2.823	1.732	10·1	41·1	25·5	15·6
Marosvásárhely tjv.	191	689	521	168	8·4	30·2	22·8	7·4
Udvarhely vm.	1.089	4.049	2.775	1.274	9·8	36·5	25·0	11·5
Együtt ensemble	4.703	18.630	12.135	6.495	9·6	37·9	24·7	13·2
Összesen Total	10.721	41.380	27.309	14.071	9·5	36·8	24·3	12·5

6. Magyarország mai területének népmozgalma 1937-ben.
Mouvement de la population en 1937, sur le territoire actuel de la Hongrie.

Terület <i>Territoire</i>	Házasság- kötés <i>Mariages</i>	Élve- születés <i>Naissan- ces vivantes</i>	Halálo- zás <i>Décès</i>	Termé- szetes szaporo- dás <i>Accroisse- ment naturel</i>	Házasság- kötés <i>Mariages</i>	Élve- születés <i>Naissan- ces vivantes</i>	Halálo- zás <i>Décès</i>	Termé- szetes szaporo- dás <i>Accroisse- ment naturel</i>
	szám szerint — <i>nombres abs.</i>				ezer lélekre — <i>pour 1000 habitants</i>			
I. Trianoni Magyarország — <i>Hongrie de Trianon</i>	80.259	182.449	128.049	54.400	8·9	20·2	14·2	6·0
II. Az első bécsi döntés területe ¹⁾ <i>Territoire récupéré en vertu de la Première Sentence de Vienne¹⁾</i>	8.499	23.756	15.212	8.544	7·7	21·6	13·8	7·8
I—II. együtt — <i>ensemble</i> .	88.758	206.205	143.261	62.944	8·8	20·4	14·2	6·2
III. Kárpátalja ¹⁾ — <i>Subcarpathie¹⁾</i> .	4.914	22.788	10.995	11.793	7·5	34·6	16·7	17·9
I—III. együtt — <i>ensemble</i> .	93.672	228.993	154.256	74.737	8·7	21·2	14·3	6·9
IV. A második bécsi döntés terü- lete ¹⁾ — <i>Territoire récupéré en vertu de la Deuxième Sentence de Vienne¹⁾</i>	23.787	72.226	47.072	25.154	9·3	28·2	18·4	9·8
Mai Magyarország összesen <i>Hongrie actuelle au total</i> .	117.459	301.219	201.328	99.891	8·8	22·6	15·1	7·5

¹⁾ Becslés — *Evaluation.*

azonban megállapítani, hogy ez nem az idegen halottak hatására vezethető-e vissza. A városi népesség súlya időközben némileg meg is változott: 1910-ben a visszatért terület népességének 16·2, 1937-ben 19·3%-a volt városlakó.

Az előbbieknél megfelelően azt sem lehet a városi adatok alapján teljes bizonyossággal állítani, hogy a magyarság népesedése a visszatért területen kedvezőtlenebbé vált volna a nem magyar lakossághoz képest. Az 1. és 2. tábla adatai inkább arra mutatnak, hogy a magyarság szaporodása ma is kedvezőbb lehet mint a népesség többi részéé.

Az 5. sz. tábla a visszatért terület magyarságának 1910/11. évi népmozgalmi adatait részletezi. Az adatok a magyarság népesedési fölényéről tanuskodnak. Még jobban megvilágítja ezt a következő hasábon levő kis összeállításunk.

A háború előtt, amint azt a bemutatott adatok jól szemléltetik, az erdélyi magyarság szaporodási viszonyai jóval kedvezőbbek voltak, mint a nem magyar népességé. Különösen szembetűnő ez a második bécsi döntéssel Romániánál hagyott területen. Mint már utaltunk rá, valószínűnek látszik, hogy a magyarság a háború után is megtartotta népesedési fölényét.

6. sz. táblázatunk végül Magyarország mai területének népmozgalmi főeredményeit

Terület	Esett ezer lélekre			
	házas- ság- kötés	élve- szüle- tés	halálo- lozás	termé- szetes szapo- rulat
	az 1910/11. évek átlagában			
Trianonban Romániához csatolt terület	9·9	35·2	25·7	9·5
Ebből: magyar népes- ség	9·5	36·0	23·6	12·4
nem magyar népes- ség	10·1	34·9	26·6	8·3
A második bécsi dön- téssel:				
a) visszatért terület ösz- szesen	9·9	37·8	26·2	11·6
Ebből: magyar népesség	9·5	36·8	24·3	12·5
nem magyar népesség	10·2	38·9	28·2	10·7
b) Romániánál hagyott terület összesen	9·9	33·3	25·2	8·1
Ebből: magyar népesség	9·4	34·3	22·1	12·2
nem magyar népesség	10·0	33·1	25·9	7·2

összesíti az 1937. évi adatok alapján. Az eredményekből megállapítható, hogy az elmúlt két esztendő alatt visszatért területek Magyarország élveszületteinek számát közel 120.000-rel, évi szaporulatát pedig több mint 45.000 lélekkel emelték. *Népesedési szempontból mégis a kiválóan szaporodó erdélyi magyarság jelenti legigazibb gazdagodásunkat.*

Barsy Gyula dr.

Közegészségügy.

Hygiène publique.

Résumé. La Roumanie prenait peu de soin, au point de vue de l'hygiène publique, des territoires qu'elle vient de rendre à la Hongrie. Malgré cela, et bien que le régime roumain y ait duré plus de vingt ans, la situation sanitaire de la Transylvanie était meilleure que celle des autres régions de la Roumanie, et cela était dû à la civilisation transylvaine avancée.

C'est surtout pour la thérapie et la prophylaxie qu'il y a, entre notre pays qui a fait à cet égard pendant les vingt dernières années des progrès marqués, et les territoires ayant appartenu ou appartenant actuellement à la Roumanie, de grandes différences. Nous avons créé, il y a une vingtaine d'années, un Institut d'Hygiène Publique, tandis qu'en Roumanie, d'après les revues sanitaires de là-bas, on ne songe qu'aujourd'hui à créer, pour des tâches prophylactiques, avec un secours offert il y a longtemps par la fondation Rockefeller, un Office central sanitaire.

En Transylvanie, nous avons à lutter contre des maladies contagieuses, — variolo, typhus exanthématique, etc., — qui, non endémiques sur notre territoire dit de Trianon, reviennent en Transylvanie périodiquement. Ces épidémies ont leur foyer principal en Bessarabie. Sous le régime roumain, les gens atteints par elles ont été soignés à l'hôpital de Chisinau.

Une des premières choses à faire en Transylvanie est d'y créer un hôpital spécial pour les maladies épidémiques. Ces derniers temps, il y eut là-bas des maladies infectieuses, qui, comme la lèpre, la pellagre, par exemple, avaient disparu depuis longtemps du reste de la Hongrie. La lèpre, ayant son foyer autour des bouches du Danube, a infecté en 1935 des communes sur le versant des Karpathes; la léproserie de Tichilesti—Tulcea a, aujourd'hui encore, environ 300 lépreux. Quant à la pellagre, favorisée par la consommation de maïs et la manière de vivre des populations pauvres, elle vient en Transylvanie de Roumanie où elle est la plus fréquente en Bukovine, en Moldavie et en Valachie; de nos jours encore, il y a en Roumanie environ cinquante mille hommes atteints de cette maladie. Le struma et le trachoma y sont également fréquents; d'après les dernières statistiques, les territoires appartenant à la Roumanie ont environ 1 million de goitreux et 20 mille trachomeux.

Les maladies qui ont un caractère endémique sur notre territoire dit de Trianon ont en Roumanie une plus grande léthalité que chez nous, de sorte qu'à cet égard, la morbidité y dépasse également la nôtre. Par exemple, la léthalité du typhus abdominal représente en Roumanie par an 20 à 30% des malades, et près de deux fois moins chez nous (10 à 15%). (La Roumanie n'a pris que pendant les 2 dernières années des mesures analogues à celles que la Hongrie avait réalisées dès la fin du

siècle passé, par la loi XIV de 1876 sur le service sanitaire. Encore, ces mesures roumaines ne furent-elles prises que par des oeuvres sociales, par les autorités militaires, par des missions universitaires, etc.) La proportion pour 1000 habitants de la mortalité tuberculeuse — qui chez nous n'est guère que de 1 (représentant pour la tuberculose pulmonaire 1.25 en 1937, 1.20 en 1938, 1.10 en 1939) — est près de 2 fois plus grande en Roumanie (en 1937, 1.8).

La tuberculose est particulièrement favorisée par l'alcoolisme en Transylvanie; le pays des Sicules a certaines communes comptant un débit de boissons pour 70 habitants. Mais la syphilis est plus fréquente dans la Vieille-Roumanie qu'en Transylvanie, dont la population a relativement très peu de célibataires. Pour la morbidité et la mortalité par malaria, la Roumanie dépasse également la Transylvanie.

Malheureusement, les Sicules, peu pourvus de médecins, ont, pour nombre de maladies — dues au refroidissement, maladies organiques, d'autres maux — une mortalité supérieure à celle des Hongrois du territoire dit de Trianon. En 1939, la Roumanie entière n'avait, pour ses 20 millions d'habitants (en chiffres ronds) que 8.810 médecins (44.2 pour 100.000 personnes), soit près d'un tiers de la proportion correspondante de notre territoire dit de Trianon (116.9 pour 100.000 personnes). Encore, les campagnes ont en Roumanie bien moins de médecins que les villes (en 1939, il y avait là seulement 1.263 médecins des villages, soit à peine 14 ou 15 pour 100.000 campagnards). Et, d'après les derniers chiffres, la Transylvanie avait sous le régime roumain parmi ses médecins (surtout Roumains, Juifs et autres non-Hongrois), 14% de Hongrois seulement. La plupart des médecins hongrois de Transylvanie s'étaient réfugiés en Hongrie au lendemain de la conclusion du traité de Trianon.

Dans la Transylvanie septentrionale, le nombre des hôpitaux et des membres du personnel sanitaire est également très inférieur à celui du reste de notre pays. Et, nous l'avons déjà dit, la plupart des médecins transylvains étaient sous le régime roumain des non-Hongrois.

*

A két évtizedes román elnyomás alól felszabadult keletmagyarországi és erdélyi részek a román uralom alatt, közegészségügyi tekintetben is kellőképpen nem gondozott, sőt elhanyagolt vidékek voltak. Másrészt azonban kétségtelen, hogy Románia egyéb országrészeivel szemben Erdély, — az elszakítás és a két évtizedes elnyomás ellenére is, — a mai napig megőrizte elvitathatatlan kultúrfölényünkkel járó kedvezőbb egészség-

ügyi helyzetét, vezetőszerpet biztosítva ezzel magának e téren is Nagy-Románia összes többi tartományaival szemben. A gyógyítás (terápia) és a megelőzés (profilaxis) két évtizedes magyarországi fejlődésével szemben azonban ma különösen kiálltók az ellentétek. Míg a trianoni területen az Országos Közegészségügyi Intézet zöldkeresztes védőnőivel, mintajárásaival és egyéb tevékenységével immár két évtizede működik, a román egészségügyi folyóiratok most, 1940-ben írnak arról, hogy a Rockefeller-alap rég felajánlott segélyével végre már nekik is a profilaxist szolgáló egészségügyi központi hivatalt kellene szervezniük.

Erdély visszacsatolása alkalmával nagy figyelemmel kell lenni arra, hogy ott oly veszedelmes heveny fertőző betegségek fordulnak rendszeresen elő, amelyek a trianoni területen nem endémiásak. Ilyen pl. a hólyagos hímlő (variola) és a kiütéses tifusz (typhus exanthematicus). Ezek főfészke Romániában Besszarábia, de előfordulnak Erdélyben most is és azokat onnan könnyen széthurcolhatják. Ezelőtt a románok az ily betegeket a kisinevi kórházba küldték, most e célra külön erdélyi járványkórház felállítása lesz kívánatos. Más, a trianoni területen ismeretlen idült kórok mint pl. a bélpoklosság (lepra) és az avitaminózisok közé tartozó pellagra is előfordulnak Romániában s Erdélyben is. Az előbbi főleg a Duna torkolatánál és környékén mutat fertőzött gócot, de 1935-ben a Kárpátok lejtőin is találtak leprás községeket, ahonnan ezeket a betegeket a Tichilesti-Tulceában lévő s jelenleg kb. 300 lakossal bíró leprosoriumba vitték. Az utóbbi, a kukoricafogyasztással és népszokásokkal összefüggésben álló pellagra, Bukovinában a leggyakoribb, azután Moldvában és a Nagy-Havasalföldön, de mint tudjuk Erdélyben is előfordul. Romániában pellagrán jelenleg kb. félszázezer ember szenved. A struma és a trachoma is gyakori; a román statisztikák jelenleg kb. 1 millió golyvás és 20 ezer egyiptomi szembetegségben szenvedőről szólnak. Az emberegészségügyi szolgálat mellett Romániában természetesen az állategészségügyi szolgálat kiépítése is felette hiányos. Ez magyarázza meg a pokolvar (anthrax), a veszettség (lyssa) és a Bang-kór ott gyakori előfordulását. Azt, hogy a fontosabb fertőző betegségek közül azok, amelyek úgy hazánkban, mint Ro-

mániában bejelentésre kötelezettek, minő képet mutatnak, néhány újabb esztendő adatai alapján, az 1. táblázatból táruelénk.

Látható, hogy a vizsgált három esztendő mindegyikében voltak Romániában hólyagos hímlőre vonatkozó bejelentések, míg hazánk trianoni területén ilyenek nem fordultak elő. 1938-ban a romániai variolabejelentéseknek közel fele Erdélyből származott. Megdöbbentő másik borzalmas hevenyfertőző kór a kiütéses hagymáz, mely Romániában a vizsgált években évente 2—7 ezer között változó számú megbetegedést okozott, fel-felütve fejét a történelmi Magyarországtól elszakított részekén is, különösen a Körös vidékén, de Erdély egyéb részein is, a Bánságban azonban már ritkábban. A Nyugat-Európára jellemző hevenyfertőző exanthémás gyermekbetegségek, pl. a vörheny, a kanyaró, amelyek tudvalevőleg Európa nyugati partjain elterülő államokban s az angol szigetországban szoktak legmagasabb megbetegedési arányokat mutatni, már mindhárom vizsgált esztendőben hazánk trianoni területén szerepelnek magasabb arányokkal, mint Romániában. Egyéb fertőző gyermekbetegségekre, pl. a szamárhurutra s a roncsoló toroklobra is ugyanez áll; de szerepe lehet ebben a nálunk pontosabb bejelentéseknek is.

Évről-évre jellegzetesen magasabb Romániában a pokolvarmegbetegedések (lépfene vagy anthraxmorbidity) aránya is, mint hazánkban. Amíg százezer lélekre a román arány 10 és 18 között változik, addig a trianoni területbeli alig áll 2 felett. Am Erdélyben s a Bánságban is találunk 4-es sőt 5-ös megfelelő arányszámokat is, ami a trianoni területbelinek kétszerese, de azért szintén jobb arányszám, mint a Románia egyéb országrészeire s az egész Romániára vonatkozó. A lépfene ugyanis rendszerint Moldvában és Besszarábiában a leggyakoribb.

Az állategészségügyi szolgálat kiépítetlen, hiányos voltával függ össze a kutya- és macskamarástól származó veszettség (lyssa seu rabies) és a Bang-kór gyakori előfordulása is. Legújabbban már Romániában is végeztek egy-egy év alatt 10—15 ezer lyssaellenes védőoltást, de csak 1939 nyarán létesítettek meglévő 5 Pasteur-intézetük mellett 27 oltóállomást, ú. n. „alközpontot“, egyenletesen elosztva az ország területén, úgyhogy e súlyos kimenetelű ragály ellen

1. A bejelentésre kötelezett fertőző betegségek 1936-tól 1938-ig.

Maladies infectieuses à déclaration obligatoire de 1936 à 1938.

A bejelentésre kötelezett fertőző betegség. Maladies infectieuses à déclaration obligatoire	Mebetegedettek az oldalt megnevezett fertőző betegségek miatt Personnes ayant eu la maladie indiquée									
	Erdélyben ¹⁾ en Transylvanie ¹⁾	a Bánságban ¹⁾ - dans le Banat ¹⁾	a Körösvídeden ¹⁾ (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) - autour des Körös ¹⁾ (com. d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máram.)	Magyarország trianoni területén — dans la Hongrie de Trianon	Romániában — en Roumanie	Erdélyben ¹⁾ - en Transylvanie ¹⁾	a Bánságban ¹⁾ - dans le Banat ¹⁾	a Körösvídeden ¹⁾ (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) - autour des Körös ¹⁾ (com. d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máram.)	Magyarország trianoni területén — dans la Hongrie de Trianon	Romániában — en Roumanie
	szám szerint — nombres abs.					százezer lélekre ²⁾ pour 100.000 habitants ²⁾				
a) 1936-ban — en 1936										
1. Hasi hagymáz és paratifusz — Fièvre typhoïde et paratyph.	1.109	173	388	8.760	6.702	32·8	18·4	26·9	97·7	34·7
2. Kiütéses hagymáz — Typhus exanthém.	24	—	53	17	7.093	0·7	—	3·7	0·1	36·7
3. Hólyagos himlő (variola) — Variole	—	—	—	—	3	—	—	—	—	0·0
4. Kanyaró — Rougeole	6.066	3.219	592	34.060	34.574	179·2	340·1	40·9	380·4	179·2
5. Vörheny (skarlat) — Scarlatine	5.256	1.358	2.333	11.793	35.999	155·2	143·5	161·1	130·4	186·5
6. Szamárhurut — Coqueluche	2.632	176	523	10.975	20.253	70·8	18·7	36·1	121·6	105·2
7. Roncsoló toroklob — Diphthérie	1.097	176	554	7.525	3.823	32·2	18·7	38·3	83·9	19·8
8. Influenza — Influenza	316	21	194	852	3.945	9·3	2·2	1·4	9·5	20·4
9. Vérhas (dysenteria) — Dysenterie	995	20	433	3.552	6.232	29·4	2·1	1·3	39·6	32·6
10. Járv. gyermekhűdés (Heine Medinkór) Paralyse infant. epidém. (mal. de Heine Medin)	55	1	13	470	224	1·6	0·0	0·0	5·2	1·1
11. Járványos agyhártyalob — Ménin-gite epidém.	7	—	—	69	62	0·0	—	—	0·7	0·3
12. Pokolvar, lépfene — Anthrax	60	46	39	212	1.840	1·7	4·9	3·8	2·3	9·5
13. Bányahimlő (varicella) — Varicelle	³⁾	³⁾	³⁾	7.600	³⁾	³⁾	³⁾	³⁾	84·8	³⁾
b) 1937-ben — en 1937										
1. Hasi hagymáz és paratifusz — Fièvre typhoïde et paratyph.	1.779	150	570	9.271	7.331	52·1	15·9	39·1	102·9	37·5
2. Kiütéses hagymáz — Typhus exanthém.	62	—	9	24	4.995	1·8	—	0·6	0·2	25·5
3. Hólyagos himlő (variola) — Variole	2	2	7	—	14	0·0	0·0	0·4	—	0·0
4. Kanyaró — Rougeole	9.782	3.583	4.097	17.586	38.341	286·6	380·1	280·1	195·1	196·3
5. Vörheny (skarlat) — Scarlatine	3.304	520	1.713	11.369	23.329	96·9	55·3	117·4	125·3	119·4
6. Szamárhurut — Coqueluche	1.437	513	644	8.820	17.666	42·2	54·6	44·1	97·9	90·4
7. Roncsoló toroklob — Diphthérie	1.043	170	360	7.338	3.388	30·4	18·1	24·7	81·4	17·3
8. Influenza — Influenza	10.872	1.083	4.905	2.002	44.998	316·3	115·2	336·4	22·2	230·4
9. Vérhas (dysenteria) — Dysenterie	1.496	104	902	4.970	7.938	43·6	11·7	61·8	55·1	40·6
10. Járv. gyermekhűdés (Heine Medin kór) — Paralyse infant. epidém. (mal. de Heine Medin)	39	2	6	127	156	1·1	0·0	0·3	1·4	0·8
11. Járványos agyhártyalob — Ménin-gite epidém.	16	8	8	59	159	0·3	0·8	0·7	0·6	0·8
12. Pokolvar, lépfene — Anthrax	140	21	44	250	2.269	4·1	2·3	3·1	2·7	11·6
13. Bányahimlő (varicella) — Varicelle	165	66	20	7.121	846	4·8	7·2	1·3	79·0	4·3
c) 1938-ban — en 1938										
1. Hasi hagymáz és paratifusz — Fièvre typhoïde et paratyph.	1.363	394	540	6.336	6.213	39·5	41·9	36·8	69·8	31·4
2. Kiütéses hagymáz — Typhus exanthém.	28	4	—	6	2.214	0·8	0·2	—	0·0	10·6
3. Hólyagos himlő (variola) — Variole	22	2	3	—	58	0·6	0·1	0·1	—	0·2
4. Kanyaró — Rougeole	8.487	1.241	4.243	38.103	71.791	246·3	132·1	288·9	420·5	360·3
5. Vörheny (skarlat) — Scarlatine	2.697	495	1.046	12.405	18.895	78·3	52·7	71·2	136·9	95·7
6. Szamárhurut — Coqueluche	8.562	688	1.737	5.625	51.846	248·5	73·2	118·2	62·0	262·2
7. Roncsoló toroklob — Diphthérie	751	110	287	5.641	2.511	21·8	11·7	19·5	62·2	12·7
8. Influenza — Influenza	5.068	549	2.755	1.666	27.319	147·2	58·4	187·6	18·4	138·2
9. Vérhas (dysenteria) — Dysenterie	1.538	235	467	6.135	6.459	44·6	25·0	31·8	67·3	32·7
10. Járv. gyermekhűdés (Heine Medin kór) — Paralyse infant. epidém. (mal. de Heine Medin)	44	9	6	302	167	1·2	0·9	0·3	3·3	0·8
11. Járványos agyhártyalob — Ménin-gite epidém.	37	—	9	71	150	1·0	—	0·6	0·8	0·7
12. Pokolvar, lépfene — Anthrax	151	15	58	190	3.583	4·4	1·5	3·5	2·1	18·1
13. Bányahimlő (varicella) — Varicelle	418	83	119	7.556	1.472	12·1	8·8	8·1	83·4	7·4

¹⁾ A román területi beosztás szerint. — Selon la division territoriale roumaine. — ²⁾ Az egyes területek évközepi kiszámított népességéhez viszonyítva. — Par rapport au nombre, calculé, des habitants du territoire indiqué, au milieu de l'année en question. — ³⁾ A román statisztikában ez évben nincs adat. — Les statistiques roumaines ne donnent pas de renseignements sur l'année en question.

vége román részről is erélyesebb védekezés indul meg.

Román hivatalos becslés szerint a heveny fertőző betegségek Romániában ma évente 20—30 ezer emberéletet követelnek, nem számítva ide a gümőkórt. A gümőkórral együtt a fertőző betegségek romániai áldozatainak száma egy-egy esztendő alatt több mint kétszer akkora, vagyis 60 sőt 80 ezer lélek, amint azt a vonatkozó legutolsó, 1937. évi, román statisztika¹⁾ alapján a 2. táblázat tárja elénk, mely egyben a fertőző és elősdiokozta betegségek miatt való mortalitásnak hazánk trianoni területén való kialakulásával is végez egybevetést.

Szembetűnő, hogy a tőlünk elszakított erdélyi részeken s még inkább Romániában azok a heveny fertőző gyermekbetegségek (kanyaró, vörheny, szamárköhögés és a roncsoló toroklob) is magasabb halandóságot mutatnak, amelyekre vonatkozólag fentebb — az 1. táblázat kapcsán — említettük, hogy ezek Nyugateurópában fordulnak gyakrabban elő.²⁾ Látható a 2. táblázaton pl., hogy a százezer lélekre számított kanyaróhalandóság Erdélyben 15·3 és Romániában egyebütt is mindenütt magasabb, mint hazánk trianoni területén, ahol ugyanakkor az ugyanoly módon számított arány csak: 1·0. Ezzel szemben a kanyarónál a megbetegedési arány Magyarországon volt magasabb (380·4), mint Erdélyben vagy egész Romániában (179·2). Hasonlóképpen a vörhenyhalandóság aránya Erdélyben 9·3, egész Romániában pedig 15·6 és más román országrészekben is tízszer magasabb, mint hazánk trianoni területén, ahol a scarlátmortalitás ugyanakkor csak 1·4. A vörhenynél Erdélyben (155·2) és Romániában (186·5) alig magasabb a megbetegedési arány, mint a trianoni területen (130·4). A szamárhurutnál s a roncsoló toroklobnál is egészen hasonló eltérés mutatkozik, t. i., hogy a megbetegedések aránya Erdélyben, az egyéb román országrészekben s az egész Romániára vonatkozó arányok szerint alacsonyabb, mint Magyarországon és mégis

az illető fertőző gyermekbetegség miatt való halandóság a trianoni területen alakul kedvezőbben. Minthogy a mortalitás e gyermekjárványoknál Romániában a mienkénél alacsonyabb morbiditás mellett fejlődik ki, ez a Romániában magasabb lethaliást is igazolja. Ezt tárja elénk — úgy ezekre a gyermekfertőző betegségekre vonatkozólag, mint némely más járványos betegségekre is — a 3. táblázat.

A táblázatból kitetszően a kanyarónál tízszer nagyobb az erdélyi vagy romániai lethaliás, mint a hazai s bár nem ily mértékben, de hasonlóan kedvezőbb a gyógyulás a trianoni területen a roncsoló toroklobnál s az egyéb fertőző gyermekbetegségeknél is. A hasi hagymáz (typhus abdominalis) lethaliása Romániában évente a betegek 20—30 százaléka, ami kétszerese a minálunk észlelhetőnek (a táblázaton 9·8%, de más évben sem több 15%-nál).

A lethaliás ily irányú különbségeit látva, nem térhetünk ki azon — számos másirányú egészségügyi statisztikával is igazolt — megállapítás elől, hogy a román gyógykezelés kevésbé alapos és kevésbé eredményes, a közegészségügy Romániában elhanyagolt, kedvezőtlen színvonalú. Angliában s más nyugateurópai államokban, ahol az exanthémás gyermekfertőző betegségek (különösen a vörheny és a kanyaró) oly gyakoriak, a lakosság veleszületett részleges immunitással bír, a gyermekjárványok lethaliása ezért ott alacsony. Két egymással szomszédos és mégis oly különböző műveltségi színvonalon élő állam, mint hazánk és Románia között azonban nem a veleszületett részleges immunitás különbsége okozza a vörhenylethaliás és a kanyaró lethaliás színvonala között lévő eltérést. Annál kevésbé nem, mert ugyanilyen irányú fatális eltérés látható a két ország diphtherialethaliása vagy kiütéses typhus lethaliása között is, amely betegségeknél tudvalevőleg nincs oly veleszületett részleges immunitás, mint az exanthémás gyermekfertőző betegségeknél. Nem valószínű — az elmondottak értelmében s a román viszonyok ismeretében — még az sem, hogy a lethaliásbeli különbségek pusztán csak a fertőző megbetegedéseknek Romániában kevésbé pontos bejelentésével volnának összefüggésben. Biztosan szerepe van abban az alább részletezendő hiányos orvosellátottságnak s a gyógyítás elmaradott, nem korszerű voltának is.

¹⁾ L. „Anuarul Statistic al României 1937 si 1938“ (Bukarest, 1939) 124 és köv. l. — A még újabb „Mișcarea populației României în anul 1938“ és a Buletinul demografic al României VIII. évf. 5. sz. 1939 (Bukarest, 1940) az elhalálózások országrészenként nem részletezi.

²⁾ L. erről részletesebben Szél T.: „A bejelentésre kötelezett fertőző betegségek nemzetközi összehasonlítása“ a Magyar Statisztikai Szemle 1925. évi 1—4. számában. Felolvastatott a budapesti kir. Orvosegyesület 1925. évi május 31-i ülésén.

2. A haláloki statisztika 1937. évi eredményei.
 Résultats relatifs à 1937 des statistiques des causes de décès.

Halálokok a IV. revízió átessett nemzetközi haláloki nomenklátúra szerint, de a román statisztika további összevonásaira is tekintettel: Causes de décès, selon la nomenclature internat. révisée 4 fois et en tenant compte de celles mises ensemble par la Statistique roumaine:	E r t a l t a k — D é c è s									
	szám szerint — nombres abs.					százezer lélekre ²⁾ pour 100.000 habitants ²⁾				
	Erdélyben ¹⁾ en Transylvanie ¹⁾	a Bánságban ¹⁾ — dans le Banat ¹⁾	A Körös vidékén (Arad, Bihar, Szatmár és Maramaros vm.) ¹⁾ autour des Kőrös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Maramaros) ¹⁾	Magyarország trianoni területén dans la Hongrie de Trianon	egész Romániában dans toute la Roumanie	Erdélyben ¹⁾ en Transylvanie ¹⁾	a Bánságban ¹⁾ — dans le Banat ¹⁾	A Körös vidékén (Arad, Bihar, Szatmár és Maramaros vm.) ¹⁾ autour des Kőrös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Maramaros) ¹⁾	Magyarország trianoni területén dans la Hongrie de Trianon	egész Romániában dans toute la Roumanie
1. Hasi hagymáz és paratifusz — Fièvre typhoïde et paratyphoïde	341	42	139	904	1.557	9.9	4.5	9.5	9.9	7.9
2. Kiütéses tifusz — Typhus exanthém.	5	1	3	—	524	0.0	0.0	—	—	2.7
3. Kanyaró — Rougeole	524	142	168	93	1.800	15.3	14.9	11.5	1.0	9.2
4. Vörheny (skarlát) — Scarlatine	317	44	187	118	3.057	9.3	4.7	12.8	1.4	15.6
5. Szamárhurut — Coqueluche	99	16	40	394	944	2.9	1.7	2.7	4.4	4.8
6. Roncsoló toroklob — Diphthérie	228	24	89	404	790	6.9	2.5	6.3	4.5	4.3
7. Influenza — Influenza	445	116	212	573	2.045	13.3	12.3	15.5	6.3	10.4
8. A légzőszervek gümőkórja — Tuberculose de l'appareil respirat.	4.490	1.467	2.299	11.297	28.932	131.5	156.3	157.1	125.4	148.0
9. Egyéb gümőkór — Autres tuberculoses	658	215	312	2.144	5.938	19.2	22.9	21.4	23.7	30.3
10. Sziphilitisz — Syphilis	159	64	57	403	1.487	4.6	6.8	3.9	4.6	7.6
11. Malária (mocsárláz) — Malaria	8	1	9	8	737	0.0	0.0	0.0	0.0	3.8
12. Egyéb fertőző és élősdiek okozta betegség Autres maladies infectieuses et parasitaires	682	169	371	1.865	4.752	19.9	17.9	25.4	20.7	24.3
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek összesen — Ensemble des maladies infectieuses et parasitaires	7.956	2.301	3.886	18.203	52.563	232.8	244.5	266.1	201.9	268.9
13. Rák és egyéb rosszindulatú daganatok Cancer et autres tumeurs malignes	1.959	674	861	10.329	8.609	57.2	71.7	59.5	114.3	44.2
14. Jóindulatú daganatok — Tumeurs bénignes	94	32	35	815	572	2.9	3.4	2.4	9.5	2.9
II. Rák és egyéb daganatok összesen — Ensemble des cancers et des autres tumeurs	2.053	706	896	11.144	9.181	60.1	75.1	61.9	123.8	47.1
15. Csúsz és köszvény — Rhumatismes et goutte	82	20	26	128	448	2.4	2.1	1.8	1.4	2.3
16. Cukorbetegség — Diabète sucré	110	56	58	547	589	3.2	5.9	3.7	6.1	3.1
17. Szeszmergezés — Intoxication alcoolique	56	33	36	136	511	1.6	3.5	2.4	1.5	2.6
18. Pellagra — Pellagre	14	—	6	—	3.256	0.4	—	0.4	—	16.7
19. Egyéb általános betegség és idült mérgezés — Autres maladies générales et intoxications chroniques	313	77	151	1.007	2.422	9.2	8.2	10.3	11.1	12.4
III-V. Általános betegségek és idült mérgezések — Maladies générales et intoxications chroniques	575	186	277	1.818	7.226	16.8	19.7	18.6	20.1	37.1
20. Hátgerincsorvadás (tabes) és bénulásos elme-zavar (paralízis) — Tabès et paralysie ment.	152	96	107	679	1.107	4.5	10.2	7.4	7.5	5.6
21. Agyvérzés, érelidugulás és vérrögösödés az agyban — Hémorragie cérébr., embolie cérébr.	1.410	816	733	7.089	7.060	41.3	86.9	50.3	78.6	36.2
22. Egyéb idegrendszerbeli és érzékszervi betegség — Autres maladies du système nerveux et des organes des sens	914	297	515	4.186	6.430	26.8	31.2	35.2	46.6	32.9
. Az idegrendszer és érzékszervek betegségei — Maladies du système nerveux et des organes des sens	2.476	1.209	1.355	11.954	14.597	72.6	128.3	92.9	132.7	74.7
23. Szívbetegség — Maladies du coeur	309	1.610	2.012	17.649	23.768	126.2	171.4	137.9	195.8	121.8
24. A vérkeringési szervek egyéb betegségei Autres maladies de l'appareil circulatoire	573	224	283	2.554	2.936	16.7	23.2	19.4	28.3	15.1
VII. A vérkeringési szervek betegségei összesen — Ensemble des maladies de l'appareil circulat.	4.882	1.834	2.295	20.203	26.704	142.9	194.6	157.3	224.1	136.9
25. Hörghurut — Bronchite	650	192	291	620	4.274	19.3	20.4	19.8	6.9	21.9
26. Tüdőgyulladás — Pneumonie	7.662	1.752	3.841	12.736	50.464	224.3	186.5	263.5	141.3	258.0
27. Egyéb légzőszervi betegség — Autres maladies de l'appareil respiratoire	1.425	737	549	1.968	9.511	41.7	78.4	37.6	21.8	48.8
VIII. Légzőszervek betegségei össz. — Ensemble des maladies de l'appareil respirat.	9737	2.681	4.681	15.324	64.249	285.3	285.3	320.9	170.0	328.7

1) A román területi beosztás szerint. — D'après la division territoriale roumaine. — 2) Az illető terület 1937. évi évközepe ki számított népességéhez viszonyítva. — Par rapport au nombre, calculé, de la population du territoire indiqué, au milieu de l'année 1937.

Halálokok a IV. revízió átesett nemzetközi halálkód szerint, de a román statisztika további összevonásaira is tekintettel: <i>Causes de décès, selon la nomenclature internat. révisée 4 fois et en tenant compte de celles mises ensemble par la Statistique roumaine :</i>	Elhaltak — Décès									
	szám szerint — nombres abs.					százezer lélekre pour 100.000 habitants ²⁾				
	Erdélyben ¹⁾ en Transylvanie ¹⁾	a Bánáiban ¹⁾ — dans le Banat ¹⁾	A Körös vidékén (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) ¹⁾ autour des Körös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máramaros) ¹⁾	Magyarország trianoni területén dans la Hongrie de Trianon	egész Romániában dans toute la Roumanie	Erdélyben ¹⁾ en Transylvanie ¹⁾	a Bánáiban ¹⁾ — dans le Banat ¹⁾	A Körös vidékén (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) ¹⁾ autour des Körös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máramaros) ¹⁾	Magyarország trianoni területén dans la Hongrie de Trianon	egész Romániában dans toute la Roumanie
28. Hasmenés és bélgyulladás (2 éven alul) <i>Diarrhée et entérite (au-dessous de 2 ans)</i>	3.920	554	1.963	6.529	31.019	114·8	58·0	134·6	72·4	159·0
29. Hasmenés bélgyulladás és bélfekély (2 éves és annál idősebb k.) — <i>Diarrhée, entérite et ulcère intestin. (à 2 ans et au-dessus de 2 ans)</i>	689	86	347	716	7.033	20·2	8·6	23·8	7·9	36·0
30. Féregnyúlványgyulladás — <i>Appendicite</i>	228	70	64	444	1.040	6·7	7·4	4·4	4·9	5·3
31. Májbetegség — <i>Maladies du foie</i>	303	179	132	1.119	2.078	8·9	19·6	9·1	12·4	10·6
32. Egyéb emésztőszervi betegség — <i>Autres maladies de l'appareil digestif</i>	1.043	335	363	2.374	5.735	30·4	35·6	24·9	26·3	29·3
IX. Az emésztőszervek betegségei összesen <i>Ensemble des maladies de l'appareil digestif</i>	6.183	1.224	2.869	11.182	46.905	181·0	129·2	196·8	123·9	240·2
33. Vesegyulladás — <i>Néphrite</i>	1.317	320	664	2.111	10.742	38·4	34·3	45·5	23·4	55·0
34. Egyéb húgyivarszervi betegség — <i>Autres maladies de l'appareil urinaire et génit.</i>	176	52	85	656	745	5·2	5·5	5·8	7·3	3·8
X. A húgyivarszervek betegségei összesen <i>Ensemble des maladies de l'appareil urin. et génit.</i>	1.493	372	749	2.767	11.487	43·6	39·8	51·3	30·7	58·8
35. Gyermekágyi vérmérgezés és fertőzés <i>Septicémie et intoxication puerpérale</i>	165	73	75	374	1.535	4·8	7·8	5·1	4·2	7·8
36. A terh., szülés és gy.-ágy egyéb betegs. <i>Autr. accid. puerp., de la gross. et de l'accouchem.</i>	154	36	55	268	1.031	4·5	3·8	3·8	2·9	5·3
XI. A terhesség, szülés és gyermekágy betegségei összesen — <i>Ensemble des maladies de la grossesse, de celles des femmes en couche et de l'état puerp.</i>	319	109	130	642	2.566	9·3	11·6	8·9	7·1	13·1
XII. és XIII. A bőr, a bőralatti kötőszövet és a csontok betegségei — <i>Maladies de la peau, du tissu sous-cutané et des os</i>	126	20	84	948	783	3·7	2·1	5·8	10·5	4·1
XIV. és XV. Veleszületett fejlődési hibák és az újszülöttek betegségei — <i>Vices de conformat. congénit. et maladies du premier âge</i>	9.146	1.567	4.288	9.031	66.896	267·6	166·7	293·5	100·0	342·0
XVI. Az aggság bajai — <i>Sénilité</i>	13.232	4.701	4.524	18.245	57.597	386·5	500·2	310·2	200·2	294·2
37. Öngyilkosság — <i>Suicide</i>	486	172	204	2.886	2.008	14·2	18·3	13·9	31·9	10·2
38. Gyilkosság — <i>Homicide</i>	111	59	43	438	890	3·3	6·3	2·9	4·9	4·6
39. Baleset és egyéb erőszakos haláleset <i>Accidents et autres morts violentes</i>	1.037	269	368	2.757	6.872	30·2	28·6	25·4	30·5	35·2
XVII. Erőszakos halálesetek és balesetek <i>Morts violentes et accidentelles</i>	1.634	500	615	6.081	9.770	47·7	53·2	42·2	67·3	50·0
XVIII. Ismeretlen halálokok — <i>Causes de décès indéterminées</i>	970	190	302	507	7.288	28·4	20·2	20·7	5·6	37·3
Mindössze — Total général	60.782	17.600	26.951	128.049	377.812	1.778·3	1.870·5	1.847·1	1.417·9	1.933·1

Az egyéb hevenyfertőző járványos betegségekről szólva felemlíthetjük, hogy Romániának a mocsár- vagy váltóláz (malária) is minő súlyos problémája. Látható a 2. táblázatból, hogy a százezer lélekre számított maláriahalandóság Romániában 3·8, míg Erdélyben vagy hazánk trianoni területén csak oly szórványos esetek fordulnak elő, amelyeknek ugyanily módon számított, a népességhez viszonyított arányszáma zérus. A szoros földrajzi értelemben vett Erdély maláriától is teljesen mentes: előfordulnak azonban ily esetek Bihar, Szilágy, Szatmár

és Máramaros vármegyékben, a Tisza legfelső szakaszával határos vidéken, ahol hazánk is régóta fertőzött gócot ismer. Romániában évente másfél-kettőszázezer maláriamegbetegedés történik.¹⁾ A legfertőzöttebb Nagy-Havasalföld (12·0%). Utána következnek e szempontból: Besszarábia (11·7%), Kis-Havasalföld (10·3%), Moldva (9·1%), Dobruzsza (4·8%) és végül Buko-

¹⁾ L. Banu G. dr.: „Problemele sanitare ale populatiei rurale din România“ (Bukarest, 1940) 737. és köv. l.

3. A fertőző betegségek veszélyességi arányai az 1937. évi román és magyar statisztikák szerint s különös tekintettel Erdélyre.

Proportions de léthalité pour les maladies infectieuses; d'après les statistiques roumaines et hongroises de 1937, en tenant compte particulièrement de la Transylvanie.

A bejelentésre kötelezett fertőző betegségek <i>Maladies infectieuses à déclaration obligatoire</i>	Az oldalt megnevezett fertőző betegségben megbetegedettek közül elhaltak a betegek százalékában (léthalitási %) — <i>Proportion % des décès parmi les personnes ayant eu la maladie indiquée (pourcentage de léthalité)</i>				
	Erdélyben <i>en Transylvanie</i>	Bánságban <i>dans le Banat</i>	a Körösvidéken (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) — <i>dans la région des Körös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máramaros)</i>	Magyarország trianoni területén <i>dans la Hongrie de Trianon</i>	Romániában <i>en Roumanie</i>
Hasi hagymáz és paratifusz — <i>Fièvre typhoïde et paratyph.</i>	19·2	28·2	24·3	9·8	21·2
Kiütéses hagymáz — <i>Typhus exanthém.</i>	8·1	—	33·3	—	10·5
Kanyaró — <i>Rougeole</i>	5·4	4·0	4·1	0·5	4·7
Vörheny (skarlát) — <i>Scarlatine</i>	9·6	8·5	11·0	10·4	13·2
Szamárhurut — <i>Coqueluche</i>	6·9	3·1	2·3	4·5	5·3
Roncsoló toroklob — <i>Dyphtérie</i>	22·8	14·1	24·8	5·5	23·4
Influenza — <i>Influenza</i>	4·5	11·6	10·6	— ¹⁾	4·6

¹⁾ Hazánkban csak a szövődményes influenzaesetek lévén bejelentésre kötelezve, a halottak adataival eseteik nem vehetők egybe. — *On ne peut pas faire de comparaison, car dans notre pays la déclaration n'est obligatoire que lorsqu'il s'agit d'une influenza compliquée.*

vina (0·4%); országos átlagban a malária morbiditási arányszáma 6 és 10 ezrelék között van. Péchy-Szilágyi¹⁾ ezredorvos említi, hogy a Körös vidékére a kolozsvári egyetem közegészségügyi intézete által kiképzett két, ú. n. „malária elleni osztag“, 1933—36 között, 320 községben összesen 87 ezer személyt vizsgált át s ezek között 32 ezer (ami 36%) maláriást talált. A vizsgálati eredmények szerint a plasmodiumok megoszlása a következő volt: vivax 87·1%, falciparum 6·3%, malariae 4·3 és vegyes 2·3%.

A malária leküzdésére Romániában ezideig jelentősebb intézkedések nem történtek. A mocsarak lecsapolását legújabbán a Fekete-tenger partvidékén az Agigea-tónál s egyebütt is megkezdték ugyan, de a munkálatok csak lassan haladnak előre. Moldvában és Dobrudzsában olyan falvak vannak, ahol mocsárlázzal a lakosság 100%-ban fertőzött. Anghelescu²⁾ román író szerint a malárián átment egyénekkal együtt a maláriával fertőzöttek teljes száma Romániában kb. 1 millióra tehető. Erre aztán kevés az a 10 mázsa chinin, amit a román egészségügyi minisztérium, a múlt év nyarán, Németországból (15·3 millió leu

értékben) szerzett be. Az elmúlt évben újjászervezett egészségügyi statisztika, amelyet Manuila¹⁾ módszertani könyve ismeret, meglepő jelenségekre mutat rá. Marinescu orvostábornok is felismerte ennek a helyzetnek tarthatatlanságát s az orvosi ellátást úgyszólván teljesen nélkülöző vidékek népén, az 1938—39 években, úgynevezett „egészségügyi offenzívával“ igyekezett segíteni. Ennek célja, hogy a Romániában egészen a legutolsó évekig teljesen nélkülözött kollektív higiénit megteremtse, (mocsarak, tavak, vadvizek lecsapolása, helyiségek, lakások, intézetek tisztogatása, kutak fúrása ill. megjavítása, trágyakihorlás stb.) az egyéni egészségügyet fejlessze (testápolás, tisztaság, a kiütéses tifusz ügyében fontos féregtelenítés, táplálkozás stb.), a fertőző betegségeket leküzdje (a fertőző betegek felkutatása, elkülönítése, kórházba utalása, fertőtlenítés, védőoltások, a környezet és a beteg kioktatása stb.), azután szociálhygienés intézkedéseket (tuberkulózis, nemi betegségek, golyva, egyiptomi szembetegség, pellagra, rüh stb. ellen való küzdelem) és végül egészségügyi propagandát is kezdeményezzen.

Jellemző a román közegészségügyi viszonyokra s egyben oka is a bejelentésre

¹⁾ L. Péchy-Szilágyi F.: „Közegészségügyi viszonyok Romániában“. Honvédorvos 1940. évi XII. évf. 5—6. sz. 88. l.

²⁾ L. Anghelescu C.: „Asanările malarice în România“. (Bukarest, 1940.)

¹⁾ L. Manuila S.: „Statistica sanitară a României“. (Bukarest, 1939.) 85. s. k. l.

kötelezett fertőző betegségek romániai kedvezőtlen alakulásának az a körülmény, hogy Romániában csak a legutolsó két évben történtek olyan intézkedések — s ezek is csak társadalmi akciók, egyetemi kiszálások, katonai egészségügyi offenzívák stb. keretében — amilyeneket Magyarországon még a múlt század végén kelt közegészségi törvény (1876. évi XIV. t.-c.) kötelezően elvégezendőnek ír elő. Romániában jelenleg az 1939. évi március 24-én életbeléptetett rendelet szabályozza a fertőző betegségek megelőzése és leküzdése érdekében szükséges tennivalókat. Az a körülmény, hogy ilyen irányú új rendelet kiadására volt szükség, szintén azt igazolja, amit a járványokra vonatkozó román statisztikák között számoszlopai, hogy a heveny fertőző betegségek szörnyű pusztításait Romániában nagy hiányok és mulasztások segítették elő. Ez új rendeletnek azonban előírásai is jórészt olyanok, aminőket más országokban még a XIX. században foganatosítottak. Előírja pl. a rendelet a fertőző betegségekre gyanus esetek bejelentését is, még pedig 24 órán belül. Más államokban régen megvolt ez az intézkedés. Alapelve azután az egész rendeletnek, hogy a román egészségügyi miniszter e tárgyban kiadott intézkedései minden személyre és minden intézményre kivétel nélkül kötelezőek. Jól látja a rendelet, hogy Romániában járványkórházakban minő hiány van s előírja, hogy megyénként legalább egy járványkórház állítandó fel, az 50 ezernél népesebb városokban pedig a járványkórháznak legalább 60 ágyasnak kell lennie.

Az idült fertőző kórok: a gümőkór s a szifilisz s a harmadik nagy népbetegség, az alkoholizmus statisztikai arányai tekintetében a román uralom alatt élt Erdély hazánk trianoni területének megfelelő adataival szemben éppensyolyan kedvezőtlen, elmaradott és nem gondozott állapotot tüntet fel, mint amilyent a bejelentésre kötelezett heveny fertőző betegségekre vonatkozólag fentebb már vázoltunk. A tuberkulózisban szenvedő betegek teljes számára vonatkozólag természetesen sem Erdély, sem Románia egyéb részeiből nem állanak pontos adatok rendelkezésre. A gümőkór statisztikája másutt is tudvalevőleg merőben az elhaltak számához és arányához tapad és elsősorban a gümőkórhalandóság ezer lélekre eső arányából következett. Nagy-Romániában — a 2. táblázat 1937.

évi adatai szerint — gümőkórban ez évben összesen 34.870 beteg halt el, ami ezer lélekre 1·8-es gümőkórhalandóságot jelent. Erdély aránya ugyanakkor 1·5, a Körösvidéké és a Bánságé pedig ugyancsak 1·8, mint egész Nagy-Romániáé. Ezzel szemben hazánk trianoni területén a légzőszervi gümőkórhalandóság egyes években már alig több 1 ezreléknél (1937-ben légzőszervi gümőkór miatt ezer lélekre 1·25, 1938-ban 1·20, 1939-ben 1·10 a magyarországi halandóság). Hazánkban az 1939. évi teljes gümőkórmortalitás is csak 1·3‰ (1938-ban 1·4, 1937-ben 1·5‰). Azt, hogy Romániában más években is közel másfélszer olyan magas gümőkórhalandóság mutatkozik, mint hazánk trianoni területén, a következő számsor mutatja, mely szerint a romániai gümőkórhalottak:

	száma	ezer lélekre eső aránya
1931	36.506	2·0
1932	33.582	1·8
1935	34.125	1·8
1936	34.041	1·8
1937	34.870	1·8

Ezek az adatok igazolják azt a tényt is, hogy a tuberkulózishalálozás terén az európai államok közül rendszerint Romániáé a szomorú elsőség.¹⁾

A romániai gümőkórhalandóság város és falu szerint való megoszlásában vizsgálva, azt látjuk, hogy a vonatkozó arány évről-évre a városokban magasabb, mint a falvakban. Kétségtelen, hogy Romániában a városiasodás és az iparosodás jelenleg még csak kezdeti időszakát éli, miért is a faluról a városba bevándorolt tömegek a városban összezsúfolódnak, de a megfelelő társadalmi egészségügyi szervezkedés s főleg a gümőkór ellen való intézményes védekezés még hiányzik. 1937-ben a Romániában bejelentett gümőkórhalálozások közül pl. 8.066 esett a városokra és 26.801 a falvakra, ami azonban a lélekszámhoz viszonyítva azt jelenti, hogy a gümőkórhalandóság:

	‰
A román városokban	2·2
A román falvakban	1·7
Ugyanez csak az erdélyi városokban	1·9
Az erdélyi falvakban	1·4

¹⁾ V. ö. Szél T.: 1. „Egészségügyi Statisztika“ (Budapest, 1930) 346 és köv. l. — 2. „A gümőkórhalandóság újabb alakulása“ a Magyar Statisztikai Szemle 1940. évf. júliusi számában.

Egyes romániai és erdélyi városok gümőkórhalandósága még magasabb; Bukarestben a kórházak betegfelszívó hatásával is terhelten 2·9‰-es arány számítható s még tizenöt román városban van 2·0 és 3·0, hatban pedig 3·0 és 4·0‰ között mozgó tbc.-mortalitás. A városi gümőkórosok közül haláluk előtt (1937-ben) 93·5% -a orvosi kezelésben részesülván a betegbejelentés s a halottkémlés is a városokban pontosabb s ez is emeli a városi arányt. A falvakban (1937-ben) a tuberkulózishalottnak csak 62·8%-át kezelte orvos.

Erdély helyzete a gümőkór tekintetében — mint a 2. táblázat is igazolja — kedvezőbb mint Románia egyéb részeié. Érdekes megemlíteni, hogy Erdély egyes részei közül a Szamos vidékén, Maros-Torda vármegyében, a Bánságban (Temes vármegyében) a gümőkórhalandóság az utóbbi esztendőknben némi csökkenést mutat, ezzel szemben 1933 óta nem változott az Háromszék, Udvarhely, Fogaras, Szeben, valamint Nagy- és Kis-Küküllő vármegyében.

A falu fertőzöttségének megállapítására a vidékről bevonuló újoncokon végzett tuberkulin-vizsgálatok is szomorú adatokat mutatnak fel, azok 63·3%-a volt már a bevonuláskor pozitív. Méltán nevezhető a gümőkór erdélyi pusztítása féktelennek, de némikép magyarázzák ezt a szervezett, intézményes tuberkulózis elleni küzdelemnek teljes hiánya, a nép mostoha életkörülményei s az alkoholizmus kedvezőtlen alakulása is.

Ami Erdélyben az intézményes tuberkulózis elleni küzdelem hiányát illeti, megemlíthetjük, hogy e tekintetben a román uralom alatt nem volt egységes központi irányítású hatósági szervezet s így a társadalmi egyesületek (a Tüdővész Elleni Szövetség, a Gyermek Tuberkulózisának Leküzdésére Alakult Bizottság, a Tuberkulózis Elleni Liga stb.) munkája inkább csak karitatív jellegű volt. Megdőbbenve a nagy népbetegség terjedésétől, Románia az utóbbi években már a társadalmi úton folytatott tuberkulózis elleni küzdelem céljaira fordította az állami sorsjáték tiszta jövedelmét, ami 1933-ban 15, 1934-ben 60, 1935-ben pedig 170 millió leut tett ki. *Cantacuzino* egyetemi tanár 1925—36 között B. C. G.-oltásokat végeztetett; a gyalui járásban is oltottak *Calmette* szerint.

A gümőkórnak az erdélyi falusi s még inkább más román tartományok vidéki

népességében való nagy elterjedtségében fontos tényezők a szegény nép mostoha életkörülményei, különösen a hiányos táplálkozás és a megerőltető testi munka. Az ezen segíteni kívánó, a társadalom bevonásával megindított falumunka azonban nagy akadályokra talál a nép műveletlenségében. Négy megyére kiterjesztett tömegvizsgálat azt mutatta, hogy a mennyiségileg és minőségileg is hiányos táplálkozás mellett a falusi dolgozó népesség test-súlya a nyári időszakban átlagosan 10—15%-kal csökkent. A falusi népesség táplálkozása fehérjében, zsírban s télen vitaminokban is szegény. *Banu*¹⁾ egyetemi tanár 2.149 falusi gyermekén végzett vizsgálata alkalmával 34·8% inaktív és 3·4% nyílt, fertőző, összesen 38·2%, több mint egyharmad részben kifejezetten gümőkóros beteg gyermeket talált. Ezzel összefüggésben a tanulónak 31·2%-át találta feltűnően hiányosan tápláltnak. A cukor évi fejadaga Romániában csak 5·1 kg, nálunk 9—10 kg.

A gümőkór terjedését elősegítő tényezők között tudvalevőleg nagy jelentősége van az alkoholizmusnak is s e tekintetben Erdély helyzete kedvezőtlenebb, mint más romániai tartományoké. Erdélyben az italmérések száma ugyanis 1937-ben 7.678 volt, úgyhogy itt átlag 405 lélekre esett egy. Ezzel szemben az Ókirályságban csak 600—800, Besszarábiában pedig 1123 lélekre jutott egy italmérés; a vonatkozó román országos átlagszám pedig 530-nak adódik. Erdélyben évente közel 1 millió hektoliter bort és másfélszázezer hektoliter pálinkát fogyasztanak. A helyzet leg súlyosabb Hunyad, Fogaras és Maros-Torda megyékben, valamint Székelyudvarhelyen. A Székelyföldön vannak olyan községek, ahol egy-egy italmérésre átlag 70 lélek jut.

A gümőkór és a szeszfogyasztással való visszaélés mellett az erdélyi népet a vérhaj (szifilisz) is kiterjedten pusztítja. E tekintetben ma kedvezőtlenebb a helyzet, mint volt két évtizeddel ezelőtt, amiben a világháború alatt román földön tartózkodott orosz hadseregnek is lehet szerepe. A szifiliszbetegek számát az 1932. évi román statisztika 176 ezerre teszi; az egyes országrészek százezer lélekre számított szifilisz

¹⁾ L. Banu G.: fentebb i. m. 1275. l. „Epikrise und Synthese der Gesundheitsprobleme der ländlichen Bevölkerung“. 1651. l.

filisztes betegarányai pedig az újabb években a következő határok között változtak:

Erdély	4.0— 4.4
Besszarábia	5.1— 5.5
Bukovina	6.5—12.2
Ókirályság	11.0
Moldva	30.2

Egész Románia lakosságának kb. 1%-a vérbajos; Erdélyben a helyzet kedvezőbb, a székelység félakkora arányban sem fertőződött, mint a román. Erdélyben is az átlagosnál erősebb mértékben fertőzött területek: Brassó vm. (1924-ben 9.5‰), Torda (6.7‰) és Szamos vm. (6.3‰). Egyes erdélyi falvak fertőzöttsége, az 1924. évi statisztika szerint, eléri a 25‰-et, ami nincs messze Moldva népének fertőzöttségi arányától (30‰).

A halálteki statisztikának az I. halálteki csoporton kívül eső többi 17 csoportját véve szemügyre — a 2. táblázaton közölt kimutatás alapján — azt látjuk, hogy Erdély lakosságának rákhalandósága csak félakkora, (százezer lélekre 57.2), mint a trianoni területé (114.3). Tudva azt, hogy különösen a belső szervi rákok felismerése a hiányosabb orvosellátottsággal, kevesebb prosekturával működő országokban nem történik oly pontossággal, mint a kedvezőbb közegészségügyi kultúrájúakban, azért az alacsony erdélyi rákhalandóságban ismét csak Erdély kedvezőtlen higiéniai viszonyainak újabb bizonyítékát láthatjuk. Hasonlóra mutat az is, hogy Nagy-Románia egyéb tartományainak rákhalandósága még alacsonyabb s a román országos átlagos rákhalandóság is csak 44.2.

Az appendicitismortalitást viszont egyes országok közegészségügyi kultúrájával egyenesen arányban lévőknek s a közegészségügy fejlettségi színvonalára mértékének is szoktuk tekinteni. Éppen ezért figyelemre méltó, hogy a féregnyulványlob miatt való halandóság Erdélyben százezer lélekre 6.7, a Bánságban 7.4, míg hazánk trianoni területén csak 4.9 (1937).

Az ú. n. takaródiagnózisok — az öregeknél az aggság bajai s az újszülötteknél pedig a veleszületett gyengeség — miatt való halandóság aránya az közegészségügyi kultúra fejlődésével fordítva arányos; magas volta a nem orvosi halottkémlés elterjedtsége mellett bizonyít. Éppen ezért figyelemre méltó, hogy ezek az arányok Erdélyben s egész Romániában is magasak,

míg hazánkban alacsonyak ($\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ akkora). A terhesség, szülés és gyermekágy mortalitása is közel kétszer akkora Romániában (13.1 s Erdélyben is 9.3), mint hazánk trianoni területén (7.1).

A halandóság életkor szerint elhatárolt részei közül az élet kezdetén lévő csecsemők magas halandósága is az elhanyagolt közegészségügy kiáltó jele. Romániában száz csecsemő közül 1937-ben 17.8, 1938-ban pedig 18.5% halt el; nálunk, a trianoni területen 13.5 és 13.3 voltak a megfelelő arányok. Összefügg ez a bábákkal való ellátottság hiányaival. 1933-ban a falusi szülések 60%-a bába, tehát szakszerű segítség nélkül folyt le (6.4%-uk minden segítség nélkül). Ugyanez évben falun a csecsemők 89.7%-a halt el orvosi segítség nélkül, a városokban pedig 47.5%-uk.

Az közegészségügyi szolgálat hiányos volta az, melyre figyelmünk végül terelődik, amely Erdély közegészségügyében mutatkozó elhanyagolt állapotnak is főoka. A hiányos orvosellátás az első és legfontosabb oka annak is, hogy Románia közegészségügyi szempontból — az európai államokhoz képest — oly kedvezőtlen színben tűnik fel. Romániában az orvosok száma a legutóbbi adatok (1939) szerint összesen csak 8.810, ami — a kereken 20 milliónyi ez évi lélekszámot tekintve — százezer lélekre Romániában 44.1 orvost jelent. Ennek korszerűen ma legalább kétszerezésére volna szükség, még akkor is messze elmaradna Románia hazánk trianoni területének orvosellátottsági aránya mögött, ahol százezer lélekre 1938-ban 116.9 orvos esett. Románia egyes országrészei közül az orvosellátottság még a Bánságban a legjobb, ezzel szemben Dobrudzsában és a Nagy-Havasalföldön a legrosszabb, ahol százezer lélekre csak 6—8 orvos, egyes helyeken meg éppenséggel csak 4 jut. Azt, hogy a most visszacsatolt Észak-Erdély és a Székelyföld hiányos orvosellátottsága, a múlt években Cseh-Szlovákiából visszacsatolt felvidéki részek szintén nem kielégítő orvosellátottságával együtt, minő képet mutat s hogy e visszaítélések révén a mai Magyarország százezer lélekre eső orvosaránya mennyivel csökken a trianoni területéhez képest, a 4. táblázat tárja elénk.

Igen kedvezőtlen a romániai orvosok város és vidék között való megoszlása is, minthogy az egykori Nagy-Románia 20 millió lakosából kereken 15 millió élt vidéken, míg az orvosoknak csak 27%-a s száz-

4. Az orvosok, a gyógyszertárak és a kórházak statisztikája.

Statistique des médecins, des pharmacies et des hôpitaux.

Terület — Territoires	Orvosok Médecins	Gyógyszertárak Pharmacies	Kórházi ágyak Lits d'hôpitaux	Orvosok Médecins	Gyógyszertárak Pharmacies	Kórházi ágyak Lits d'hôpitaux
	szám szerint — nombres absolus			százezer lakosra pour 100.000 habitants		
Trianoni Magyarország - Hongrie de Trianon	10.590	1.567	48.898	116·9	17·4	540
Visszacsatolt felvidéki terület — Zone nord réincorporée	674	125	4.402	65·5	12·1	411
Kárpátalja — Subcarpathie	154	31 ¹⁾	270	23·2	4·7	41
Észak-Erdély és a Székelyföld — Transyl- vanie septentr. et pays des Sicules . . .	1.136	250 ²⁾	5.130	47·5	10·5	215
Mai Magyarországon összesen — Ensemble de la Hongrie d'aujourd'hui	12.554	1.973	58.700	94·0	14·8	452

¹⁾ L. — Voir: „Statistisches Jahrbuch der Čechoslovakischen Republik“ (Prága — Prague, 1937) 193. l. — page 193. Az itt megadott 54 gyógyszertárból becsülve a mai magyarországi elhatárolású Kárpátalja gyógyszertárainak számát. — *Le nombre actuel des pharmacies de Subcarpathie est donné d'après une évaluation basée sur cet ouvrage, qui indique 54 pharmacies.* — ²⁾ L. — Voir: „Anuarul Statistic al României“ (Bukarest — Bucarest, 1930) 372. l. — p. 372. Az itt megadott 582 gyógyszertárból becsülve az új bécsi döntéssel visszacsatolt Észak-Erdély s a Székelyföld gyógyszertárainak számát. — *Cet ouvrage parle de 582 pharmacies, et c'est d'après cela qu'a été évalué le nombre des pharmacies de la Transylvanie septentr. et du pays des Sicules, recouverts grâce à la nouvelle sentence de Vienne.*

ezer falusi lakosra Romániában csak 14—15 orvos jut. A vidéki hatósági orvosok száma egész Romániában csak 1263, akiknek — mint községi és körorvosoknak — 16 ezer falut kellett volna gondozniuk! Ezzel szemben Bukarestben megjelent egyik dolgozatomban¹⁾ kimutattam, hogy a magyar falvak átlagos orvosellátottsága a trianoni területen 1936-tól 1938-ig 58·3-ról 59·9-re fejlődött, vagyis ma kereken 60. Ez az arány tehát négyszer jobb a trianoni magyar falvakban, mint a romániaiakban.

Az erdélyi magyar falvak helyzete az orvosellátottság tekintetében még azért is kedvezőtlen, mert az orvosoknak csak csekély része magyar. Azt, hogy a hazánktól húsz esztendővel ezelőtt Romániához csatolt országrészek orvosai minő nemzetiségűek, az 1937-ről rendelkezésünkre álló román statisztika szerint, az 5. táblázat mutatja.

Látható eszerint, hogy Erdélyben a román uralom alatt az orvosoknak csak 14 %-a volt magyar, a többi oláh, zsidó s egyéb nemzetiségű idegen, aki kedveltje volt annak a közigazgatásnak, amely Kolozsvárott még a piaci árúsnak sem engedte meg, hogy áruit magyar nyelven kínálja. Bizonyos, hogy az erdélyi magyar orvosok

jórésze közvetlenül a trianoni békekötés után magyar területre menekült. A magyarlakta területeken a magyar orvosoknak a magyar lakosokra eső arányai éppen ezért szintén kedvezőtlenebbek, pedig egyes székely falvak hiányos orvosellátottsági aránya azt is bizonyítja, hogy az oláh orvosok sem szívesen telepedtek le a nekik idegen anyanyelvű erdélyi részekre. A magyarlakta területeken számításunk szerint százezer magyar lakosra átlag 22 magyar anyanyelvű orvos számítható, ami szintén messze elmarad a magyar falvakra a trianoni területen számítható 60-as arány mögött. Ha abból indulunk ki, hogy legalább 1500 lélekre essék 1 orvos (a trianoni területen 900-nak van), úgy megállapíthatjuk, hogy az erdélyi magyarságnak, csak a legszükségesebb orvosellátottságra számítva, még felerészben sincs saját fajtájából orvosa. Ezen azonnal kell segítenünk, s — amint azt Páll¹⁾ sürgeti, a visszatérő Erdélyben megoldandó közegészségügyi feladatokról szólva, — legalább ezer orvost kellene oda áttelepítenünk.²⁾ Ezenkívül

¹⁾ L. vitéz gyergyószentmiklósi Páll G.: „Közegészségügyi feladatok a visszatérő Erdélyben“ MONE orvostársadalmi Szemle 1940. évi 9. sz. 116. s. k. 1.

²⁾ Az Országos Társadalombiztosító Intézet f. évi 47. számú körrendeletével felhívta erdélyi születésű vagy oda letelepedni kívánó orvosait az Erdélyben szervezendő O. T. I. állások betöltésére; amihez szept. 20-áig kellett jelentkezni s amihez minden anyagi kedvezést megad.

¹⁾ L. Szél T.: Données principales sur le mouvement démographique et l'état sanitaire des villages en Hongrie, d'après les statistiques de ces derniers temps“ (Bukarest, 1940). Banu idézett gyűjteményes munkájába felvéve 1003. s. k. 1.

5. A húsz év előtt Romániához csatolt magyarországi terület orvosainak nemzetiség szerint való megoszlása az 1937. évi román statisztika szerint.

Répartition, par nationalité ethnique, des médecins des territoires détachés, il y a vingt ans, de la Hongrie et annexés à la Roumanie; d'après les statistiques roumaines de 1937.

Országrészek a román közigazgatás szerint való elhatárolásban <i>Régions selon la division administrative roumaine</i>	Orvosok — Médecins					összesen <i>total</i>
	közül — suivant la nationalité ethnique :					
	magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Allemands</i>	oláh <i>Roumains</i>	zsidó <i>Juifs</i>	egyéb <i>autres</i>	
	nemzetiségű					
<i>a) Szám szerint — En nombres absolus</i>						
Erdély — <i>Transylvanie</i>	217	226	689	386	7	1.525
Bánság — <i>Banat</i>	23	140	183	120	5	471
Körösvidék (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) — <i>Autour des Körös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máramaros)</i>	56	32	221	348	5	662
Elszakított területek összesen — Ensemble des territoires détachés	296	398	1.093	854	17	2.658
<i>b) Az illető területbeli összes orvosok százalékában — Pourcentage à l'ensemble des médecins de la région</i>						
Erdély — <i>Transylvanie</i>	14.3	14.8	45.1	25.3	0.5	100.0
Bánság — <i>Banat</i>	4.9	29.8	38.8	25.5	1.0	100.0
Körösvidék (Arad, Bihar, Szatmár és Máramaros vm.) — <i>Autour des Körös (comitats d'Arad, de Bihar, de Szatmár, de Máramaros)</i>	8.5	4.8	33.4	52.5	0.8	100.0
Elszakított területek összesen — Ensemble des territoires détachés	11.1	15.0	41.1	32.2	0.6	100.0

sürgősen szükség volna az orvostanhallgatók kontingensének felemelésére s a fehérnemű-, kötszer- és műszerhiánnyal küzdő kórházakon is segíteni kell. A most visszacsatolt Észak-Erdély nemcsak orvosokkal, de egyéb egészségügyi személyzettel, kórházi ágyakkal s gyógyszertárakkal való ellátottság tekintetében is messze elmarad a trianoni területé mögött. Az erdélyi kórházak nem rendelkeznek annyi ágygal és egyéb betegellátási eszközökkel, mint az anyaterület; a gyógykezelési napoknak a lélekszámhoz viszonyított aránya, az intézeti ápolás intenzitásának ez a fokmérője is alacsonyabb Erdélyben, mint hogy már a lélekszámhoz viszonyított kórházi ágyszám is kevesebb itt, mint a trianoni területen.

A 4. táblázatban közölt adatok szerint a most visszacsatolt Észak-Erdélyben s a Székelyföldön a gyógyszertárak százezer lélekre eső aránya kb. csak 10.5-nek számítható, a trianoni terület 17.4-ével szemben. A kórházi ágyak százezer lakosra eső aránya a most visszacsatolt részen pedig 215, a trianoni terület 540-es arányával szemben. Képzeltető ezen s egyéb közegészségügyi adatok alapján is, hogy az Erdélyben csaknem felerészben román (egyharmad részben zsidó) igen hiányos orvosi szolgálat az erdélyi magyarság ügyét miképpen gondozta s minő égetően szükséges, hogy újra magyar egészségügyi határőrvidék épüljön ki az erdélyi végeken.

Szél Tivadar dr.

Társadalombiztosítás.

Assurances sociales.

Résumé. En Roumanie, les assurances sociales sont régies par une loi mise en vigueur au début de 1939. Le taux de cotisation, établi uniformément, est de 8% du salaire journalier. Les entreprises employant plus de 5 ouvriers payent encore 1.2% de contribution pour frais par accidents. Aux assurances sociales, l'Etat contribue annuellement pour 80 millions de lei.

Au milieu de 1939, la Roumanie avait en moyenne 998.374 assurés, dont 396.727 en Transylvanie. Des caisses d'assurances transylvaines, 5 sont, avec 128.6 mille assurés, sur les territoires recouverts par la Hongrie.

*

A román társadalombiztosítást legújában az 1938. év december hó 14-én hozott és 1939 január elsejével életbelépett törvény szabályozza. Az új törvény értelmében kötelező biztosítás alá esnek mindazok a munkaerők, akik legföljebb havi 8.000 lei keresettel bírnak. A biztosítási kötelezettség eme kereten belül kiterjed:

1. az ipari, kereskedelmi, köz- és magán-, valamint vegyes gazdasági üzemekben fizetés nélkül foglalkoztatott személyekre;

2. a mezőgazdasági vállalatoknál fizetés nélkül foglalkoztatottakra, ha ezen vállalatok valamely városban vagy közvetlen környékén fekszenek;

3. a mezőgazdasági üzemekben motorok által hajtott gépeknél fizetés mellett alkalmazottakra, valamint a mezőgazdaság melléküzemeiben fizetés mellett alkalmazottakra;

4. a szövetkezeteknél, alapítványoknál és hivatási egyesületeknél működő alkalmazottakra;

5. az egészségügyi intézményeknél és üzemeknél és a közüzemeknél fizetés nélkül alkalmazottakra;

6. a szabadfoglalkozású munkaadóknál alkalmazottakra;

7. önálló kéziiparosokra, kik munkaadójuk házában dolgoznak;

8. az otthondolgozókra, háztartási alkalmazottakra és tanoncokra.

A járulékkulcs egységes, mely egyenlő az átlagos napibér 8%-ával. A biztosítottak nyolc napibérosztályba vannak sorozva, valamennyien betegségi és öregségi biztosítási kötelezettséggel.

A több mint 5 munkást foglalkoztató vállalatok a 8%-os járulékkulcson felül a baleseti biztosítás költségeire további 1.2%-ot fizetnek. A tuberkulózis elleni biztosítás külön alappal rendelkezik, a munkaadók tehát a tuberkulózis elleni küzdelem céljaira további járulékot tartoznak fizetni. Az állami támogatás összege évi 80 millió lei.

A szolgáltatások jóval alacsonyabbak, mint nálunk, továbbá míg a magyar biztosítási jog megelégszik a munkaviszony fennállásának tényével, a román társadalombiztosítás a szolgáltatások igénybevétele a járulékok tényleges lerovásához köti.

A biztosítottak átlagos létszáma 1939 április 1. és június 30. között egész Romániában 998.374 volt, ebből Erdélyre 397.727 biztosított esett.

Az erdélyi biztosító pénztárak székhelyei közül 5 került ismét vissza magyar uralom alá, ezek:

Dés	14.444 biztosítottal
Kolozsvár	34.682 "
Nagyvárad	22.616 "
Marosvásárhely	28.641 "
Szatmárnémeti	28.193 "
Összesen	128.576 biztosítottal

Román uralom alatt maradt még:

Arad	28.154 biztosítottal
Brassó	46.814 "
Déva	23.030 "
Gyulafehérvár	17.011 "
Lugos	19.068 "
Nagyszeben	20.981 "
Petrozsény	16.981 "
Resicabánya	32.710 "
Segesvár	17.629 "
Temesvár	45.773 "
Összesen	268.151 biztosítottal

A magyar uralom alá visszakerült biztosítottak lélekszáma nem annyi, mint a magyar uralom alá visszakerült 5 biztosító pénztár itt kimutatott lélekszáma, mert ebből egy bizonyos rész a román uralom alatt maradt területen maradt, viszont a román uralom alatt maradt biztosító pénztáraknál kimutatott biztosítottak egy része magyar uralom alá visszakerült területeken él.

A biztosítottak zöme a II—IV. napibér-osztályok között oszlik meg.

Az ipari munkavállalók és magánalkalmazottak biztosítását egyazon intézmény látja el. A biztosítottak köre — hasonlóképpen mint nálunk — főleg az ipari, kereskedelmi, bányászati és háztartási és részben a mezőgazdasági munkavállalókra terjed ki, a háztartási alkalmazottak ellenben ott még öregség és rokkantság esetére is biztosítva vannak. A törvény lehetővé teszi,

hogy azokban a városokban, ahol legalább 500 biztosított él, a kerületi pénztárak biztosító hivatalokat is felállíthassanak. Jelenleg a dési biztosító pénztár alá kettő, a kolozsvári alá egy, a marosvásárhelyi pénztár alá négy, a szatmárnémeti pénztár alá három, a brassói alá négy, a dévai alá három, a gyulafehérvári alá öt, a lugosi, nagyszebeni, segesvári alá két-két és a temesvári alá egy ilyen városi biztosító hivatal tartozik.

Mozolovszky Sándor dr.

Munkabérek, munkapiac, munkaviszályok, ipari üzemi balesetek.

Salaires, marché du travail, conflits du travail, accidents dans les exploitations industrielles.

(Az 1938. évi iparfelügyelői jelentések alapján. — *D'après les rapports pour 1938 des inspecteurs de l'industrie.*)

Résumé. En Transylvanie, il y avait en 1938, selon les rapports des inspecteurs de l'industrie, 300.596 assurés. Dans le secteur de Gyulafehérvár, les salaires mensuels oscillaient entre 1.500 et 3.000 lei; dans le secteur de Kolozsvár, les salaires hebdomadaires étaient, dans quelques branches d'industrie considérables, de 710 à 1.200 lei; dans le secteur de Temesvár, les salaires horaires étaient, dans les importantes industries, de 10 à 38 lei.

Il y eut alors 97 conflits du travail, affectant 453 entreprises où 33.728 ouvriers ont cessé le travail.

Dans les exploitations industrielles, il y eut 11.714 accidents, dont 196 entraînant immédiatement la mort.

*

A román közigazgatás Erdélyt három iparfelügyelői körzetre (Inspectoratul general al muncii) osztotta Gyulafehérvár, Kolozsvár és Temesvár székhellyel.

A Gyulafehérvári körzetbe tartoztak Alsó-Fehér, Csík, Fogaras, Maros-Torda, Udvarhely, Szeben, Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő és Torda-Aranyos vármegyék.

A kolozsvári körzetbe soroztattak Kolozs, Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Szilágy, Bihar, Szatmár és Máramaros vármegyék.

A temesvári körzet kiterjed Temes és Torontál, Krassó-Szörény, Arad és Hunyad vármegyékre.

A legutóbbi iparfelügyelői jelentések, az 1939. decemberében megjelent „Bulletinul Muncii” című kiadványban tétettek közzé.

Az iparfelügyelői jelentések — bár valamely előre megszabott azonos tárgyrend szerint vannak fölépítve — tartalom szem-

pontjából igen különbözőek. Amely viszonyokat az egyik jónak látta eléggé bő részletességű adatsorokkal megvilágítani, arról a másik csupán egy-két sorban odavetve emlékezik meg, éppen ezért nehéz belőlük az egész Erdélyre vonatkozó egységes képet kialakítani. Szerencsére a legbővebb és leg-részletesebb a kolozsvári kerület jelentése, mely területnek túlnyomó része került vissza magyar uralom alá, de rendkívül szűkszavú a gyulafehérvári, melyből három megye szintén visszatért a magyar anyországhoz.

Az iparfelügyelői jelentések Erdély területén 1938-ban 300.596 biztosítottra vonatkoznak, melyekből a gyulafehérvári körzetre 87.019, a kolozsvári körzetre 122.171 és a temesvári körzetre 91.406 biztosított esik.

A gyulafehérvári körzet jelentése igen szűkszavúán, csupán annyit árul el a *munkabéerekről*, hogy ott az általában a havi 1.500—2.000 lei között mozog, ritka esetekben eléri a 3.000 leit, a kéziiparban pedig 600—1.000 lei között váltakozik.

A kolozsvári kerület jelentése már kiemel néhány jelentősebb iparágat, melyek szerint a nyomdászoknak heti keresete 1.111 lei, az építőiparosoké 1.200 lei, az asztalosoké 710 lei, a bányászoké 726 lei, a bőriparosoké 874 lei, a fémiparosoké 965 lei, továbbá a kereskedelmi alkalmazottaké havi 5.400 lei.

A temesvári körzet egyes községek és iparágak szerint órabéreket közöl, ezek szerint az órabér:

A biztosítottak zöme a II—IV. napibér-osztályok között oszlik meg.

Az ipari munkavállalók és magánalkalmazottak biztosítását egyazon intézmény látja el. A biztosítottak köre — hasonlóképpen mint nálunk — főleg az ipari, kereskedelmi, bányászati és háztartási és részben a mezőgazdasági munkavállalókra terjed ki, a háztartási alkalmazottak ellenben ott még öregség és rokkantság esetére is biztosítva vannak. A törvény lehetővé teszi,

hogy azokban a városokban, ahol legalább 500 biztosított él, a kerületi pénztárak biztosító hivatalokat is felállíthassanak. Jelenleg a dési biztosító pénztár alá kettő, a kolozsvári alá egy, a marosvásárhelyi pénztár alá négy, a szatmárnémeti pénztár alá három, a brassói alá négy, a dévai alá három, a gyulafehérvári alá öt, a lugosi, nagyszebeni, segesvári alá két-két és a temesvári alá egy ilyen városi biztosító hivatal tartozik.

Mozolovszky Sándor dr.

Munkabérek, munkapiac, munkaviszályok, ipari üzemi balesetek.

Salaires, marché du travail, conflits du travail, accidents dans les exploitations industrielles.

(Az 1938. évi iparfelügyelői jelentések alapján. — *D'après les rapports pour 1938 des inspecteurs de l'industrie.*)

Résumé. En Transylvanie, il y avait en 1938, selon les rapports des inspecteurs de l'industrie, 300.596 assurés. Dans le secteur de Gyulafehérvár, les salaires mensuels oscillaient entre 1.500 et 3.000 lei; dans le secteur de Kolozsvár, les salaires hebdomadaires étaient, dans quelques branches d'industrie considérables, de 710 à 1.200 lei; dans le secteur de Temesvár, les salaires horaires étaient, dans les importantes industries, de 10 à 38 lei.

Il y eut alors 97 conflits du travail, affectant 453 entreprises où 33.728 ouvriers ont cessé le travail.

Dans les exploitations industrielles, il y eut 11.714 accidents, dont 196 entraînant immédiatement la mort.

*

A román közigazgatás Erdélyt három iparfelügyelői körzetre (Inspectoratul general al muncii) osztotta Gyulafehérvár, Kolozsvár és Temesvár székhellyel.

A Gyulafehérvári körzetbe tartoztak Alsó-Fehér, Csík, Fogaras, Maros-Torda, Udvarhely, Szeben, Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő és Torda-Aranyos vármegyék.

A kolozsvári körzetbe soroztattak Kolozs, Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Szilágy, Bihar, Szatmár és Máramaros vármegyék.

A temesvári körzet kiterjed Temes és Torontál, Krassó-Szörény, Arad és Hunyad vármegyékre.

A legutóbbi iparfelügyelői jelentések, az 1939. decemberében megjelent „Bulletinul Muncii” című kiadványban tétettek közzé.

Az iparfelügyelői jelentések — bár valamely előre megszabott azonos tárgyrend szerint vannak fölépítve — tartalom szem-

pontjából igen különbözőek. Amely viszonyokat az egyik jónak látta eléggé bő részletességgel adatsorokkal megvilágítani, arról a másik csupán egy-két sorban odavetve emlékezik meg, éppen ezért nehéz belőlük az egész Erdélyre vonatkozó egységes képet kialakítani. Szerencsére a legbővebb és leg-részletesebb a kolozsvári kerület jelentése, mely területnek túlnyomó része került vissza magyar uralom alá, de rendkívül szűkszavú a gyulafehérvári, melyből három megye szintén visszatért a magyar anyországhoz.

Az iparfelügyelői jelentések Erdély területén 1938-ban 300.596 biztosítottra vonatkoznak, melyekből a gyulafehérvári körzetre 87.019, a kolozsvári körzetre 122.171 és a temesvári körzetre 91.406 biztosított esik.

A gyulafehérvári körzet jelentése igen szűkszavúán, csupán annyit árul el a *munkabéerekről*, hogy ott az általában a havi 1.500—2.000 lei között mozog, ritka esetekben eléri a 3.000 leit, a kéziiparban pedig 600—1.000 lei között váltakozik.

A kolozsvári kerület jelentése már kiemel néhány jelentősebb iparágat, melyek szerint a nyomdászoknak heti keresete 1.111 lei, az építőiparosoké 1.200 lei, az asztalosoké 710 lei, a bányászoké 726 lei, a bőriparosoké 874 lei, a fémiparosoké 965 lei, továbbá a kereskedelmi alkalmazottaké havi 5.400 lei.

A temesvári körzet egyes községek és iparágak szerint órabéreket közöl, ezek szerint az órabér:

	Temesváron	Aradon	Resicán	Petrozsényen	Vajdahunyadon
	ó r á n k é n t i l e i				
a fémiparban	10—38	9—28	15—40	14—28	12—26
a kőolajkutaknál	—	—	12—22	12—24	14—22
a fa- és butoriparban	12—24	8—30	—	—	—
a textiliparban	5—26	5—20	—	—	—
a bőriparban	12—20	9—20	—	—	—
a grafikai iparban	16—30	14—20	—	—	—
az építőiparban	12—30	12—20	—	—	—
a villamosiparban	16—32	18—25	15—35	15—52	—
az élelmezési- és vegyi iparban	12—35	12—22	—	—	—
egyéb iparban	10—26	8—18	10—20	10—18	10—18

megjegyzni még, hogy 10 leien aluli órabért a nem szakképzett (necalificati) munkások kapnak.

A munkapiacra vonatkozóan a gyulafehérvári körzet jelentése közli, hogy 1938-ban 8.370 felajánlott munkahely, 7.696 munkahelykereső volt, a felajánlott helyek közül 4.274 elégítetett ki és a munkaerők közül 4.124-et helyeztek el. A kolozsvári körzetben Kolozsvárott 4.422 felajánlott munkahely, 4.518 munkát kereső volt és 2.751 elhelyezés történt, Nagyváradon 1.974 munkahely ajánlatott fel, 1.901 munkakereső volt és 1.760-at helyeztek el; Szatmárnémetin szintén 1.974 munkahely volt

fölajánlva, 1.897 ember keresett helyet és 1.842-öt helyeztek el; Máramarosszigeten 13.984 munkahely volt fölajánlva, 5.399 munkás keresett helyet és 3.601-et helyeztek el. A temesvári körzetben Temesvárott 2.166 felajánlott munkahelyre 1.682 munkakereső és 1.319 elhelyezés; Lugoson 4.379 felajánlott munkahelyre 3.355 munkakereső és 2.804 közvetítés; Aradon 3.195 felajánlott munkahelyre 2.334 munkakereső és 2.115 elhelyezés; Déván 2.569 felajánlott munkahelyre 2.146 munkakereső és 1.969 elhelyezés esett.

A munkaviszályokra vonatkozóan a gyulafehérvári jelentés csak egy esetről emlékezik meg; a kolozsvári körzetben 66 munkaviszály volt, mely 365 vállalatot érintett 12.562 szünetelő munkással; a temesvári körzetben 30 munkaviszály volt, mely 88 vállalatra terjedt ki s az összes szünetelők száma 21.166 volt.

Egész Erdély területén 1938-ban 11.714 ipari üzemi baleset fordult elő, melyek közül 196 végződött rögtöni halállal. A balesetek közül 1.303 a gyulafehérvári, 3.669 a kolozsvári és 6.742 a temesvári körzetben történt. Ez utóbbinak egyharmada a kőolajbányászat, egyharmada pedig a fémipar és faipar körében fordult elő. A kolozsvári körzetben is a balesetek jó egyharmada a faiparban történt. M. S. dr.

Mezőgazdaság és állattenyésztés.

Agriculture et élevage.

Résumé. La sentence arbitrale du Belvédère, prononcée le 30 août 1940, a affranchi de l'occupation roumaine 7.5 millions d'arpents cadastraux dans l'Est de la Hongrie et en Transylvanie. Voici la répartition de cette superficie: forêts 2.73 millions d'arpents, terres arables 2.32 millions d'arpents, prairies 1.1 million d'arpents, pâturages 939 mille arpents.

L'accroissement territorial a apporté en outre une modification au pourcentage des divers genres de culture. Le changement le plus important consiste en ce que la proportion des terres arables a diminué, tandis que celles des forêts, des prairies et des pâturages ont augmenté. Actuellement, les pays de la Couronne de Saint Étienne ont en tout 27.8 millions d'arpents de terrains, dont — suivant le cadastre — 49.0% sont terres arables, 22.0% sont forêts, 11.0% sont pâturages et 9.6% sont prairies. (Les vergers et les vignes figurent ensemble avec 2.9%, les roselières et les terres stériles avec 5.5%.) Comme avant le traité de Trianon, la Hongrie possède, de nouveau,

des forêts suffisantes. Quand les difficultés de transport seront vaincues, la pénurie de bois n'existera plus et, pour les essences feuillues, on disposera même d'un excédent à exporter.

En raison de la diversité des conditions naturelles et des coutumes d'alimentation, la méthode de traitement des terres arables s'écarte notablement sur le territoire récupéré de l'Est de la méthode pratiquée dans la mère-patrie. En 1937, la part des terres arables qu'on laissait en friche dans la région nouvellement libérée montait à 15.3%; la part correspondante du territoire de Trianon était de 1.9% seulement. Là, on cultive moins de seigle, d'orge, de pommes de terre et de blé, et plus d'avoine et de maïs qu'ici. Un calcul basé sur les données de 1937 révèle que le territoire de Trianon produit 160 kg de blé et 50 kg de seigle par habitant, alors que, pour l'Est, les nombres correspondants sont 124 kg de blé et 19 kg de seigle. Cependant, sur le territoire de l'Est, une partie de la population consomme relativement peu de farine de

	Temesváron	Aradon	Resicán	Petrozsényen	Vajdahunyadon
	ó r á n k é n t i l e i				
a fémiparban	10—38	9—28	15—40	14—28	12—26
a kőolajkutaknál	—	—	12—22	12—24	14—22
a fa- és butoriparban	12—24	8—30	—	—	—
a textiliparban	5—26	5—20	—	—	—
a bőriparban	12—20	9—20	—	—	—
a grafikai iparban	16—30	14—20	—	—	—
az építőiparban	12—30	12—20	—	—	—
a villamosiparban	16—32	18—25	15—35	15—52	—
az élelmezési- és vegyi iparban	12—35	12—22	—	—	—
egyéb iparban	10—26	8—18	10—20	10—18	10—18

megjegyzni még, hogy 10 leien aluli órabért a nem szakképzett (necalificati) munkások kapnak.

A munkapiacra vonatkozóan a gyulafehérvári körzet jelentése közli, hogy 1938-ban 8.370 felajánlott munkahely, 7.696 munkahelykereső volt, a felajánlott helyek közül 4.274 elégítetett ki és a munkaerők közül 4.124-et helyeztek el. A kolozsvári körzetben Kolozsvárott 4.422 felajánlott munkahely, 4.518 munkát kereső volt és 2.751 elhelyezés történt, Nagyváradon 1.974 munkahely ajánlatott fel, 1.901 munkakereső volt és 1.760-at helyeztek el; Szatmárnémetin szintén 1.974 munkahely volt

fölajánlva, 1.897 ember keresett helyet és 1.842-öt helyeztek el; Máramarosszigeten 13.984 munkahely volt fölajánlva, 5.399 munkás keresett helyet és 3.601-et helyeztek el. A temesvári körzetben Temesvárott 2.166 felajánlott munkahelyre 1.682 munkakereső és 1.319 elhelyezés; Lugoson 4.379 felajánlott munkahelyre 3.355 munkakereső és 2.804 közvetítés; Aradon 3.195 felajánlott munkahelyre 2.334 munkakereső és 2.115 elhelyezés; Déván 2.569 felajánlott munkahelyre 2.146 munkakereső és 1.969 elhelyezés esett.

A munkaviszályokra vonatkozóan a gyulafehérvári jelentés csak egy esetről emlékezik meg; a kolozsvári körzetben 66 munkaviszály volt, mely 365 vállalatot érintett 12.562 szünetelő munkással; a temesvári körzetben 30 munkaviszály volt, mely 88 vállalatra terjedt ki s az összes szünetelők száma 21.166 volt.

Egész Erdély területén 1938-ban 11.714 ipari üzemi baleset fordult elő, melyek közül 196 végződött rögtöni halállal. A balesetek közül 1.303 a gyulafehérvári, 3.669 a kolozsvári és 6.742 a temesvári körzetben történt. Ez utóbbinak egyharmada a kőolajbányászat, egyharmada pedig a fémipar és faipar körében fordult elő. A kolozsvári körzetben is a balesetek jó egyharmada a faiparban történt. M. S. dr.

Mezőgazdaság és állattenyésztés.

Agriculture et élevage.

Résumé. La sentence arbitrale du Belvédère, prononcée le 30 août 1940, a affranchi de l'occupation roumaine 7·5 millions d'arpents cadastraux dans l'Est de la Hongrie et en Transylvanie. Voici la répartition de cette superficie: forêts 2·73 millions d'arpents, terres arables 2·32 millions d'arpents, prairies 1·1 million d'arpents, pâturages 939 mille arpents.

L'accroissement territorial a apporté en outre une modification au pourcentage des divers genres de culture. Le changement le plus important consiste en ce que la proportion des terres arables a diminué, tandis que celles des forêts, des prairies et des pâturages ont augmenté. Actuellement, les pays de la Couronne de Saint Étienne ont en tout 27·8 millions d'arpents de terrains, dont — suivant le cadastre — 49·0% sont terres arables, 22·0% sont forêts, 11·0% sont pâturages et 9·6% sont prairies. (Les vergers et les vignes figurent ensemble avec 2·9%, les roselières et les terres stériles avec 5·5%.) Comme avant le traité de Trianon, la Hongrie possède, de nouveau,

des forêts suffisantes. Quand les difficultés de transport seront vaincues, la pénurie de bois n'existera plus et, pour les essences feuillues, on disposera même d'un excédent à exporter.

En raison de la diversité des conditions naturelles et des coutumes d'alimentation, la méthode de traitement des terres arables s'écarte notablement sur le territoire récupéré de l'Est de la méthode pratiquée dans la mère-patrie. En 1937, la part des terres arables qu'on laissait en friche dans la région nouvellement libérée montait à 15·3%; la part correspondante du territoire de Trianon était de 1·9% seulement. Là, on cultive moins de seigle, d'orge, de pommes de terre et de blé, et plus d'avoine et de maïs qu'ici. Un calcul basé sur les données de 1937 révèle que le territoire de Trianon produit 160 kg de blé et 50 kg de seigle par habitant, alors que, pour l'Est, les nombres correspondants sont 124 kg de blé et 19 kg de seigle. Cependant, sur le territoire de l'Est, une partie de la population consomme relativement peu de farine de

froment et de seigle. En ce qui concerne le maïs, défalcation faite de la quantité employée à nourrir les porcs, la part par tête d'habitant est de 140 kg. Comme les consommateurs de maïs ne forment qu'une partie de la population, leur part réelle est nécessairement plus élevée. Il y a donc lieu d'espérer que, sur le territoire récemment revenu, la population récolte assez des produits principaux de la terre, même si l'année n'est pas bonne, pour couvrir ses propres besoins.

Dans la Hongrie de l'Est et en Transylvanie, pays riches en prairies et pâturages, l'élevage des races bovines et ovines a atteint depuis longtemps un haut niveau. Le troupeau bovin se composait en 1935 de 715.000 têtes de bétail, soit 299·1 animaux pour mille habitants; cette proportion dépasse de 39·3% celle qui caractérise le territoire de Trianon. Le nombre des brebis a été en 1935 de 1·1 million, soit 457·8 animaux pour mille habitants, ce qui représente 182·2% de plus que sur le territoire de Trianon. Dans les conditions actuelles, lorsque les pays d'outre-mer ne fournissent autant dire pas de laine, cet important troupeau ovin constitue un notable enrichissement pour l'approvisionnement du pays en laine.

En 1935, on comptait 154.000 chevaux sur le territoire de l'Est et de la Transylvanie. Ce chiffre est très bas, même si on prend comme terme de comparaison, le chiffre relatif à la mère-patrie. Ici, il y avait un cheval pour 15·1 arpents; là, un cheval pour 11·0 arpents. Il convient de remarquer que, dans la région de l'Est, les agriculteurs emploient surtout des boeufs pour le travail de la terre.

L'élevage porcin a considérablement baissé à la suite de l'appauvrissement de la population rurale et des difficultés de la vente. Aussi, la statistique roumaine n'a-t-elle enregistré en 1935 que 292.000 porcs, soit 122·0 animaux pour mille habitants, sur les territoires qui viennent de faire retour. A la même époque, on comptait dans la Hongrie de Trianon 522·9 porcs pour mille habitants.

La libération de l'Est de la Hongrie et d'une partie de la Transylvanie a donc fait monter, d'après les statistiques de 1935, le troupeau bovin à 3·1 millions d'animaux, le troupeau chevalin à 1·2 million, le troupeau porcin à 5·3 millions, le troupeau ovin à 2·8 millions pour l'ensemble du territoire national. Comme dans la zone recouverte du Nord et en Subcarpathie, le gouvernement hongrois s'efforcera, par la distribution d'animaux reproducteurs, par la création de haras d'État et de dépôts d'étalons, et par tout autre moyen approprié, d'éliminer les défauts éventuels de qualité, d'accroître le rendement de l'élevage et de relever le niveau de vie de la population.

1. A terület művelési ágak szerint.

A folyó évi augusztus hó 30-i belvederi döntés nyomán Kelet-Magyarország és Erdély területéből összesen 7,489.919 kat. hold nagyságú rész szabadult fel, több mint két évtizedes román uralom alól. Az utolsó két év alatt Magyarország területe 11,673.198 kat. holddal nagyobbodott meg, úgyhogy Szent István koronája alá ma már 27,848.916 kat. holdnyi terület tartozik. (L. az 1. sz. kimutatást.)

A visszatért keletmagyarországi és erdélyi földeknek csak 31·0%-a (2·32 millió kat. hold) szántóföld. Az országnak ebben a részében a szántó aránya alig haladja meg a trianoni terület és a bécsi döntés alapján visszakerült felvidéki területsáv szántóföldjei arányának felét, viszont éppen kétszerese a Kárpátalján található szántók arányszámának.

A 117 ezer kat. hold nagyságú kertterület 1·6%-os aránya némileg nagyobb a trianoni határok között és a Kárpátalján található kertek arányánál, viszont egy árnyalattal kisebb a felvidékinél. A szőlő-terület mindössze 27 ezer kat. hold, az összes területnek 0·4%-a.

A kitünő és nagytömegű szénát termő rétek (1·08 millió kat. hold) a most visszaszerzett területnek 14·4%-át foglalják el. Ennek a művelési ágak aránya a trianoni területen (6·9%) kívül a Felvidék visszakapott területsávjának (8·6%), sőt a Kárpátaljának elég magas (14·0%) arányszámainál is nagyobb.

A legelők, amelyeknek minősége a trianoni határok közöttiekénél szintén jobb s amelyek között sok havasi legelő is található, a visszacsatolt rész 12·5%-án (939 ezer kat. holdon) szolgálják az állattenyésztést. Arányuk csak Kárpátalján nagyobb (13·0%).

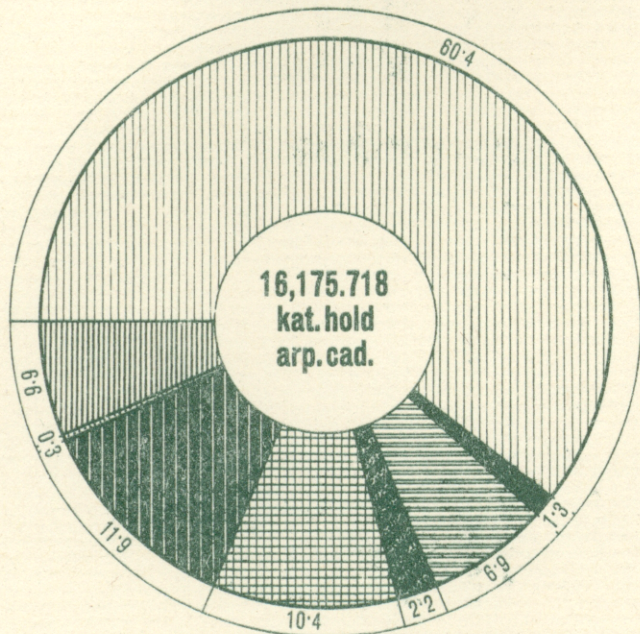
Kelet-Magyarország és Erdély hazatért területének éppen úgy, mint Kárpátaljának fő művelési ága az erdő. Az erdőkkel borított 2·73 millió kat. holdnyi terület aránya, 36·5%, Kárpátalja (53·8%-os) erdőarányánál jóval kisebb, mert a most visszaszerzett ország részben sokkal több szántóföld van, mint a Ruténföldön.

Figyelemreméltó, hogy a terméketlen terület és a nádas együtt kimutatott (267 ezer kat. hold) területének aránya (3·6%) kisebb, mint a Trianonban megszabott határokon belül (6·6%). A legutóbb visszakapott területen kevesebb a tó- és folyómeder, gyéresebb a népesség, tehát kisebb a beépített terület és kevesebb az út is; más-

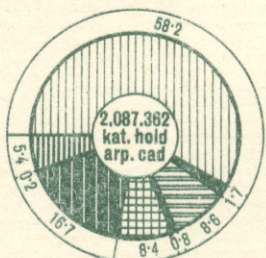
I. A TERÜLET MIVÉLÉSI ÁG SZERINT VALÓ MEGOSZLÁSA.

RÉPARTITION PAR CULTURES DU TERRITOIRE.

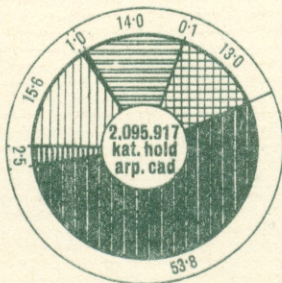
TRIANONI MAGYARORSZÁG
HONGRIE DE TRIANON

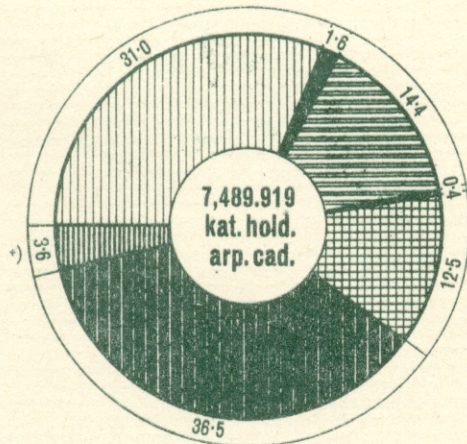
FELVIDÉK
ZONE NORD

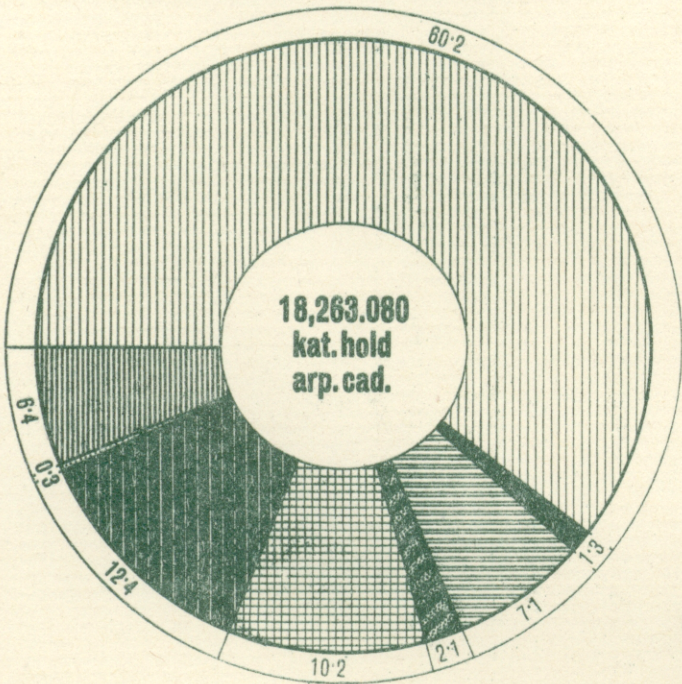
KÁRPÁTALJA
SUBCARPATHIE

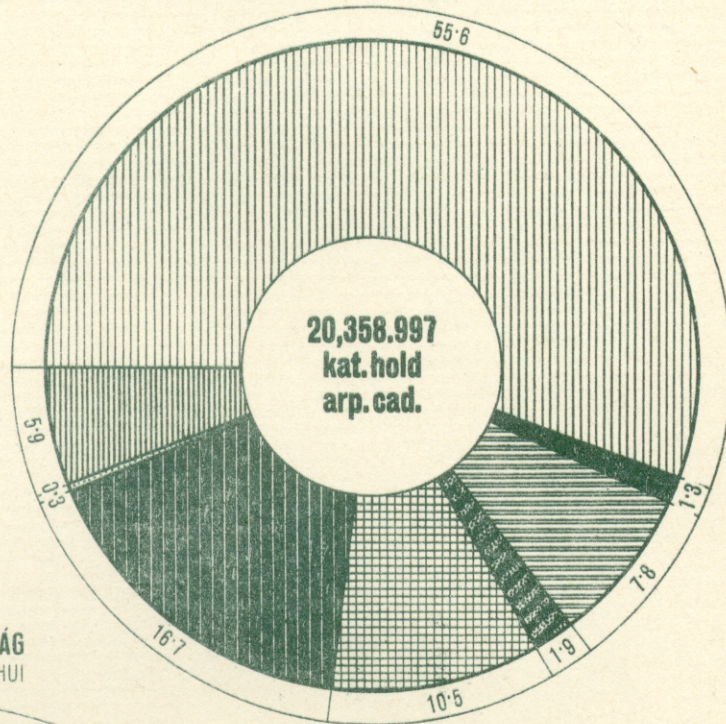
KELETMAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY
VISSZACSATOLT RÉSZÉ
PARTIES RECOUVRÉES DE LA
HONGRIE ORIENTALE ET DE LA
TRANSYLVANIE

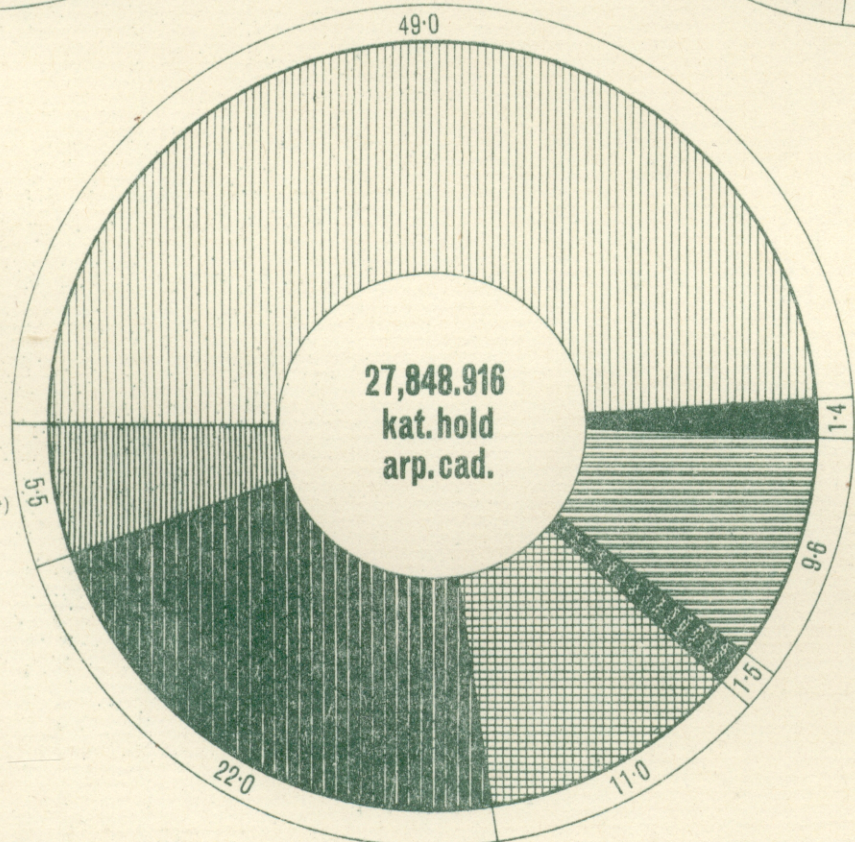
A FELVIDÉKKEL MEGNAGYOBBODOTT MAGYARORSZÁG
HONGRIE AUGMENTÉE DE LA ZONE NORD

A FELVIDÉKKEL ÉS KÁRPÁTALJÁVAL
MEGNAGYOBBODOTT MAGYARORSZÁG
HONGRIE AUGMENTÉE DE LA ZONE NORD ET DE LA SUBCARPATHIE

MAI MAGYARORSZÁG
HONGRIE D'AUJOURD'HUI

 Szántóföld — Terres labourables

 Kert — Jardins

 Rét — Prés et prairies

 Szőlő — Vignes

 Legelő — Pâturages

 Erdő — Forêts

 Nádas — Roselières

 Földadó alá nem eső terület
Terres non assujetties à l'impôt foncier

*) A nádas területével együtt. — Y compr. les roselières.

1. Magyarország területe művelési ágak szerint.

Superficie de la Hongrie, suivant les cultures.

Művelési ág <i>Cultures</i>	Kelet-Magyarország és Erdély vissza- csatolt része ¹⁾ <i>Partie recouvrée de l'ancienne Hongrie orientale et de la Transylvanie¹⁾</i>	Kárpátalja ¹⁾ <i>Sub- carpathie¹⁾</i>	Felvidék ²⁾ visszacsatolt része <i>Zone nord recouvrée²⁾</i>	Trianoni Magyar- ország ³⁾ <i>Hongrie de Trianon³⁾</i>	Mai Magyar- ország összesen <i>Hongrie d'aujourd'hui au total</i>
kat. hold — arp. cad.					
Szám szerint — Nombres absolus					
Szántó föld — <i>Terres labourables</i>	2,324.813	327.235	1,215.066	9,770.293	13,637.407
Kert — <i>Jardins</i>	116.549	21.608	36.065	207.989	382.211
Rét — <i>Prés et prairies</i>	1,080.405	293.469	180.345	1,122.396	2,676.615
Szőlő — <i>Vignes</i>	27.002	1.099	15.925	361.898	405.924
Legelő — <i>Pâturages</i>	939.138	273.187	175.367	1,677.095	3,064.787
Erdő — <i>Forêts</i>	2,734.760	1,128.175	348.033	1,923.458	6,134.426
Nádas — <i>Roselières</i>		—	3.918	52.503	
Földadó alá nem eső terület <i>Terres non assujetties à l'impôt foncier</i>	267.252				1,547.546
Összesen — <i>Total</i>	7,489.919	2,095.917	2,087.362	16,175.718	27,848.916
Százalékban — %					
Szántó föld — <i>Terres labourables</i>	31·0	15·6	58·2	60·4	49·0
Kert — <i>Jardins</i>	1·6	1·0	1·7	1·3	1·4
Rét — <i>Prés et prairies</i>	14·4	14·0	8·6	6·9	9·6
Szőlő — <i>Vignes</i>	0·4	0·1	0·8	2·2	1·5
Legelő — <i>Pâturages</i>	12·5	13·0	8·4	10·4	11·0
Erdő — <i>Forêts</i>	36·5	53·8	16·7	11·9	22·0
Nádas — <i>Roselières</i>		—	0·2	0·3	
Földadó alá nem eső terület <i>Terres non assujetties à l'impôt foncier</i>	3·6				5·5
Összesen — <i>Total</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ 1910 évi kataszteri adatok. — *D'après le cadastre de 1910.* — ²⁾ Az 1938. évi december 15-iki összeírás szerint. — *D'après une enquête effectuée le 15 décembre 1938.* — ³⁾ 1938. évvégi kataszteri adatok. *Chiffres du cadastre, relatifs à la fin de 1938.*

felől az olyan minőségű talajt, amely csak erdősítésre alkalmas s amelyet a trianoni határokon belül csupán a legutóbbi két év-tizedben kezdtek fásítani, illetőleg erdősíteni, Erdélyben már régtől fogva erdők borítják.

Az utolsó két esztendő örvendetes területváltozása az ország művelési ágmegoszlását arányosabbá tette.

Az elcsatolt területek egy részének visszatérése következtében a trianoni határok közötti terület *szántóföldjének* 60·4%-os aránya a Felvidék déli részének visszatérével 60·2%-ra, Kárpátalja visszafoglalásával 55·6%-ra, Kelet-Magyarország és Erdély egy részének visszacsatolása következtében pedig 49·0%-ra szállt le. Csökkent még — 2·2%-ról 1·5%-ra — a *szőlőföldek* arányszáma is, mert a Trianonban elszakított területeken aránylag igen kevés a szőlő. A *terméketlen* és a *nádasterület* aránya 6·6%

ról 5·5%-ra javult, a *kert* aránya pedig 0·1%-kal megnövekedett.

A legutóbbi területgyarapodással majdnem ugyanannyi *rétet* kaptunk vissza, mint amennyit a kataszteri birtokívek a trianoni határokon belül nyilvántartottak. Ezért a rétterület trianoni aránya 6·9%-ról — a közbeeső területnövekedést is figyelembevéve — 9·6%-ra emelkedett. Rég várt területgyarapodásunk a *legelőterületben* 44·2%-os növekedést jelent. Ennek a művelési ágának aránya az utolsó kétévi területváltozások következtében 10·4%-ról 11·0%-ra emelkedett. Az arányszám emelkedése tehát számszerűleg jelentéktelen, minőségben azonban nagymértékű gazdagodást jelent. A most visszakapott országrészben több olyan törvényhatóság van (Maros-Torda, Csík, Háromszék stb.), amelyek a rétek és legelők szénáhozamának nagysága tekintetében Nagy-Magyarországon is első helyen álltak.

Magyarország a trianoni békekötés előtt faexportáló állam volt. A közel 22 éves megcsontkítottóság ideje alatt viszont a trianoni ország összesen mintegy 1·4 milliárd pengőt fizetett ki a külföldnek különféle választékú faanyagokért. Az erdő területi aránya a Felvidék déli részének és Kárpátaljának visszatérével 11·9%-ról 16·7%-ra emelkedett és a fahiány most már jobbra csak a fenyőműfában volt jelentősebb. Kelet-Magyarország és Erdély egy részének visszaszerzésével az erdők aránya — a kataszter szerint — az összes területben 22·0%-ra emelkedett. Az ország erdei a belföldi szükségleteket mindenféle faanyagból most már fedezni tudják, mert elegendő lomb- és fenyőerdő található határainkon belül. Lombos fanemekből pedig a kivitel növekedésére is számíthatunk. A teljes faönellátás megvalósításáig azonban a szállítási nehézségeket még le kell küzdenünk.

2. Szántóföldi termelés.

A talaj minőségében, a domborzati viszonyokban, a csapadék mennyiségében, a hőmérséklet alakulásában, ezenkívül még a népesség szükségleteiben is mutatkozó különbségek következtében Kelet-Magyarországban és Erdélyben a szántóföldi termelésnek rendje eltér a nyugatra fekvő területek termelésének rendjétől. A mostoha természeti adottságok miatt az ugarolás a világháború előtt ezekben a törvényhatóságokban nagyarányú volt. Az 1911—15. évek átlagában az ottani szántóföldeknek 21·5%-a állott ugaron. Az egyes vármegyék közül a szántónak pl. Csík vármegyében 39·5%-a, Udvarhely vármegyében 30·9%-a, Máramaros vármegyében 29·0%-a volt ugar.

A világháború befejezte után a gazdák mindenütt intenzívebben kezdtek gazdálkodni. Erdély magára hagyott népe is igyekezett szántóföldjének minél nagyobb részét megművelni, úgyhogy az ugar az elmúlt két évtized alatt nemcsak a trianoni területen csökkent le 5·4%-ról 1·9%-ra, hanem a most visszakapott országdarabon is kisebb lett, de 1937-ben még mindig 15·3%-ot tett. Csík, Udvarhely, Máramaros, Beszterce-Naszód vármegyékben az ugar aránya azonban még a legutóbb is meghaladta a 20%-ot.

A szántóföldön termesztett különféle gazdasági növények közül hazánkban különösen a búza jelentősége nagy. A rendelkezésre álló adatok szerint Kelet-Magyaror-

szág és Erdély visszatért részén a gazdák 1937-ben 598 ezer kat. holdon, vagyis a szántóföldnek 25·7%-án termeltek búzát. (L. a 2. sz. kimutatást.) A természeti adottságokban és a táplálkozási szokásokban mutatkozó különbség ellenére a búzatermelés tehát ott nem sokkal kisebb arányú, mint a trianoni területen (26·9%).

Ennek a gazdasági növénynek termelése az elmúlt két évtized alatt elég nagymértékben fokozódott, amennyiben legutóbb 116 ezer kat. holddal nagyobb terület szolgált búzatermelésre, mint az 1911—15. évek átlagában. A búzaterületnek ezt a növekedését éppen úgy, mint a többi termény termelésében bekövetkezett változások nagyrészt az a körülmény idézte elő, hogy a román földbir-

2. A fontosabb szántóföldi termények termelése.

Production des terres labourables, quant aux plantes principales.

A termény neve Produits	Kelet-Magyarország és Erdély visszacsatolt részének ¹⁾ — Partie recouvrée de l'ancienne Hongrie orientale et de la Transylvanie ¹⁾	Kárpátalja ²⁾ - Subcarpatie ²⁾	Felvidék visszacsatolt részének ³⁾ — Zone nord recouvrée ³⁾	Trianoni Magyarország ⁴⁾ — Hongrie de Trianon ⁴⁾	Mai Magyarország Hongrie d'aujourd'hui
	bevetett területe kat. hold superficies ensemençées, en arp. cad.				
Búza - Froment	598.481 ⁴⁾	31.093	296.830	2.624.913	3.551.317
Rozs — Seigle	90.323 ⁴⁾	31.623	137.567	1.068.742	1.328.255
Árpa — Orge	104.012 ⁴⁾	4.595	168.598	827.208	1.104.413
Zab — Avoine	229.290 ⁴⁾	41.798	73.890	412.018	756.996
Kukorica - Maïs	564.788 ⁴⁾	63.272	104.072	2.092.546	2.824.678
Burgonya Pommes de terre	72.949 ⁴⁾	64.364	79.089	514.609	731.011
Az összes szántóföldterület százalékában Pourcentages à toutes les terres labourables					
Búza - Froment	25·7	9·5	24·4	26·9	26·0
Rozs — Seigle	3·9	9·7	11·3	10·9	9·7
Árpa — Orge	4·5	1·4	13·9	8·5	8·1
Zab — Avoine	9·9	12·8	6·1	4·2	5·6
Kukorica - Maïs	24·3	19·3	8·6	21·4	20·7
Burgonya Pommes de terre	3·1	19·7	6·5	5·3	5·4
Átlagtermés kat. holdankint métermázsá Rendement moyen par arp. cad., en q					
Búza - Froment	5·9	5·8	8·1	7·6	7·3
Rozs — Seigle	6·0	5·9	7·7	5·9	6·0
Árpa — Orge	5·6	5·8	9·0	6·9	7·0
Zab — Avoine	4·4	6·1	7·6	6·8	6·0
Kukorica - Maïs	7·5	7·2	9·3	13·3	11·8
Burgonya Pommes de terre	44·0	49·4	52·9	49·9	49·5

¹⁾ Az 1937. évi román statisztikai adatok szerint. — *D'après une statistique roumaine de 1937.* — ²⁾ Az 1929. évi cseh-szlovák statisztikai adatok szerint — *D'après une statistique tchécoslovaque de 1929.* — ³⁾ 1937. évi adatok — *En 1937.* — ⁴⁾ A visszacsatolt területek arányában vármegyénként számítva. *D'après un calcul proportionnel, pour les comitats des territoires recouverts.*

tokreformmal a közép- és nagygazdaságok rovására nagyszámú új kisgazdaság létesült, a kisgazdaságokban pedig a legfontosabb terményekből a saját szükségletre történő termelés sokkal nagyobb arányú, mint a nagyobb gazdaságokban.

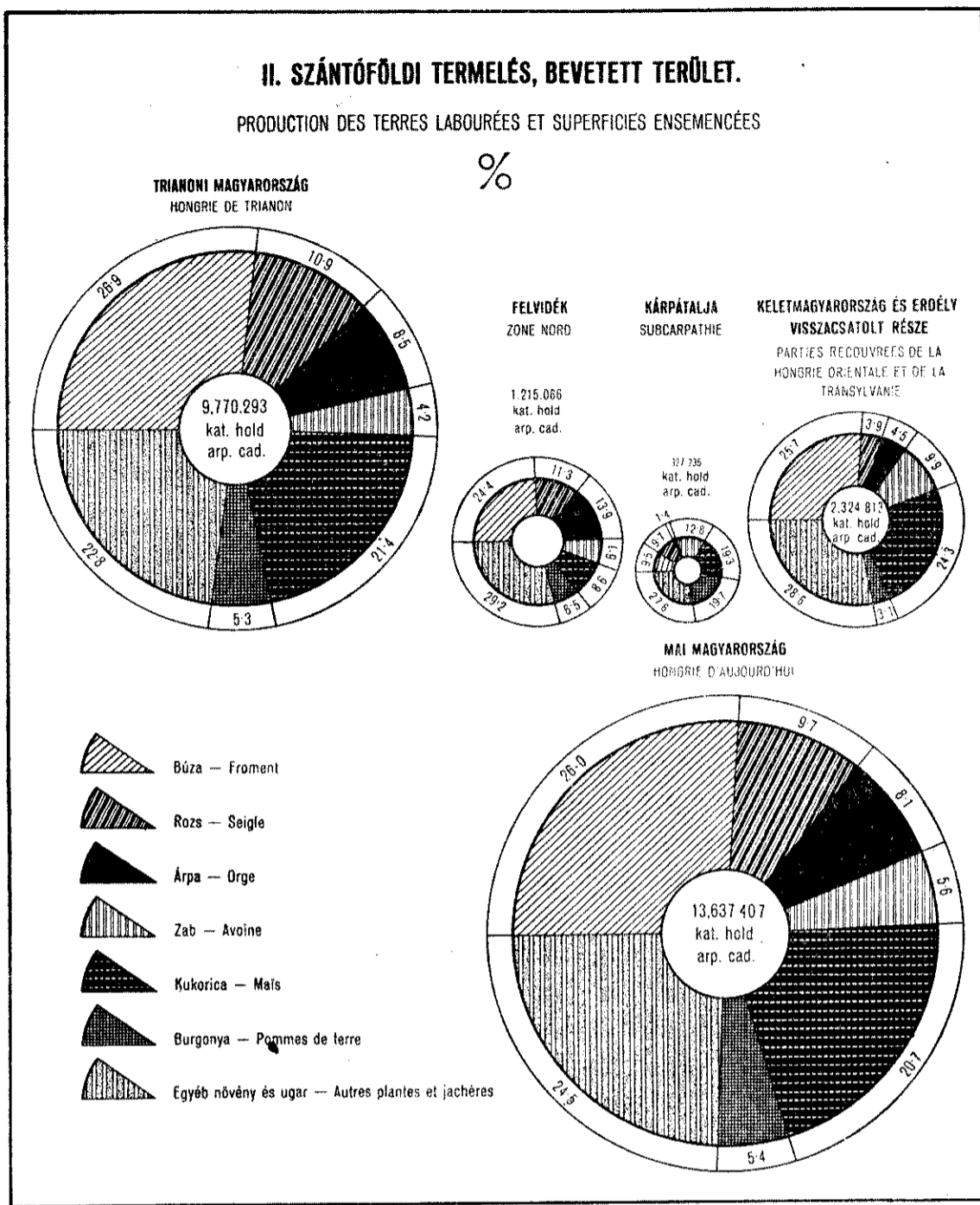
Az egyes vármegyék közül (a legutolsó román beosztás szerint) Szilágy és Bihar vármegyében (130 ezer, illetőleg 110 ezer k. h.) legtöbb a búzavetés. Viszont Csík vármegyében mindössze 7,5 ezer kat. hold, a szántónak csak 6,5 %-a szolgált búzatermelésre.

A rozsfogyasztás a keleti területen nem nagyon jelentős. Ezt a terményt ott mindössze 90 ezer kat. holdon, a szántóföldnek 3,9 %-án termelték. A rozstermelés a multhoz képest elég nagy mértékben csökkent, amennyiben az 1911—1915. évek átlagában a szántónak még 5,4 %-án termeltek rozst.

Ennek a kenyérgabonának vetésterülete 1937-ben Bihar, Szilágy, Csík és Szatmár vármegyében haladta meg a 10 ezer holdat, viszont Beszterce-Naszód vármegyében 200 kat. holdnál is kisebb volt.

A keleti országrészünkön élő gazdák árpát 104 ezer kat. holdon, a szántóföldnek 4,5 %-án vetettek. Termelési aránya, mely alig haladja meg az anyaországinak a felét, a multhoz képest nem változott. Termőterülete legkiterjedtebb Háromszék és Csík vármegyében (23 ezer, illetőleg 17 ezer k. h.).

A zab a legutóbb visszatért területnek egyik régtől fogva fontos és aránylag elég nagy területen termesztett gazdasági növénye: 1937-ben a zabvetések 229 ezer kat. holdat, a szántóföldnek 9,9 %-át foglalták el. Termelési aránya ott több, mint kétszerese a trianoni területinek. Legnagyobb a zabtermőterület Szolnok-Doboka (29 ezer k. h.), Szatmár és Csík (27—27 ezer k. h.) vármegyében. A szántóföldeknek Máramaros vármegyében 22,8 %-a, Csík vármegyében pedig 23,4 %-a szolgál e gabonaféle termelésére.

Az Erdélyben nemcsak takarmányozásra, hanem emberi fogyasztásra is használt kukoricát 565 ezer kat. holdon, alig valamivel kisebb területen termelik, mint a búzát. Termelési aránya 24,3 %, nagyobb, mint a trianoni területen.

Legtöbb a kukoricavetés Szilágy vármegyében (115 ezer k. h.) és Szolnok-Doboka vármegyében (97 ezer k. h.). A tisztá székely vármegyék kukoricatermelése jóval kisebb arányú, mert míg a szántóföldnek Szolnok-Doboka vármegyében a kukorica 37,4 %-át elfoglalja, addig Csík vármegyében a szántónak csak 0,4 %-án, Háromszék vármegyében 8,2 %-án, Udvarhely vármegyében pedig 20,2 %-án termelik a gazdák.

A történelmi határainkkal visszaszerzett keleti országterületen a burgonya nem olyan fontos népelelmezési cikk, mint az ország más részében, mert ott a lakosság egy része kenyérpótlóeledelként nem burgonyát, hanem kukoricaőrleményeket fogyaszt. A burgonya területe 1937-ben 73 ezer kat. hold volt s a multhoz képest 9,0 %-kal megnövekedett; vetésterületi aránya az

1911—15. évi 2·8%-ról 3·1%-ra emelkedett. Termelése Háromszék vármegyében (15 ezer k. h.) és Csík vármegyében (14 ezer k. h.) a legkiterjedtebb; vetésterülete amott 10·6%-át, emitt pedig 11·7%-át foglalja le a szántónak. Ezek szerint ott termelnek legtöbb burgonyát, ahol legkisebb a kukorica termelése és fogyasztása.

Kelet-Magyarország és Erdély visszakerült területén 1937-ben mintegy 3·6 millió q búza, 546 ezer q rozs, 583 ezer q árpa, 1·0 millió q zab, 4·2 millió q kukorica és 3·2 millió q burgonya termelt. Ennek az esztendőnek terméseredménye, mint az a termésátlagadatokból is kitűnik, a trianoni területen gabonaneműekben a közepesnél gyengébb, kapásnövényekben pedig a közepesnél jobb volt. Nagyjából hasonlóan alakult a termés mennyisége Kelet-Magyarországon és Erdélyben is, ahol a kat. holdankinti termésátlag rendszerint kisebb a nyugatra fekvő országterület kedvezőbb természeti viszonyok között elért átlagos terméshozamánál.

A legfontosabb kenyérmag- és kapásnövény-szükségletekre vonatkozóan végzett számítás szerint 1937-ben a vetőmag és a kivitel leszámítása után a trianoni területen kenyérgabonából kereken mintegy 210 (búzából 160, rozból 50) kg jutott egy lakosra, ugyanakkor keleti országrészünkön (csak a vetőmagot leszámítva) 143 (búzából 124, rozból 19) kg volt a fejátlag. Az egy főre kiszámított kenyérgabona mennyisége Keleten tehát kisebb az anyaországinál, Erdély lakosságának elég tekintélyes része azonban aránylag kevés búza- és rozslisztet fogyaszt.

Ha az erdélyi sertésállomány 1937. évi kukoricaszükségletét ugyanazzal a fejadaggal (300 kg) számítjuk, mint amennyi akkor a trianoni határok között tenyésztett sertések fejadagja volt, az erdélyi alacsony létszámú sertésállomány szükségletén felül fennmaradó kukorica mennyiségéből átlag 140 kg kukorica jutott egy-egy ottani lakosra. A népességnek azonban csak egy része fogyaszt kukoricát, ezért a tényleges fogyasztók fejadagja a valóságban ennél jóval nagyobb. Mindezek alapján feltehető, hogy az említett három terményből Keleten a lakosság még az 1937. évinél valamivel gyengébb termés esetén is tudja szükségleteit fedezni saját terméséből.

Burgonyából a vetőgumó leszámítása után Keleten 131 kg, a trianoni területen pedig 200 kg jut egy lakosra. Amott azonban, mint már említettük, a burgonya nem

olyan fontos kenyérhelyettesítő termény, mint nálunk.

Az árpa- és a zabtermés a szükségletet valószínűleg szintén fedezi. Erre vall legalább az, hogy a multhoz képest mindkét növény termelése — a szükségletek mértékéig — csökkent.

A folyó évi terméseredményről adataink nincsenek és nem ismerjük azt sem, hogy jelenleg mekkora készletek maradtak a helyszínen. Az időjárási viszonyok azonban ott sem voltak sokkal kedvezőbbek, mint nálunk, ezért, továbbá a visszatérés előtti rekvirálások és a szállítási nehézségek miatt mindenestre fel kell készülnünk arra, hogy most ezen a területen azokban a terményekben is, amelyekben átlagos termés esetén saját terméséből fedezi szükségleteit, kisebb-nagyobb helyi hiányok fognak mutatkozni.

3. Állattenyésztés.

A rétekben és legelőkben gazdag Kelet-Magyarországon és Erdélyben a gazdák a *szarvasmarhatenyésztést* már régtől fogva kiterjedten üzik. A szarvasmarhaállomány a jelenleg magyar impérium alatt álló országrészek közül 1911-ben ott volt a legnagyobb; ezer lakosra 392·6, vagyis 10·0%-kal több szarvasmarha jutott, mint az ebben az állatfajban ugyancsak bővelkedő felvidéki területsávon és 39·1%-kal több, mint a trianoni területen.

Az 1911. évi 858 ezer db-ból álló állománnyal szemben a román statisztika 1935-ben már csak 715 ezer db. szarvasmarhát mutatott ki Keleten. Ezer lakosra még most is több (299·1) ilyen haszonállat jut, mint akár a felvidéki, akár pedig a trianoni területen.

Legtöbb a szarvasmarha Szilágy vármegyében (100 ezer db.) és Szatmár vármegyében (87 ezer db.); viszont elég gyér az állomány Máramaros vármegyében (37 ezer db.) és Háromszék vármegyében (38 ezer db.).

A fajtamegoszlásról pontos adataink nincsenek, erre nézve csak annyi ismeretes, hogy az igénytelen és jó munkabíró magyar-erdélyi fajta szarvasmarha van leginkább elterjedve és a pirostarka fajtákat is elég nagy számban tenyésztik.

A szarvasmarhaállomány adatai a bivalyokat is magukban foglalják, ezekből 1911-ben 51 ezer, 1935-ben pedig 63 ezer db. volt a létszám. Terület szerint a 10 ezer db.-ot meghaladta a bivalylétszám 1935-ben Szilágy vármegyében (18 ezer db.), Kolozs vármegyében (16 ezer db.) és Szolnok-

3. Állatállomány. — Cheptel.

Állatnem <i>Espèces animales</i>	Kelet-Magyarország és Erdély vissza- csatolt részének <i>Partie recouvrée de l'ancienne Hongrie orientale et de la Transylvanie</i>	Kárpátalja <i>Subcarpathie</i>	Felvidék visszacsatolt részének <i>Zone nord recouvrée</i>	Trianoni Magyarország <i>Hongrie de Trianon</i>	Mai Magyarország <i>Hongrie d'aujourd'hui</i>
	állatállománya, darab — cheptel, en têtes				
Szám szerint — Nombres absolus					
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>					
1911	858.025	183.497	307.762	2,149.756	3,499.040
1935	¹⁾ 714.739	²⁾ 176.685	²⁾ 291.333	1,919.741	3,102.498
Ló — <i>Chevaux</i>					
1911	163.965	23.880	98.285	896.498	1,182.628
1935	¹⁾ 154.453	²⁾ 31.464	²⁾ 94.637	885.895	1,166.449
Sertés — <i>Porcs</i>					
1911	499.689	49.514	280.679	3,322.407	4,152.289
1935	¹⁾ 291.544	²⁾ 54.202	²⁾ 234.958	4,676.976	5,257.680
Juh — <i>Moutons</i>					
1911	1,267.912	120.227	326.437	2,406.041	4,120.617
1935	¹⁾ 1,093.892	²⁾ 96.068	²⁾ 118.817	1,450.419	2,759.196
1000 lakosra számítva — Pour 1000 habitants					
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>					
1911	392·6	391·6	356·8	282·2	314·3
1935	299·1	319·8	282·9	214·7	234·9
Ló — <i>Chevaux</i>					
1911	75·0	51·0	113·9	117·7	106·2
1935	64·6	56·9	91·9	99·1	88·3
Sertés — <i>Porcs</i>					
1911	228·6	105·7	325·3	436·2	373·0
1935	122·0	98·1	228·2	522·9	398·1
Juh — <i>Moutons</i>					
1911	580·1	256·6	378·3	315·9	370·2
1935	457·8	173·9	115·4	162·2	208·9

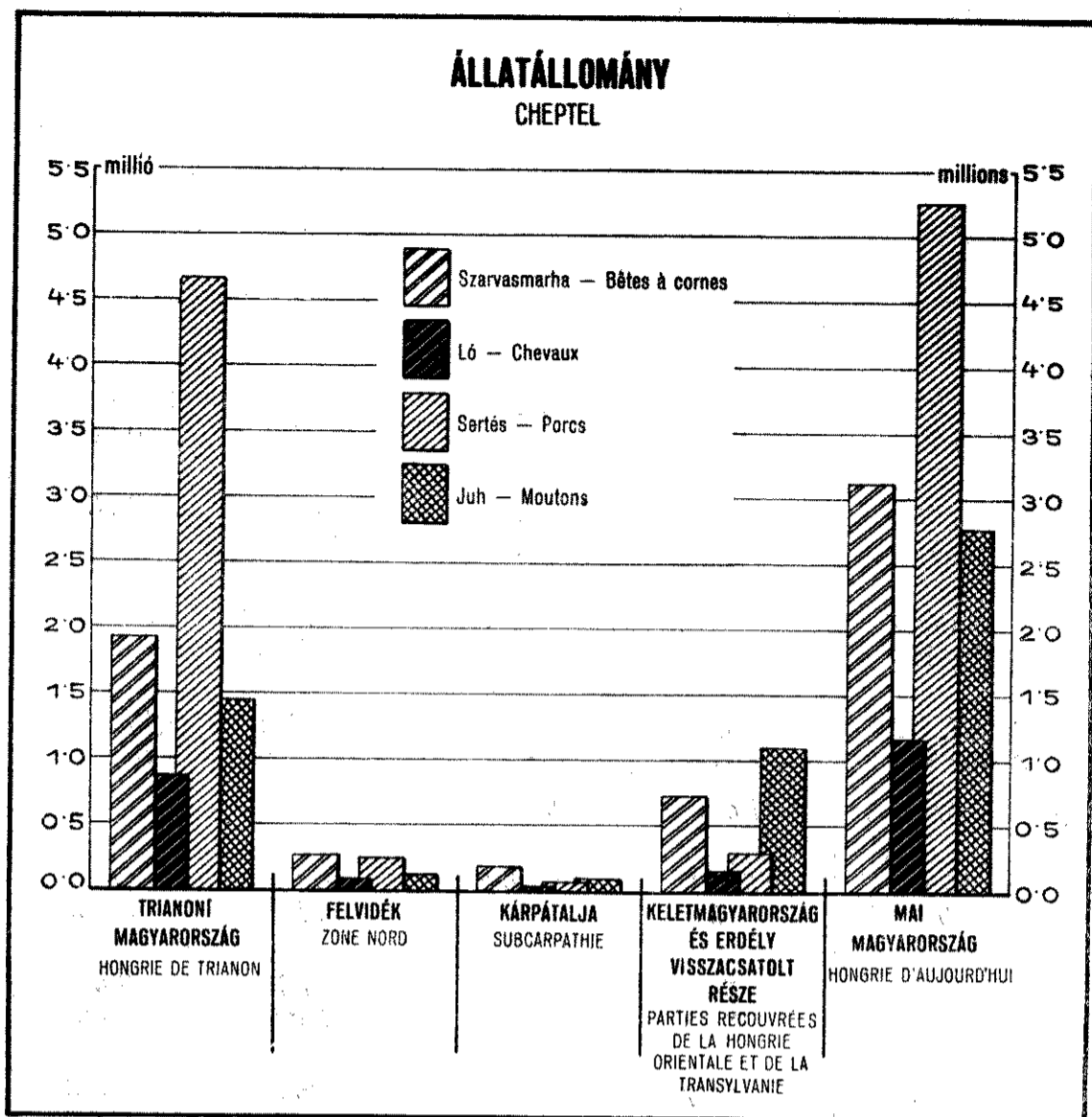
¹⁾ Román statisztikai adatok a visszacsatolt területek arányában vármegyénként számítva. — *D'après des chiffres de statistique roumains, en faisant un calcul proportionnel pour les comitats des territoires recouverts.* — ²⁾ 1937. évi cseh-szlovák adatok. — *Chiffres tchéco-slovaques pour 1937.*

Doboka vármegyében (15 ezer db.); viszont Szatmár vármegyében — az adatok szerint — egyetlen bivaly sem találtatott. Bivalyt, mely állatfajnak tehenei nagy zsirtartalmú tejet adnak, a Felvidék visszacsatolt részével és Kárpátaljával megnagyobbodott Magyarország területén együttvéve is csak 8.872 db.-ot mutatott ki a tavaszi haszonállatösszeírás.

A magyar uralom alatt, a Sepsiszentgyörgyön működő állami méntelep kötelékében 1913-ban 392 db. tenyészmén szolgált a lótenyésztést. A ménnek között angol fajta, Nonius, Gidrán és erre a területre kiválóan alkalmas lipizzai ménnek voltak a legnagyobb számmal. Arra nézve, hogy ez a méntelep az elmúlt két évtized alatt milyen átalakuláson ment át és mennyiben támogatta az erdélyi gazdák lótenyésztését, adataink nincsenek. Végeredményben az 1911. évi 164 ezer db.-ból álló lóállomány 1935-ig 154 ezer db.-ra csökkent. A létszámcsökkenés tehát nem nagy, mint ahogy az ország

többi részében is csak kis mértékben csapant meg az állomány. A lakosság ezrére 1935-ben 64·6, vagyis mintegy harmadrészesel kevesebb ló jutott, mint a trianoni területen (99·1). A lóállomány tehát ezen a területen meglehetősen gyér, egyrészt, mert a megmunkálendő szántóföld is kevesebb, másrészt, mert ott a gazdák a mezőgazdasági földmunkákat helyenként bivalyokkal (ökrökkel) végeztetik s igavonásra a szegényebb vidékeken még a teheneket is igénybe veszik. A lóállomány gyér voltát mutatja az is, hogy Keleten egy lóra 15·1 kat. hold, a trianoni területen pedig 11·0 kat. hold szántóföld megmunkálása jut. A lovak számát tekintve, első helyen Szilágy vármegye (22 ezer db.-bal) és Bihar vármegye (18 ezer db.-bal) áll. Viszont Kolozs vármegyében (5 ezer) és Szolnok-Doboka vármegyében (8 ezer) kevés a ló.

A sertésenyésztés ezen a vidéken a múltban sem volt nagyarányú, amennyiben az 1911. évi állatösszeírás ott csak 500 ezer db.

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

sertést talált. Ezer lakosra csak 228,6, vagyis 29,7%-kal kevesebb jutott, mint a felvidéki területsávon és 47,6%-kal kevesebb, mint a trianoni területen. A falusi népesség elszegényedésének s az értékesítési nehézségeknek tudható be, hogy az elmúlt két évtized alatt az állattenyésztők még ezt az alacsony létszámot sem tudták tartani. 1935-ben a román statisztika e területen már csak 292 ezer db. (ezer lakosra 122,0 db.) sertést mutatott ki. *Ugyanakkor tehát, mikor a sertésállomány az anyaországban 40,8%-kal gyarapodott, Keleten a létszám nem kevesebb, mint 41,7%-kal kisebb lett.*

Legtöbb a sertés Szilágy vármegyében (74 ezer db.) és Bihar vármegyében (46 ezer db.), viszont Máramaros vármegyében (7 ezer) és Udvarhely vármegyében (12 ezer db.) a legkevesebb.

1911-ben a sertéseknek kétharmada zsír-fajta, egyharmada húsfajta volt.

Az elmúlt évtizedek alatt a juhállomány a régi Magyarország területén mindenütt csökkent, mert az itteni juhtenyésztés a tengerentúli juhtenyésztő államok alacsony gyapjúáraival nem tudta felvenni a versenyt. Ezért a juhállomány a trianoni területen 1911-től 1935-ig 39,7%-kal, a Felvidék visszacsatolt részén 63,6%-kal, Kárpátalján pedig 20,1%-kal csökkent. A keletmagyar-

országi és erdélyi juhállomány csökkenése ezzel szemben csak 13,7%-os. Ennek a területnek gazdag legelői juhtenyésztésre kiválóan alkalmasak, a juhhús-fogyasztás kiterjedt.

1935-ben a román statisztika a visszacsatolt területen összesen 1,093.892 db. juhot mutatott ki; akkor a lakosság ezrére 457,8 db., azaz majdnem háromszor annyi juh jutott, mint a trianoni területen és több, mint négyszer annyi, mint a Felvidék visszacsatolt részén.

A mostani rendkívüli viszonyok között, amikor a tengerentúli gyapjúszállítók szinte elháríthatatlan akadályokba ütköznek, a visszatért terület aránylag nagy juhállománya, amelynek legnagyobb része hosszúgyapjas racka és cigája,

a hazai gyapjútermelés szempontjából gazdagodást jelent.

Legnagyobb a juhállomány Szolnok-Doboka vármegyében (165 ezer db.), de a 100 ezer db-ot meghaladja még Kolozs, Maros-Torda, Beszterce-Naszód, Szilágy és Csík vármegyében is.

Ezen a vidéken aránylag elég sok kecskét tenyésztenek. A román statisztika ott 1935-ben mintegy 74 ezer db. kecskét írt össze. Ez a létszám nem sokkal kisebb a Felvidék egy részével és Kárpátaljával megnagyobbodott Magyarország egész (88 ezer db.) kecskeállományánál.

Kelet-Magyarország és Erdély egy részének visszatérte — az 1935. évi adatokat alapul véve — végeredményben az ország szarvasmarhaállományát 3,1 millió, lóállományát 1,2 millió, sertésállományát 5,3 millió, juhállományát pedig 2,8 millió db.-ra növelte. A kormányzat, mint azt a Felvidék visszacsatolt részén és Kárpátalján is megtette, tenyészállatoknak szétosztása útján, állami méntelepek és ménállomások felállításával és minden más alkalmas módon bizonyára gondoskodik arról, hogy az esetleges minőségbeli hibák mielőbb eltűnjenek, az állattenyésztés ott jövedelmezőbbé váljék és a népesség életszínvonala emelkedjék.

Szöllősy Zoltán dr.

Erdészet.

Sylviculture.

Résumé. Selon le Registre forestier tenu par les services du ministère de l'Agriculture de Hongrie, les territoires oriental et transylvain recouverts avaient en 1918 2,739.006 arp. cad. de forêts (1,576.201 ha). D'après la *Statistica Agricola pe anul 1937*, publiée par le ministère de l'Agriculture et des Domaines de Roumanie, ils en avaient, vers l'époque où parut cet ouvrage, 2,352.697 arp. cad., soit 1,353.894 ha.¹⁾ Il y eut donc sous le régime roumain une forte diminution: 386.309 arp. cad. (222.307 ha). Mais il faut tenir compte du fait que la réforme agraire roumaine a utilisé, surtout pour créer des pâturages communaux, des terrains forestiers de pentes tellement escarpées qu'ils n'étaient propres qu'à la sylviculture. Or, si on suppose que pour cette raison ceux-ci n'aient guère été déboisés, la superficie forestière des territoires recouverts peut être évaluée à environ 2,400.000 arp. cad. (1,381.115 ha).

Donc, d'après les chiffres du ministère de l'Agriculture et des Domaines de Roumanie, et en tenant compte, de la manière indiquée par nous, de ce que certains comitats ne furent pas entièrement recouverts, la superficie forestière de ces territoires était en 1937 de 2,352.697 arp. c. D'après cette donnée, la superficie forestière recouverte représente 43·5% de celle de nos territoires annexés par la Roumanie.

Des territoires que nous venons de recouvrir, 31·3% sont des surfaces forestières; cette proportion est de 29·6% pour nos anciens territoires laissés à la Roumanie par la Sentence de Vienne d'août 1940.

Du fait des deux Sentences de Vienne et de la réincorporation de la Subcarpathie, la superficie forestière de la Hongrie s'est élevée, de 2,074.060 arp. c. (1,193.548 ha), à 5,861.021 arp. c. (3,372.810 ha), augmentant de près du triple. De la superficie de la Hongrie de Trianon, 12·7% étaient des forêts; cette proportion est de 21·0% pour la Hongrie d'aujourd'hui. De sorte que la Hongrie s'est mise, du niveau des pays pauvres en forêts, à celui des pays dont la superficie forestière n'est ni trop grande ni trop petite.

Sur les territoires oriental et transylvain recouverts, la superficie forestière comprend 21·0% de forêts de chênes, 43·8% de forêts de hêtres, y compris les autres arbres feuillus moins importants et moins fréquents, et 35·2% de sapinières. Ainsi donc, la superficie de nos forêts de chênes,

de hêtres et d'autres arbres feuillus a augmenté d'un tiers, et celle des nos sapinières a triplé (elle a septuplé par rapport à la Hongrie de Trianon).

Cela va améliorer fort notre approvisionnement en bois. Selon les prévisions, notre production annuelle de bois représentera désormais 1·68 million de m³ dans les forêts de chênes, 3·84 millions de m³ dans les bois de hêtres et d'autres arbres feuillus, 2·30 millions de m³ dans les forêts de sapin, au total 7·82 millions de m³ (soit 325·3 mille wagons de bois de chauffage, 110·7 mille wagons de bois feuillus à usage technique et 129·4 mille wagons de bois de sapin à usage technique).

En 1931—37, notre pays a produit par an en moyenne pour 158 mille wagons de bois de chauffage; pendant le même temps, pour cette sorte de bois nos importations annuelles représentaient 26·9 mille wagons. Notre consommation de bois de chauffage représentait alors par an environ 185 mille wagons, soit 2·1 q par tête d'habitant. Comme pour le chauffage, les habitants de la Zone nord et de la Subcarpathie recouvertes emploient du bois (les citadins de notre territoire dit de Trianon, surtout du charbon), notre consommation par tête d'habitant a, pour le bois de chauffage, monté en 1939, s'élevant à 2·36 q; et il est probable que sur les territoires oriental et transylvain recouverts, pauvres en charbon, elle sera également à peu près de 2·36 q. Donc, pour l'avenir, notre consommation annuelle de bois de chauffage peut être évaluée à une quantité remplissant 324 mille wagons; s'il en était ainsi, notre production de bois pourrait être utilisée complètement.

Quant aux bois feuillus à usage technique, notre exportation, déjà considérable, augmentera probablement.

En bois de sapin à usage technique, la Hongrie de Trianon a produit en 1931—37 par an en moyenne pour 8.000 wagons. Sous ce rapport, nos importations représentaient alors 81 mille wagons, et notre consommation 89 mille wagons. Si pour cette sorte de bois notre consommation grandit à raison de l'accroissement de la population, dû à l'augmentation de notre territoire, il est probable que notre consommation sera par an en moyenne de près de 138 mille wagons, de sorte que toutes les années nous aurons besoin d'importer une quantité de bois de sapin remplissant environ 9.000 wagons. Cependant, comme les territoires recouverts n'ont pas beaucoup de citadins, on peut supposer que nous n'aurons pas besoin d'importer de bois de sapin; et s'il en était en effet ainsi, la Hongrie se suffirait à elle-même pour le sapin de construction.

¹⁾ Pour la superficie forestière des comitats en partie recouverts, les données roumaines ont été réduites selon les proportions fournies par le Registre forestier de 1918.

Az első mondat a köszöntés legyen, mely Hozzád száll, gyönyörűséges, drága Föld: Erdély! Elnyom és lenyüggöz most, — a keblünkbe zárás szent pillanatában — minden más szót, gondolatot az üdvözlés túlaradó szava, mely a határtalan boldogság mámorából fakad!

Egy egész évezred magyar könnyével, kacajával, százezreink szent vére hullásával magyarrá avatott dicső Bércek: Kárpátok erdőkincsektől terhes láncai: ékesítsétek fel ismét, övezzétek körül az eljövendő újabb évezredekre örökszép Hungária hatyú vállának rónáit, hullámos keblének ékes hal-mait s bizonyítsátok be ország-világ előtt az örök igazságot, hogy a legszebb ékszer is igazából csak királynői termeten mutat! Gazdagítsátok eszmei és anyagi gazdagság-tokkal és termékenyítsétek meg nemzetünk lelki és testi életét; adjátok vissza nekünk azt a kielégített nemzeti vágyakból eredő meglegedettséget, a nemzeti termelés és fogyasztás összhangjából kisugárzó életharmóniát, amelyet 20 keserves éven át oly igen nélkülöztünk, amelyért annyit megszenvedtünk és kellett küzdenünk!

De minden szófestésnél többet mond ma a valóság s szebben, díszesebben beszélnek a jövő magyar életet és ennek területét jel-

lemző, máskor pedig sokak által oly száraznak vélt számadatok. Az én kezembe jövő anyagi életünk egyik bázisának, az erdőnek, a visszatért erdélyi területek s ezzel együtt az új Magyarország erdészetének néhány vonással megismertetésére adatott a toll. Gyenge szavakkal fel fogom vázolni erről a tárgykörrel egyik számadatot a másik után és a szürke szavak, számok ahogy majd egymásba összefonódnak, egyik a másikat fényesíti, színezi, világosítja meg és végül a száraz adathalmaz a legdíszesebb képként bontakozik az olvasó elé. És látnivaló lesz, hogy mindez semmiesetre sem az író érdeme: Erdélyről, annak erdeiről nem a gyarló ember ír, ez a tárgykör önmaga beszél s önmagát iratja meg.

Már maga a szó: „Erdély“, eredeti alakjában „Erdőelve“ kapcsolatos az erdővel s erdőntúli országrészt jelent. De erdővel kapcsolatos minden tája, erdővel terhesek bércei, hegyháta; itt óriási tölgyes, ott zúgó bükkös, amott haragoszöld fenyves tör ég felé s viszi Istenhez az ember imáját s a bőkezű áldásért hálaadását.

Mindezt: az erdélyi erdők rengetegét számbavenni csak látszatra könnyű, a valóságban azonban korántsem olyan egyszerű

1. A visszacsatolt és Romániában maradt keleti és erdélyi részek erdőterülete a különböző adatforrások szerint.

Superficies forestières des territoires oriental et transylvain recouverts et de ceux laissés à la Roumanie; suivant diverses sources.

A forrás megjelölése — Sources	Erdőterület — Superficies forestières		
	a visszacsatolt részen dans la partie recouverte	a Romániában maradt részen dans la partie laissée à la Roumanie	összesen au total
A) Kataszteri holdakban ³⁾ — En arpents cad.³⁾			
1910. évi földadókataszter — <i>Cadastre pour l'impôt foncier, 1910</i>	2,734.760	3,520.222	6,254.982
1918. évi erdőtörzskönyv — <i>Registre des forêts, de 1918 . . .</i>	2,739.006	3,680.505	6,419.511
A román statisztikai hivatal 1937. évi kiadványa ¹⁾ — <i>Publication pour 1937 de la Statistique Générale de la Roumanie</i> ¹⁾	2,546.168	3,407.824	5,953.992
A román földművelésügyi és uradalmi minisztérium 1937. évi kiadványa ²⁾ — <i>Publication pour 1937 du ministère de l'Agricult. et des Domaines de Roumanie</i> ²⁾	2,352.697	3,058.506	5,411.203
B) Százalékos megoszlás — %			
1910. évi földadókataszter — <i>Cadastre pour l'impôt foncier, 1910</i>	43·7	56·3	100·0
1918. évi erdőtörzskönyv — <i>Registre des forêts, de 1918 . . .</i>	42·7	57·3	100·0
A román statisztikai hivatal 1937. évi kiadványa — <i>Publication pour 1937 de la Statistique Générale de la Roumanie . . .</i>	42·8	57·2	100·0
A román földművelésügyi és uradalmi minisztérium 1937. évi kiadványa — <i>Publication pour 1937 du ministère de l'Agricult. et des Domaines de Roumanie</i>	43·5	56·5	100·0

¹⁾ „Statistica Agricola a Romaniei in 1937.“ — ²⁾ „Statistica Agricola pe anul 1937.“ — ³⁾ 1 kataszteri hold = 1·737726 hektár. — 1 arpent cadastral = 1·737726 ha.

feladat! Ahány adat, annyiféle szám (lásd az 1. számú összeállítást); melyiket fogadjuk el hát helyesnek, melyikre építsünk ezek közül, mint amelyik a mai helyzetet legjobb tudomásunk s meggyőződésünk szerint a leginkább közelíti meg?

A második bécsi döntéssel Magyarországhoz visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területeken az 1910. évi magyar földadókataszter szerint 2,734.760 kataszteri hold erdő állott. Az erdők törzskönyve ugyanitt 1918-ban 2,739.006 kataszteri hold erdőt tartott nyilván. Ez a két adat, melyeknek pedig egészen más forrása volt, még csodálatosan fedik egymást, különösen, ha azt is tekintetbe vesszük, hogy nyolc teljes év ékelődött a kettő közé. Az erdőterület állandó apadásának tudatában a későbbi keletű erdőtörzskönyvi adatot hajszálnyira — néhány száz vagy ezer kat. holddal — még mintha magasnak kellene tartanunk, de ez olyan lényegtelen eltérés, hogy csak az abszolút számértékekben nyilvánul meg.

Mindazonáltal, bármennyire is összhangban állanak egymással, nagy merészség lenne ebből a két adatból a visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi részek erdőterületének mai kiterjedésére következtetnünk. Ezek az adatok már igen avultak, s legfeljebb arra alkalmasak, hogy a mai állapottal párhuzamba állításuk módszerével következtethessünk arra a közismert pusztulásra, amely az erdélyi erdők területében a román uralom alatt végbement.

Rendelkezésünkre áll azonban két román forrásból származó adat is. Mindkettő az 1937. év állapotát tünteti fel, vármegyénként részletezve. A román központi statisztikai hivatal kiadásában 1938-ban megjelent „Statistica Agricola a Romaniei in 1937.” című kötet az összes román uralom alá került erdélyi, kelet- és délmagyarországi vármegyék erdőterületét 5,953.992 kat. holdnak tünteti fel, a román földművelésügyi és uradalmi minisztérium kiadásában ugyanakkor megjelent „Statistica Agricola pe anul 1937.” című kiadvány ellenben ezt a területet már csak 5,411.203 kat. holdnak ismeri. E két számadat között mutatkozó több, mint félmillió kataszteri holdas, éppen 10·0%-os eltérés előtt tanácsatlanul kellene megállanunk, ha nem tudnók, hogy a román statisztikai hivatal a földadókataszteri, a földművelésügyi és uradalmi minisztérium pedig az erdőtörzskönyvi nyil-

vántartás adatait bocsátotta közre. Az erdők kiirtásának, földreform céljaira igénybevételenek kimondása s közlegelővé, szántófölddé átalakításának engedélyezése a földművelésügyi és uradalmi minisztérium hatáskörébe tartozik. Az erdők nyilvántartási törzskönyve tehát, amely ugyanennek a minisztériumnak, illetve szerveinek vezetése alatt áll, nyilván közvetlenebbül s hamarabb idomulhatott az élethez s ennek változásaihoz, mint a földadókataszter. Feltehető tehát, hogy a két nyilvántartás között az eltérés csupán ilyen időbeli tényezőből ered, abból, hogy az erdők sorából kibocsátott területeket az erdészeti nyilvántartásokból már törölték, a földadókataszterben ellenben legnagyobbbrészt még nem írták át a tényleges új művelési ágra. Ez a megfontolás azt jelenti, hogy a földművelésügyi és uradalmi minisztérium által közölt, jelentékenyen kisebb erdőterületadatot kell elfogadnunk, mint amely a mai helyzetet a legnagyobb valószínűség szerint a leginkább fedi.

Hogy az ebben csak a vármegyék egész területére kimutatott adatokból a részben visszacsatolt vármegyékre s az egésznek összegeként a visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi rész egész erdőterületére is következtethessünk, azt a módszert alkalmaztuk, hogy mindenekelőtt megállapítottuk az erdők törzskönyvéből községhatáronként összegezés által az 1937. évi román közigazgatási beosztás szerinti vármegyék 1918. évi erdőterületét. Ezután ugyancsak községhatáronként végrehajtott összegezéssel kimutattuk a csak részben visszacsatolt megyetesteiken 1918-ban volt erdőterületet. Feltételeztük, hogy a kérdéses megosztott vármegyén a románok által 1937-ben kimutatott erdőterületet ugyanolyan arányban kaptuk vissza, mint amilyen arányban jelentkezik 1918-ban a visszacsatolt részen az erdőterület a vármegye egész erdőterületéhez képest. Vagyis a vármegyén 1918-ban volt s 1940-ben visszacsatolt erdőterület és az egész erdőterület hányadosát megszoroztuk az 1937. évi egész erdőterülettel. Az eredményt a 2. számú összeállítás tünteti fel. Ez a számítás bár csak becslés jellegű, hibaforrása mindössze a kiirtott területek bizonytalanságában rejlik, így mégjobb híjján elfogadható, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy nagyobb mértékben megcsontított román közigazgatási beosztás szerinti vármegye csak kettő van: Bihar és

Kolozs s az ezekre alkalmazott egyébként az adott viszonyok között legtökéletesebb becslés eredménye az országos végeredményt nagymértékben nem befolyásolhatja.

A 2. számú összeállításból tájékozódást szerzünk arról, hogy a *Magyarországhoz visszakerült erdőterület 1937. végén a román földművelésügyi és uradalmi minisztérium adatai s a kiegészítő becslés szerint 2,352.697 kataszteri holdra rúgott s ennek birtokba vétele által a 42·3%-ban visszacsatolt keleti és erdélyi részeknek erdőterületéből 43·5%-ban részesedtünk. A hazatért rész erdőkben bővelkedőbb tehát, mint az ottmaradt; ezt különben erdősültségi %-a (31·3%) is érzékelteti. A trianoni időkben Romániába kebeleztetett ország rész egész területét az 1937. év végén 30·2%-ban borították az erdőségek, a második bécsi döntés után is Románia határai között maradt országdarabnak területén pedig 29·6%-os volt a térfoglalásuk.*

Magyarország erdőszegénységébe, amelynek 20 évig ránkfeküdt fojtó ködét az 1938. és 1939. évi területnyereségek sem tudták

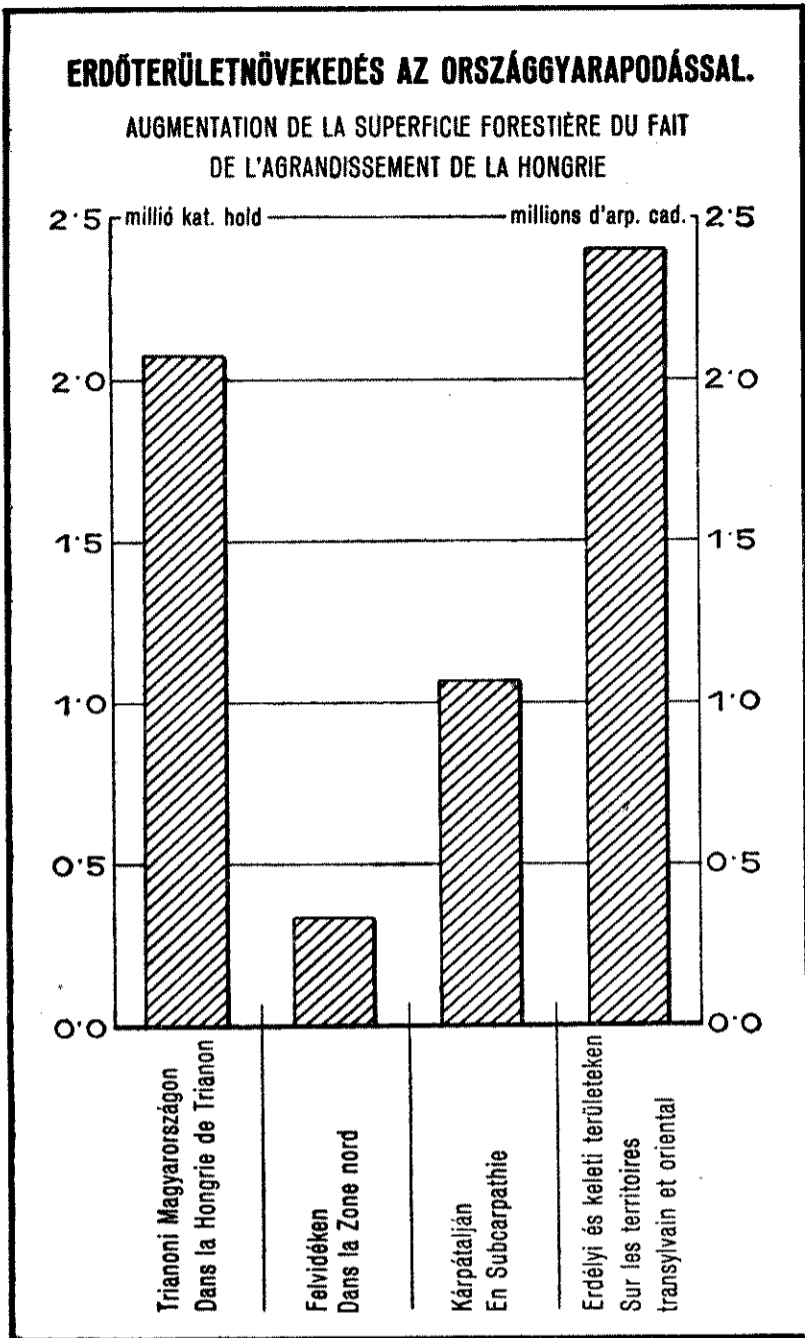
teljesen elosztatni, az 1940. évi gyarapodás már gazdagságot hozott. A kétmillió kataszteri holdat alig meghaladott trianoni erdőterületadatunkat tavaly közel három és félmillió kataszteri holdas számadat váltotta fel s erre most, az erdélyi határtárgulás folyamánként kerekén 5,861.000 kataszteri hold következik s ez a trianoni Magyarország összes erdeinek 282·6%-ával, közel háromszorosával egyenlő. A visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi rész erdősültségi aránya, az összes területhez viszonyításból adódó már említett 31·3% ennek a gazdagságnak újabb oldalról való számbeli kifejezése csupán, amelyet egy sorba állítva a trianoni magyarországi hasonlóan képzett 12·7%-kal és az 1939. év alkonya Magyarországnak 17·0%-ával minden másnál meggyőzőbben érzékelteti azt a nagy eltérést, amely ebben az új Magyarország régebbi és újabb részei között megmutatkozik. Felét sem teszi ki a hazatért erdélyi és keletmagyarországi terület a trianoni Magyarország összes területének, mégis mintegy 350 ezer kataszteri

2. Erdély és Keletmagyarország visszacsatolt és Romániában maradt részének erdőterülete a román megyebeosztás szerint 1937-ben különböző adatforrásokból kiszámítva.

Superficies forestières des territoires transylvain et oriental recouverts et de ceux laissés à la Roumanie; en 1937, selon la division départementale roumaine et des calculs faits d'après divers ouvrages.

A vármegye Comitats	Erdőterület kataszteri holdakban a vármegye — <i>Superficie forestière en arp. cad.</i>					
	egész területén <i>sur le territoire total du</i>	visszacsatolt részén — <i>dans la partie recouverte du</i>	vissza nem csatolt részén — <i>dans la partie non recouverte du</i>	egész területén <i>sur le territoire total du</i>	visszacsatolt részén — <i>dans la partie recouverte du</i>	vissza nem csatolt részén — <i>dans la partie non recouverte du</i>
	a román központi statisztikai hivatal kiadványa alapján ¹⁾ — <i>comitat, d'après une publication de la Statistique centrale de la Roumanie</i> ¹⁾			a román földművelésügyi és uradalmi minisztérium kiadványa alapján ²⁾ — <i>comitat, d'après une publication du ministère de l'Agriculture et des Domaines de Roumanie</i> ²⁾		
Beszterce-Naszód . . .	298.673	298.673	—	288.396	288.396	—
Bihar	403.047	122.536	280.511	305.201	92.789	212.412
Câmpulung	12.232	12.232	—	12.232	12.232	—
Csik	299.576	299.576	—	281.998	281.998	—
Háromszék	301.952	292.811	9.141	286.927	279.622	7.305
Kis-Küküllő	52.827	133	52.694	53.699	133	53.566
Kolozs	237.647	116.778	120.869	207.717	102.071	105.646
Máramaros	276.552	276.552	—	256.840	256.840	—
Maros-Torda	368.905	367.986	919	361.829	360.910	919
Nagy-Küküllő	146.393	1.103	145.290	141.661	1.103	140.558
Szatmár	208.279	208.279	—	171.613	171.613	—
Szilágy	178.964	178.964	—	155.738	155.738	—
Szolnok-Doboka	192.979	192.612	367	177.251	176.884	367
Udvarhely	181.064	177.933	3.131	175.499	172.368	3.131
Alsó-Fehér	180.288	—	180.288	157.695	—	157.695
Arad	284.232	—	284.232	258.688	—	258.688
Brassó	211.712	—	211.712	206.281	—	206.281
Fogarás	132.211	—	132.211	123.344	—	123.344
Hunyad	590.331	—	590.331	584.287	—	584.287
Krassó	400.356	—	400.356	289.989	—	289.989
Szeben	280.878	—	280.878	245.571	—	245.571
Szörény	483.973	—	483.973	463.216	—	463.216
Temes-Torontál	78.491	—	78.491	61.213	—	61.213
Torda-Aranyos	152.430	—	152.430	144.318	—	144.318
Összesen — Total	5,953.992	2,546.168	3,407.824	5,411.203	2,352.697	3,058.506

¹⁾ „Statistica Agricola a Romaniei in 1937.“ — ²⁾ „Statistica Agricola pe anul 1937.“

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

holddal, 17·0% -kal több erdő van rajta, mint amazon. És általa Magyarország mai erdősültségét már a 21·0% -os viszonzyszám érzékelteti. Ez egyszerismind azt is jelenti, hogy Magyarország az erdőszegény államok sorából az átmeneti jellegűek közé lépett elő.

A fentebb leírtakban, de további vizsgálódásaink útjain is kerekén 2,400.000 kataszteri holdnak vettük az erdélyi és keletmagyarországi ismét szabad magyarrá vált országdarab mai erdőterületét. Véleményünk szerint ez a számadat fejezi ki leg hívebben a valóságot. Benne a román földművelésügyi és uradalmi minisztérium 1937. évi adatközlése s az ebből levezetett 2,352.697 kataszteri holdas szám jut érvényre és egy korrekció, amelynek tápot az a megfontolás adott, hogy nyilván nem minden olyan erdőterület szűnt meg végérvényesen erdő lenni, amelyet bármi okból, de különösképen közlegelőjuttatás címén az erdők sorából töröltek. A más művelési ágba átírt erdőterületeknek, miként Kárpátalján, bizonyára tekintélyes hányada lesz itt is az olyan, amely meredek fekvésénél fogva másra, mint erdőművelésre nem al-

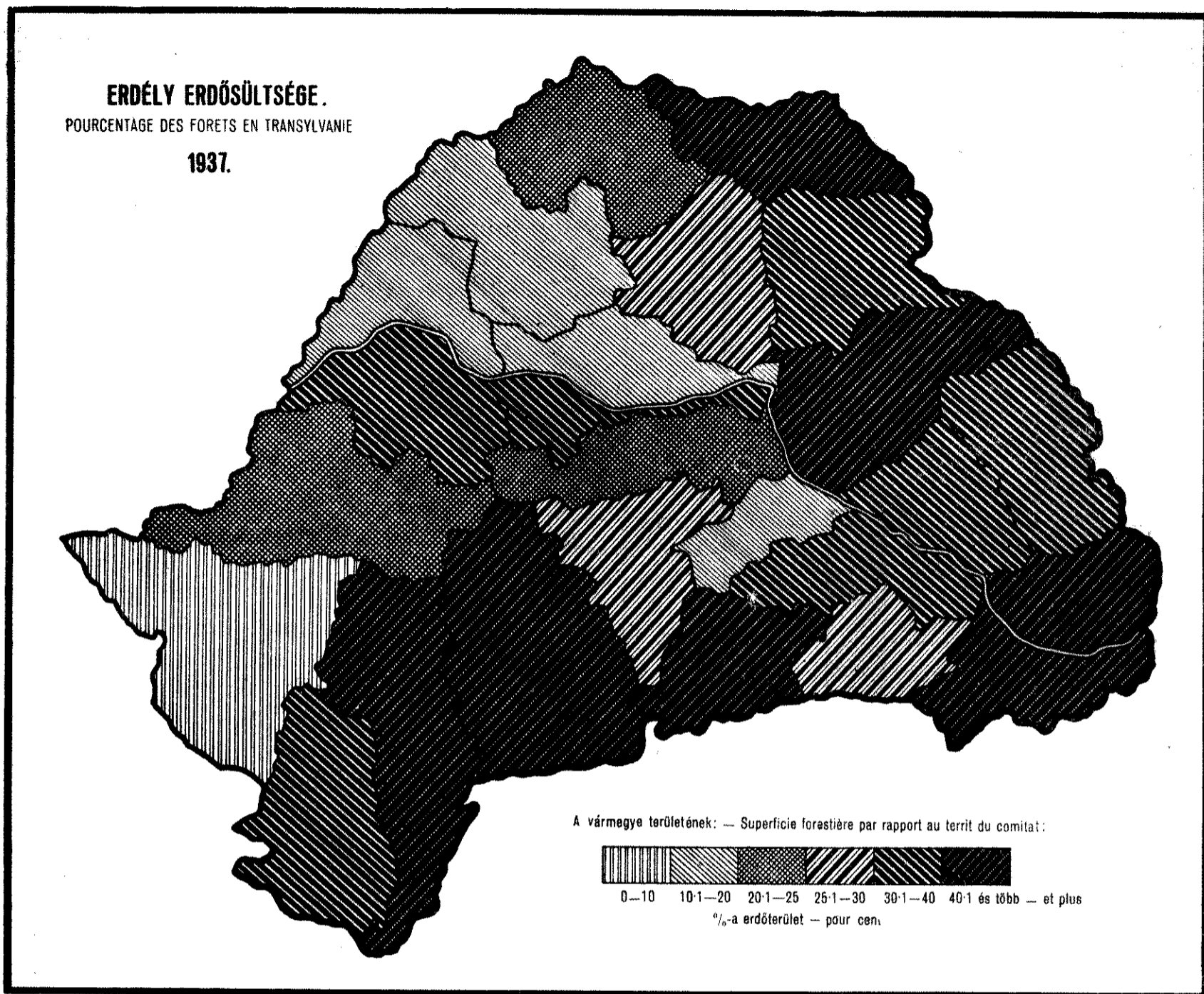
kalmás és amelyen, belátva a természet elmentmondást nem tűrő örök törvényeit, meghátráltak az érdekeltek a tervbevett erdőirtás gyakorlati végrehajtása elől.

Az 1937. év végi román közlésből kikövetkeztetett mennyiségnek még ilyen, pedig könnyen lehet, hogy elhibázott önkényes felkerekítése után is több, mint 300.000 kataszteri hold román uralom alatt végrehajtott erdőirtást, erdőművelési ág megszüntetést kell tudomásul vennünk, mint a román uralomnak elének toppanó legelső erdészeti tárgyú szaktevékenységét. Később fog kiviláglani, hogy ez az erdőirtás oly területeken és olyan célból történt-e, hogy az erdélyi gazdasági élet gazdagodását jelentheti, vagy pedig elkopárosodást és ezzel a szegényedést rejti tarisznyájában.

A belső területi megoszlást vizsgálva a román közigazgatási beosztás szerinti visszacsatolt vármegyék és vármegyerezsek között egyet találunk: Maros-Tordát, amelyen az összes erdőterület meghaladja a 300.000 kataszteri holdat. De ide sorozható a néhány évig a moldvai Câmpulung-megyéhez csatolt részeivel kiteljesített Beszterce-Naszód és nem sokkal marad el ettől a határértéktől Csík és csonka Háromszék vármegye összes erdőterülete sem. Két és fél százezer kataszteri hold erdőterülete van a román uralomból szabadult Máramarosnak, de az erősen megcsonkított Bihar és Kolozs kivételével minden más megye területén is meghaladja az erdők kiterjedése a 150.000 kataszteri holdat, pedig az ilyen megyék trianoni viszonylatban a legtöbb erdejű vármegyék kivételes szerepét töltötték be.

Az erdősültség mértéke, amelyet nem a területi adat, hanem az erdőterületnek az összes területtel szembeállítása és az ebből kiadódó viszonzyszám fejez ki, a legsűrűbbnek, 45·0% -on fölülinek Háromszékben és Maros-Tordában mutatkozik; 40% -on fölül van még az erdősültség Máramarosban és megközelíti ezt a mértéket a felsoroltakkal együtt a Keleti Kárpátokon örökdő Beszterce-Naszódban is. A Hargitának keleti és nyugati székely megyéje: Csík és Udvarhely egyívású, az egyik 34·0, a másik 34·8% -os. Szatmár és Szolnok-Doboka szamosvidéki összefüggő tömbje erdősültségben a 20 és 30% között, a Körös és Kraszna vidéke (Bihar, Szilágy), valamint Kolozs vármegye pedig a 15 és 20% között helyezkedik el.

A területi megoszlás vizsgálatának még kisebb területegységeig való további elmé-

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

lyítése által a mélyből újabb ismeretkincseket hozhatnánk felszínre. Ennek azonban most, az országrészfelszabadulás eredményeinek első általános összegezése idején még nincs helye. Különben is, a legfontosabbat már az eddig mondottakból is meg lehet állapítanunk, azt, hogy nemesak a legutolsó hetek felejthetetlen eseményei során visszaszerzett országdarab, mint egész, dicsekedhetik magas erdősültségi arányával, hanem annak egyes részei, közigazgatási egységei külön-külön is mint vetélkednek egymással az erdősültségben és mint helyeznek nagy és még nagyobb erdőterületet a meggazdagodott Hungária lábai elé.

Alapvető jelentőségű még a *fafajmegoszlás* kérdésének ismerete. Tudott dolog, hogy miként minden bányaterméknek más és más a rendeltetése, úgy az egyes fafajok is eltérő hivatást töltenek be a gazdasági élet asztalán. Az egyik inkább épületi fa, a másik fafaj szerszámfát, a harmadik tűzrevalót szolgáltat s nem mindegy az, hogy olyan fafajú erdőket kaptunk-e vissza, amelyek termékeiből eddig is bőviben voltunk, vagy olyanokat, amiből több-keve

sebb hiányt szenvedtünk.

Általában az elsősorban tölgyfából nyert lomblevelű kemény műszaki fa volt az, amelyből az 1939. év Magyarországa bizonyos fölöslegekkel rendelkezett; rendes gazdasági viszonyok idején az elsősorban bükkfából kitermelt tűzifának is kielégítő mennyiségben kellett volna az ország határain belül rendelkezésre állania; ezzel szemben a fenyveseknek Kárpátaljával pedig megsokszorozódott területében még mindig igen nagy hézag tátongott ahhoz, hogy az országot hazai termelési épületi fában és más fenyőből készülő választékban kielégítően ellátottnak lehetett volna tekintenünk.

A felvidéki és kárpátaljai területekkel megnagyobbodott Csonka-Magyarország közel három és félmillió kataszteri holdat képviselő erdőterületéből az 1939. év végén kimutatott adatok szerint kerekén 900.000 kataszteri hold, 26.0% volt a tölgyerdők területe, 2.1 millió kataszteri holdat, 61.3%-ot foglaltak el a bükkösök és az ide sorozott kisebb jelentőségű egyéb lombfafajok, míg közel 440 ezer kataszteri holddal, 12.7%-kal kértek maguknak részt a fenyvesek.

3. Az 1938. évi román beosztás szerinti visszacsatolt vármegyék és vármegyerezsek erdősültségi %-a 1937-ben, a román földművelésügyi és uradalmi minisztérium adataiból kiszámítva.

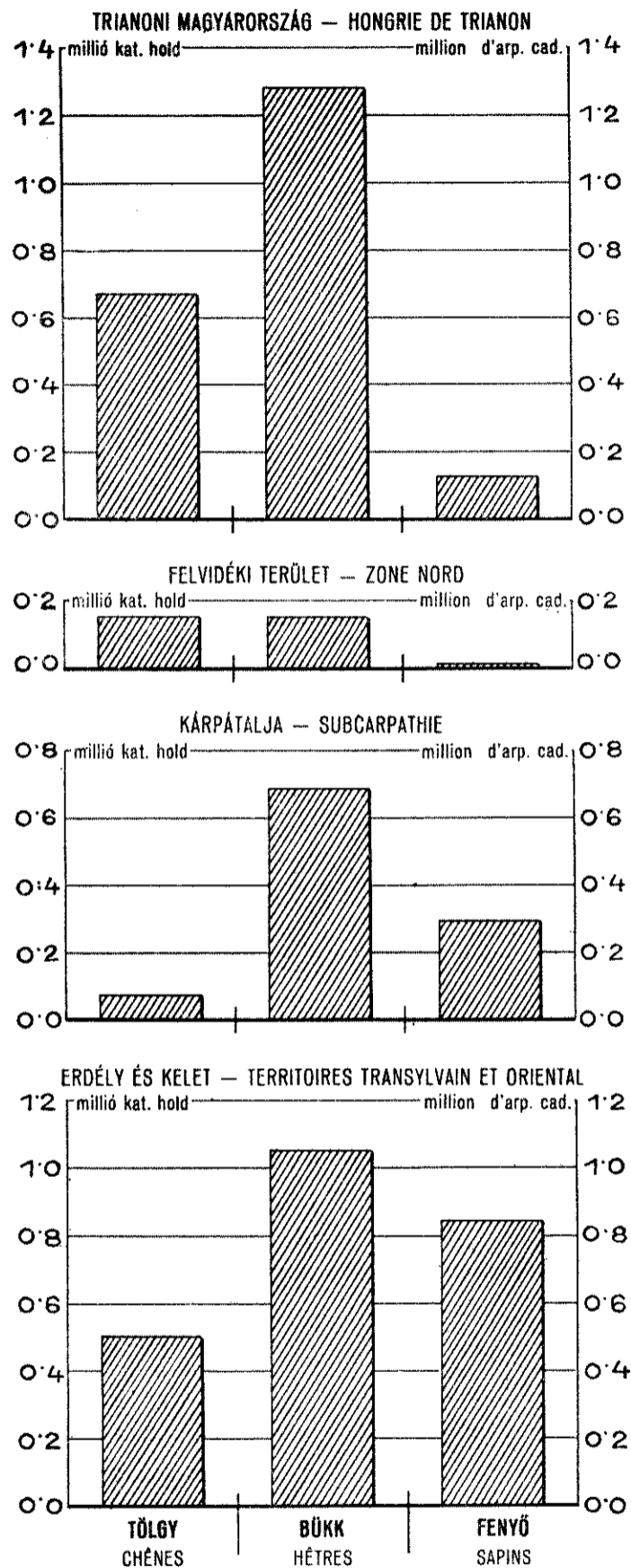
Pourcentage des forêts dans les comitats et parties de comitats recouverts; en 1937, suivant la division roumaine et des calculs faits d'après les données du ministère de l'Agriculture et des Domaines de Roumanie.

Vármegye — Comitats	Erdősültségi százalék Pourcentage des forêts
Beszterce-Naszód a visszacsatolt Câmpulungi résszel — Beszterce-Naszód avec la partie recouvrée du Câmpulung	39.5
Bihar — Bihar	15.6
Csik — Csik	34.0
Háromszék — Háromszék	45.9
Kolozs — Kolozs	18.6
Máramaros — Máramaros	42.7
Maros-Torda a visszacsatolt kisküküllői résszel — Maros-Torda avec la partie recouvrée du Kisküküllő	45.3
Szatmár — Szatmár	23.1
Szilágy — Szilágy	17.3
Szolnok-Doboka — Szolnok-Doboka	25.7
Udvarhely a visszacsatolt nagy-küküllői résszel — Udvarhely avec la partie recouvrée de Nagy-küküllő	34.8
Keletmagyarország és Erdély összesen — Ensemble de la Hongrie orientale et de la Transylvanie	31.3

Milyen más szám adatok ötlenek szemünk elé akkor, ha adattárunkban a visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi területek fafajmegoszlására lapozunk át. A bükk- és más lombfa ugyan itt is megtartja uralkodó szerepét, de már nem olyan fölényesen, már nem abszolút, csak relatív többséggel (1,050.000 kat. hold, 43.8%). A külön kimutatott tölgyesek ugyancsak kisebb arányban (506.000 kat. hold, 21.0%) vannak képviselve, mint az 1939. évi országterületen. Ezzel szemben a magyar gazdasági élet által eleddig annyira hiányolt fenyőnek területe kétszerannyi itt, mint amott (844.000 kataszteri hold) s a románok uralma alól visszakerült összes erdőknek több, mint $\frac{1}{3}$ -át (35.2%) foglalja el. (Lásd a 4. számú táblázatot.) Mindent összegezve megnyugvással lehet megállapítanunk, hogy a román fogságból imént szabadult területeken igen értékes fajú erdők vannak, a fafajmegoszlás itt a nagyobb gazdasági jelentőségű fafajok javára billen és sokkal kedvezőbben alakul, mint azon az országterületen, amely a hazatért területtestvért keblére

AZ ERDŐTERÜLET FAFAJMEGOSZLÁSA A TRIANONI MAGYARORSZÁGON ÉS AZ EGYES VISZATÉRT ORSZÁGRÉSZEKEN.

RÉPARTITION DES ESPÈCES D'ARBRE DES FORÊTS DANS LA HONGRIE DE TRIANON ET DANS LES RÉGIONS RECOUVRÉES

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

ölelte. De mennyivel előnyösebb alakulás ez még a kárpátaljai erdők fafajmegoszlásánál is, ahol a lomboserdők legértékesebbje, tölgyes alig van s a fenyves részesedése a 30% alatt maradt.

Még érdekesebb, hogy ezt a kedvezőbb kifejlődést a visszatért területek javára akkor is meg lehet állapítanunk, ha a Romániának visszamaradt erdélyi területekkel vonjuk meg a párhuzamot. (Lásd az 5.

4. A mai Magyarország erdeinek valószínű fajmegoszlása.¹⁾

Répartition probable des espèces d'arbre des forêts dans la Hongrie d'aujourd'hui.¹⁾

Országgrész Régions	F o r é t s			
	Tölgyerdő de chênes	Bükk és más lomberdő de hêtres et d'autres arbres feuillus	Fenyveserdő de sapins	Összes erdő- terület au total
A) Kataszteri holdakban. — En arp. cad.				
Trianoni Magyaró. Hongrie de Trianon	671.339	1,279.358	123.363	2,074.060
Visszacsat felvidéki terület — Zone nord réincorp.	158.043	154.131	15.455	327.629
Kárpátalja — Sub- carpathie	71.360	688.451	299.521	1,059.332
1939. évi Magyaró. össz. — Total pour la Hongrie de 1939	900.742	2,121.940	438.339	3,461.021
Erdély és Keletma- gyarorsz visszacs. része-Transylvanie et Hongrie orientale réincorp.	506.000	1,050.000	844.000	2,400.000
1940. évi Magyaror- szág összesen — Total pour la Hon- grie de 1940	1,406.742	3,171.940	1,282.339	5,861.021
B) A fajok százalékaiban. — Pourcentage des espèces d'arbre.				
Trianoni Magyaró. Hongrie de Trianon	32·4	61·7	5·9	100·0
Visszacsat. felvidéki terület — Zone nord réincorp.	48·2	47·0	4·8	100·0
Kárpátalja — Sub- carpathie	6·7	65·0	28·3	100·0
1939. évi Magyaró. össz. — Total pour la Hongrie de 1939	26·0	61·3	12·7	100·0
Erdély és Keletma- gyarorsz. visszacs. része-Transylvanie et Hongrie orientale réincorp.	21·0	43·8	35·2	100·0
1940. évi Magyaror- szág összesen — Total pour la Hon- grie de 1940	24·0	54·1	21·9	100·0
C) Az országrészek százalékaiban. — Pourcentage pour chaque région.				
Trianoni Magyaró. Hongrie de Trianon	47·7	40·3	9·6	35·4
Visszacsat. felvidéki terület — Zone nord réincorp.	11·2	4·9	1·2	5·6
Kárpátalja — Sub- carpathie	5·1	21·7	23·4	18·1
1939. évi Magyar- ország összesen — Total pour la Hon- grie de 1939	64·0	66·9	34·2	59·1
Erdély és Keletma- gyarorsz. visszacs. része-Transylvanie et Hongrie orientale réincorp.	36·0	33·1	65·8	40·9
1940. évi Magyaror- szág összesen — Total pour la Hon- grie de 1940	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ Az 1939. évi Magyarországra és részeire vonatkozóan az 1939. évvégi hivatalos megállapítás szerint, a visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi területekre nézve pedig a szövegben ismertetett számítás alapján.

¹⁾ Pour la Hongrie de 1939 et ses régions, d'après les chiffres officiels de la fin de la même année; pour les territoires transylvain et oriental recouverts, d'après les calculs indiqués dans le présent article.

számú összeállítást.) Ez utóbbiaknak még $\frac{1}{6}$ -át sem teszi ki a fenyves (14·8%), a visszacsatoltaknak ellenben, mint említettük, több, mint $\frac{1}{3}$ -át. A trianoni békeszerződés által Romániába kebeleztetett fenyveserdőknek kevés híján $\frac{2}{3}$ -a a második bécsi döntéssel visszakerült Magyarországra s csak $\frac{1}{3}$ -a maradt továbbra is még hűtelen. A lomboserdők, a tölgyesek és a bükkösök, megközelítően egyezően viselkedtek Erdély megosztásának eseménye előtt. Mindegyiknek nagy általánosságban $\frac{1}{3}$ -a sorakozott a megosztott területnek Magyarország felőli oldalára s a többi $\frac{2}{3}$ odaát maradt.

Összegezve az elmúlt két év fokozatos országhelyreállításának a vizsgált kérdésben jelentkező végeredményeit, a tölgyesek területének több, mint megkétszereződését, a bükkösöknek megkétfelezésűsödését, a fenyvesekének pedig megtízszereződését tudjuk megállapítani. És a fenyvesek területének gyarapodásában kimutatott ez a tízes szorzószám sem eléggé nagy ahhoz, hogy fenyveseink értékgyarapodásának mértéke legyen, mert a visszatért területek fenyvesei közép- és magashegységeken, a fenyő otthonában, ősidők óta fenyőterületen nőtt értékű fajú luc-, jegenyefenyvesek, a trianoni Magyarország fenyvesei pedig csaknem teljességükben nem mások, mint a fenyőhiány miatt szükségből telepített, továbbá a kopárok, futóhomokon és állományelegyítésre alkalmazott kisebb értékű fajokból álló fenyves fiatalosoknak vígasz-serege.

Az egyes fajajcsoportok területi elhelyezkedéséről vármegyei részletezéssel a 6. számú kimutatás tár elénk érdekes adatokat az 1918. évi erdőtörzskönyvi összeállítás és a régi magyar megyebeosztás alapul vételével. Kis-Küküllő román uralomból szabadult része nem számottevő, ennek taglalásától tekintsünk el. A többiek közül egészen rendhagyó fajajmegoszlással kiütözik Csík vármegye. Erdőségeiből közel $\frac{9}{10}$ rész a fenyvesekre esik. A román megszállás alól visszakerült területek fenyőerdőinek 36·5% „csíkországi fenyves“, mint a költő írja. Ez a vármegye a Keleti Kárpátok vidékének drágaköve. A többi megye mind egységes abban, hogy a bükk- és más lombfa csoportja jelentékeny: legalábbis $\frac{1}{3}$, de nem egyeduralkodó: legfeljebb $\frac{2}{3}$ részt foglal el a rajta álló erdőknek területéből. Mindegyiken van ebből a fajajcsoportból számottevő mennyiség, de mégsem annyi, hogy meg ne tűrjön maga mellett más fajajokból ugyan csak jelentős mennyiségeket.

5. Erdély és Keletmagyarország visszacsatolt és Romániában maradt erdőterületének fafajmegoszlása 1918-ban.

Répartition, par espèces d'arbre, des superficies forestières des territoires transylvain et oriental recouverts et de ceux laissés à la Roumanie; suivant les chiffres de 1918.

O r s z á g r é s z Régions	F o r é s t s			
	Tölgyerdő de chênes	Bükkerdő de hêtres	Fenyőerdő de sapins	Összes terület au total
A) Kat. holdakban. — En arp. cad.				
A visszacsatolt területen — <i>Sur les territoires recouverts</i>	576.931	1,198.678	963.397	2,739.006
A Romániában maradt részen — <i>Sur les territoires laissés à la Roumanie</i>	994.450	2.141.310	544.745	3,680.505
Összesen — <i>Totaux</i> . . .	1,571.381	3,339.988	1,508.142	6,419.511
B) Az országrész százalékában. — Pourcentage pour chaque région.				
A visszacsatolt területen — <i>Sur les territoires recouverts</i>	36·7	35·9	63·9	42·7
A Romániában maradt részen — <i>Sur les territoires laissés à la Roumanie</i>	63·3	64·1	36·1	57·3
Összesen — <i>Totaux</i> . . .	100·0	100·0	100·0	100·0
C) A fafajcsoportok százalékában. — Pourcentage des espèces d'arbre.				
A visszacsatolt területen — <i>Sur les territoires recouverts</i>	21·0	43·8	35·2	100·0
A Romániában maradt részen — <i>Sur les territoires laissés à la Roumanie</i>	27·0	58·2	14·8	100·0
Összesen — <i>Totaux</i> . . .	24·5	52·0	23·5	100·0

Másik szabályszerűség, hogy tölgy és fenyő, mint ellenpólus jelentkezik, egyik másikat szinte kizárja. Ez alól ismét székely megyék: Háromszék és Udvarhely, mutatnak rendhagyó alakulást. E két megye az erdőtájak találkozóhelye, mindhárom fafajcsoport beborít rajtuk jó darab szőnyeget és mindegyik térfoglalásának százalékos számadata kétjegyű számmal dicsekedhetik. A megyék többsége azonban általában két fafajú, a harmadik mindig elenyésző, bár sohasem hiányzik. Vagy főképp csak tölgy van a bükk mellett, vagy fenyő, így két táborról kell beszélnünk, a tölgyes és a fenyves vármegyék szemben álló csoportjáról. Hézag nélküli zárt rendben sorakoznak egymás mellé a fenyves vármegyék a Keleti Kárpátokon: Máramaros, Beszterce-Naszód, Maros-Torda és a már említett Csik a tagjai, mindegyikben az összes erdőknek legalább felét teszik a túlevelűek.

A tölgyes vármegyék a felszabadult terület nyugati részén vannak s a még fel nem említettek: Szatmár, Szilágy, Szolnok-Doboka, Ugocsa, Bihar és Kolozs, mind ide tartoznak. Három fokozatukat lehet megkülönböztetnünk. Leghalványabb a tölgyes jellege Szolnok-Dobokának, de még ezen is

megszállva tartja a tölgyfa az egész területnek csakhogynem $\frac{1}{3}$ -át. 40 és 50% között borítja az erdőtalajt a tölgyfa Szatmárban, Ugocsában és Biharban. Az 50 és 60%-os kialakulást most átugorva, — ilyen jelleggel egy vármegye sincs — a harmadik csoportba, a 60%-osnál is tölgyerdősebbek csoportjába két vármegye jutott: Szilágy és Kolozs.

A négy fenyves-arcú vármegyében az erdélyi és keletmagyarországi hazatért fenyveseknek 87·4%-a van, a hat tölgy-mezbe öltözöttön pedig az összes tölgyerdőknek 78·7%-a.

Beszélnünk kell még Magyarország *faellátottságának* újból időszerűvé vált kérdéséről. Erre vonatkozóan mérlegelő számítást végeztünk. Ebben a trianoni Magyarországon az 1931—1937. évek alatt átlagosan kitermelt, külföldről behozott és külföldre vitt, valamint elfogyasztott faanyagok mennyisége alapján igyekeztünk következtetést levonni jövőbeli termelésünk, fogyasztásunk és külforgalmunk várható alakulására.

Évi fatermésünket lomberdőben hazai tapasztalati adatokból kataszteri holdankint 1·2 m³-nek, fenyvesekben pedig 1·8 m³-nek

6. A visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi erdők fajtamegoszlása 1918-ban a régi magyar megyebeosztás szerint.

Répartition par espèces d'arbre des forêts des territoires transylvain et oriental recouverts; selon les chiffres de 1918 et l'ancienne division départementale de Hongrie.

Vármegye Comitats	Tölgyerdő Forêts de chênes	Bükk és más lomberdő Forêts de hêtres et d'autres ar- bres feuillus	Fenyveserdő Sapinières	Összes erdő- terület Superficie fo- restière totale	Vármegye Comitats	Tölgyerdő Forêts de chênes	Bükk és más lomberdő Forêts de hêtres et d'autres ar- bres feuillus	Fenyveserdő Sapinières	Összes erdő- terület Superficie fo- restière totale
A) Kataszteri holdakban. — En arp. cad.					C) A vármegyék közötti százalékos megoszlás. Pourcentage suivant les comitats.				
Beszterce-Naszód	18.521	122.739	179.746	321.006	Maros-Torda	7.6	39.5	52.9	100.0
Bihar	70.686	86.378	281	157.345	Szatmár	49.4	49.3	1.3	100.0
Csik	1.357	41.344	351.646	394.347	Szilágy	60.4	39.6	—	100.0
Háromszék	43.703	162.454	73.992	280.149	Szolnok-Doboka	31.7	66.2	2.1	100.0
Kis-Küküllő	1.207	461	—	1.668	Udvarhely	12.8	67.6	19.6	100.0
Kolozs	81.096	45.643	1.372	128.111	Ugocsa	43.4	56.6	—	100.0
Máramaros	8.598	125.008	135.256	268.862	Összesen — En-semble	21.0	43.8	35.2	100.0
Maros-Torda	25.341	130.800	175.377	331.518					
Szatmár	113.521	113.393	3.103	230.017					
Szilágy	102.475	67.205	66	169.746					
Szolnok-Doboka	80.282	167.729	5.425	253.436					
Udvarhely	24.276	127.866	37.133	189.275					
Ugocsa	5.868	7.658	—	13.526					
Összesen — En-semble	576.931	1,198.678	963.397	2,739.006					
B) A fajok százalékaiban. — Pourcentage des espèces d'arbre.									
Beszterce-Naszód	5.8	38.2	56.0	100.0	Beszterce-Naszód	3.2	10.2	18.7	11.7
Bihar	44.9	54.9	0.2	100.0	Bihar	12.2	7.2	—	5.7
Csik	0.3	10.5	89.2	100.0	Csik	0.2	3.4	36.5	14.4
Háromszék	15.6	58.0	26.4	100.0	Háromszék	7.6	13.6	7.7	10.2
Kis-Küküllő	72.4	27.6	—	100.0	Kis-Küküllő	0.2	—	—	0.1
Kolozs	63.3	35.6	1.1	100.0	Kolozs	14.1	3.8	0.1	4.7
Máramaros	3.2	46.5	50.3	100.0	Máramaros	1.5	10.4	14.0	9.8
					Maros-Torda	4.4	10.9	18.2	12.1
					Szatmár	19.7	9.5	0.3	8.4
					Szilágy	17.8	5.6	—	6.2
					Szolnok-Doboka	13.9	14.0	0.6	9.3
					Udvarhely	4.2	10.7	3.9	6.9
					Ugocsa	1.0	0.7	—	0.5
					Összesen — En-semble	100.0	100.0	100.0	100.0

véve fel, a jövőben várható fatermésünk tölgyesekben 1.68, bükk- és más lombfákban 3.84, fenyvesekben 2.30, az összes erdőben 7.82 millió köbméterre becsülhető.

A tölgyfának átlag 40, a bükk- és más lombfának 20, a fenyőnek 90%-a alkalmas műszaki feldolgozásra az átlagos hazai viszonyok között s a maradék adja a tűzifát. Ezen az alapon az évi kitermelt faanyagból 3.51 millió köbméter lesz a műszaki fa, 4.31 millió köbméter pedig tűzifa.

Az erdőben, erdei-, nagykereskedői stb. rakodókon a vasúti szállításig még térfogat-egységben, tömör és ürköbméterben kifejezett fatermék a vagonba, tehergépkocsiba rakástól, behajózástól kezdve súlyárúvá válik. A külforgalmi összeállítások, fogyasztási statisztikai kimutatások már vagonban és ennek részeiben fejezik ki a faanyagot. A hazai termelés és ugyanabból a faválasztékból a külforgalomban kialakuló behozatali többlet összegének több évi átlaga adja

meg nagyjából a belső fogyasztás átlagos mennyiségét. Ehhez az összegezéshez azonban minden faválasztékban azonos mérték-egységben kitüntetettnek kell lennie. Ennek elérése céljából a hazai termelésű tűzifa viszonylatában ürköbméterben, vagy köbméterben, műszaki fa esetében mindig köbméterben kifejezett mennyiségeket át kell számítanunk vagon- vagy ürköbméterre, de másrészt, a külföldről félgyártmány, vagy készárú alakjában behozott faanyagok mennyiségét a feldolgozás előtti gömbölyegfa mennyiségre kell átváltanunk. A megfelelő átszámítási tényezők alkalmazása után kapott végeredmény szerint a jövőben remélhető hazai termelésű tűzifa összesen 325.3 ezer, a lomblevelű műszaki fa 110.7 ezer, a tűlevelű műszaki fa pedig 129.4 ezer vagonrakománnyal fog közgazdasági életünk vérkeringésébe lépni.

Vajjon ezek a trianoni időszakban megszokott számokhoz képest igen nagy meny-

nyiségek milyen mértékben fogják fedezni az ország megnövekedése következtében ugyancsak jelentékenyen megnagyobbodott belső szükségletet? Elérkeztünk-e faellátottságunkban ahhoz a két évtizedig délibábos képnek tűnő, elérhetetlennek hitt, mégis mindig olyan hön óhajtott állapothoz, amikor a fafogyasztás minden helyén hazai eredetű fával elégíthetjük ki a jelentkező egész szükségletet? De mennyi lesz hát szükségletünk?

Lássuk először is a *tüzfát*. Összehasonlításra az 1931—1937. évek fafogyasztását választottuk. Ezeket az éveket megelőzően megfelelő fatermelési statisztikai adatokkal még nem rendelkezünk, az utánuk következett 1938. esztendőben viszont a felvidéki területek visszacsatolása a fogyasztó rétegben okozott olyan változást, hogy ez a közös nevezőre hozást lehetetlenné teszi. De e hét év egyébként is kiválóan alkalmas következtetések levonására. Köztük a gazdasági válság teljes kirobbanása alatti és elcsendesülése utáni évek s az új lendületre kapás éveit egyaránt felsorakoznak, méhükben hordván annak ígéretét, hogy a számtani középárányos, amelyet nyujtanak, valóban az átlagos hazai fafogyasztásnak lesz a kifejezője.

A már súlyegységre átszámított hazai termelés e hét esztendőben évente átlagosan 158 ezer vagónrakomány tüzfát eredményezett. Ugyanakkor a tüzifabehozatali többlet átlagosan évi 26·9 ezer vagónrakománnyal terhelte meg az ország külkereskedelmi forgalmának mérlegét. A két tétel együttesen 184·9 ezer vagónrakománnyal egyenlő és ez egyszersmind egyenlő nagy átlagban az akkori ország átlagos évi tüzifaszükségletével is. A rendelkezésre álló belső készletek alakulása ugyanis, mely, ha egy-két év termelési és külforgalmi adataiból kísérelnők meg a fogyasztásra következtetést leszűrni, át nem hidalható hibaforrás lenne, sok év átlagában minden bizonynal kiegyenlítődik s mint ilyen, elhanyagolható tényező lesz. A kereken 185 ezer vagónos tüzifafogyasztás 2·1 q évi átlagos fejadagnak felel meg.

Ha a magyarlakta felvidéki sávval, Kárpátaljával, keleti és erdélyi területekkel megnagyobbodott Csonka-Magyarországnak immár 13·5 millió lakosa fejenként átlagosan ugyanennyit fogyasztana, akkor tüzifafogyasztási statisztikánk a jövőben 287 ezer vagón körüli meleggé, hamuvá és füstté vált mennyiséget lajstromozhatna el annalesei-

ben. A levezetett várható évi átlagos termelés ennél 38·3 ezer vagónnal többet tesz ki s ez a mennyiség ezek szerint vegyi feldolgozásra (lepárlás stb.) és kivitelre állhatna rendelkezésre.

Tekintetbe kell vennünk azonban azt, hogy az 1939. évben, amikor a Magyarországhoz visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területek csaknem kizárólagosan fatüzelésre berendezkedett lakossága is bekapcsolódott az ország fogyasztói közé, amikor továbbá a fellépett szénhiány miatt a már csak rossz emlékként élő trianoni határon belül lakó közönség is nagyobb mértékben vette igénybe a tüzfát, az ország tüzifafogyasztásának fejadagja már egészen másképen alakult, mint a fentebb kimutatott 1931—1937. évek alatt s 2·36 q-val volt egyenlő. Ezen az alapon számítva a megnagyobbodott mai Csonka-Magyarország évi tüzifafogyasztása 324 ezer vagónra szökne fel sezegyszersmind a hazai várható termelés teljes felhasználását jelentené. Habár az 1939. év a szénhiány miatt rendkívüli esztendő volt, de ezzel szemben azt is figyelembe kell vennünk, hogy a keleti és erdélyi vármegyék fatüzeléshez szokott és szénhiányában szenvedő vidékein a várható tüzifafogyasztás legalábbis olyan mértékű lesz, mint a visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken, de mindenesetre nagyobb arányú, mint a volt trianoni határon innen élő népesség körében. Mindent összevéve az elmúlt rendkívüli esztendő átlagos fejadagját a jövőre nézve rendes fejadagnak fogadjhatjuk el és *levonhatjuk azt a végső következtetést, hogy az új Magyarország tüzfájában éppen csak, hogy el fogja látni önmagát.*

A *lombszevelő műfában* másképpen alakul a helyzet. A trianoni Magyarországon az 1931—1937. évek alatt átlagosan 16·5 ezer vagón volt a hazai termelés, 7·5 ezer vagónt tett ki a gömbfára átszámított behozatali többlet s e kettő összegével, 24·0 ezer vagónnal volt egyenlő az átlagos évi fogyasztás trianoni mértéke. Ha a jövőben a fogyasztás az ország lélekszámának megnövekedésével arányosan fog kiteljesedni, akkor sem lesz több, mint 36 ezer vagón, alig fele annak, aminek kitermelésével számolhatunk. Lombos műfa kivitelünk, amely eddig is szépen fejlődött, ezek szerint a jövőben még kedvezőbben fog alakulni.

Ennek a számvetésnek eredményét természetesen nagymértékben befolyásolja majd a kereslet alakulása, különösen a bükkműfa esetében, mely huzamosabb tárolásra

nem alkalmas romlandósága miatt. Kedvezőtlen piaci viszonyok esetében, továbbá külterjes gazdálkodás mellett a műfává egyébként feldolgozható ilyen faanyag is a tüzfába kerül. De nagy befolyással lesz lombműfatermelésünkre az a körülmény is, hogy milyen állapotban kapjuk vissza a felszabadult területek lomblevelű erdősegeit; hogy milyenek azoknak korosztályviszonyai és hogy lesz-e a legközelebbi jövőben kihasználásra kerülő területeken kielégítő mennyiségű műszaki fává feldolgozható faanyag.

De ugyanez elmondható a *fenyő műfáról* is. Ebben a hazai termelés az 1931—1937. években még $\frac{1}{10}$ részét sem érte el a szükségletnek, szűken nyolcezer vagónt tett ki. Ehhez, már gömbfára átszámítva általában 81 ezer vagón külföldi faanyag járult s mindez együtt 89 ezer vagónt tett ki, mint a szükséglet fedezésére rendelkezésre állott mennyiséget. Ha a multbeli 8·7 millió lakos ennyit fogyasztott, akkor a jövőbeli 13·5 milliónak mintegy 138 ezer vagónra tehető a szükséglete. Ez 9000 vagónnal már

túl van a hazai termelésnek fentebb levezetett remélhető mennyiségén s arra utal, hogy akármilyen sok fenyves került ismét magyar uralom alá, mégsem jutott vissza elegendő. A felszabadult felvidéki, kárpát-aljai, keleti és erdélyi területek népességében kisebbségű az épületfát fokozottabb mértékben fogyasztó városi elem, mint a trianoni lakosságban. Ezzel szemben a hegyvidéki faházépítő falusi nép több épületfát igényel az alföldi és dombvidéki kőházat építőnél. Ez a két tényező egymás ellen hat s lehet, hogy ki fogja egymást egyenlíteni. Akkor pedig egyedül az a körülmény lesz döntő fenyőfaönellátásunk sikerének, vagy sikertelenségének kifejlődésében, hogy milyen mértékben sikerül a fenyő épületfát az arra alkalmas helyeken az ugyancsak elsőrendű tölgy és nyár épületfával helyettesíteni. Minden remény megvan arra, *hogy a kimutatott, egyébként is kismértékű behozatal nem fog jelentkezni és Magyarország fenyő műfájában is el fogja látni önmagát.*

Földvály László dr.

Bányászat és kohászat. Energiaviszonyok.

Mines et métallurgie. Régime des énergies naturelles.

Résumé. Parmi les régions de l'ancienne Hongrie, la Transylvanie avait le plus de richesses naturelles. La partie récupérée de la Transylvanie, bien que moins riche en minéraux que celle restée à la Roumanie, a des mines importantes, sur lesquelles nous ne pouvons offrir pour la période d'après le traité de paix, que des renseignements bien sommaires, car les statistiques roumaines, pour la plupart incomplètes, ne parlent guère des derniers temps.

Pendant les 10 dernières années, la Hongrie importait par an environ 860 mille quintaux de sel. Complètement dépourvue de mines de sel par le traité de Trianon, elle a, il y a environ un an et demi, récupéré avec la Subcarpathie la mine de sel d'Aknaszlatina qui, probablement, peut couvrir les besoins du territoire dit de Trianon et de la zone nord recouvrée. — La partie récupérée de la Transylvanie a des mines de sel pouvant couvrir les besoins locaux (évalués à environ 250 mille q par an). En 1938, occupant 243 ouvriers, elles ont produit 448 mille q de sel, soit 34·3% de la production de sel de la Transylvanie entière (voyez le tableau 1). Ces mines sont capables d'exporter.

Dans la région transylvaine recouvrée, les mines de métaux précieux ont la plus grande valeur. Sur nos territoires annexés à la Roumanie, la production de la région qu'elle nous a rendue représentait en 1934 30·2% pour l'or (1.138 kilos) et

85·8% pour l'argent (9.251 kilos); et elle y a, probablement, augmenté depuis: en 1937, dans la Transylvanie entière, la production d'or dépassait d'environ une fois et demie — et celle d'argent de plus de deux fois — la production de 1934.

Dans la région recouvrée, la plupart des mines de métaux précieux sont dans le comitat de Szatmár, surtout aux environs de Nagybánya. La production des mines d'or récupérées dépassera fort nos importations d'or qui étaient, pendant les 3 dernières années, en moyenne de 117 kilos par an. Et cette région produit tant d'argent que sous ce rapport nos importations (ces dernières années, en moyenne 57.676 kilos par an) vont diminuer considérablement.

En d'autres minerais, cette région est plutôt pauvre. Pour le fer, elle n'a qu'une mine, dans le comitat d'Udvarhely, qui d'après les chiffres roumaines fournissait en 1934 à peine 4% (environ 33 mille q) de la production de fer de la Transylvanie entière. Cette quantité-là représente à peine 5% de ce que produisait en fer en 1934 la Hongrie de Trianon. — Ajoutons que la région recouvrée a, dans le comitat de Szatmár, une petite mine de cuivre, où l'on extrayait par an environ 1.000 q de minerai de cuivre (tableau 2).

Nous avons récupéré encore une petite fonderie de fer (les grandes, situées dans la Transylvanie méridionale, sont restées sous la domination de la

nem alkalmas romlandósága miatt. Kedvezőtlen piaci viszonyok esetében, továbbá külterjes gazdálkodás mellett a műfává egyébként feldolgozható ilyen faanyag is a tüzfába kerül. De nagy befolyással lesz lombműfatermelésünkre az a körülmény is, hogy milyen állapotban kapjuk vissza a felszabadult területek lomblevelű erdőségeit; hogy milyenek azoknak korosztályviszonyai és hogy lesz-e a legközelebbi jövőben kihasználásra kerülő területeken kielégítő mennyiségű műszaki fává feldolgozható faanyag.

De ugyanez elmondható a *fenyő műfáról* is. Ebben a hazai termelés az 1931—1937. években még $\frac{1}{10}$ részét sem érte el a szükségletnek, szűken nyolcezer vagónt tett ki. Ehhez, már gömbfára átszámítva általában 81 ezer vagón külföldi faanyag járult s mindez együtt 89 ezer vagónt tett ki, mint a szükséglet fedezésére rendelkezésre állott mennyiséget. Ha a multbeli 8·7 millió lakos ennyit fogyasztott, akkor a jövőbeli 13·5 milliónak mintegy 138 ezer vagónra tehető a szükséglete. Ez 9000 vagónnal már

túl van a hazai termelésnek fentebb levezetett remélhető mennyiségén s arra utal, hogy akármilyen sok fenyves került ismét magyar uralom alá, mégsem jutott vissza elegendő. A felszabadult felvidéki, kárpát-aljai, keleti és erdélyi területek népességében kisebbségű az épületfát fokozottabb mértékben fogyasztó városi elem, mint a trianoni lakosságban. Ezzel szemben a hegyvidéki faházépítő falusi nép több épületfát igényel az alföldi és dombvidéki kőházat építőnél. Ez a két tényező egymás ellen hat s lehet, hogy ki fogja egymást egyenlíteni. Akkor pedig egyedül az a körülmény lesz döntő fenyőfaönellátásunk sikerének, vagy sikertelenségének kifejlődésében, hogy milyen mértékben sikerül a fenyő épületfát az arra alkalmas helyeken az ugyancsak elsőrendű tölgy és nyár épületfával helyettesíteni. Minden remény megvan arra, *hogy a kimutatott, egyébként is kismértékű behozatal nem fog jelentkezni és Magyarország fenyő műfájában is el fogja látni önmagát.*

Földváry László dr.

Bányászat és kohászat. Energiaviszonyok.

Mines et métallurgie. Régime des énergies naturelles.

Résumé. Parmi les régions de l'ancienne Hongrie, la Transylvanie avait le plus de richesses naturelles. La partie récupérée de la Transylvanie, bien que moins riche en minéraux que celle restée à la Roumanie, a des mines importantes, sur lesquelles nous ne pouvons offrir pour la période d'après le traité de paix, que des renseignements bien sommaires, car les statistiques roumaines, pour la plupart incomplètes, ne parlent guère des derniers temps.

Pendant les 10 dernières années, la Hongrie importait par an environ 860 mille quintaux de sel. Complètement dépourvue de mines de sel par le traité de Trianon, elle a, il y a environ un an et demi, récupéré avec la Subcarpathie la mine de sel d'Aknaszlatina qui, probablement, peut couvrir les besoins du territoire dit de Trianon et de la zone nord recouverte. — La partie récupérée de la Transylvanie a des mines de sel pouvant couvrir les besoins locaux (évalués à environ 250 mille q par an). En 1938, occupant 243 ouvriers, elles ont produit 448 mille q de sel, soit 34·3% de la production de sel de la Transylvanie entière (voyez le tableau 1). Ces mines sont capables d'exporter.

Dans la région transylvaine recouverte, les mines de métaux précieux ont la plus grande valeur. Sur nos territoires annexés à la Roumanie, la production de la région qu'elle nous a rendue représentait en 1934 30·2% pour l'or (1.138 kilos) et

85·8% pour l'argent (9.251 kilos); et elle y a, probablement, augmenté depuis: en 1937, dans la Transylvanie entière, la production d'or dépassait d'environ une fois et demie — et celle d'argent de plus de deux fois — la production de 1934.

Dans la région recouverte, la plupart des mines de métaux précieux sont dans le comitat de Szatmár, surtout aux environs de Nagybánya. La production des mines d'or récupérées dépassera fort nos importations d'or qui étaient, pendant les 3 dernières années, en moyenne de 117 kilos par an. Et cette région produit tant d'argent que sous ce rapport nos importations (ces dernières années, en moyenne 57.676 kilos par an) vont diminuer considérablement.

En d'autres minerais, cette région est plutôt pauvre. Pour le fer, elle n'a qu'une mine, dans le comitat d'Udvarhely, qui d'après les chiffres roumaines fournissait en 1934 à peine 4% (environ 33 mille q) de la production de fer de la Transylvanie entière. Cette quantité-là représente à peine 5% de ce que produisait en fer en 1934 la Hongrie de Trianon. — Ajoutons que la région recouverte a, dans le comitat de Szatmár, une petite mine de cuivre, où l'on extrayait par an environ 1.000 q de minerai de cuivre (tableau 2).

Nous avons récupéré encore une petite fonderie de fer (les grandes, situées dans la Transylvanie méridionale, sont restées sous la domination de la

Roumanie) et 7 fonderies où l'on traite des minerais d'or, d'argent, de cuivre et de plomb.

Les grosses mines de charbon transylvaines sont également dans la région méridionale laissée à la Roumanie. Celles que nous venons de récupérer ont produit en 1937 seulement 1·6 million de q de charbon, soit 9·1% de la production transylvaine entière, ne fournissant que 7·9% de la valeur calorique donnée par cette dernière. Les mines de charbon récupérées, qui sont dans les comitats de Szilágy et de Kolozs (tableau 3), fournissent moins de 2% de la production charbonnière de la Hongrie de 1937; l'approvisionnement en charbon de la région recouverte doit donc être assuré en partie par le reste de la Hongrie.

Les zones transylvaines riches en hydrocarbure — celle de Kissármás, abondant en gaz naturel, etc. — sont restées sous la domination de la Roumanie. Nous avons récupéré 6 petits puits de gaz naturel. De ceux-ci, en 1934 un était seulement en exploitation, fournissant 1·2 million de m³ de gaz; dans la même année, les puits de gaz de la Transylvanie entière ont donné près de 200 millions de m³ de gaz naturel. — Dans le comitat de Máramaros, il y a, selon les statistiques roumaines, un puits de pétrole, qui n'était plus en fonctionnement depuis 1927.

Pour les forces hydrauliques, les montagnes de la région recouverte offrent un tableau bien plus favorable. Les statistiques roumaines ne donnent des renseignements que pour 1928 sur la question de savoir comment les eaux étaient utilisées pour produire de l'énergie électrique (tableau 4). On peut supposer que, depuis, il y ait eu là-bas, à cet égard, de forts progrès.

*

A sok rosszindulattal párosult tudatlansággal megszerkesztett trianoni békeszerződés intézkedéseit helyesbíteni hivatott mostani döntőbírói ítélet talán legtöbbször oldott fel abból a diszharmóniából, mely a történelmi Magyarország természetalkotta csodálatos gazdasági és földrajzi egységének szétszaggatásából származott. A most visszatért Kárpátok koszorúja, a Kárpátaljjával már korábban visszacsatolt hegyláncokkal együtt nagyrészt megszünteti az ország gazdasági és energiagazdálkodási szempontból egyaránt kedvezőtlen, katonai szempontból pedig veszélyes eddigi földrajzi fekvését: a medencefenék helyzetét. Az Uzsoktól Zágonyig vonuló most már mintegy 700 km hosszúságú magas hegyláncok alkotta természetes történelmi határ tehát Magyarországot — legalább részben — ismét medence-állammá avatja. A határ-

hegyek magukkal hozzák méhükbe rejtve ásványi kincseiket, gerincükön s lejtőiken dús erdőségeiket, gyarapítva az ország gazdasági erőforrásait és visszatérésük sokat javít egyszersmind az ország hajdani páratlan vízrajzi egységének szétdarabolása következtében előállt tarthatatlan, természetellenes állapotot is. Erdély volt a történelmi Magyarországnak természeti kincsekben leggazdagabb területe s ha a most visszacsatolt része ásványi kincsekben nem is éppen a legdúsabb, a hazatért magyar hegyek azért nem jöttek üres tarisznyával.

A visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi terület sokféle bányakincse közül a figyelem talán elsősorban a sóra terelődik, mint olyan ásványra, amelyben Erdély köztudomás szerint különösen gazdag. A trianoni országnak sótermelésre több mint két évtizeden át nem volt meg a lehetősége s a sókiaknázás csupán Kárpátalja visszatérése — tehát alig másfél év — óta sorozható ismét a magyar bányaművelési ágak közé. A só nélkülözhetetlenségét — akár mint az emberi és állati táplálkozás egyik fontos kellékét, akár mint az ipar (bőr, élelmezési, vegyészeti stb. iparágak) igen jelentős anyagát — felesleges külön hangsúlyozni. Annál kevésbé volt tehát elkerülhető a trianoni Magyarországnak az a teher-tétele, amely abból származott, hogy az egész sószükségletét több mint két évtizeden át behozatal útján volt kénytelen fedezni. Az ország sóbehozatala az 1929-től 1938-ig terjedő tíz év átlagában számítva évenként mintegy 860 ezer métermázsá volt 3·2 millió pengő értékben. Magyarország az 1939. évben már sótermelő állam volt, mégis sóbehozatala az 1938. évi 893 ezer métermázsával szemben csupán 277 ezer métermázsával kisebbedett. Ennek részben az a magyarázata, hogy a só behozatalára vonatkozólag fennálló külkereskedelmi szerződést nem lehetett azonnal felbontani, részben pedig az a körülmény, hogy az aknaszlatinai sóbánya az 1939. évnek csak március havában csatoltatott vissza az anyaországhoz, tehát ebben az esztendőben legfeljebb $\frac{3}{4}$ évi hazai sótermeléssel lehetett számolni és végül azok a szállítási nehézségek is, amelyekkel az aknaszlatinai sóbányának kezdetben még meg kellett küzdenie. Az 1940-es esztendőben zavartalan termelési és szállítási viszonyok mellett a sóbehozatal már teljesen összezsugorodott (az első félévben mindössze 13·3 ezer q volt), sőt a külkereskedelmi adatok az

1940. év első hat hónapja alatt már 124·1 ezer métermázsá sókivitelről is számot adnak. Mindez arra mutat, hogy az aknaszlatinai sóbánya már egymagában is fedezni tudja az ország sószükségletét, úgy hogy a visszacsatolt erdélyi területen lévő sóbányák termelésének az a része, amely a szóbanforgó terület sószükségletének kielégítésén felül megmarad, kivitelre szolgálhat. A sóra vonatkozó fentiekben közölt külkereskedelmi adatok alapján az egy főre számítható évi sószükséglet nagy megközelítéssel 10 kg-ra tehető s így az erdélyi terület évi sószükséglete mintegy 250 ezer métermázsára becsülhető. A román statisztikai adatok ennél lényegesen nagyobb sótermelésről számolnak be (1. számú táblázat), úgy hogy sókivittel — még növekvő sószükséglet esetén is — valóban számolni lehet. A visszacsatolt területen lévő sóbányák termelése egész Erdély sóbányászati termelésének az 1938. évben 34·3%-át tették. A legnagyobb erdélyi sóbánya — a marosújvári, mely egymaga majdnem kétszer annyi sót termelt, mint a hazatért három sóbánya együttvéve — sajnos, továbbra is a románok kezében maradt. Az ismét magyarrá vált három sóbánya közül a désaknai és az aknasugatagi lényegesen többet termel, mint a parajdi. Tájékoztatásul egyébként megjegyezhető még, hogy a három sóbánya az 1938. évben összesen 243 munkást foglalkoztatott s 448 ezer méter-

mázsá sót termelt. Végeredményben tehát Magyarország sógazdálkodásában a kárpátaljai majd az erdélyi sóbányák visszatérése azt a változást eredményezi, hogy a só külkereskedelmi forgalmából származó eddigi passzívum aktívummá válik.

A legnagyobb érdeklődés talán a visszatérő *arany- és ezüstércbányák* felé fordul. A Magyarbirodalomban Erdély és a most visszacsatolt keleti terület bányái szolgáltatták az ország nemesfémtermelésének — főleg aranytermelésének — a legnagyobb hányadát. A jelenleg Szlovákia területén lévő felvidéki bányákból a nemesfémtermelésnek lényegesen kisebb része származott, a trianoni Magyarország területéről pedig jóformán semmi. A világháború előtti, illetőleg alatti egy-egy esztendőből részleteiben is rendelkezésre álló magyar bányászati statisztikai adatok szerint (2. számú táblázat) az egész erdélyi és a most visszacsatolt keleti területen lévő bányák Nagy-Magyarország egész aranytermelésének általában több mint 90%-át, ezüsttermelésének pedig mintegy 60%-át eredményezték. A román megszállás alatt volt egész magyar terület nemesfémtermeléséből pedig a most visszacsatolt területre a háború előtt az aranytermelésnek több mint a negyedrésze, az ezüsttermelésnek pedig több mint a háromnegyedrésze esett. A román statisztikából területi részletezéssel is rendelkezésre álló 1934. évi adatok a nemesfémter-

1. Erdély sótermelése bányánként a világháború előtti és utáni években.
Production de sel en Transylvanie; par mines, avant et après la guerre mondiale.

A s ó b á n y a — M i n e s d e s e l						Sótermelés az összes erdélyi sótermelés %-ában az <i>Production de sel par rapport à celle de la Transylvanie entière, %</i>		
telephelye <i>dans</i>		sótermelése ezer métermázsában az <i>production de sel en milliers de q</i>						
község <i>les communes indiquées ci-dessous</i>	vármegye <i>les comitats indiqués ci-dessous</i>	<i>dans les années ci-dessous</i>				<i>dans les années ci-dessous</i>		
		1906-1910	1920-1924	1925-1929	1930-1934	1937	1938	
		évek átlagában — <i>en moyenne</i>				évben		
Parajd	Udvarhely	169	98	123	48	56	39	3·0
Désakna	Szolnok-Doboka	369	317	381	189	233	220	16·8
Aknasugatag és Rónaszék }	Máramaros	462	282	161	121	178	189	14·5
Visszacsatolt terület összesen — Ensemble des territoires rattachés		1.000	697	665	358	467	418	34·3
Torda	Torda-Aranyos	22	48	56	17	—	—	—
Marosújvár	Alsó-Fehér	643	613	733	699	837	859	65·7
Vizakna	"	25	45	19	4	—	—	—
Vissza nem csatolt terület összesen — Ensemble des territoires non rattachés		690	706	808	720	837	859	65·7
Erdély mindössze — Transylvanie entière		1.690	1.403	1.473	1.078	1.304	1.307	100·0

2. Magyarország nemesfémtermelése az 1913., 1917. és az 1934. években.

Production de minerais de métaux précieux en Hongrie en 1913, 1917 et 1934.

Vármegye, országrész Comitats et régions	A kitermelt nemesfém-tartalmú érc összes — <i>Minerais de métaux précieux extraits</i>														
	1913-ban — <i>en 1913</i>					1917-ben — <i>en 1917</i>					1934-ben — <i>en 1934</i>				
	mennyisége 1000 q — <i>en milliers de q</i>	arany-teneur en or		ezüst-teneur en argent		mennyisége 1000 q — <i>en milliers de q</i>	arany-teneur en or		ezüst-teneur en argent		mennyisége 1000 q — <i>en milliers de q</i>	arany-teneur en or		ezüst-teneur en argent	
		kg — kilós	tartalma		kg — kilós		tartalma		kg — kilós	tartalma		kg — kilós	tartalma		
	az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %		az összes termelés %ában par rapp. à la production totale, %
Máramaros	1) 1.499	1) 777	1) 26.6	1) 4.309	1) 49.6	1) 514	1) 172	1) 17.4	1) 1.475	1) 42.5	1) 1.481	1) 849	1) 22.5	1) 7.888	1) 73.2
Szatmár	151	80	2.7	141	1.6	119	33	3.3	109	3.2	368	286	7.6	1.356	12.6
Visszacsatolt terület összesen <i>Territoires rendus par la Roumanie</i>	1.650	857	29.3	4.450	51.2	633	205	20.7	1.584	45.7	1.864	1.138	30.2	9.251	85.8
alatt maradt terület <i>Territoires restés sous la domination de</i>	2.392	1.924	65.9	1.3.2	15.7	816	720	72.9	422	12.1	2.501	2.632	69.8	1.530	14.2
Román fennhatóság alatt volt egész magyar terület össz. <i>Ensemble des territoires hongrois annexés après la dernière guerre à</i>	4.042	2.781	95.2	5.822	66.9	1.449	925	93.6	2.006	57.8	4.365	3.770	100.0	10.781	100.0
Triani Magyarországi területe <i>Territoire hongrois dit de Trianon</i>		5	0.0	—	—		1	0.0	—	—	275	64		376	
Nagy-Magyarország többi területe — <i>Autres parties de l'ancienne Hongrie</i>	507	138	4.8	2.874	33.1	328	62	6.4	1.463	42.2					
Nagy-Magyarország egész területe összesen <i>Ancienne Hongrie</i>	4.549	2.924	100.0	8.696	100.0	1.777	988	100.0	3.469	100.0					

1) Az adatok bentfoglaltatnak Szatmár vm. megfelelő adataiban. — *Les chiffres sont compris dans ceux du comitat de Szatmár.*

melésnek e területi megoszlásáról a fentivel nagyjában megegyező képet nyújtanak. Szerintük ugyanis az eddig Romániához tartozott egész terület 1934. évi aranytermelésének 30.2%-a, ezüsttermelésének pedig 85.8%-a származott a visszatért terület bányáiból. Megjegyzendő azonban, hogy az itt, valamint a továbbiak során is közölt román statisztikai adatok értékelésénél kellő fenntartással kell eljárni, mert a különböző kiadványokban megjelent adatok sok esetben hiányosak, azokat tehát becsléssel kellett kiegészíteni, az ugyanarra az objektumra vonatkozó adatok pedig gyakran egymással nem egyezők, sőt olykor ellentmondóak is. Annyi azonban minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a visszatért terület arany- és ezüsttermelése sokszorososan felülmúlja a triani országnemesfémtermelését. A termelés zömét egyébként aranyban és ezüstben egyaránt a szatmármegyei és pedig elsősorban a Nagybánya környékén lévő bányák szolgáltatják. E bányák nemesfémtermelésének jelenlegi viszonyai a

statisztikákból nem ismeretesek, de valószínű, hogy azok az 1934. évi állapotokkal szemben lényegesen javultak (egyes adatok szerint a mult esztendőben maga a volt kincstári bányászat mintegy 1.300 kg aranyat és 20 ezer kg ezüstöt termelt). Ez annál is inkább feltételezhető, mert az egész román nemesfémtermelésre vonatkozó adatok hasonlóképpen fejlődésről adnak számot. Statisztikai évkönyveik szerint ugyanis a román megszállás alatt volt egész magyar terület aranytermelése 1937-ben már 5.465 kilogrammra, tehát az 1934. évi termelésnek mintegy másfélszeresére, az ezüsttermelés pedig 25.645 kilogrammra, vagyis több mint kétszeresére emelkedett. Időközben a magyar nemesfémtermelés, — mely tudvalevőleg a recski ércbányából származik — az említett bányamű műszaki berendezésének korszerűsítése következtében szintén emelkedett. A jelenlegi aranytermelés ugyanis mintegy háromszorosa (kb. 180 kg), az ezüsttermelés pedig majdnem ötszöröse (kb. 1.800 kg) az 1934. évinek.

Szem előtt tartva az elmondottakat és figyelembevételre trianoni Magyarország eddigi nemesfémbehozatalára vonatkozó adatokat is — melyek a legutóbbi három esztendővéve alapul, átlag évi 117 kg arany- és 57.676 kg ezüstimportról számolnak be, — jogosan remélhető, hogy az erdélyi területekkel is megnagyobbodott Magyarország elkövetkezendő aranytermelése meg fogja haladni az ország ipari aranyszükségletét, ezüstben pedig számbavehető módon fogja csökkenteni a behozatalból származó teher-tételt.

A nemesfémeket tartalmazó fentiekben tárgyalt ércekből aranyon és ezüstön kívül természetesen más fémek is kohósíthatók voltak, így elsősorban réz, ólom és cink s jelentős volt az említett érceknek a kéntartalma is. Minthogy azonban a rendelkezésre állt román statisztikák a szóbanforgó ércek egyéb fémtartalmának feltüntetésénél nagyon hiányosak, a számszerű adatok közlésének mellőzése ehelyütt célszerűbbnek látszott. A visszatért erdélyi és keletmagyarországi terület *egyéb érckincsekben* sajnos, elég szegénynek mondható. Erdélynek azok a vidékei ugyanis (Hunyad, Krassó-Szörény és Bihar bérci), amelyek a különböző fémeket tartalmazó kőzetekben a legdúsabbak a román kitermelés szolgálatában maradtak.

A legfájóbb talán a *vasércről* való lemondás. Még a világháború előtti időkből származó magyar becslés szerint¹⁾ a Magyarbirodalom összes feltárt és reménybeli vasérckészletének majdnem 40%-a Erdély területén található. Ennek az összes látható és várható erdélyi vasérckészletnek a most visszacsatolt területre csupán mintegy 14% esik. Még kedvezőtlenebb képet nyújt-e téren a román statisztika, mely szerint a most ismét magyarrá vált területen lévő egyetlen működő vasércbánya az 1934. évi egész erdélyi vasérctermelésnek mindössze alig 4%-át nyújtotta. A visszatért vasércbánya Udvarhely vármegyében Lövétén van s csekély termelésével aligha fogja fedezni tudni Magyarországnak a megnagyobbodása folytán bekövetkező vasércszükséglet-növekedését sem. A szóbanlévő bánya termelése az 1934. évben ugyanis csupán 33 ezer métermázsa 30%-os ferrum tartalmú vasérc volt s ez a mennyiség a trianoni Magyarország ugyanezen évi vasérctermelésének csak

mintegy 5%-át teszi annak ellenére, hogy Magyarország vasérctermelése ebben az esztendőben a mélypontnál alig állt magasabban. A visszatért területre eső mangánérctermelésről az említett román statisztika nem tesz említést, de kétségtelen, hogy a szolnokdobokai hegyek tartalmazzak mangánércet is, melyet azonban a románok, valószínűleg gyengébb minősége miatt nem bányásztak. A románok kezén maradt erdélyi mangánércbányák 1937. évi termelése megközelítette a 200 ezer métermázst. Piritbányászatra Máramaros megyében Borsán és Beszterce-Naszód vármegyében Óradnán nyílik lehetőség. Az itt kitermelhető érc kéntartalmát a román statisztika 41%-osra teszi. Az 1934. évi román statisztikák végül számot adnak még egy — czentül újra Magyarországhoz tartozó — kisebb rézbányáról is Szatmár megyében Miszbánya néven, ezer métermázsanál nem sokkal nagyobb termeléssel és ezen kívül Csík megyében Balánbányán is van egy üzemen kívüli rézbánya. Bihar vármegyében visszatérték azok a területek (Élesd, Rév, Barátka), ahol Magyarország a háború előtt jelentős mennyiségben bauxitot bányászott. Nem tértek azonban vissza a biharmegyei bizmutbányák, valamint az alsófehérmegyei higanyércelőfordulások.

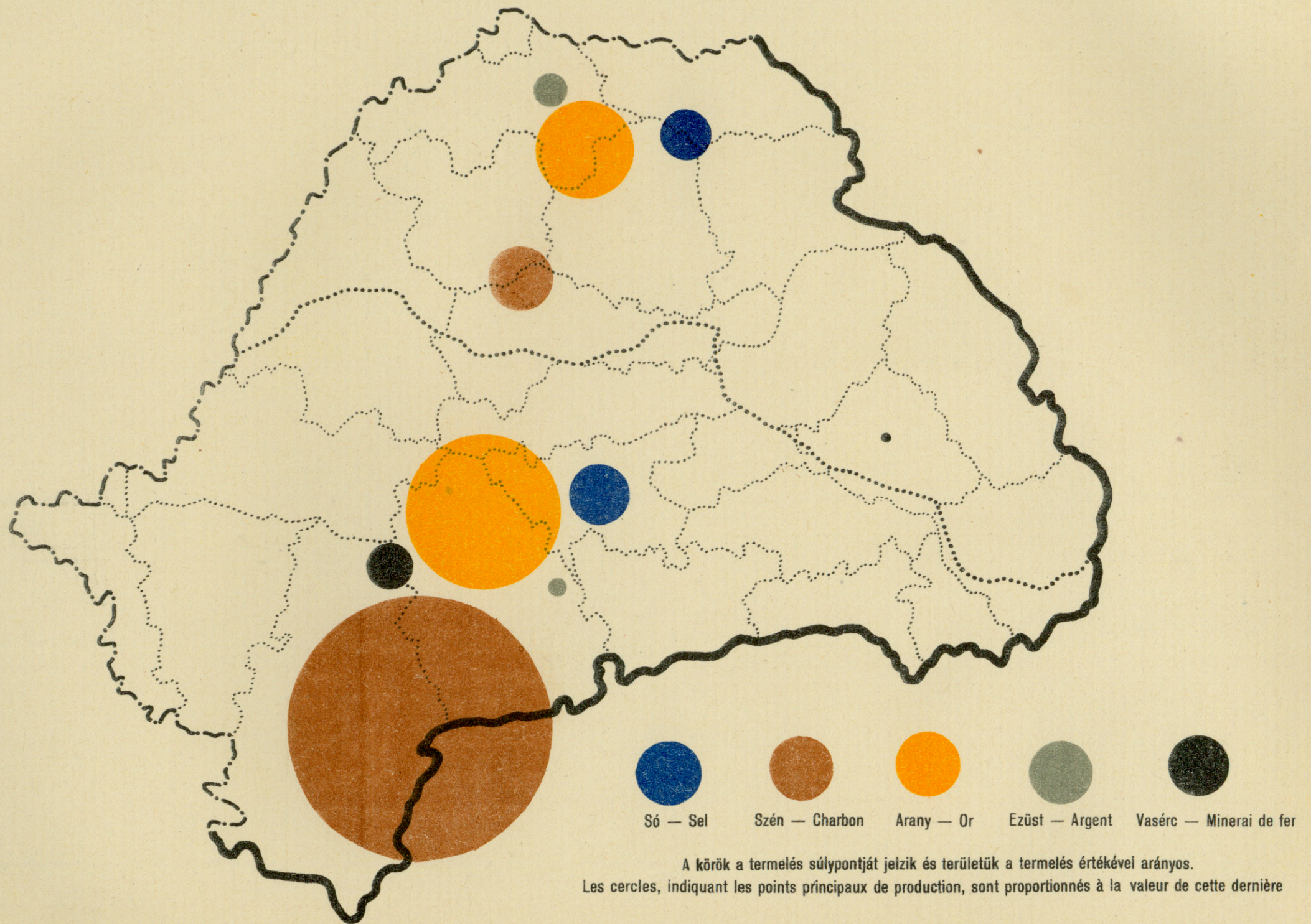
A *kohászat* terén Magyarország gazdagodott Udvarhely megyében Szentegyhászfalun egy vaskohóval, mely feltételezhetőleg elsősorban az ugyanebben a vármegyében lévő vasércbánya termelését kohósítja. E vaskohó 1934. évi nyersvastermelése a román statisztikák szerint mintegy 15 ezer métermázsa volt. Azok a hatalmas vaskohók azonban, amelyek a délvidéki vasércbányák termelését hivatottak feldolgozni, továbbra is a román nehézipar számára gyártják a nyersvasat. Egyébként az egész román nyersvastermelést (1937-ben mintegy 1.3 millió q nyersvasat) az erdélyi kohók teljesítették. A fentebb említett vaskohón kívül az anyaországhoz visszatért területen az 1934. évi román statisztika szerint még 7 fémkohó is van. Ezek közül 4 kohó arany, ezüst és réz kohósításával foglalkozik, 3 pedig ólom előállítását végzi.

Szénbányászat tekintetében hasonlóak a viszonyok a vasércbányászatnál tapasztaltakkal. Erdély szénben gazdag területei szintén délvidéken találhatóak. Ismét a már idézett háború előtti magyar becsléseket véve alapul megállapítható, hogy a Magyarbirodalom egész valószínű szénkészleteként

¹⁾ Papp Károly dr.: A Magyarbirodalom vasérc- és kőszénkészlete.

A FŐBB BÁNYATERMÉKEK TERMELÉSE A VISSZACSATOLT ÉS A ROMÁNIÁNAK MARADT TERÜLETEN 1934-BEN.

PRODUCTION DES PRINCIPAUX PRODUITS MINIERIS EN 1934 SUR LE TERRITOIRE RECOUVRÉ ET SUR CELUI RESTÉ A LA ROUMANIE

kiszámított 1.360 millió tonna szénmennyiségből mintegy 650 millió tonna, tehát megközelítően a fele az erdélyi hegyek mélyében fekszik s ennek a szénkincsnek csupán alig több, mint 10%-a — körülbelül 70 millió tonna — esik a most Magyarországhoz visszaítélt területre. A délvidéki szénmedencék vissza nem térése tehát nagy széntömegről való lemondást jelent, amit még súlyosbít az a körülmény, hogy ezek a távol maradó szénfajták voltak Erdélynek éppen a legjobb minőségű szenei, kalóriaértékük alapján a mennyiségük tehát a megállapítottnál valójában még nagyobbnak is tekintendő. A történelmi Magyarország területén az Alduna közelében Krassó-Szörény vármegyében volt a legrégebb: a termőkarbonkorból származó szénmedence. Ez a mocsári eredetű szénképződmény kiváló minőségű szenet tartalmaz, melynek fűtőértéke megközelíti a 8.000 kalóriát, kiválóan duzzadó s így kokszolásra is alkalmas. Ezenkívül ugyanezen a vidéken nagyobb mennyiségben található még a pécsvidéki-vel körülbelül egykorú kiváló minőségű feketeszen is. Az erdélyi terület háború utáni széntermelésére vonatkozólag a területi részletezéssel is rendelkezésre álló román statisztikai adatok nyújtanak tájékoztatást (3. számú táblázat). Ezek szerint a visszatért terület széntermelése az 1934. és 1937. években 1·3—1·6 millió métermázsa körül mozgott, ami az egész erdélyi terület széntermelésének csak 9·1%-át jelenti. Még kedvezőtlenebb kép adódik, ha e számítás a kiaknázott szenek fűtőértékének figyelembevétele alapján történik. Ily módon ugyanis a magyarrá vált területen lévő bányák széntermelésének kalóriaértéke csupán 7·9%-át teszi az összes erdélyi széntermelés fűtőértékének. Az ismét Magyarországhoz tartozó terület széntermelésére vonatkozólag kimutatott adatokat egybevetve a trianoni Magyarország széntermeléséről szóló adatokkal kitűnik, hogy a visszatért terület széntermelése az 1934. évben az anyaország széntermelésének még a 2%-át sem érte el. Az egy lakosra eső átlagos széntermelés (kb. 50 kg) csak töredéke a megfelelő magyarországi átlagnak (kb. 800 kg). A tárgyalt terület a saját szénszükségletét tehát önmaga fedezni nem tudja, ellátásáról részben az anyaországnak kell majd gondoskodnia. Nem tévesztendő azonban szem elől, hogy a hőtermelésre, illetőleg az energiafejlesztésre fordított erőforrások összetételében az erdélyi viszonyok nem

azonosíthatók a magyarországiakkal. Ott az erőforrások sorában lényegesen nagyobb szerepet játszott a nyersolaj (pakura) és földgáz, valamint a tűzifa és a vizierő. Az utóbbi két erőforrás ezentúl is tehermentesítheti némileg az anyaország széntermelését.

A mellékelt kartogramm az 1934. évi román statisztikai adatok alapulvételével tájékoztatást kíván nyújtani néhány főbb bányatermék termelésének az eddig román fennhatóság alatt állt egész erdélyi és keletmagyarországi terület visszacsatolt és vissza nem csatolt része közötti megoszlásáról. Minthogy a termelés mennyiségére vonatkozó adatok bányatermékenként nagyon szélső határok között mozognak, azoknak grafikus ábrázolása nehézségekbe ütköznék, ezért a termelés mennyiségi adatai a kartogramm céljaira — román áradatok hiányában 1934. évi magyar egységárak alapján — értékadatokra számítottak át. A termelés értékével arányos körök a mellékelt térképen lehetőleg ott helyeztettek el, ahol az általuk képviselt bányatermék termelése leginkább folyik. A közölt kartogrammból szembejött, hogy a fontosabb bányaművelési ágak közül a hazatért területen a nemesfémbányászat, a románok kezén maradt területen pedig a szénbányászat termelése képviseli a legnagyobb értéket.

Szénhidrogénekben Erdélynek vissza-csatolt területe — az erre vonatkozó jelenlegi ismeretek alapján — elég szegénynek mondható. A román statisztikák beszámolnak ugyan egy máramarosmegyei petróleum kútról, ez az Izaszacsalon lévő olajkút azonban 1927. óta nem működik s ismeretes még egy olajkút is, mely Háromszék megyében Sósmezőn van. Aszfaltleőhelyekről is történik említés, de közelebbi megbízható adatok ezekről ezidőig még nem állnak rendelkezésre. Biztatóbb kilátások kecsegtetnek azonban a földgáz-előfordulások terén. Az új országhatárnak a Kolozsvár és Marosvásárhely közötti befűződése a románoknak ítélte oda a kissármási gazdag földgázmezőket, de Maros-Torda vármegye visszatért területén 6 gázkút is ismeretes. E gázkutak közül az 1934. év folyamán csak egy volt üzemben s ennek évi termelése csupán 1·2 millió m³ 8.100 kalóriás földgáz volt, ami mintegy 14 ezer métermázsa 7.200 kalóriás porosz szénnel vehető egyenértékűnek. Ez a mennyiség elenyésző ugyan a román fennhatóság alatt maradt többi erdélyi gázkutaknak a közel

3. Széntermelés mennyisége és fűtőértéke az 1934 és 1937. években.

Quantité et valeur calorifique des charbons produits en 1934 et 1937.

A szénbányák — Mines de charbon		A széntermelés — Production de charbon					
telephelye, vármegye dans les comitats indiqués ci-dessous	bánya- terméke produits	mennyisége quantité		összes fűtőértéke valeur calorifique		mennyisége quantité	
		1000 q	az összes szén- termelés %-ában par rapp. à la production charbonnière totale, %	millió kalória millions de calories	az összes szén- termelés fűtőér- tékének %-ában par rapp. à celle de la pro- duction charbon- nière totale, %	1000 q	az összes szénterme- lés %-ában par rapp. à la produc- tion char- bonnière totale, %
Bihar	lignit lignite fibreux	42	0·3	12.600	0·2	14	0·1
Kolozs	barnaszén lignite terreux	837	6·0	451.980	5·3	964	5·5
Maros-Torda	lignit lignite fibreux	2	0·0	840	0·0	2	0·0
Szilágy	barn szén lignite terreux	394	2·8	204.880	2·4	618	3·5
Visszacsatolt terület össz. Ensemble des territoires rattachés		1.275	9·1	670.300	7·9	1.598	9·1
Brassó	kőszén houille	581	4·1	290.500	3·4	686	3·9
Hunyad	barnaszén lignite terreux	10.421	74·0	6.461.020	76·0	13.004	73·8
Krassó	kőszén houille	1.621	11·5	972.600	11·5	2.308	13·1
Szörény	barnaszén lignite terreux	189	1·3	103.950	1·2	20	0·1
Temes-Torontál	barnaszén lignite terreux	—	—	—	—	10	0·0
Vissza nem csatolt terület össz. — Ensemble des territoires non rattachés		12.812	90·9	7.828.070	92·1	16.028	90·9
A román fennhatóság alatt volt egész magyar terület összesen — En- semble des territoires hongrois annexés après la dernière guerre à la Roumanie		14.087	100·0	8.498.370	100·0	17.626	100·0

200 millió m³-es s az egész volt Románia közel 2 milliárd m³-es földgáztermeléséhez képest, de a most már hazai földgáztermelés növekedésére jogosan lehet számítani. Alig egy-két esztendeje csupán annak, hogy a magyar föld a mélyében rejtett kincseivel váratlanul megajándékozta ősi lakóit ott, ahol arra nem is számítottak, Erdély területe viszont szénhidrogénekben többet ígérő s így bizalommal remélhető, hogy az ismét magyarrá vált föld nem fog csalódást okozni.

A szénről és szénhidrogénekről mondtak alapján kitűnik tehát, hogy a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi terület energiagazdasága e két energiahordozóban feltétlenül passzív. A másik két legfonto-

sabb erőforrás: a tüzfifa és a víz közül a tüzfifa tekintetében a szóbanforgó terület a megnagyobbodott ország eddigi tüzfifa-hiányát előreláthatólag fedező felesleggel rendelkezik, vizierőben pedig nem szűkölködik. A visszatért magyar területet övező hegykoszorúban eredő források gyors esésű patakokká, majd folyóvá duzzadva ugyanis sok hasznosítható energiának útraindítói. E *vizienergiák* kihasználásának mértékéről pontos kép ezidőszertint még aligha alkotható. A villamos energiatermelésre fordított vizierő nagyságáról azonban a közhasználati célú villamosenergiatelepek termelését ismertető 1928. évi részletes román statisztikai adatok némi tájékoztatást nyújtanak (4. számú táblázat). Ezek alapján ugyanis

4. Villamos energiatermelésre szolgáló erőgépek és a termelt energi mennyiség az erőforrás neme szerint az 1928/29. évben.

Générateurs produisant de l'énergie électrique et quantité de l'énergie produite en 1928—29, suivant la source d'énergie.

Terület <i>Territoires</i>	Gőzgépek <i>Machines à vapeur</i>		Belsőégésű motorok <i>Moteurs à combustion interne</i>		Vízierőgépek <i>Générateurs utilisant des forces hydrauliques</i>		Összes erőgépek <i>Ensemble des générateurs</i>	
	teljesítőképessége ezer LE <i>puissance en milliers de CV</i>	által termelt vill. energiá-mennyiség millió Kwó <i>production d'énergie électrique en millions de kWh</i>	teljesítőképessége ezer LE <i>puissance en milliers de CV</i>	által termelt vill. energiá-mennyiség millió Kwó <i>production d'énergie électrique en millions de kWh</i>	teljesítőképessége ezer LE <i>puissance en milliers de CV</i>	által termelt vill. energiá-mennyiség millió Kwó <i>production d'énergie électrique en millions de kWh</i>	teljesítőképessége ezer LE <i>puissance en milliers de CV</i>	által termelt vill. energiá-mennyiség millió Kwó <i>production d'énergie électrique en millions de kWh</i>
Trianoni Magyarországon — <i>Hongrie de Trianon</i>	517·7	612·5	36·9	59·7	4·6	7·3	559·2	679·5
A Romániától visszacsatolt területen — <i>Territoires récupérés de la Roumanie</i>	18·1	19·6	4·2	3·7	9·3	12·3	31·6	35·6
A Romániától visszacsatolt területen — <i>Territoires non récupérés de la Roumanie</i>	12·4	17·8	18·6	21·3	14·7	18·3	45·7	57·4
S z á z a l é k b a n — %								
Trianoni Magyarországon — <i>Hongrie de Trianon</i>	92·6	90·1	6·6	8·8	0·8	1·1	100·0	100·0
A Romániától visszacsatolt területen — <i>Territoires récupérés de la Roumanie</i>	57·3	54·9	13·3	10·5	29·4	34·6	100·0	100·0
A Romániától visszacsatolt területen — <i>Territoires non récupérés de la Roumanie</i>	26·0	31·1	40·8	37·1	33·2	31·8	100·0	100·0

megállapítható, hogy a visszatért területen az 1928. esztendőben összesen 9·3 ezer lóerő teljesítőképességű vízierőgép állt a közhasznú villamos energiatermelés szolgálatában. E vízierőgépek teljesítőképessége 29·4% -át, az általuk termelt villamos energia mennyisége pedig 34·6% -át tette a visszacsatolt területen közhasználati célú villamosenergiatermelésre szolgáló összes erőgépek teljesítőképességének, illetőleg az általuk termelt összes villamos energiá-mennyiségnek. Ugyanezek az arányok a trianoni ország területére vonatkoztatva csupán 0·8, illetőleg 1·1% -osak voltak. (Megjegyzendő, hogy a gőz- és vízierőt egyaránt felhasználó erdélyi telepek erőgépeinek teljesítőképességére s az általuk termelt villamosenergia mennyiségére vonatkozó adatok erőforrás szerint különválasztva nem álltak minden esetben rendelkezésre, ezért e telepek gépi ereje és energiatermelése a fenti arányszámok kiszámításának lehetősége végett egyenlő arányban osztott fel a gőz, illetőleg vízierő rovatok között.) A trianoni Magyarországon és a most visszacsatolt erdélyi területen lévő

vízierőgépek szembeállításánál természetesen nem tévesztendő szem elől, hogy a visszatért terület adottságai a vízierőkihasználás lehetősége tekintetében lényegesen előnyösebbek, mint a trianoni országéi, úgyhogy az erdélyi területre adódó százalékszámok csak viszonylag magasak s azok valójában kedvezőnek aligha mondható eredményt jelentenek. A közölt adatok egyébként már elavult állapotokat ismertetnek, de a rendelkezésre álló újabb román statisztikai adatok sem számolnak be fejlődésről, sőt még kedvezőtlenebb képet tárnak fel. Újabb adatok szerint ugyanis a vízierő által közhasználati célra termelt villamosenergia mennyisége az 1938. évben még kisebb hányadát — csupán 24·2% -át — tette a szóbanlévő terület összes hasonló energiatermelésének. A tárgyalt terület villamosításának mértékéről tájékoztató adatok sem szószólói az erdélyi terület technikai fejlettségének. A közhasználati célra termelt villamosenergia mennyiségének az egy lakosra eső hányada az 1928. évben ugyanis csupán mintegy 15 kwó s 1938-ban is csak kb. 25 kwó volt, míg ugyanezek a hányadok

trianoni Magyarországon közel 80, illetőleg 117 kwó-t tettek. Egybevetve az elmondottakat, megállapítható tehát, hogy a hazatért keletmagyarországi és erdélyi területek energiagazdasági helyzete nem éppen a legkielégítőbb és nyilvánvaló, hogy sok olyan feladatot kell megoldani, amelyek a tárgyalt terület energiagazdaságában mutatkozó passzivitást csökkenteni lesznek hivatottak.

A rendelkezésre állt hézagos és nem is egészen megbízható, nagyrészt már elavult román statisztikai adatok alapján a visszatért terület bányászati és energiaviszonyai-

ról sajnos, csak tájékoztató képet lehetett nyújtani. Annyi azonban talán mégis kitűnik az elmondottakból, hogy az új magyar területen sok gazdasági lehetőség nyílik és feladat vár megoldásra, melyek kimunkálása és teljesítése a megnagyobbodott Magyarország jövő kötelességévé vált. Bízva az eljövendő komoly munkák maradéktalan elvégzésében, remélhető, hogy a magyarok gazdaságilag megerősödve ősi határuk hegycsúcsairól szilárdan tekinthetnek Kelet felé régi hivatásukhoz híven, mint a Nyugat megingathatatlan védőbástyái.

Szalay Zoltán

Ipar.

Industrie.

Résumé. Les statistiques roumaines, qui n'indiquent les données que par provinces et comitats, n'offrent guère une idée nette du développement industriel des territoires hongrois libérés de la domination roumaine. Tout ce qu'on voit, à cet égard, par les publications sur le recensement roumain de 1930, c'est que nos territoires annexés à la Roumanie avaient 41·9% des entreprises industrielles de la Roumanie. D'après l'Annuaire Statistique Roumain de 1937, qui n'indique que l'industrie manufacturière (à l'exception des carrières et des établissements produisant du courant électrique), nos territoires annexés à la Roumanie comprenaient 48·1% des entreprises de grande industrie de Roumanie, et cette proportion représentait 36·1% pour les capitaux engagés, 46·5% pour les ouvriers de fabrique et 38·5% pour la valeur des productions. Donc, selon les statistiques de la grande industrie, nos territoires annexés avaient, dans l'industrie manufacturière de Roumanie, une part dépassant celle qui ressort des chiffres relatifs à la répartition de l'industrie entière.

En Roumanie, selon l'Enciclopedia României, l'activité de la grande industrie a pris de l'élan en 1936—37; cela ressort de l'augmentation des capitaux engagés, des forces motrices, du personnel ouvrier et de la valeur de la production. Mais sur les territoires hongrois annexés, tout cela diminuait, sauf le nombre des ouvriers, et les salaires y baissaient aussi. On voit également, par les chiffres de 1938 de l'Indicatorul Industriei Românești publié par le ministère de l'Économie publique (le seul ouvrage de statistique industrielle indiquant les communes), que sur les territoires hongrois annexés, la situation de l'industrie empirait. Là-bas, il fonctionnait en 1938 1.860 entreprises industrielles employant des moteurs; elles avaient ensemble 134·4 mille ouvriers et une force motrice d'une capacité de 345·8 mille CV (en moyenne, 72 ouvriers et 186 CV par établissement). Mais sur les territoires hongrois libérés, il n'y avait alors que 651 entreprises industrielles, ayant 38·3 mille ouvriers et une force motrice d'une capacité de

61·1 mille CV (seulement 59 ouvriers et 94 CV par établissement). Ainsi, en recouvrant 45 ou 46% de la région hongroise annexée à la Roumanie, nous avons récupéré seulement 35·7% des établissements industriels qui s'y trouvent. Et cette proportion ne représente que 28·5% pour le nombre des ouvriers, 21·0% pour les capitaux engagés, 17·7% pour les forces motrices employées. On ne nous a rendu qu'une faible partie de ce qu'on nous a pris. Cela ressort aussi des chiffres montrant la répartition territoriale des industries. Car tandis que l'ensemble de nos territoires annexés à la Roumanie a, en moyenne, selon nos calculs, pour 100 km² 1·8 établissement industriel, 132 ouvriers et 339 CV, les territoires libérés n'en ont que respectivement 1·5, 87 et 139. Pour la Hongrie entière, les mêmes proportions sont 15, 367 et 456; et si, pour offrir une base plus propre à faire une comparaison, on la considère sans le grand Budapest, 9, 146 et 286.

Selon une évaluation, parmi les 780 exploitations industrielles des territoires récupérés, en y comprenant celles produisant de l'énergie électrique et les carrières, environ 210 ont un caractère manufacturier; et des 38·7 mille ouvriers industriels de ces 780 exploitations, environ 32 mille peuvent être considérés comme ouvriers de fabrique. Ces chiffres, rapportés à ceux de 1913, indiquent également, pour le temps du régime roumain, une régression industrielle: le nombre des fabriques en question a baissé de 79·5%; et le nombre de leurs ouvriers n'a grandi que de 19·7%, tandis que dans le même temps, sur le territoire de la Hongrie, il augmentait fort, s'élevant de 66·1%.

Parmi les 651 entreprises industrielles des territoires libérés, et notamment parmi les 11 catégories où elles ont été classées, c'est l'industrie de l'alimentation qui occupe, pour le nombre des établissements et l'importance des capitaux engagés, le premier rang. Pour le nombre des ouvriers et les chevaux vapeurs, c'est l'industrie du bois qui y vient en tête. Notre tableau 1 indique, par 8 catégories d'industrie, les chiffres de détail disponibles.

Sur les territoires hongrois annexés à la Rou-

trianoni Magyarországon közel 80, illetőleg 117 kwó-t tettek. Egybevetve az elmondottakat, megállapítható tehát, hogy a hazatért keletmagyarországi és erdélyi területek energiagazdasági helyzete nem éppen a legkielégítőbb és nyilvánvaló, hogy sok olyan feladatot kell megoldani, amelyek a tárgyalt terület energiagazdaságában mutatkozó passzivitást csökkenteni lesznek hivatottak.

A rendelkezésre állt hézagos és nem is egészen megbízható, nagyrészt már elavult román statisztikai adatok alapján a visszatért terület bányászati és energiaviszonyai-

ról sajnos, csak tájékoztató képet lehetett nyújtani. Annyi azonban talán mégis kitűnik az elmondottakból, hogy az új magyar területen sok gazdasági lehetőség nyílik és feladat vár megoldásra, melyek kimunkálása és teljesítése a megnagyobbodott Magyarország jövő kötelességévé vált. Bízva az eljövendő komoly munkák maradéktalan elvégzésében, remélhető, hogy a magyarok gazdaságilag megerősödve ősi határuk hegycsúcsairól szilárdan tekinthetnek Kelet felé régi hivatásukhoz híven, mint a Nyugat megingathatatlan védőbástyái.

Szalay Zoltán

Ipar.

Industrie.

Résumé. Les statistiques roumaines, qui n'indiquent les données que par provinces et comitats, n'offrent guère une idée nette du développement industriel des territoires hongrois libérés de la domination roumaine. Tout ce qu'on voit, à cet égard, par les publications sur le recensement roumain de 1930, c'est que nos territoires annexés à la Roumanie avaient 41·9% des entreprises industrielles de la Roumanie. D'après l'Annuaire Statistique Roumain de 1937, qui n'indique que l'industrie manufacturière (à l'exception des carrières et des établissements produisant du courant électrique), nos territoires annexés à la Roumanie comprenaient 48·1% des entreprises de grande industrie de Roumanie, et cette proportion représentait 36·1% pour les capitaux engagés, 46·5% pour les ouvriers de fabrique et 38·5% pour la valeur des productions. Donc, selon les statistiques de la grande industrie, nos territoires annexés avaient, dans l'industrie manufacturière de Roumanie, une part dépassant celle qui ressort des chiffres relatifs à la répartition de l'industrie entière.

En Roumanie, selon l'Enciclopedia Romaniei, l'activité de la grande industrie a pris de l'élan en 1936—37; cela ressort de l'augmentation des capitaux engagés, des forces motrices, du personnel ouvrier et de la valeur de la production. Mais sur les territoires hongrois annexés, tout cela diminuait, sauf le nombre des ouvriers, et les salaires y baissaient aussi. On voit également, par les chiffres de 1938 de l'Indicatorul Industriei Romanești publié par le ministère de l'Économie publique (le seul ouvrage de statistique industrielle indiquant les communes), que sur les territoires hongrois annexés, la situation de l'industrie empirait. Là-bas, il fonctionnait en 1938 1.860 entreprises industrielles employant des moteurs; elles avaient ensemble 134·4 mille ouvriers et une force motrice d'une capacité de 345·8 mille CV (en moyenne, 72 ouvriers et 186 CV par établissement). Mais sur les territoires hongrois libérés, il n'y avait alors que 651 entreprises industrielles, ayant 38·3 mille ouvriers et une force motrice d'une capacité de

61·1 mille CV (seulement 59 ouvriers et 94 CV par établissement). Ainsi, en recouvrant 45 ou 46% de la région hongroise annexée à la Roumanie, nous avons récupéré seulement 35·7% des établissements industriels qui s'y trouvent. Et cette proportion ne représente que 28·5% pour le nombre des ouvriers, 21·0% pour les capitaux engagés, 17·7% pour les forces motrices employées. On ne nous a rendu qu'une faible partie de ce qu'on nous a pris. Cela ressort aussi des chiffres montrant la répartition territoriale des industries. Car tandis que l'ensemble de nos territoires annexés à la Roumanie a, en moyenne, selon nos calculs, pour 100 km² 1·8 établissement industriel, 132 ouvriers et 339 CV, les territoires libérés n'en ont que respectivement 1·5, 87 et 139. Pour la Hongrie entière, les mêmes proportions sont 15, 367 et 456; et si, pour offrir une base plus propre à faire une comparaison, on la considère sans le grand Budapest, 9, 146 et 286.

Selon une évaluation, parmi les 780 exploitations industrielles des territoires récupérés, en y comprenant celles produisant de l'énergie électrique et les carrières, environ 210 ont un caractère manufacturier; et des 38·7 mille ouvriers industriels de ces 780 exploitations, environ 32 mille peuvent être considérés comme ouvriers de fabrique. Ces chiffres, rapportés à ceux de 1913, indiquent également, pour le temps du régime roumain, une régression industrielle: le nombre des fabriques en question a baissé de 79·5%; et le nombre de leurs ouvriers n'a grandi que de 19·7%, tandis que dans le même temps, sur le territoire de la Hongrie, il augmentait fort, s'élevant de 66·1%.

Parmi les 651 entreprises industrielles des territoires libérés, et notamment parmi les 11 catégories où elles ont été classées, c'est l'industrie de l'alimentation qui occupe, pour le nombre des établissements et l'importance des capitaux engagés, le premier rang. Pour le nombre des ouvriers et les chevaux vapeurs, c'est l'industrie du bois qui y vient en tête. Notre tableau 1 indique, par 8 catégories d'industrie, les chiffres de détail disponibles.

Sur les territoires hongrois annexés à la Rou-

manie, l'industrie du fer, ayant 39 établissements, prenait part pour 61·8% à la production de fer de la Roumanie entière. Mais les territoires récupérés n'ont pour cette industrie que des établissements plutôt petits, sauf la fonderie d'Alsófernezely, déjà considérable avant la guerre mondiale. — Des 421 exploitations d'industrie du bois annexées à la Roumanie, nous avons récupéré 199, ainsi que les deux tiers des ouvriers et des CV des machines motrices. C'est dans le comitat de Csík que se trouvent la plupart des entreprises d'industrie du bois. Là, elles sont en général petites; les grandes entreprises sont dans les comitats de Maros-Torda et de Háromszék. 85% des entreprises d'industrie du bois sont des scieries.

Des capitaux engagés dans les entreprises industrielles, un tiers revient à l'industrie de l'alimentation (surtout à la meunerie et aux industries du sucre et de la bière). Environ la moitié en revient aux entreprises industrielles des territoires recouverts. Là, il y a 212 établissements d'industrie de l'alimentation, dont 60 dans les 4 plus grandes villes. Ajoutons que nous avons récupéré, avec ces territoires, 2 grandes manufactures de tabac, celles de Kolozsvár et de Sepsiszentgyörgy. — Les établissements d'industrie textile et chimique de la région hongroise annexée à la Roumanie fournissaient un tiers, respectivement la moitié de la production d'articles textiles et chimiques de ce pays. Les territoires recouverts n'ont qu'une très petite partie de ces établissements; il en est de même des entreprises de matériaux de construction et des verreries, mais la capacité de production en est importante. — Des établissements d'industrie du cuir de ladite région, 21 se trouvent sur les territoires libérés; quelques-uns en ont une grande capacité de production; le plus grand est la fabrique de cuir de Kolozsvár. — Des fabriques de papier et de l'industrie polygraphique, nous ne pouvons pas rendre compte séparément, car les statistiques roumaines les indiquent ensemble. Dans la région hongroise annexée par la Roumanie, il fonctionnait en 1938 79 entreprises de cette sorte, dont 33 sur les territoires que nous venons de libérer, où la plus grande est la papeterie de Nagyvárad.

Notre tableau 2 indique la répartition territoriale des entreprises industrielles des territoires recouverts. Là, pour la production de l'énergie électrique (indiquée par les statistiques roumaines séparément des autres industries), il y a 27 établissements qui, utilisant comme source d'énergie des forces hydrauliques, de la vapeur ou des moteurs à combustion interne, ont ensemble une capacité de 31·7 mille CV. En 1938, ils ont produit 35·6 millions de kWh de courant électrique, fourni en majeure partie par les établissements de Kolozsvár et de Nagyvárad.

*

A román uralom alól felszabadult terület ipari fejlettségéről a rendelkezésre álló adatok alapján képet adni vajmi nehéz.

Az 1930. évi román népszámlálás, mely az összes iparvállalatok főbb adatait megállapította, — tehát nemcsak a gyári jellegű ipartelep fenntartó, hanem a kisebb iparvállalatokat is — a közzétett adatok területi részletezésével nem teszi lehetővé a visszaesetolt területrészt iparára vonatkozó adatok különválasztását. Az ipari és kereskedelmi vállalatokról megjelent népszámlálási kiadvány összefoglaló részének tartományok szerint részletezett adataiból ennél fogva csak annyit lehet megállapítani, hogy az elszakított magyar területre jelentékeny rész (41·9%) esett a romániai iparvállalatokból, amelyek által üzemben tartott ipartelepek termelőképeség szempontjából is — már amennyire arra a közölt néhány adatból következtetni lehet — számottevő részét tették Románia iparának.

A másik adatforrás, a román statisztikai évkönyv csak a gyáripari vállalatokról közöl néhány táblázatot, melyek területi részletezése szintén csak tartományok szerint különíti el az adatokat. Ezekből kitűnik, hogy az elszakított magyar területen — figyelmen kívül hagyva a villamos-áramfejlesztő telepeket, amelyeket a román iparstatisztika külön tárgyal — 1937-ben 1.691 gyáripari vállalat működött, 16·7 milliárd leu befektetett tőkével. A gyárak által használt motorikus erő 300·8 ezer lóerőt képviselt s az iparvállalatok alkalmazottjainak száma 129·6 ezer főből állt, míg a gyáripari termelés értéke megközelítette a 25 milliárd leut. Románia összes gyáripari vállalatainak számából 48·1%, a vállalatokba fektetett tőkéből pedig 36·1% jutott az egész megszállt magyar területre. A gyári munkáslétszám ugyanezen arányszáma 47·5%-ot, a motorikus erőé 41·6%-ot tett, míg a termelési értékből 38·5% esett a Romániához csatolt egész magyar területen üzemben volt gyárakra. A gyáripari statisztika adatai szerint tehát az elcsatolt magyar terület gyáripara még jelentősebb részét tette az ország gyáriparának, mint ahogy az egész ipar megoszlását feltűntető adatokból megállapítható.

Bővebben ad számot a román gyáripar helyzetéről az Enciclopedia Romanie, amely azonban területi csoportosításban szintén csak tartományok, vármegyék és egyes nagyobb városok szerint részletezi az adatokat s így a visszakerült terület gyáriparáról ezekből az adatokból sem lehet tájékozódást szerezni. Az ott közölt visszatekintő

adatokból azonban kitűnik, hogy a román gyárpar az 1936—1937. években jelentősen fejlődött és fokozott mértékben volt foglalkoztatva. A gyáripari vállalatokba fektetett tőke ugyanis 1937-ben 42·5 milliárd leurol 46·3 milliárdra, a motorikus erő 579·5 ezer lóerőről 722·6 ezer lóerőre s a munkáslétszám 231·3 ezerről 246·0 ezer főre emelkedett, a termelési érték pedig 51·3 milliárd leurol 64·6 milliárdra nőtt az előző évvel szemben. Viszont ugyanakkor az elcsatolt magyar terület részesedési aránya számottevően csökkent, mégpedig a befektetett tőkénél 39·0 %-ról 36·1 %-ra, a motorikus erőnél 49·5 %-ról 41·6 %-ra, a termelési értéknél pedig 41·2 %-ról, 38·5 %-ra. Egyedül a gyári munkáslétszám arányszáma emelkedett 1937-ben 46·4 %-ról 47·5 %-ra, a kifizetett munkabérek aránya azonban ugyanakkor 45·3 %-ról 44·5 %-ra csökkent, tehát azonfelül, hogy az elcsatolt magyar terület gyárpar az általános ipari fejlődés szempontjából hátrányba került a többi tartományokéval szemben, a magyar munkásság helyzete is rosszabbodott.

Községenként részletezett adatokat, amelyek a visszakerült terület iparának a román uralom alatti helyzetéről legalább némi tájékoztatást nyújthatnak, a román nemzetgazdasági minisztérium ipari címtárszerű kiadványa, az Indicatorul Industrii Romanesti tartalmaz. Az 1938. évben megjelent kiadvány a motorikus erőt használó iparvállalatokról közöl néhány adatot, feltüntetve azok cégét, alkalmazott munkásainak számát s az üzemekben használt motorikus erő nagyságát, egyben megjelölve az ipari főcsoportot is, melynek keretébe az ipari üzem tartozik. Az adatok kétségkívül nem teljesek, a szerkesztés nyilván tekintettel volt a címtárra előfizetők adatainak közlésére akkor is, ha az üzem termelőképeség szempontjából egészen jelentéktelen volt, viszont számos motorikus erőre berendezett jelentékenyebb iparvállalatot mellőzött. Az ipari üzemek foglalkozási körének megjelölése is arra mutat, hogy ez a címtárszerű anyag hiányos. A fémiparnak, a gépiparnak, a kő-, föld-, agyagiparnak, a gumiiparnak, a ruházati iparnak és élelmiszeriparnak néhány ága egyáltalán nem, vagy csak részben szerepel az üzemek felsorolásában; legalább is több nélkülözhetetlen iparág létezését sem az iparcsoport megjelöléséből, sem a cégmegnevezéséből megállapítani nem lehet.

Az említett kiadvány szerint a trianoni békeszerződés értelmében Romániának jutott egész magyar területen 1938-ban összesen 1.860 olyan ipartelep működött, amely motorikus erőre volt berendezve. Ezek az ipartelepek 134·4 ezer munkást foglalkoztattak és 345·8 ezer lóerő teljesítőképeségű motorikus erőt használtak, amelyből egy-egy ipartelepre átlag 72 munkás és 186 lóerő jut. A román uralom alól felszabadult magyar területen, mely az egész oda-csatolt területnek 45—46 %-át teszi, az említett adatforrás szerint 651 iparvállalat működött, összesen 38·3 ezer munkással és 61·1 ezer lóerő kapacitású motorikus erővel s így ezekre az ipartelepekre egyenként átlag 59 munkás és 94 lóerő jut. Ipari szempontból tehát aránylag kisebb értékű rész került vissza, mert a felszabadult területen lévő iparvállalatok száma a Romániához csatolt egész magyar területen lévő iparvállalatok számának csak 35·0 %-át teszi, míg a munkáslétszámban ez az arányszám már 28·5 %-ra esik, a motorikus erő lóerőszámában pedig csupán 17·7 %-ot ér el. A visszacsatolt területen tehát kevesebb iparvállalat található, azok termelőképesége pedig lényegesen kisebb, mint az egész elcsatolt területen levőké, tehát a visszakerült terület rész ipara jóval alacsonyabb színvonalon áll, mint a bécsi döntés szerint Romániának meghagyott magyar területen viszsamaradt ipartelepeké.

Az elszakított és visszacsatolt területek nagyságához viszonyítva a román nagy- és középipar megoszlásáról rendelkezésre álló említett adatokat, az egész elcsatolt területen minden 100 km²-re átlag 1·8 ipartelep, 132 munkás és 339 lóerő számítható, míg a visszakerült részen minden 100 km²-re átlag csak 1·5 ipartelep, 87 munkás és 139 lóerő esik. Összehasonlításként megemlíthetjük, hogy a trianoni Magyarországon körülbelül ugyanerre az ipari kategóriára vonatkozó adatok szerint, vagyis figyelmen kívül hagyva a villamosáramfejlesztő telepeket és kőbányászatot, viszont a gyári jellegű ipartelepeken kívül idesorozva a középipari vállalatok megfelelő csoportjait is, azok együttes számának, munkáslétszámának és motorikus erejének minden 100 km²-re számított megoszlását feltüntető hasonló arányszámok átlag 15 ipartelepről, 358 munkásról és 452 lóerőről szólnak. Ha pedig Nagy-Budapestnek, vagyis az ország fővárosa körül tömörült ipari gócpontnak

adatait leszámítjuk, átlag minden 100 km²-re 9 ipartelep, 146 munkás és 286 lóerő esik, tehát a visszacsatolt terület rész ipara intenzitásában mintegy felét jelenti a trianoni Magyarország vidéki területén kifejlődött iparnak.

A visszacsatolt területen lévő ipartelepekbe a vállalatok 3·5 milliárd leu tőkét fektettek be, a román uralom alá került egész területen lévő ipartelepek 16·7 milliárd leut kitevő összes befektetett tőkéjéből tehát a felszabadult részre 21·0% esik. Ez az arányszám mégjobban rávilágít arra a tényre, hogy a visszacsatolt terület ipari szempontból jóval alacsonyabb színvonalon áll, mint a továbbra is román uralom alatt meghagyott terület rész.

A román kiadvány, mely — mint említettük — községek szerint közli az elszakított magyar területeken levő iparvállalatokra vonatkozó adatokat, külön részben ismerteti a villamosáramfejlesztő telepeket, s külön mutatja ki a kőfejtéssel, agyag-, homok- és kavicsbányászattal foglalkozó iparvállalatokat, ez utóbbiakat nem az ipar, hanem a bányászat körébe sorozva. Villamosáramfejlesztő telep 28, agyag-, homok- és kőbánya kereken 100 működött 1938-ban a visszacsatolt területen. A villamosáramfejlesztő telepek kétségkívül a gyári jellegű, illetőleg középipari vállalatok sorába tartoznak, az agyag-, homok- és kőbányák között azonban motorikus erővel nem rendelkező egész jelentéktelen üzemek is vannak, amelyek tehát a motort használó iparvállalatok között figyelembe nem vehetők. Az energiatermelő telepekkel s a kőiparba tartozó motorikus erőt használó ipartelepekkel együtt a visszakerült terület rész összes iparvállalatainak száma mintegy 750-re tehető.

Sajnos, arra vonatkozólag nem állnak rendelkezésre adatok, hogy megállapítható lenne, milyen arányban részesedik a visszacsatolt terület gyáripára az erőgépet használó összes üzemekről összeállított adatokban. Becslésszerű számítások szerint — feltételezve, hogy a gyáripár és középipár megoszlásának arányszáma lényegesen nem tér el az erdélyi részen sem a magyarországi vidéki településű ipar arányszámától, tehát az arányszám megállapításánál a budapesti és környéki ipart különleges helyzetére való tekintettel ismét kikapcsolva — a visszacsatolt területen talált 750 iparvállalatból 210-nek tekinthet-

jük az ipartelepét gyári jellegűnek s a 38·7 ezer főből álló ipari munkáslétszámból mintegy 32 ezer főnyi munkást e gyárak munkáslétszámának.

Érdekes ez a megoszlás abból a szempontból, hogy a világháború előtti gyáripari statisztika alapján némi összehasonlítást tehessünk és legalább megközelítőleg megállapíthassuk, miként alakult a román uralom alatt az iparosodási folyamat az elszakított magyar területen. Az 1913. évi gyáripari törzskönyv szerint a háború után román uralom alá került területen 962 gyári jellegű ipartelep volt, amelyek együttes munkáslétszáma 67·6 ezer főből állt, az ipartelepeken használt erőgépek teljesítőképessége pedig 145·6 ezer lóerőnek felelt meg. Ebből a bécsi döntéssel most visszacsatolt terület részre 377 gyári üzem esett, 25·1 ezer főnyi munkáslétszámmal és 55·5 ezer lóerőt képviselő motorikus erővel. Az 1938. évi román adatok alapján becslésszerűen végzett számítás adataival egybevetve az 1913. évi adatokat, megállapítható, hogy a gyárak száma a román uralom alatt 44·3%-kal apadt, a gyári munkáslétszám ellenben 27·5%-kal megnövekedett. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a világháború óta az ipar mindenütt erős fejlődésnek indult, így a trianoni Magyarország területén lévő gyárakban dolgozó munkások száma például 1913-tól 1938-ig 69·4%-kal emelkedett, a román uralom alatt állott magyar területen nemcsak a gyárak számának csökkenéséből, hanem a munkáslétszámnövekedés viszonylagos elmaradottságából is a gyáripar hanyatlását kell megállapítanunk.

A visszacsatolt területen 1938-ban fennállott 651 iparvállalat, tehát azok, amelyek motorikus erőre berendezett ipartelep tartanak fenn, a román ipari beosztás szerint 11 csoportba oszthatók, amelyek sorrendje az odartartozó ipartelepek számának nagysága szerint a következő: élelmiszeripar, faipar, kémiai ipar, textilipar, vasipar, építőanyagipar, papirosipar, bőripar, üvegipar, elektrotechnikai ipar és dohánygyártás. Külön csoportban szerepelnek ezenkívül a villamosáramfejlesztő telepek és a kő-, agyag-, homok- és kavicsbányák. Az alkalmazott munkások számaránya szerint a faipar a legjelentősebb, amennyiben 15·8 ezer munkást foglalkoztatott, míg az utána nagyság szerint következő élelmiszeripar, textilipar, vasipar és bőripar együttes munkáslét-

száma is csak 16·3 ezer főből állt. A befektetett tőke nagysága sorrendjében ismét az élelmiszeripar áll az élen, 1·1 milliárd leu tőkével, majd utána következnek a kémiai ipar 703·1 millió leu, a faipar 632·4 millió leu és a vasipar 409·1 millió leu befektetett tőkével. Az installált lóerőszám szerint, ugy, mint a munkáslétszám nagyságrendjében is a faipar emelkedik ki 21·1 ezer lóerőt képviselő motorikus erővel, melyet az élelmiszeripar követ 17·9 ezer lóerővel. A kémiai iparban használt motorikus erő már csak 4·7 ezer, a vasipari telepeké 4·2 ezer, a papírosipari telepek erőgépeié 4·1 ezer s az építőanyagipariaké 3·6 ezer lóerőt jelent, míg a többi iparcsoportok motorikus ereje együttesen is alig haladja meg az 5·4 ezer lóerőt. A visszacsatolt terület iparára vonatkozólag rendelkezésre álló adatokról egyébként ipari csoportok szerinti tagozódásban az 1. számú táblázat számol be.

A Romániához csatolt magyar terület egész gyáripari termelésében a legjelentősebb szerep a vasiparnak jutott, mely 1937-ben 6·5 milliárd leu termelési értékkel az egész romániai vasipari termelésnek 61·8 %-át szolgáltatta. A visszacsatolt részen üzemben volt 39 vasipari és 2 elektrotechnikai ipari vállalat üzei, tehát az a 41 ipartelep, amely az adatok szerint ezen a területen az összes vas-, fém- és gépipart jelenti, együttesen 3·6 ezer munkással, to-

vábbá 4·2 ezer lóerő kapacitású motorikus erővel dolgozott. A gyáripari statisztika ezzel szemben ugyanazon a területen 1913-ban 12 vas- és fémipari, továbbá 5 gépipari vállalatot, vagyis 17 nehézipari vállalatot vett számba, összesen 796 munkással és 558 lóerő kapacitású motorikus erővel. A visszacsatolt részre eső vas- és fémipari vállalatok az 1937. évi adatok szerint túlnyomólag kisebb ipartelepeket tartottak üzemben, amelyek főleg vas- és fémárukat állítottak elő, míg az elcsatolt területen lévő vas- és acélgyárak és öntődék továbbra is román fennhatóság alatt maradtak. A visszajutott terület vas-, fém- és gépipari telepei közül a nagyobbak, mintegy 100—150 főből álló munkáslétszámmal dolgozó ipartelepek, mind a nagyobb városokban található. A nem városi településű vas- és fémipari vállalatok közül egyedül az alsófernezelyi (Szatmár vm.) kohómű emelhető ki, mely 1938-ban 706 munkással és 756 lóerővel dolgozott s a visszacsatolt rész legjelentősebb ipartelepei közé tartozik. Ez a kohómű is, mint a számottevő erdélyi ipartelepek nagy része, világháború előtti alapítás, 1913-ban m. kir. állami üzem volt és már akkor 2·3 millió korona értékű termelést mutatott ki.

A faipar, melynek körében talált munkaalkalmat a legtöbb ipari munkás a román uralom alá került egész területen, 1938-ban 421 iparteleppel szerepel, ame-

1. A román uralom alól felszabadult magyar terület ipartelepei 1938-ban iparcsoportonként.

Etablissements industriels du territoire hongrois libéré de la domination roumaine ; par catégories d'industries, en 1938.

Az iparcsoport megnevezése <i>Catégories d'industries</i>	Az ipartelepek — <i>Etablissements industriels</i>				Egy ipartelepre esik átlag — <i>Proportion moyenne par établissement industriel</i>			
	száma <i>leur nombre</i>	befektetett tőkéje ezer leuben <i>capitaux investis, en milliers de lei</i>	motorikus ereje Le-ben <i>forces motrices, CV</i>	munkáslétszáma <i>nombre des ouvriers</i>	befektetett tőke ezer leuben <i>des capitaux investis, en milliers de lei</i>	motorikus erő Le-ben <i>des forces motrices, CV</i>	munkáslétszám <i>du nombre des ouvriers</i>	
Industrie	Vasipar — <i>du fer</i>	39	409.078	4.180	3.551	10.489	107	91
	Elektrotechnika — <i>électro-techn.</i>	2	4.468	18	28	2.234	9	14
	Építőanyagipar — <i>des matériaux de construction</i>	33	141.364	3.629	1.767	4.157	107	52
	Üvegipar — <i>du verre</i>	10	66.821	527	922	6.682	53	92
	Faipar — <i>du bois</i>	198	632.375	21.126	15.797	3.179	106	80
	Bőrpar — <i>du cuir</i>	21	70.198	2.351	3.192	3.343	112	152
	Textilipar — <i>textile</i>	47	259.176	2.511	3.494	5.514	53	74
	Papírosipar — <i>du papier</i>	31	158.530	4.138	1.418	5.114	133	46
	Élelmezési ipar — <i>de l'alimentation</i>	218	1.084.668	17.868	6.056	4.976	82	28
	Dohányipar — <i>du tabac</i>	2	—	—	—	—	—	—
	Kémiai ipar — <i>chimique</i>	50	703.124	4.730	2.043	14.349	97	41
Összesen — <i>Total</i>	651	3.529.802	61.078	38.268	5.422	94	59	

lyek együttesen 24·8 ezer főnyi munkást foglalkoztattak és 36·4 ezer lóerővel dolgoztak. A faipari telepek közül 198 került vissza, jobbára a nagyobb termelőképeségű üzemek s ezzel a faiparban alkalmazott munkásoknak és motorikus erőnek egyaránt mintegy kétharmadrésze ma már ismét a magyar ipar részére termel. A most visszacsatolt területen 1913-ban számba vett gyári jellegű faipari telepek száma 119 volt, amelyek akkor mintegy 12 ezer munkással s több mint 17 ezer lóerővel dolgoztak. Az 1913-ban fennállott faipari telepek közül 80 fűrésztelep volt, köztük több 300—400 munkással, sőt nem egy, főleg Háromszék vármegyében az ezer főt is meghaladó munkáslétszámmal rendelkezett. Jelenleg a legtöbb faipari vállalat Csík vármegyében van; számuk 1938-ban 67 volt. Tőkeerő és termelőképeség tekintetében azonban ezek többnyire kisebb iparvállalatok, amennyiben együttes befektetett tőkéjük mindössze 80·3 millió leut tesz s az általuk fenntartott összes ipartelepeken csupán 2·6 ezer munkást foglalkoztatnak és 4·3 ezer lóerő teljesítőképeségű motorikus erőt használnak. A legnagyobb faipari vállalatok Maros-Torda vármegyében találhatóak, ahol 1938-ban 25 faipari vállalat 189 millió leu tőkével és 6·3 ezer lóerő kapacitású motorikus erővel működött s több mint 4 ezer munkást alkalmazott. De Háromszék vármegyében is igen jelentős faipari vállalatok vannak jelenleg is, amennyiben itt 31 ipartelep dolgozott 1938-ban a faiparban, összesen 136·4 millió leu befektetett tőkével és 3·6 ezer lóerővel, míg a foglalkoztatott munkások száma csaknem elérte a 3 ezer főt. A visszacsatolt területen lévő faipari vállalatok túlnyomó része, több mint 85% -a volt 1938-ban fűrésztelep, míg a többi felerészben bútort- és épületasztalos, felerészben egyéb faipari üzem volt.

Legnagyobb számmal a visszakerült terület rész iparvállalatai között az élelmiszeripar van képviselve. A román uralom alá került egész magyar terület 1937. évi ipari termelésében az élelmiszeripar 3·7 milliárd leu értékű termeléssel a harmadik helyen áll. Az 546 élelmiszeripari vállalat közül, melyek csaknem 12 ezer munkással s több mint 50 ezer lóerővel dolgoztak, 218 iparvállalat került vissza, 17·9 ezer lóerő kapacitású motorikus erővel és 6·1 ezer munkással. Az élelmiszeripari vállalatok túlnyomólag a városokban találhatóak. Közü-

lük Kolozsvárt 22, Nagyváradon 17, Szatmárnémetiben 12 és Marosvásárhelyt 8 települt le, tehát a négy legnagyobb városban 59 élelmiszeripari vállalat működik. Az ipartelepekbe fektetett tőkének csaknem egyharmada az élelmezési iparnak jutott s főleg a malomiparban, cukoriparban és söriparban helyezkedett el. Az élelmezési iparba sorozható még az élvezeti cikkek gyártási körébe tartozó dohánygyártás is, melyet a visszacsatolt részen 2 dohánygyár képvisel, a kolozsvári és a sepsiszentgyörgyi dohánygyár. Mind a kettő régi magyar alapítás. A kolozsvári 1.187 munkást a sepsiszentgyörgyi pedig 886 munkást foglalkoztatott 1913-ban s az előbbi 14·9 millió korona, az utóbbi pedig 7·5 millió korona értékű termelést mutatott ki. Az élelmezési ipari csoportban egyébként 1913-ban a most visszacsatolt terület részen 79 gyári jellegű ipartelep működött, köztük 36 malom, 9 sörgyár és 8 szeszgyár.

Az elcsatolt egész magyar terület iparának igen jelentős részét teszi a textilipar és vegyipar is. A textilipar 5·4 milliárd leu értékű termelésével a romániai textilipari termelésnek több mint egyharmad részét, a vegyipar pedig a tulajdonképeni vegyipari termelésnek — tehát az ásványolajtermelést kiemelve a vegyiparból — több mint a felét tette. A visszacsatolt részen azonban mind a két iparcsoport aránytalanul gyengén van képviselve. A 244 textilipari vállalat közül, amelyek csaknem 28 ezer munkást és 32·4 ezer lóerő kapacitású erőgépet alkalmaztak, ugyanis csak 47 működik a visszacsatolt részen, mindössze 3·5 ezer főnyi munkáslétszámmal és 2·5 ezer lóerős motorral. A 168 vegyipari telepből pedig 50 jutott vissza, melyekre a 10·2 ezer főnyi munkáslétszámból 2·0 ezer, a 67·7 ezer lóerő teljesítőképeségű motorikus erőből pedig 4·7 ezer lóerő esik. Mind a két ipari csoportba tartozó ipartelepek, de főleg a jelentősebb textilipari vállalatok inkább a városokban helyezkedtek el. Így Kolozsvárt 9 textil- és 12 vegyipari üzem, Nagyváradon 12 textil- és 16 vegyipari üzem, Szatmárnémetiben pedig 9 textil- és 2 vegyipari üzem működik.

Gyári jellegű textilipari üzem, idesorozva a ruházati ipart is, melyet a román iparstatisztika nem mutat ki, 1913-ban 21 volt üzemben a visszajutott terület részen, amelyek együttesen több mint ezer főnyi munkást foglalkoztattak. Vegyi iparba tar-

tozó gyáripari telepet pedig 1913-ban 38-at mutatott ki a gyári törzskönyv, mintegy 2·6 ezer munkással és 1·4 ezer lóerő kapacitású erőgéppálmánnyal.

Az építőanyagipar, mely a téglagyártást, cement-, műkö-, gipszipart és mészégetést foglalja össze, mind a vállalatok száma, mind pedig a befektetett tőke s az ipartelepek termelőképessége tekintetében szintén számottevő ipara volt az elcsatolt egész magyar területnek. Az 1938-ban fennállott 121 építőanyagipari vállalat közül, amelyek összesen 10·1 ezer főnyi munkást foglalkoztattak s 33·6 ezer lóerő motorikus erőt használtak, csak 33 került vissza, több-

nyire kisebb kapacitású ipartelepek, amennyiben együttesen 1·8 ezer munkást alkalmaztak s 3·6 ezer lóerő teljesítőképességű motorral dolgoztak. A világháború előtt ezen a területen a kő-, föld-, agyag-, üvegiparba tartozó gyári jellegű ipartelepek száma 62 volt, melyek közül 37 a téglagyártáshoz és 2 az üvegiparba tartozott. A román iparstatisztika az üvegipart nem sorozza az építőanyagiparba, hanem a kerámiai iparral együtt külön tartja számon. Jelenleg 10 üveg- és kerámiai vállalat működik a visszacsatolt részen. Ezek közül egy nagyvállalat közel 10 millió leu alaptőkével és 443 munkással Nagyvára-

2. A román uralom alól felszabadult magyar terület iparvállalatainak és alkalmazott munkásainak megoszlása vármegyénként és iparcsoportonként 1938-ban.

Répartition, en 1938, des établissements industriels et de leurs ouvriers sur le territoire libéré de la domination roumaine; suivant les comitats et les catégories d'industries.

Vármegye, város Comitats et villes	Etablissements des entreprises appartenant à l'industrie																Az összes iparvállalatok ipartelepeinek Etablissements de toutes les entreprises industrielles	
	Vas- és elektro-technikai du fer et à l'industrie électrotechn.		Építőanyag és üveg des matériaux de construction et du verre		Fa- du bois		Bőr- du cuir		Textil- textile		Papiros-és sokszorosító- du papier et à l'ind. polygraph.		Élelmezési és dohány de l'alimentation et du tabac		Kémiai chimique			
	iparba tartozó vállalatok ipartelepeinek																	
	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers	Száma leur nombre	munkáslétsz. nombre de leurs ouvriers		Száma leur nombre
Beszterce-Naszód vm. *)	1	49	1	68	10	715	4	172	—	—	2	203	13	142	—	—	31	1.349
Bihar vm.	9	425	10	1.092	8	826	10	1.171	14	595	4	212	56	2.474	17	381	128	7.176
ebből: — dont:																		
la ville de — Nagyvárad	9	425	8	622	5	164	10	1.171	12	585	3	126	17	501	16	365	80	3.959
Csík vm.	1	24	—	—	67	2.559	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	69	2.583
Háromszék vm.	2	16	2	63	31	2.983	—	—	4	1.178	4	17	19	85	4	15	66	4.357
Kis-Küküllő vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolozs vm.	14	792	11	432	8	533	2	1.308	11	936	15	383	33	465	14	461	108	5.310
ebből: — dont:																		
la ville de — Kolozsvár	14	792	7	367	5	94	2	1.308	9	904	15	383	23	420	12	418	87	4.686
Marostorda vm.	4	133	5	409	25	4.079	2	499	2	139	1	6	13	854	4	59	56	6.178
ebből: — dont:																		
la ville de — Marosvásárhely	2	64	2	14	3	375	2	499	—	—	—	—	8	764	4	59	21	1.775
Máramaros vm.	—	—	1	20	22	1.646	1	—	4	73	1	9	6	95	—	—	35	1.843
ebből: — dont:																		
la ville de — Máramaros-sziget	—	—	1	20	4	471	—	—	4	73	1	9	4	95	—	—	14	668
Nagy-Küküllő vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szatmár vm.	8	1.710	4	237	14	1.757	1	33	9	491	1	10	30	1.585	8	1.090	75	6.913
ebből: — dont:																		
la ville de — Szatmárnémeti	4	106	4	237	10	862	1	33	9	491	1	10	12	1.441	2	12	43	3.242
Szilágym vm.	1	2	1	25	4	585	1	9	1	20	1	560	35	280	1	12	45	1.493
Szolnok-Doboka vm.	—	—	1	250	—	—	—	—	1	31	1	8	9	51	1	15	13	355
Udvarhely vm.	1	428	7	93	9	114	—	—	1	31	1	10	5	25	1	10	25	711
Mindössze — Tot. gén.	41	3.579	43	2.689	198	15.797	21	3.192	47	3.494	31	1.418	220	6.056	50	2.043	651	38.268

*) Vm. = comitat.

don, egy másik nagy iparvállalat 41·5 millió leu befektetett tőkével és 253 munkással Kolozsvárt tartja üzemben ipartelepét. A szatmármegyei szelestyehutai üveggyár, mely 1913-ban 136 munkással dolgozott s közel negyedmillió korona értékű árut termelt, a román uralom alatt megszűnt.

Miként az építőanyagipari és üvegipari vállalatok, amelyek a helyi szükséglet jóval meghaladó teljesítőképességű ipartelepeket tartanak fenn, hasonlóképpen nagyobb termelőképességűek azok a bőrgyárak is, amelyek a visszacsatolt területen találhatóak. A román uralom alatt állott egész magyar területen működő 65 bőripari üzem közül 21 került vissza, melyek között nagy jelentőségű a kolozsvári bőrgyár, mely 1.260 munkást foglalkoztat s közel 200 millió leu befektetett tőkével és ezer lóerő kapacitású motorikus erővel rendelkezik. Ezenkívül Nagyváradon 10, Besztercén 4, Marosvásárhelyen 2 s Kolozsvárt az említetten kívül még egy bőripari vállalat működik, melyek közül több számottevő ipartelepét tart fenn.

A papirosiparról, mely szintén jelentős szerepet töltött be Erdélyben, a rendelkezésre álló adatokból szintén nem lehet tiszta képet nyerni, mert a román iparstatistika a papiros- és sokszorosító iparvállalatokat egy iparcsoportba sorozza s az adatokat — sajnos — különválasztani nem lehet. E két iparcsoportban 1938-ban összesen 79 iparvállalat szerepelt az egész elcsatolt rész statisztikájában, melyek közül 31 működött a visszajutott területen. Ezek által a vállalatok által fenntartott ipartelepeken 1938-ban 1·4 ezer munkással és 4·1 ezer lóerő kapacitású motorikus erővel dolgoztak. A papíripari vállalatok közül kiemelkedik a nagykárolyi papírgyár, melynek 560 főből álló munkáslétszáma

van s 66·3 millió leu befektetett tőkével és 1.900 lóerő teljesítőképességű motorikus erővel rendelkezik. Jelentős nyomdaipari vállalatok vannak Kolozsvárt és Nagyváradon.

Területi csoportosításban a visszacsatolt rész iparvállalatairól rendelkezésre álló adatok a 2. sz. táblázatban látható megoszlást mutatják.

Végül meg kell említenünk a villamosáramfejlesztő telepeket, melyeket a román adatok a többi iparvállalatoktól elkülönítve mutatnak ki. A visszacsatolt területen 1938-ban 28 villamosenergiatelep működött, melyek erőforrás szerint a következőleg oszlottak meg: vízi erő volt az erőforrása Beszterce-Naszód vm-ben 2, Szolnok-Doboka vm-ben 1 villamosműnek; víz-, gőz- és belső égésű motorikus erővel működött Kolozs megyében 2, gőz- és vízi erővel Máramaros és Maros-Torda megyékben 2—2 villamosmű; gőz- és belsőégésű motorikus erő termelte az áramot a bihar- és szilágymegyei 3—3, valamint a csík-megyei 4 áramfejlesztő telepen, továbbá a szatmármegyei 6 villamosmű telepén s a háromszékmegyei 2 villanytelepen, míg az udvarhelymegyei villanytermelő telep csak belső égésű motorral van felszerelve. A 28 villamosáramfejlesztő telep erőgépeinek együttes kapacitása 31·7 ezer lóerőnek felel meg, melyből a nagyváradai telepre 9·2 ezer lóerő, a kolozsvári telepre 7·4 ezer lóerő, a marosvásárhelyi telepre pedig 3·4 ezer lóerő esik. A villamosáramfejlesztő telepek 1938. évi áramtermelése 35·6 millió kilowattórát tett, melynek 37·4% -át, vagyis 13·3 millió kilowattórát a kolozsvári áramfejlesztő telep, 21·9% -át, azaz 7·8 millió kilowattórát pedig a nagyváradai villamosmű állította elő.

Farkasfalvy Sándor dr.

Külkereskedelmi forgalom.

Commerce extérieur.

Résumé. Les territoires détachés de la Hongrie avaient dans le commerce extérieur de la Roumanie une part notablement et constamment plus grande que celle qui leur serait revenue normalement suivant le rapport de leur superficie ou de leur population à la superficie ou à la population de l'ancienne Grande-Roumanie. Involontairement, on pense aux liens séculaires qui s'étaient formés entre les territoires en question et la mère-patrie dans les périodes de prospérité aussi bien que dans les jours d'adversité, comme conséquence de la division rationnelle du travail et de l'adaptation de cette division à la satisfaction des besoins.

C'est surtout du côté des importations que les territoires autrefois hongrois jouaient un rôle dominant. En 1924, il fallait porter à leur compte les neuf dixièmes des importations hongroises de provenance roumaine; à partir de cette année, un recul constant se dessine, néanmoins même en 1932 leur part monte à $\frac{3}{5}$ du total. Le minimum s'observe en 1935 et 1936 avec une participation de 54, respectivement 38%, mais il convient de noter que les importations de provenance roumaine furent grossies en ces années d'une quantité importante de maïs d'origine roumaine non-transylvaine et d'une valeur de 21·6, respectivement 21·4 millions de pengős, sans laquelle le pourcentage relatif aux territoires détachés serait monté à 57·2, respectivement 59·9%, chiffres plus élevés que ceux de l'année 1934. Comme la Hongrie importe du territoire de l'Est et de la Transylvanie principalement du bois, il est naturel qu'en 1939, après le retour de la Subcarpathie, le taux de participation est tombé à un niveau bien plus bas: 46·8%, ce qui ne dépassait que légèrement le taux de 44·1% relatif à l'année 1933, lorsque l'importation de bois fut fortement réduite du fait de la crise économique.

Les exportations hongroises dirigées sur la Roumanie et, par suite, sur les territoires transférés de la Hongrie à la Roumanie se composent surtout de produits industriels. Cela explique que les exportations à destination de la Roumanie subissent des fluctuations moins amples que les importations provenant du même pays et comprenant quelquefois d'énormes quantités de produits agricoles. Les variations du taux de participation caractérisant les relations économiques entre le pays démembré et les territoires détachés, la baisse constante de ce taux révèle un affaiblissement des liens économiques. On le constatait d'année en année: de 83·5% en 1923, le taux de participation est tombé à 45·3% en 1938. Le fait que l'exportation de produits textiles hongrois en Roumanie n'existe presque plus, tandis

que celle de machines et appareils de l'industrie lourde gagne progressivement en volume, semble indiquer, concurremment avec le phénomène rappelé plus haut, que le mouvement d'industrialisation en Grande-Roumanie se désintéressait de la Transylvanie et visait le reste du territoire. Dans ces conditions, le pouvoir d'achat et de consommation de la population des régions autrefois hongroises a rétrogradé au lieu de se développer parallèlement à celui de la population de l'Ancien Royaume.

Parmi les produits minéraux importés des régions libérées, ceux qui, selon la statistique de 1939, occupaient la première place étaient le sel et le plâtre cru ou calciné. La sylviculture a fourni les produits qui avaient le plus de volume et de valeur: 30% du bois importé en Hongrie provenaient de la Roumanie, notamment 19% du bois d'essences feuillues et 35% du bois d'essences résineuses; or, le premier venait intégralement des territoires détachés de la Hongrie, et le second dans la proportion de 95%. Les régions maintenant revenues figuraient dans ces livraisons avec la proportion de $\frac{1}{3}$ pour le bois d'essences feuillues et avec plus de $\frac{2}{3}$ pour les conifères, soit avec 7, respectivement 17%, du total des importations hongroises. Donc, si elles continuent à approvisionner le pays démembré dans le cadre de l'année 1939, il en résultera — à supposer que les prix de 1939 restent en vigueur — une amélioration de 7·7 millions de pengős pour la balance commerciale.

Les chiffres des exportations de Hongrie font apparaître le fait surprenant que la part des régions récemment libérées est extrêmement faible. Les territoires détachés de la Hongrie ont absorbé en 1939 plus de la moitié des produits hongrois exportés en Roumanie, mais ce n'est qu'un tiers de cette quantité qui a pris le chemin des régions nouvellement libérées.

Le groupe des produits de *semi-manufacturés* montre le plus clairement la différence entre la faculté d'absorption des territoires transférés de la Hongrie à la Roumanie et celle de la partie de ces territoires qui vient de faire retour à la mère-patrie. En 1939, l'exportation des produits demi-manufacturés constituait 38% du total des exportations hongroises (au point de vue de la valeur), 46% des exportations dirigées sur les territoires transférés et seulement 11% des exportations à destination des régions récemment récupérées. Cette répartition inégale affecte principalement les *demi-produits de l'industrie du fer* qui représentaient en 1939 plus de 30% de la valeur totale des exportations hongroises, et qui jouaient un rôle

plus important encore au point de vue des territoires détachés: ils figuraient en 1939 dans les exportations vers ces territoires avec 41% de la valeur et 70% de la quantité. Cependant, les barres de fer et d'acier envoyées aux territoires détachés n'entraient guère dans les régions récemment revenues (elles y entraient dans la proportion de 1% seulement), car il n'existait pas dans ces régions d'établissements industriels qui en auraient eu besoin.

Le chapitre des produits finis, se composant d'innombrables articles industriels, exportés en quantités souvent minimes, embrasse 59% de la totalité des exportations hongroises, 51% des exportations dirigées sur les territoires transférés, et 84% des exportations absorbées par les régions nouvellement libérées. Cela prouve que l'industrie hongroise produit dans toutes les branches des articles qui font défaut en Roumanie. La première place appartient à cet égard à l'industrie lourde dont les produits ont atteint en 1939, au point de vue de la valeur, 39% des exportations hongroises en Roumanie, 36% des exportations hongroises sur les territoires détachés, et 49% des exportations hongroises destinées aux régions récemment libérées.

Le retour de ces régions se fera sentir dans la balance commerciale de la Hongrie principalement au chapitre du bois. Il y était enregistré pour 1939 une importation de 31·5 millions de pengős contre une exportation de 5·2 millions seulement. Rentrant en possession des forêts de pins et de sapins de la Transylvanie, la Hongrie peut légitimement espérer que ce déficit de 26·3 millions de pengős disparaîtra graduellement à mesure qu'on réussira à surmonter les difficultés des transports ferroviaires. Probablement, il ne sera plus nécessaire d'importer du charbon de bois, du sel, du plâtre cru et cuit, ni de faire venir de l'étranger des pommes d'hiver, des pruneaux, des noix. Comme la consommation sur le territoire agrandi ira en grandissant, l'importation de plusieurs matières premières de l'industrie prendra forcément une extension nouvelle. Mais avant tout il faut s'efforcer d'augmenter la capacité de production de la population des régions recouvrées, vu que cette capacité est extrêmement basse, surtout dans les comitats székely; pour cela, il faudra donner du travail aux gens. Quant à l'effet de l'agrandissement du territoire national sur les exportations, on peut prévoir que la Hongrie exportera à l'avenir plus de bois d'essences feuillues que jusqu'ici.

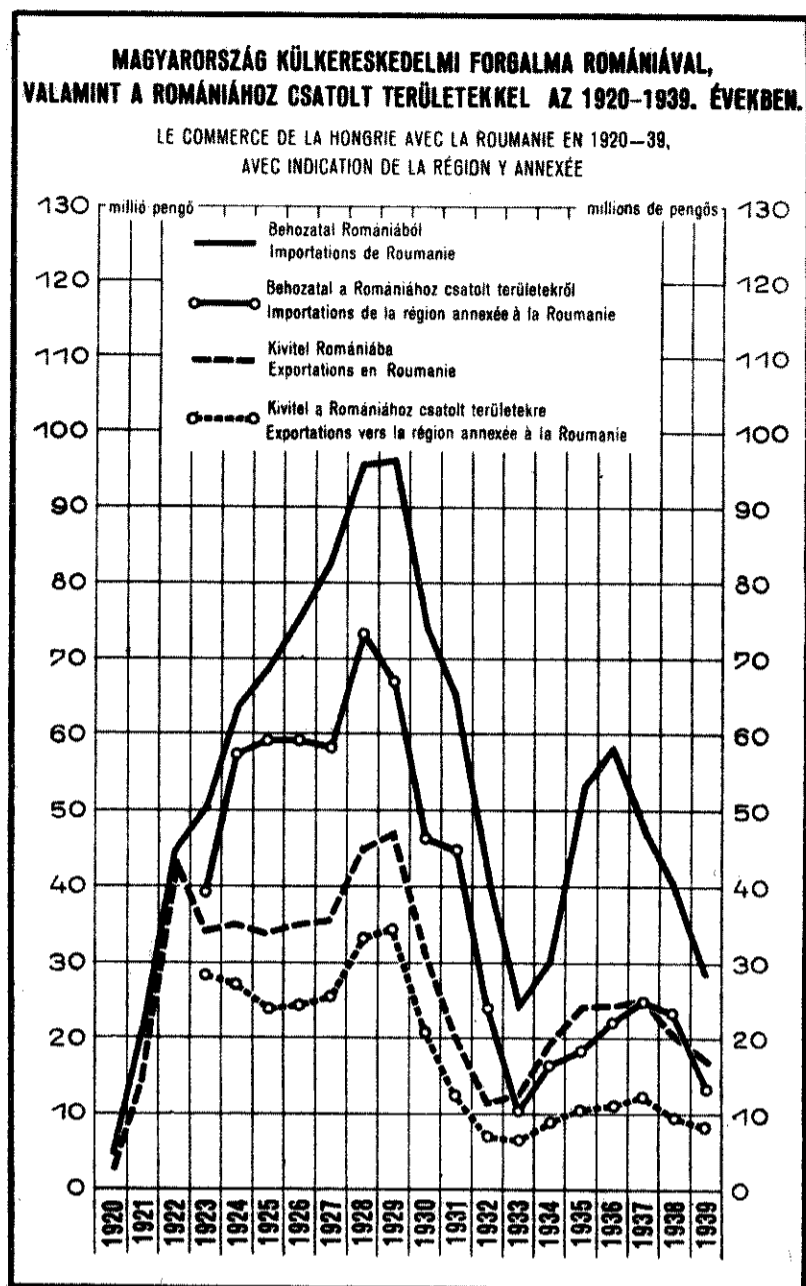
*

A Romániával lebonyolított külkereskedelmi forgalom egyik jellemzője a folytonos bizonytalanság volt, aminek fennforgása pedig a külkereskedelmi kapcsolatok megalapozásának erős akadályozója. Ha

bizonytalan az áruszállítás időpontja, vagy az ár, amelyet az áruért fizetni kell, vagy az időpont, amelyben a kereskedő az áru ellenértékéhez jut, úgy nincs mód biztos kalkulációra, bizonytalanává válik, hogy a kereskedő az áruszállítási vagy fizetési kötelezettségét kellő időben teljesíteni tudja-e. Ez a bizonytalanság Románia szerződő feleivel szemben általában megnyilvánult, s oka a pénzügyi és hitelviszonyok ziláltsága mellett a külkereskedelmi intézkedések gyakori változásában rejlett, kellemetlen hatását azonban hazánk jobban érezte, mint a nagyobb gazdasági erővel fellépő, megtorló intézkedéseket hatásosan alkalmazni tudó más szerződő felek: Trianon kegyeltje állott szemben a bár gazdaságilag egyre konszolidálódó, de területre, lélekszámra kisebb, s így jóval gyengébbnek látszó csonkaországgal.

Pedig a szomszédság, s az a körülmény, hogy Románia tetemes része a magyar állam megalapításától kezdve a magyar nemzettest eleme volt, amely a világháború előtti időben is az általános jólétnek olyan magas fokára emelkedett, aminőt Románia még azóta sem, a szinte elképzelhetetlenül szerencsés külpolitikai viszonyok mellett sem tudott eredeti területének biztosítani, abban az irányban hatottak, hogy élénk forgalom alakuljon ki a két ország között. S ennek elmaradása nem a csonkaország magatartásán múlt.

Románia több olyan fontos termékkel rendelkezett, ami a csonkaország gazdasági életének fenntartásához nélkülözhetetlenül szükséges volt. Az elszakított Kelet-Magyarország és Erdély fája és sója, a Regát nyers ásványolaja állandóan, főként Besszarábia kukoricája pedig a rossz belső termés idején jó piacot talált hazánkban, s e fontos nyersanyagok behozatalát a fejlett magyar ipar, első sorban a nehézipar kitűnő termelvények kivitelével tudta volna kiegyenlíteni. Mégis általában főképen a kivitelünk szempontjából kellett állandóan erős küzdelmet vívni a kereskedelmi tárgyalások során, a magyar iparcikkek kivitelét szorgalmazva. Ennek eredménye az lett, hogy a Romániával lebonyolított forgalom mérlegének egyenlege állandóan passzív volt, amikor is az árubehozatali többlet egy része a Romániával szemben fennálló (pl. az ottani vállalatokban való érdekeltségünkől származó) pénzügyi követelések kiegyenlítésére fordított. Mérlegünk passzivitásának oka volt az is, hogy míg expor-

tunk esetleges emelkedése mindig kismérvű volt, addig behozatalunkban nagy mértékű hullámzások mutatkoznak főként a tengeriimport alakulásával kapcsolatban. Annak a ténynek pl., hogy az 1935., ill. 1936. évi importunk 23·6 millió, ill. 28·2 millió pengővel haladta meg az 1934. évit, a hazai rossz tengeritermés, s az ennek kiegyenlítésére szolgáló import (1·8, ill. 1·9 millió q) volt az indító oka. Ugyanez azonban exportunkat csak 4·2, ill. 4·6 millió pengővel sikerült fokozni.

Hogy a romániai forgalom kibővülése nem a csonkaország részéről szolgáltatott okok következtében maradt el, erre nézve beszédes tanúságot szolgáltatnak a magyar behozatali adatok. (L. az 1. sz. táblát.) Ezek szerint Románia 1924-től kezdve állandóan 8—9%-os részesedéssel vett részt a magyar összbehozatalban, s ezt a részesedést megtartotta 1928-ban is, amikor pedig importunk a tetőpontot érte el 1·2 milliárd pengő értékével. A gazdasági válság mélypontján, 1932-ben és 1933-ban a részesedés 12·4, ill. 7·8 százalékos volt. E legkisebb összbehozattal záruló két év közül az egyikben — a tengeriimport hatása alatt — egyenesen az addigi maximumot érte el a romá-

niai részesedés, s 1933-ban is kb. megtartotta a korábbi 8%-os színvonalát. A javuló gazdasági élet emelkedő forgalmával a romániai arányszám is emelkedett és maximumát 1935-ben és 1936-ban érte el 13·4%-os részesedéssel, aminek ugyan rendkívüli oka a már említett erős tengeriimport volt, de az 1937. és 1938. évek részesedése is (egyformán 9·8%) nagyobb, mint a korábbi normális éveké. Az 1939. évben a vontatottan leonyolódó behozatal 28·9 millió pengő értékénél 1922 óta csak az 1933. évi volt alacsonyabb, az 5·9%-os részesedési arány pedig a 18 évi mélypontot jelzi. Ebben az évben ugyanis Kárpátalja visszatérésével lehetővé vált már a lombosfabehozatal visszafejlesztése.

Romániába irányuló kivitelünk, ha jelentőségét az összkivitelben való részesedésén keresztül próbáljuk mérni, stagnálónak mutatkozik. A kiviteli érték maximuma 47·1 millió pengővel 1929-ben alakult ugyan ki, amikor egész kivitelünk 1 milliárd pengő értékére is a csúcsponton állott, részesedése azonban csak 4·5%-ot tett, alig valamivel többet, mint az 1921. év óta mélypontot jelentő 1925. és 1926. évi 4%-os részesedés. A későbbi válságos évek alatt 1930-tól 1933-ig 3·2 és 3·6% között mozgott a részesedési arány, olyan színvonalon tehát, ami a világháború utáni években 1921 óta a mélypontot jelentette. A válságból kibontakozó évek sem hoztak jelentős javulást: az 1935. évben az arányszám 5·3%-ra emelkedett — s ez volt a válság utáni években a maximális részesedés — az 1939. évben azonban már 2·8%-ra esett vissza, tehát a válságos évek arányszáma alá.

Az elszakított Kelet-Magyarországnak és Erdélynek a külkereskedelmi forgalomba való beilleszkedését illetően szembeötlő, hogy az *elszakított területek* részesedése az árucserében (1. sz. tábla) jóval nagyobb, mint amekkora jelentőséggel e területek akár kiterjedésüknél, akár lélekszámuknál fogva a volt Nagy-Románia egészéhez viszonyítva bírtak. Önkéntelenül az évszázados szálakra kell, hogy gondoljon a szemlélő, amelyek a csonkaország és elszakított részei között a munkamegosztásban, a szükségletek ezen alapuló kielégítésében az együtt töltött kedvező évek, s nehéz korszakok alatt kialakultak. Pedig mennyi minden gátlás nélkül kifejtett erőszakos kísérlet történt e szálak megsemmisítésére, a régi kapcsolatok kiirtására. Mennyi cég, mennyi vállalat szűnt meg, vagy vesztette el korábbi jellegét a nacionalizálás révén, nehogy

I. Magyarország egész külkereskedelem forgalma, valamint a Romániával, illetőleg a Romániához csatolt területtel lebonyolított forgalom az 1920—1939. években.

Commerce de la Hongrie en 1920—39 avec les pays étrangers, avec indication de la Roumanie et de la région hongroise y annexée.

Év Années	Behozatal -- Importations					Kivitel -- Exportations				
	Az egész globales		A romániai provenant de Roumanie		A Romániához csatolt terület részese-dése part de la région annexée à la Roumanie	Az egész globales		A romániai vers la Roumanie		A Romániához csatolt terület részese-dése part de la région annexée à la Roumanie
	behozatal értéke — valeur					kivitel értéke — valeur				
	ezer pengőben en milliers de pengős	az egész behozatal %-ában par rapport aux importations globales, %	ezer pengőben en milliers de pengős	a romániai forgalom %-ában par rapport aux imp. provenant de Roumanie, %	ezer pengőben en milliers de pengős	az egész kivitel %-ában par rapport aux exp. globales, %	ezer pengőben en milliers de pengős	a romániai forgalom %-ában par rapp. aux exp. vers la Roumanie, %		
1920	484.088	4.447	0.9	*)	—	190.574	2.647	1.4	*)	—
1921	603.984	21.198	3.5	*)	—	294.541	14.362	4.9	*)	—
1922	625.696	44.895	7.2	*)	—	382.937	43.843	11.5	*)	—
1923	490.663	50.315	10.3	39.525	78.6	392.182	34.153	8.7	28.528	83.5
1924	815.255	63.828	7.8	57.440	90.0	667.012	35.174	5.3	27.513	78.2
1925	864.567	68.712	8.0	59.022	85.9	848.028	34.095	4.0	24.002	70.4
1926	941.006	75.751	8.1	59.224	78.2	876.672	35.134	4.0	24.578	70.0
1927	1,182.262	82.764	7.2	58.504	70.7	807.560	35.757	4.6	25.589	71.6
1928	1,211.411	95.734	7.9	73.047	76.3	825.974	45.097	5.5	33.439	74.2
1929	1,063.697	96.146	9.0	67.017	69.7	1,038.540	47.067	4.5	34.758	73.9
1930	823.348	74.631	8.9	46.655	62.5	911.666	30.175	3.2	20.800	68.9
1931	539.361	65.086	12.1	44.981	69.1	570.390	20.485	3.6	12.422	60.6
1932	328.538	40.868	12.4	24.042	58.8	334.512	11.434	3.4	7.128	62.3
1933	312.643	24.245	7.8	10.702	44.1	391.337	12.822	3.3	6.934	54.1
1934	344.897	30.285	8.8	16.589	54.8	404.198	19.763	4.9	9.214	46.6
1935	402.345	53.876	13.4	18.469	34.3	451.516	24.012	5.3	10.635	44.3
1936	436.538	58.524	13.4	22.193	37.9	504.382	24.352	4.8	11.242	46.2
1937	483.581	47.569	9.8	25.075	52.7	588.015	25.079	4.3	12.329	49.2
1938	410.607	40.133	9.8	23.666	59.0	522.382	20.946	4.0	9.483	45.3
1939	488.985	28.926	5.9	13.522	46.8	605.473	17.201	2.8	8.622	50.1

*) Nincs adat. — *Il n'y a pas de donnée.*

továbbhordozói legyenek a régi kapcsolatoknak. Micsoda emberfeletti küzdelmet kellett az ott maradtaknak folytatniok egy-egy erdődarabért, amelynek fája tovább vigye az elszakított részek néma üzenetét a csonkaországnak.

Különösen a behozatal oldalán tűnik fel az elszakított területek uralkodó szerepe. Az 1924. évben innen származott az egész romániai import értékének $\frac{3}{10}$ -ed része. Ettől az évtől kezdve a részesedés visszaeső ugyan, de még 1932-ben is csaknem $\frac{3}{5}$ -öt tett. A mélypontot az 1935. és 1936. évek mutatják 34, ill. 38%-os részesedéssel. E két évben azonban — amint már erről fentebb említés tétetett — a 21.6 millió, ill. 21.4 millió pengő értékű nem erdélyi származású tengeri behozatala duzzasztotta meg a román importunkat, ami nélkül az elszakított területek részesedése ezekben az években 57.2, ill. 59.9%-ot ért volna el, többet tehát, mint az előző 1934. évben. Minthogy az el-

szakított keleti részekről és Erdélyből származó importunk gerincét a fabehozatal teszi, természetes, hogy 1939-ben, amikor Kárpátalja visszatért, a faimport csökkenésével a részesedési arány is jelentékenyen visszaesett, s az így elért 46.8%-os részesedés már nem sokkal haladja meg a gazdasági válság következtében redukált fabehozatalt lebonyolító 1933-as év 44.1%-os arányszámát.

Romániába, s így természetesen az elszakított részekre irányuló kivitelünk is — mint alább látni fogjuk — túlnyomórésztben iparcikkekből áll s így az egész romániai kivitelünkben való részesedése kisebb hullámzásoknak van alávetve, mint az időnkint jelentős mennyiségű mezőgazdasági terményt is felölelő behozatalunk. A csonkaország és az elszakított területek közti gazdasági kapcsolatok alakulására is a részesedési arányszám változása a jellemző, s ennek következetes csökkenése azt mu-

latja, hogy a kapcsolatok állandóan gyengültek: a részesezés szinte évről-évre visszaesett annyira, hogy az 1923. évi 83·5% helyett 1938-ban már csak 45·3%-ot tett. Ez a jelenség — tekintettel arra, hogy a kivitel-

ben a nehézipari gépek és készülékek fokozódó mértékben jelentős szerepet játszottak, míg a korábban fontos textilipari export megszűnt — nyilván azzal függ össze, hogy a nagyromán iparosítási mozgalom a volt

2/A. Magyarország behozatala Romániából, ill. az elszakított területek
Commerce d'importation de la Hongrie en 1938 et 1939 avec la Roumanie, respectivement avec

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése	Mennyiségi egység Unités	Behozatal Romániából — Import. de Roumanie						Ebből a Dont il
		Mennyiség Quantité		Érték — Valeur				mennyiség Quantité
				1.000 P **)		‰		
		1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938
Nyersanyagok.								
Élőállatok, állati eredetű termékek	db-téte	535	—	213	149	0·53	0·52	535
Tengeri	q	951	1.181	519	—	1·29	—	888
Gyümölcs	"	33.052	—	306	427	0·76	1·48	33.052
Főzelékfélék	"	8.714	5.027	2	2	0·01	0·01	8.534
Takarmányfélék	"	44	50	2	2	0·01	0·01	44
Növényi eredetű ipari nyersanyagok	"	115.533	39.352	1.271	443	3·17	1·53	39.771
Nyers ásványolaj	"	7.391	6.707	91	126	0·23	0·44	7.391
Kősó	"	1.736.964	1.509.917	12.958	12.946	32·29	44·76	—
Nyers és égetett gipsz	"	212.070	67.349	358	123	0·89	0·42	212.070
Egyéb bányászati eredetű nyersanyagok	"	93.785	92.490	207	240	0·52	0·83	93.785
Nyers épület és szerfa	"	21.791	23.428	230	231	0·57	0·80	20.130
Tüzifa	"	510.065	392.151	2.257	1.633	5·62	5·64	491.984
Faszén	"	1.504.694	305.050	3.386	684	8·44	2·36	1.495.683
Ásványvíz	"	75.366	22.498	490	146	1·22	0·50	75.366
Együtt	db-téte, q	1.608	1.070	45	33	0·11	0·11	1.608
Félgyártmányok.								
Bárdolt és fűrészelt fa	q	535	—	22.333	17.183	55·65	59·40	535
Vegyipari termékek	q	4.322.028	2.466.270	15.358	10.043	38·27	34·72	2.480.306
Nyers és ócska vas	"	1.604.630	1.037.853	212	131	0·53	0·45	1.525.636
Együtt	"	12.999	7.354	496	54	1·23	0·19	9.470
Gyártmányok.								
Finomított ásványolaj	q	39.513	6.200	16.066	10.228	40·03	35·36	39.513
Egyéb vegyészeti gyártmányok	q	1.657.142	1.051.407	1.627	1.361	4·05	4·71	—
Faipari gyártmányok	"	291.240	221.567	51	67	0·13	0·23	263
Textilipari gyártmányok	"	635	1.093	3	25	0·01	0·09	52
Kaucsukipari gyártmányok	"	52	744	1	—	0·00	—	2
Nehézipari gyártmányok	"	2	—	1	—	0·00	—	3
Könyv, folyóirat	"	3	—	15	50	0·04	0·17	42
Egyéb ipari gyártmányok	"	48	208	*)	1	0·00	0·00	2
Együtt	"	2	6	21	6	0·05	0·02	13
Egyéb áruk	db - pièce, q	18	21	15	5	0·04	0·02	2
Behozatal összesen	db - téte, pièce, q	2	1	40.133	28.926	100·00	100·00	2
	q	760	410	3.741.726	4.055.478			176
	q	537	1					537
	q	6.271.930	3.741.726					4.055.478

*) Érték 500 P-n alul. **) P.

magyar országrész mellőzésével az egyéb román területek iparfejlesztését vette programjába. Ilyen célkitűzés mellett az elszakított területek vásárló-, tehát import-árut felvevő képessége is inkább visszaesett,

semmint hogy a regáti fejlődéssel lépést tudott volna tartani.

Annak a kérdésnek közelebbi megvizsgálására szolgáló adataink, hogy milyen áruk-ból tevődött össze főként az elszakított, va-

ról 1938-ban és 1939-ben, valamint a visszatért területekről 1939-ben.

la région hongroise y annexée, et en 1939 avec les territoires récemment récupérés.

Magyarországtól elszakított területre esik revenait à la région hongroise y annexée					A visszatért területek részesedése Part des territoires récemment récupérés				Marchandises ou catégories de marchandises	
mennyiség Quantité	érték — Valeur				Mennyiség Quantité	Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős	A mennyiség Quantité	Az érték Valeur		
	1.000 P **)		%							
1939	1938	1939	1938	1939	1939-ben — en 1939 az egész elszakított terület %ában par rapport à la région hongroise annexée à la Roum., %					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Matières premières.
912	207	121	0·87	0·89	97	12	10·64	9·92		Animaux vivants et produits d'origine animale
—	519	—	2·19	—	—	—	—	—	—	Maïs
4.132	302	387	1·28	2·86	1.994	141	48·26	36·43		Fruits
50	2	2	0·01	0·02	—	—	—	—	—	Légumes
19.842	446	222	1·88	1·63	4.650	41	23·44	18·55		Fourrages
6.707	91	126	0·39	0·93	1.614	73	24·06	57·94		Matières premières industrielles d'origine végétale
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Huile minérale brute
67.349	358	123	1·51	0·91	66.449	122	98·66	99·19		Sel gemme
91.580	207	237	0·87	1·75	75.862	185	82·84	78·06		Flâtre brut ou cuit
22.928	222	230	0·94	1·70	2.948	10	12·86	4·35		Autres matières premières minières
381.073	2.172	1.598	9·18	11·80	290.869	1.210	76·33	75·72		Bois bruts, de construct. et d'oeuvre
305.050	3.365	684	14·22	5·05	105.150	236	34·47	34·50		Bois à brûler
22.498	490	146	2·07	1·08	4.900	32	21·78	21·92		Charbon de bois
1.070	45	33	0·19	0·25	—	—	—	—		Eau minérale
923.191	8.426	3.909	35·60	28·87	554.533	2.062	60·07	52·75		Ensemble
975.516	14.529	9.386	61·39	69·34	611.275	6.246	62·66	66·55		Demi-produits.
3.443	177	95	0·75	0·70	—	—	—	—		Bois équarris et sciés
6.200	496	54	2·10	0·40	—	—	—	—		Produits de l'industrie chimique
985.159	15.202	9.535	64·24	70·44	611.275	6.246	62·05	66·51		Fonte brute et ferraille
—	—	—	—	—	—	—	—	—		Ensemble
171	18	11	0·08	0·08	—	—	—	—		Objets fabriqués.
744	3	25	0·01	0·18	168	6	22·58	24·00		Huile minérale raffinée
—	1	—	0·00	—	—	—	—	—		Autres produits chimiques
—	1	—	0·01	—	—	—	—	—		Produits de l'industrie du bois
208	12	50	0·05	0·37	133	29	63·94	58·00		Articles textiles
5	*)	1	0·00	0·01	—	—	—	—		Articles de l'indust. du caoutchouc
20	1	1	0·00	0·01	18	1	90·00	100·00		Produits de l'industrie lourde
1.148	36	88	0·15	0·65	319	36	27·79	40·91		Livres et périodiques
—	—	—	—	—	—	—	—	—		Autres
149	2	5	0·01	0·04	22	1	14·77	20·00		Ensemble
1.909.647	23.666	13.537	100·00	100·00	1.166.149	8.345	61·07	61·65		Autres marchandises
—	—	—	—	—	—	—	—	—		Total des importations

*) Au-dessous de 500 pengős. **) P = pengős.

lamint a folyó évi augusztus 30-i bécsi döntéssel visszatért területekkel lebonyolított forgalom, csak megközelítő pontosságúak:

azt, hogy az áru az elszakított, vagy visszanyert területről származott-e, illetőleg oda küldetett-e, a leadási, illetőleg feladási állo-

2/B. Magyarország kivitele Romániába, ill. az elszakított területre
Exportations de Hongrie en 1938 et 1939 vers la Roumanie, respectivement vers

Az árúk, illetőleg árucsoportok megnevezése	Mennyiségi egység Unités	Kivitel Romániába — Export. en Roumanie						Ebből a Magyar- Dont il revenait à	
		Mennyiség Quantité		Érték — Valeur				mennyiség Quantité	
		1938	1939	1.000 P		%		1938	1939
				1938	1939	1938	1939		
Nyersanyagok									
Élő állatok, állati eredetű termékek	db — tête,	83	41	104	64	0.50	0.37	77	21
Egyéb mezőgazdasági cikkek	q	159	1					188	1
Bányászati termékek	"	772	5.479	54	417	0.26	2.42	672	2.168
Ipari nyersanyagok	"	3.738	8.093	15	39	0.07	0.23	3.738	7.515
Tüzelőanyagok	"	2.380	1.611	34	29	0.16	0.17	2.151	1.611
Keserűvíz	"	—	3.700	—	17	—	0.10	—	3.700
Együtt	db — tête, q	907	711	44	35	0.21	0.20	884	661
Félgártmányok									
Vegyészeti ipar termékei	q	6.379	6.482	397	523	1.90	3.04	5.343	5.805
Faipari termékek	"	43	32	13	6	0.06	0.04	43	32
Textilipari termékek	"	803	582	310	221	1.48	1.28	120	154
Prémbőrkiépző ipar termékei	"	90	59	194	443	0.93	2.58	6	14
Kaucsukipari termékek	"	8	9	3	4	0.01	0.02	—	6
Kő- és agyagipari termékek	"	150	3.750	1	27	0.01	0.16	—	—
Nehézipari termékek	"	265.827	271.016	4.896	5.243	23.37	30.48	162.073	189.918
Együtt	q	273.300	281.930	5.814	6.467	27.76	37.60	167.585	195.929
Gyártmányok									
Vegyészeti ipari termékek	q	645	509	881	853	4.21	4.96	52	68
Papirosipari termékek	"	289	282	103	173	0.49	1.01	103	—
Fonás- és kefézőipari termékek	"	10	—	5	—	0.02	—	10	—
Könyv, folyóirat, film	"	5.857	3.200	1.459	925	6.97	5.38	5.844	3.192
Textilipari termékek	"	565	470	327	405	1.56	2.35	585	277
Konfekcióipari termékek	db — pièce q	25.585	30.369	12	92	0.06	0.53	2.109	31
Kaucsukipari termékek	"	—	12					—	10
Kő-, agyag- és üvegipari termékek	"	505	379	306	279	1.46	1.62	325	120
Vasárúk	"	6.803	9.943	567	656	2.71	3.81	3.087	2.157
Gépek és készülékek	"	86.275	21.591	5.216	1.579	24.90	9.18	6.304	5.059
Villamosgépek és készülékek	db — pièce q	16.876	11.855	3.474	2.761	16.58	16.05	11.477	6.846
Egyéb nehézipari termékek	fm — mètre courant q	64.291	45.744	2.304	2.316	11.00	13.47	19.561	—
		3.096	2.197					1.952	1.407
Együtt	db — pièce fm — mètre courant q	—	14	208	75	0.99	0.44	—	14
		528	98					101	36
Egyéb árúk	db — pièce q	89.876	76.113	14.862	10.114	70.95	58.80	21.670	31
	fm — mètre courant q	—	14					—	14
		121.449	50.536					29.790	19.172
	db — pièce q	5	—	19	19	0.09	0.11	5	—
		284	671					208	612
	db — tête, pièce	89.964	76.154					21.752	52
Kivitel összesen	fm — mètre courant q	—	14	20.946	17.201	100.00	100.00	—	14
		402.989	352.732					205.116	231.369

mások figyelembevételével döntöttük el. év adatai szolgálnak. (L. a 2. sz. táblát.)
 A részletes vizsgálatra az utolsó két év, ille- A behozatalban a bányászati termékek
 lőleg a visszatérő területet illetően az 1939. közül a már említett nyers ásványolaj a leg-
 1938-ban és 1939-ben, valamint a visszatért területekre 1939-ben.

la région hongroise y annexée, et en 1939 vers les territoires récemment récupérés.

országától elszakított területre esik <i>la région hongroise y annexée</i>				A visszatért keletmagyarországi terület részesedése <i>Part des territoires orientaux récemment récupérés</i>				Marchandises ou catégories de marchandises
érték — <i>Valeur</i>		%		Mennyi- ség <i>Quan- tité</i>	Érték ezer P-ben <i>Valeur en 1000 P</i>	A mennyiség <i>Quantité</i>	Az érték <i>Valeur</i>	
1.000 P		1938	1939					
1938	1939	1938	1939	1939-ben - en 1939	az egész elszakított ter. %- ában - par rapp. à la région hongr. annexée à la Rouman.			
								Matières premières
87	11	0·92	0·12	16	9	76·19	81·82	Animaux vivants et produits d'origine animale
44	142	0·46	1·59	993	92	45·80	64·79	Autres produits agricoles
15	38	0·16	0·43	529	5	7·04	13·16	Produits miniers
30	29	0·32	0·33	879	24	54·25	75·86	Matières premières industrielles
—	17	—	0·19	3.000	15	81·08	88·23	Combustibles
41	32	0·43	0·36	197	10	29·80	31·25	Eaux amères
217	269	2·29	3·02	16 5.598	155	76·19 35·76	57·62	Ensemble
								Demi-produits
203	157	2·14	1·76	3.659	84	63·03	53·50	Produits de l'industrie chimique
13	6	0·14	0·07	32	6	100·00	100·00	Produits de l'industrie du bois
52	88	0·55	0·99	20	10	12·99	11·36	Produits de l'industrie textile
13	197	0·14	2·21	13	183	92·86	92·89	Produits de l'industrie de l'apprêtage de fourrures
—	3	—	0·03	—	—	—	—	Produits de l'industrie du caoutchouc
—	—	—	—	—	—	—	—	Produits de l'industrie de la pierre et poteries
3.092	3.647	32·60	40·92	1.182	40	0·62	1·10	Produits de l'industrie lourde
3.373	4.098	35·57	45·98	4.906	323	2·50	7·88	Ensemble
								Objets fabriqués
19	29	0·20	0·33	49	19	72·06	65·52	Produits de l'industrie chimique
4	—	0·04	—	—	—	—	—	Produits de l'industrie du papier
5	—	0·05	—	—	—	—	—	Articles tressés et produits de la broserie
1.443	913	15·22	10·24	3.174	908	99·44	99·45	Livres, périodiques, films
293	231	3·09	2·59	23	16	8·30	6·98	Articles textiles
2	34	0·02	0·38	19	32	61·29	94·12	Articles de l'industrie de la confection
190	104	2·00	1·17	9	9	7·50	8·65	Produits de l'industrie du caoutchouc
230	180	2·42	2·02	527	59	24·43	32·78	Produits de l'industrie de la pierre, de la poterie et de la verrerie
549	596	5·79	6·69	1.528	205	30·20	34·40	Objets en fer
1.940	1.300	20·46	14·58	3.275	729	47·84	56·08	Machines et appareils
1.151	1.122	12·14	12·59	—	499	—	44·47	Machines et appareils électriques
50	25	0·53	0·28	903	7	64·18	28·00	Autres produits de l'industrie lourde
5.876	4.534	61·96	50·87	19	2.483	61·29	54·76	Ensemble
17	12	0·18	0·13	—	5	—	41·67	Autres marchandises
9.483	8.913	100·00	100·00	9.508	—	49·59	33·28	Total des exportations
				138	—	22·55		
				35	—	67·31		
				—	2.966	—		
				20.150	—	8·71		

fontosabb áru, amit az Ókirályság gazdag nyersolajkútjai szállítottak. Egész romániai importunknak érték szerint 1938-ban 32% -a, 1939-ben 45% -a esett erre a fontos nyersanyagra. A kőszó-import már tisztán elszakított területi bányaterméket szállított a csonkaországnak, még pedig a felszabadult Máramaros most visszakerülő részének¹⁾ az aknaszlatinai sóbányával összefüggő településéből (Rónaszék, Aknasugatag) és Szolnok-Doboka sóbányáiból (Désakna). A *nyers és égetett gipsz* szintén Erdély terméke, a kolozsmegyei Egeresről származik, ha nem is szerepel teljes mennyiségében a visszatért területi részesedésben.²⁾ Az „*egyéb bányászati eredetű nyersanyagok*” szintén az elszakított területről valók, minthogy azonban csak kisebb fontosságú *festéköld-bányák* kerültek vissza, a visszatért területek részesedése csekély. (Főként a krassó-szőrényvármegyei³⁾ ruszka márványbányák termelése emelte ezt a tételt fel: 1938-ban 169, 1939-ben 155 vagon márványt importáltunk 213 ezer, ill. 196 ezer P értékben.) Az ide sorolható *ásványvíz* tisztán erdélyi termék, s bár legalább részben a borvizek hazájából származó „málnási” víz, mégsem a visszanyert területi behozatalban szerepel, mert brassói feladással hoztuk be.

Az *állattenyésztés* köréből származó behozatal nem volt jelentékeny. Ezt a kategóriát 1938-ban 535 drb ló, 638 (1938-ban), ill. 724 q (1939-ben) hél- és hólyag, 137 q nyersbőr (csak 1938-ban) és 107, ill. 404 q egyéb termék (főként tranzitálás közben elhullott sertések) képviselte. A visszatérő területek részesedése az amúgysem fontos importban jelentéktelen.

¹⁾ A visszatérő területek állomásainak megállásánál nagyon hasznos szolgálatot tett a „Vasúti és Közlekedési Közlöny” 1940. évi szeptember 8-i száma, amely a visszatért állomások névjegyzékét magában foglaló Máv-közleményt tartalmazza. A jelenlegi román és a magyar községnevek azonosítása ugyanis nagy nehézségekbe ütközik annak folytán, hogy a községnevek elrománosítása nagy erővel folyt. Ennek egyrészt az lett a következménye, hogy a régebben magyar jellegű román nevek teljesen kicseréltek, másrészt sok azonos név jelölte a legkülönbözőbb vidékeken fekvő községeket. (Pl. Satu-Nou nevű község volt Arad, Beszterce-Naszód, Brassó és Kis-Küküllő vm.-ben. Közülük egy, a beszterce-naszódi Felsőszászújfalú most visszatért.)

²⁾ Ha az egeresi gipszet pl. aradi kereskedő aradi feladással juttatta el hozzánk, ez a mennyiség tökéletesebbel nem helyettesíthető módszerünk mellett már kiesik a felszabadult területi importból.

³⁾ Mint a vármegye megnevezéséből is kitűnik, e cikk a magyar vármegyei beosztást veszi alapul.

A *földművelés* termelvényei közül 1938-ban a félmillió P értékű *tengeri-import* az elszakított területekről, túlnyomórészen a határmenti vármegyékből származott. A *gyümölcs* tétele 1939-ben felszabadult területről (Szatmár, Szilágy, Szolnok-Doboka vm.) behozott 686 q almát (20 ezer P) tartalmazott, továbbá 4.241 q diót (400 ezer P), amiből azonban csak 1.208 q (114 ezer P) származott a felszabadult Biharból, illetve Szatmár vármegyéből. A *ta-karmányfélék* gyűjtő elnevezése alatt 1939-ben a következő áruk értendők: 10.026 q (114 ezer P) korpa, amiből 8.700 q (99 ezer pengő) az elszakított területről, főként Aradról származott, továbbá 18.184 q (207 ezer pengő) olajpogácsa, 11.142 q (122 ezer P) moslék. Ez utóbbi teljes egészében elszakított területről, de Aradról és Temesvárról, tehát nem a visszatérő területről, az előbbi pedig bukaresti feladással egyéb román területekről származott.

Az *erdészet* szállította az ásványolaj mellett a legnagyobb értékű és tömegű árut. Tekintettel arra, hogy ez a tétel 1926 óta egész behozatalunk legfontosabb tétele, célszerű néhány adattal közelebbről megvilágítani azt a fontosságot, amelyet Románia, az odacsatolt, majd onnan visszatért területek 1939-ben, tehát Kárpátalja visszaszerzése után faellátásunkban jelentettek. (L. a 3. sz. táblát.)

Egész fa-behozatalunknak mennyiség szerint kereken 30% -a, mégpedig a lombosfa-importnak 19, a fenyőfa-importnak 35% -a romániai termelésű volt. A romániai behozatal lombosfája viszont teljes egészében, fenyőfája 95% -ban az elszakított területekről származott, úgy, mint a korábbi években is. Romániából tehát 22 éven keresztül végeredményben saját fánkat vásároltuk meg. A visszatérő területek a behozatali eredmények szerint az elszakított részekről származó lombos fának több mint $\frac{1}{3}$ -át, a fenyőfának több mint $\frac{2}{3}$ -át szolgáltatták, egész importunkban pedig 7, ill. 17% -kal részesedtek. Ha pedig a visszatért területek a jövőben is csak annyi fát tudnának szolgáltatni a csonka országnak, mint 1939-ben, máris 7·7 millió pengős javulás állna elő — az 1939. évi áron — kereskedelmi mérlegünkben.

Az ország *faszénszükségletének* nagyobb része Kárpátalja termelésének bevonásával biztosítva van. Romániai importunk, amely kizárólag a megszállt területekről, főként Krassó-Szőrényből és Bihar vm. vissza nem tért területeiről táplálkozott, ennek köszön-

3. Magyarország nyers- és megmunkáltfa-behozatala 1939-ben Romániából, valamint a Romániához csatolt, illetőleg onnan visszatért területekről.

Importations de bois bruts et ouvrés en Hongrie, provenant de Roumanie, respectivement de la région y annexée et des territoires récemment récupérés; chiffres de 1939.

Árumegnevezés Marchandises	Mennyiség — Quantité provenant								Érték — Valeur quant									
	összesen totale q	Románia de Roumanie		A Románia által elszakított területek de la région y annexée		A visszatért területek des territoires récupérés		össz- sze- sen 1000P totale, 1000 pengős	Románia à la Roumanie		A Románia által elszakított terü- letek à la région annexée à la Roumanie		A vissza- tért terü- letek aux territoires récupérés					
		részese- dése							részese- dése									
		q		‰		q			‰		1000P pengős		‰		1000P pengős		‰	
a) Lombosfa																		
<i>Bois d'arbres feuillus</i>																		
Bányafa — bois de mine	61.736	—	—	—	—	—	—	239	—	—	—	—	—	—	—			
Gömbölyűfa — bois ronds	270.107	30.215	11·19	30.215	100·00	12.285	40·66	1.327	126	9·50	126	100·00	47	37·30				
Vasúti talpa — bois pour traverses de chem. de fer	39.605	12.566	31·73	12.244	97·44	5.376	43·91	181	66	36·46	64	96·97	28	43·75				
Kádárfa — bois pour ton- neaux	9.521	398	4·18	398	100·00	—	—	133	6	4·51	6	100·00	—	—				
Bognárfa — bois pour charron.	2.415	2.415	100·00	2.415	100·00	—	—	19	19	100·00	19	100·00	—	—				
Fűrészelt fa — bois sciés	52.970	25.585	48·30	25.585	100·00	10.175	39·77	510	246	48·24	246	100·00	98	39·84				
Tüzfifa — bois de chauf- fage	1.552.405	305.050	19·65	305.050	100·00	105.150	34·47	2.672	684	25·60	684	100·00	236	34·50				
Lombosfa összesen Total pour les bois d'ar- bres feuillus	1.988.759	376.229	18·92	375.907	99·91	132.986	35·38	5.081	1.147	22·57	1.145	99·82	409	35·72				
b) Fenyőfa — Bois de sapin																		
Bányafa — bois de mine	822.068	250.816	30·51	241.888	96·44	195.033	80·63	3.116	938	30·10	904	96·38	729	80·64				
Gömbölyűfa — bois ronds	619.372	111.120	17·94	108.970	98·07	83.551	76·67	2.368	569	24·03	568	99·82	434	76·41				
Fűrészelt fa — bois sciés	2.030.264	745.270	36·71	683.405	91·70	544.223	79·63	18.204	7.860	43·18	7.206	91·68	5.742	79·68				
Bárdolt fa — bois équa- ris	418.964	251.619	60·06	251.469	99·94	51.501	20·48	2.698	1.846	68·42	1.845	99·95	378	20·49				
Fenyőfa összesen Total pour les bois de sapin	3.890.668	1.358.825	34·93	1.285.732	94·62	874.308	68·00	26.386	11.213	42·50	10.523	93·85	7.283	69·21				
Nyers és megmunkált fa együtt — Total pour les bois bruts et ouvrés	5.879.427	1.735.054	29·51	1.661.639	95·77	1.007.294	60·62	31.467	12.360	39·28	11.668	94·40	7.692	65·92				

hette az 1938-ról 1939-re bekövetkezett nagy visszaesést. A most visszatérő területek részesedése $\frac{1}{5}$ -nél valamivel nagyobb ebben a behozatalban. A termelés a megnagyobbodott ország területén bizonyára fokozható lesz s így az import feleslegessé válik.

A félgyártmányok csoportjában az erdőszeti termékek közé tartozó s az elszakított területről származó behozatalnak 1938-ban 61, 1939-ben 69% -át tevő bárdolt és fűrészelt fa mellett jelentéktelen áruk foglalnak helyett. Ilyenek egyes vegyészeti termékek, ahová — 1939-ben — a butángáz (1.022 q), a Kárpátalja visszatérése folytán erősen visszaesett, s bizonyára megszűnő forgalmú metilalkohol (717 q), faecetsavas méz (1.576 q) és fakátrányolaj (1.450 q), valamint az ásványolajgoudron (2.589 q) soroztattak. Közös jellemző vonásuk, hogy nem a visszatért terület termékei: a felsorolt fa-

lepárlási termékek túlnyomóan a megszállt területekről származtak, a többi áru pedig a Regátból. A kis mennyiségű nyers és ócskavasat szintén elszakított, de most vissza nem tért területről hoztuk be.

A gyártmányok csoportjában a Regátból származó „finomított ásványolaj“ a fontos áru, aminek túlnyomórésze az aluminiumgyártás céljaira szolgáló fűtőolaj (pakura). Az elszakított területekkel lebonyolított forgalomnak együttvéve 0·7% -a, a felszabadult területek forgalmának pedig csak 0·4% -a esett 1939-ben erre a kategóriára. A nehézipari gépeknek van még aránylag nagyobb szerepük ezen a területen, ezek is javításra behozott erőgépek.

Kivitelünk eredményeiből az a feltűnő tény olvasható ki, hogy a felszabadult területek részesedése rendkívül alacsony. Az elszakított területek 1939-ben együttvéve több

mint felét vették fel a Romániába exportált magyar áruknak, ezeknek azonban csak $\frac{1}{3}$ -a került a visszatért keleti részekre. Csökkent fogyasztókéességük nyilván nem rendelkezett olyan átütő erővel, hogy áruigényük a behozatali eredményekre irányító befolyást gyakorolhasson.

Az 1939. évet véve továbbra is a vizsgálat alapjául, természetesnek kell találnunk, hogy a *nyersanyagok* kategóriája jelentéktelen szerepet játszik és egész romániai exportunknak érték szerint csupán 3·5%-át, az elszakított területinek 3 s a visszatért területinek 5·2%-át teszi. A mezőgazdasági nyersanyagfeleslegeket termelő magyar közgazdaság természetszerűen az áruknak ebben a csoportjában nem találhat jó felvevő piacot az agrárjellegű Romániában. S hogy mégis a mezőgazdasági cikkeké az elsőbbség e csoportban, az a magasabb mezőgazdasági kultúránknak köszönhető, amelynek révén löbb apró tétel mellett 41 db, 64 ezer pengő értékű tenyészállat, 232 ezer P értékű (2.943 q) cukorrépa- és 81 ezer P értékű (808 q) fűmag volt túlnyomó részben az Ókirályságban elhelyezhető. A visszatért területek a 101 ezer pengő értékű áruból egyebek közt 55 ezer P értékű cukorrépa- magot s 19 ezer P értékű fűmagot vettek át.

A *félgyártmányok* csoportjában alakul ki az a nagy különbség, ami az elszakított s a visszatérő területek részesedése között mutatkozik. A félgyártmánykivitel 1939-ben érték szerint 38%-át tette az összkivitelnek, 46%-át az elszakított területi, s csak 11%-át a visszatérő területi kivitelünknek. Ez az egyenetlen megoszlás a *nehézipari félgyártmányoknál* állott elő, amelyek 1939-ben egész kivitelünknek érték szerint több mint 30%-át kötötték le. Az elszakított területek szempontjából még nagyobb a szerepük: ideirányuló kivitelünknek 1939-ben 41%-át tették. Az egész kategóriának 70%-át ugyanis ezek a területek vették fel (a küldemények főként aranyosgyéresi rendeltetésűek voltak). A felszabaduló részek szempontjából ezek az áruk (kizárólag vas- és acélrudak) megfelelő üzemek híján szerepet alig játszottak, úgy, hogy az egész elszakított területre eső exportból mintegy 1% került a visszacsatolt részekre. Ez utóbbiak szempontjából sokkal fontosabbak voltak a *kikészített prém-bőrök*, majd pedig a *vegyészeti ipari félgyártmányok*. A vegyészeti ipar félgyártmányaival szemben más áruigényekkel léptek fel az elszakított, ill. visszatérő területek s

másokkal a Regát. Az utóbbi bevitelének több mint felét kriptongáz tette 259 ezer P értékben, míg az elszakított területek importjának főbb tételei (a visszatérő területek eredményeinek feltüntetésével) így alakultak: kénsavas ammónium 3.000 q, 38 ezer P (2.400 q, 30 ezer P), könnyű kátrányolaj 474 q, 27 ezer P és tisztított gyapjúszőr 99 q, 16 ezer P értékben; mindkét cikk a visszatért területre érkezett. Az egész kivitelünk szempontjából sem jelentékeny *textilipari* félgyártmányokból, vagyis a fonalakból csak 10 ezer P értékű burettselyemfonál jutott a felszabadult részekre, míg a fennmaradó 42 ezer P értékű selyem- és műselyemfonalat csaknem teljes egészében a vissza nem tért területek vették fel épúgy, mint a 34 ezer P értékű pamutfonalt; a 135 ezer P értékű len- és kenderfonál csaknem kizárólag a Regátban talált piacot. A *faiipari* jelentéktelen félgyártmány- (furnir- és fa-szeg-) kivitel teljes egészében a felszabadult részekre irányult.

A *készárúknak* ugyancsak számtalan kis tételből s a legkülönbözőbb iparágak által termelt árukból összetevődő csoportja az egész kivitelben 59%-os, a megszállt területi exportban 51%-os, a felszabadult területiben pedig egyenesen 84%-os részesedési aránnyal jelentkezik, mutatva, hogy a magyar ipar jóformán minden iparágban termel olyan cikkeket, amelyekre a romániai fogyasztásnak a belföldi áruk pótlására szüksége van. A vezető iparág e csoportban a nehézipar, amelynek termelvényei egész romániai exportunknak érték szerint 1939-ben 39%-át, az elszakított területekre irányuló kivitelnek 34%-át, a felszabadult részekre irányulónak pedig 49%-át tették. A fontosabb áruk kivitele a következő oldalon lévő összeállítás szerint alakult.

Látható, hogy a nehézipari termelvények néhány fontos tétel (kovácsolt vascső, lokomobil) kivételével általában az elszakított területek áruigényeinek kielégítésére szolgáltak. Rádiócsövekből és villamos izzólámpákból adataink nem mutatnak ki ugyan az elszakított területre irányuló kivitel, de nyilván a Regátban levő központ kapta és osztotta el a Magyarországról érkező árukat. Rádiókészülékekből mind a megszállt, mind a visszatért területek kaptak magyar árut, valószínű, hogy az elosztás során rádiólámpák s bizonyára izzólámpák is kerültek ezekre a területekre.

Kivitelünk második legfontosabb árukategóriáját a *sokszorosító ipar* szolgáltatta

Árú, ill. árucsoport	K i v i t e l 1 9 3 9 - b e n					
	Romániába		az elszakított		a visszatért	
	t e r ü l e t r e					
	q ill. db	ezer P	q ill. db	ezer P	q ill. db	ezer P
a) Gépek és készülékek összesen	11.855	2.761	6.836	1.300	3.275	729
Ebből :						
Gőz-, gáz-, vizerőgépek	1.833	1.203	891	420	487	306
Mezőgazdasági gépek	6.837	912	4.301	590	2.069	270
Lokomobilok	1.123	259	134	39	36	8
Kőmegmunkálógépek	618	97	500	73	483	70
Peronoszporafecskendő	176	67	149	57	77	29
b) Villamosgépek és készülékek összesen .	45.744 2.197	2.316	— 1.407	1.122	— 903	499
Ebből :						
Áramfejlesztőgép, villamos motor	1.318	561	961	397	733	320
Távíró-, távbeszélő-készülék	177	576	150	439	—	—
Elektroncső	45.744	292	—	—	—	—
Villamos izzólámpa	173	284	—	—	—	—
Rádiókészülék	142	265	65	106	39	73
Indító, ellenállás	262	191	135	94	65	40
Villamosszámláló és mérőkészülék	77	102	72	74	65	66
c) Vasárúk összesen	21.591	1.579	5.059	596	1.528	205
Ebből :						
Kovácsolt vascső	17.809	895	1.932	101	876	45
Szerszámok	1.410	301	1.181	235	594	137
Lakat, zár	389	174	217	88	52	23

a könyvek, folyóiratok és a kis jelentőségű (1939-ben 10 ezer P értékű) filmek exportjával. Adataink szerint ez a kultúrkapcsolatokat fenntartani hivatott, de a román cenzura beavatkozása következtében hivatását tökéletesen betölteni nem tudó kivitel csaknem kizárólag az elszakított, még pedig csaknem teljes egészében a visszatért területekre irányult. A küldemények túlnyomó része a Nagyvárad előtti volt román határállomáson, Biharpuspökin osztatott szét a magyarok lakta területek között, a végleges rendeltetési állomás ilyen módon már kívül esett a magyar statisztika látókörén.

A *vegyészeti ipar* termékeire nézve viszont az a jellemző, hogy szinte kizárólag a Regát területére szállították. A 853 ezer pengős kiviteli értékből 405 ezer P (162 q) jutott az elkészített gyógyszerek, 398 ezer P (109 q) pedig a szérumok és vaccinák tételeire s mindezek a készítmények az Ókirályság területére irányították. Lehetséges azonban, hogy ez esetben is egy központi képviselőt osztotta szét az árukat Románia egész területére. A *kő-, agyag- és üvegipar* szintén főként az Ókirályságba szállította termékeit, amelyek közül legfontosabbak az üvegipari gyártmányok: villamos izzólámpák részére szolgáló üvegekörték 1939-ben 396 q súlyban, 146 ezer P értékben (amiből

57 q 19 ezer P értékben a megszállt, s egyszerűen visszatért területekre vitetett ki), ampullák, fiolák, üvegcsövek 319 q mennyiségben, 139 ezer P értékben, amiből 26 ezer P értékű 54 q áruval az elszakított, illetőleg 17 ezer P értékű 36 q áruval a visszacsatolt területek részesedtek. Az agyagipari termékek közül háztartási agyagedényből 2.500 q-t exportáltunk Romániába 187 ezer P értékben, még pedig 82 ezer P értékű 1.143 q súlyú árut az elszakított, illetőleg 13 ezer P értékű 180 q súlyú árut a visszatért területekre. Agyagból készült falburkolólapot túlnyomóan (2.109 q, 77 ezer P), műpalát pedig kizárólag (1.161 q, 23 ezer P) a Regát vásárolt. A *textilipari* termékek főként az elszakított, de most vissza nem tért területeken találtak piacot, míg a visszatért területek részesedése, ahol a székelység háziipari termékekkel elégítette ki ilyen irányú szükségleteit, szinte elhanyagolhatóan csekély (405 ezer P-s kiviteli értékből 16 ezer pengő). E csoportban legfontosabb kiviteli cikkeink a pamutszövet (277 q, 231 ezer P, amiből az elszakított részre 235 q, 190 ezer P értékben, a visszatért területekre pedig csak 10 q, 7 ezer P értékben került), továbbá a gyapjuszövet (egész kivitel 23 q, 46 ezer P, elszakított területre 4 q, 14 ezer P) és a nemez, nemezárúk (egész kivitel 38 q,

28 ezer P, elszakított területre 34 q, 23 ezer pengő, visszatért területre 13 q, 9 ezer P értékben). A *kaucsukipart* összesen 379 q áru képviselte 279 ezer P értékben (hajtószíjak, tömlők, aszbesztkaucsuk- és egyéb lágykaucsukárak), amiből azonban a felszabadult területek csak 9 q árut kaptak 9 ezer P értékben. *Papírosipari* termékek közül csak fényképészeti papírost vittünk ki, 173 ezer P értékben, bukaresti cég részére. Még kisebb volt az elhelyezési lehetőség *konfekcionált árukban* (92 ezer P), viszont ezeknek érték szerint több mint $\frac{1}{3}$ -át a felszabadult területek vették át, a kivitt női fehérnemű, ággy- és asztalnemű (7 q, 23 ezer pengő), valamint női- és leányfelsőruházat (2 q, 8 ezer P) ugyanis kizárólag ide került.

•

A felszabadult területekkel lebonyolított áruforgalom 1939-ben a behozatal oldalán 1,166.149 q, kereken tehát 12.000 vagón árut, a kivitel oldalán 20.150 q, kereken tehát 200 vagón árut mozgatott meg s tett át a csonkaország határain. A forgalom lebonyolítása szinte kizárólag vasúton történt, s bizonyára a vasút lesz a főszállítási eszköz a közeljövőben is. Ha meggondoljuk, hogy a visszatért területek s a régi csonkaország közötti forgalom növelését minden eszközzel fokozni fogjuk azzal a kettős céllal, hogy e révén is munkaalalmat nyujtsunk felszabadult véreinknek, s zökkenőmentes faellátást a régi területeknek, nem lesz érdektelen legalább néhány vonással vázolni, hogy az 1939. évi állapot szerint hol alakultak ki az *áruforgalom gócpontjai*, mert hiszen ezen a téren, főként a behozatalban — amennyiben természetesen a most megszakgatott közlekedési hálózat kiegészül — nagyobb eltolódások nem igen lesznek.

Behozatalunk mennyiségi súlypontja azokra a vármegyékre esett, amelyek a legfontosabb behozatali tételünknek, a fának, mégpedig a fenyőfának importját lehetővé tették. A 4/a. sz. és a 750. lapon közölt tábla szerint így Maros-Torda vármegye foglalja el a vezetőhelyet 29.4%-os részesedésével. Jóval kisebb az utána következő Máramaros vm. most felszabadult részének, azután Kolozs-nak és Csíknak a részesedése (18, ill. 17 és 15.1%). Ez a négy vármegye együttvéve kereken 930.000 q árut szállított, a most felszabadult területről származó behozatali mennyiség $\frac{4}{5}$ részét.

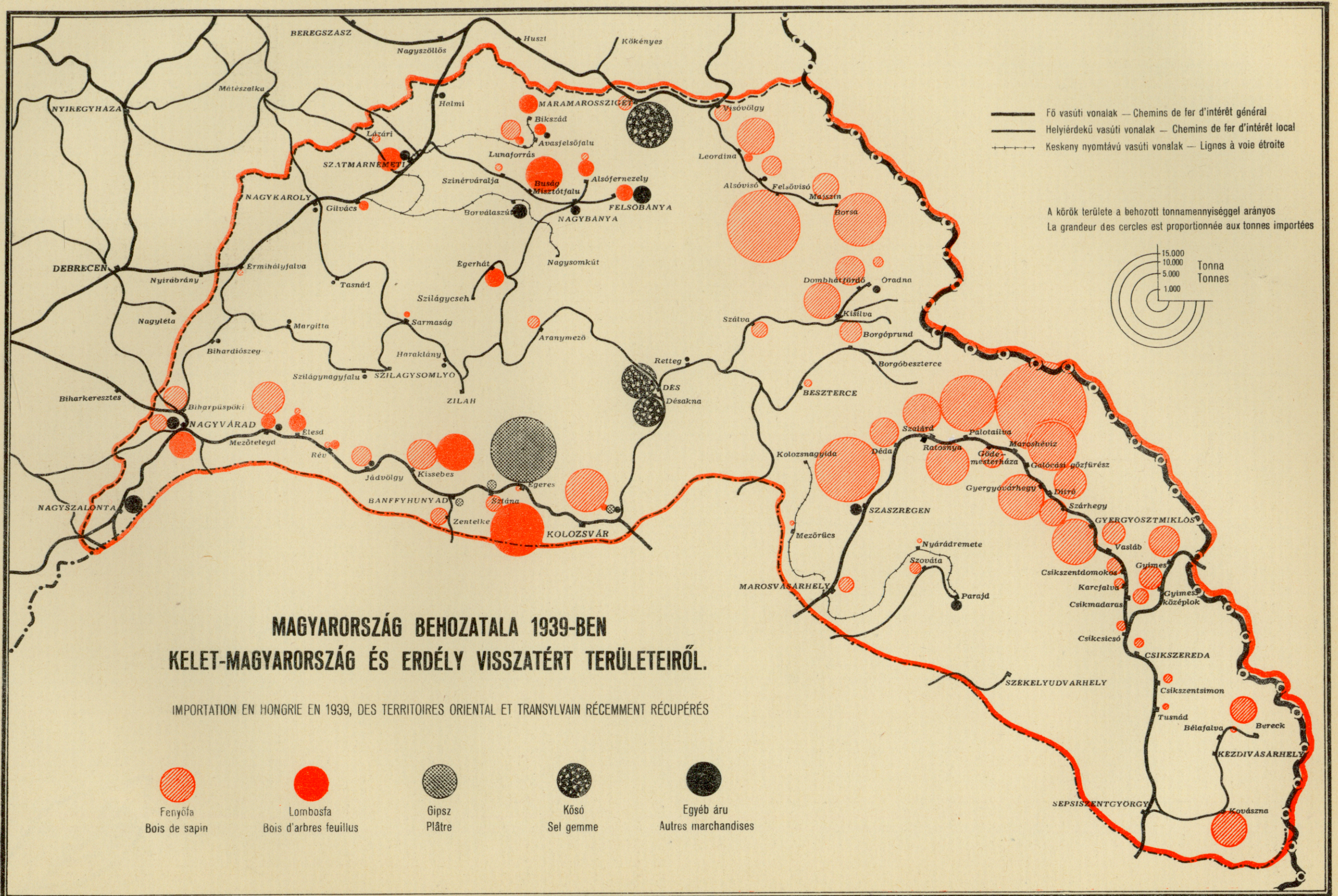
A faimportban ugyancsak ez a négy vezető vármegye áll az élen, csak a sorrendjük más: Maros-Torda vm.-ét, amely 34%-os részesedésével több mint egyharmadát szállította az importált fának, most is Máramaros vm. követi 17.6%-kal, Csík vm. azonban (17.5%) Kolozs vm. elé kerül (12.1%). A négy vármegye a faimportban együttvéve kereken 820 ezer q-val (81.1%) részesedett.

Az ország faellátása szempontjából annyira fontos fenyőfaimportnak, tehát az előbb ismertetett fabehozatal legnagyobb részének lebonyolításában már csak három vármegye vett részt messze kimagasló mértékben: Maros-Torda vm. (39.1%), Máramaros (20.2%) és Csík vm. (20.1%). E három vármegye 695.000 q-val csaknem eléri a túlevelű faimport $\frac{4}{5}$ részét. Az ezeket követő Kolozs megyének részesedése már csak 6.2%. Megjegyzendő, hogy Maros-Torda és Csík vm. kizárólag, Máramaros pedig túlnyomórészen fenyőfát szállított, míg Kolozs vm. csaknem fele arányban szállította a fenyő- és a lombosfát.

Maros-Tordában Maroshévíz, Szászrégen és Palotailva a faexport központja 140, 70, ill. 52 ezer q-ás kiviteli mennyiséggel. Úgy ezek, mint a vármegye többi fafeladási állomásai (a jelentéktelen Mezőriucs és Nyáradremete kivételével) a székelyföldi körvasúthoz tartoznak. Ugyancsak a székely körvasút a legfontosabb szállító-vonal *Csík-megyében* is. Itt a Galócási gőzfűrés, Gyergyószentmiklós, Gyergyóvárhegy a legfontosabb feladási állomások kb. egyforma 35—36 ezer métermázsás tételekkel. A Madéfalva-Gyimes-i vonalon két állomás, Gyimes és Gyimesközéplek vett részt importunkban.

Míg e két székely vármegye tisztán fát, mégpedig fenyőfát szállított a csonkaországnak, addig *Máramaros* vármegye most visszatért déli része nemcsak fenyőrengetegeknek fájával, hanem sóbányáinak termékeivel is hozzájárult a csonkaország ellátásához. A fát a visóvölgyi vasút állomásai (főként Felsővisó, Borsa, Leordina, Majszin) útján, a sót (32.727 q) Máramarossziget raktáraiból küldték hozzánk.

Kolozs vármegye a fán kívül ugyancsak fontos nyersanyagot, nyers és égetett gipszet (75.862 q mennyiségben) szállított főként közvetlenül Egeres bányáiból, illetőleg gipszgyárából. Sztána, Kolozsvár és Kalotaszeg központja: Bánffyhunrad szintén részesedett ebben a szállításban. A fenyőfa-export központjai Kolozsvár és Kissebes, a lombosfa-kivitelé pedig a már említett

4/a. Magyarország behozatala 1939-ben Kelet-Magyarország és Erdély felszabadult részeiről állomások szerint részletezve.

Importations en Hongrie en 1939, provenant des parties récupérées de la Hongrie orientale et de la Transylvanie; avec indication des stations.

Vármegye, állomás (község) <i>Comitats et stations (communes)</i>	Nyers és megmunkált fa <i>Bois bruts et ouvrés</i>					Egyéb árú q <i>Autres marchan- dises, q</i>	Összesen q <i>Total, q</i>	Vármegye, állomás (község) <i>Comitats et stations (communes)</i>	Nyers és megmunkált fa <i>Bois bruts et ouvrés</i>					Egyéb árú q <i>Autres marchan- dises, q</i>	Összesen q <i>Total, q</i>			
	összesen q <i>total, q</i>	%	ebből fenyőfa <i>dont bois de sapin</i>		q				%	összesen q <i>total, q</i>	%	ebből fenyőfa <i>dont bois de sapin</i>				q	%	
			q	%								q	%					
Beszterce-Naszód vm.¹⁾								Maros-Torda vm.										
Beszterce	311	0-03	311	0-01	—	2	313	Déda	13.214	1-31	13.214	1-51	—	1	13.215			
Borgó	8.036	0-80	8.036	0-91	—	—	8.036	Gödömesterháza	7.511	0-75	7.511	0-86	—	—	7.511			
Dombhálífürdő	13.444	1-34	13.444	1-54	—	—	13.444	Maroshévíz	139.632	13-86	139.632	15-97	—	—	139.632			
Kisilva	21.138	2-10	21.138	2-42	—	—	21.138	Marosvásárhely	3.240	0-32	3.240	0-37	—	—	3.240			
Óradna	893	0-09	893	0-10	292	—	1.185	Mezőrúcs	147	0-01	147	0-02	—	—	147			
Szálva	3.888	0-39	3.888	0-45	—	—	3.888	Nyáradremete	148	0-01	148	0-02	—	—	148			
Összesen — Ensemble	47.710	4-75	47.710	5-46	294	48.004	Maros-Torda vm. Ensemble	342.169	33-96	342.169	39-14	995	343.164					
Bihar vm.								Szatmár vm.										
Bihardiószeg	—	—	—	—	—	4	4	Alsófernezely	2.932	0-29	300	0-03	—	—	2.932			
Biharpüspöki	9.508	0-94	9.508	1-09	—	—	9.508	Avasfelsőfal	1.304	0-13	—	—	156	—	1.460			
Élesd	4.350	0-43	150	0-02	—	—	4.350	Bikszád	5.700	0-57	—	—	—	—	5.700			
Érmihályfalva	150	0-01	150	0-02	7	—	157	Borválaszt	—	—	—	—	2.648	—	2.648			
Jádvölgy	6.121	0-61	6.121	0-70	155	—	6.276	Borválaszt	—	—	—	—	—	—	—			
Margitta	—	—	—	—	4	—	4	Buság-Misztóifalu	19.406	1-93	—	—	—	—	19.406			
Mezőtelegd	18.607	1-85	16.500	1-89	300	—	18.907	Felsőbánya	3.014	0-30	—	—	3.600	—	6.614			
Nagyszalonta	—	—	—	—	3.912	—	3.912	Gilvác	900	0-09	—	—	—	—	900			
Nagyvárad	14.951	1-48	4.100	0-47	1.259	—	16.210	Lázári	450	0-04	450	0-05	—	—	450			
Rév	710	0-07	210	0-02	—	—	710	Lunaforrás	7.250	0-72	6.800	0-78	—	—	7.250			
Összesen — Ensemble	54.397	5-39	36.739	4-21	5.641	60-038	Szatmár vm. Ensemble	50.283	5-00	7.849	0-89	7.904	58.187					
Csik vm.								Szilágy vm.										
Csikcsicsó	1.027	0-10	1.027	0-11	—	—	1.027	Égerhát	5.250	0-52	—	—	—	—	5.250			
Csikmadaras	2.993	0-30	2.993	0-34	—	—	2.993	Haraklány	—	—	—	—	98	—	98			
Csikszentdomokos	4.088	0-41	4.088	0-47	—	—	4.088	Sarmaság	150	0-01	—	—	—	—	150			
Csikszentsimon	600	0-06	600	0-06	—	—	600	Szilágnagyfalva	—	—	—	—	100	—	100			
Csikszereda	712	0-07	712	0-08	—	—	712	Tasnád	—	—	—	—	3	—	3			
Ditró	17.052	1-69	17.052	1-95	—	—	17.052	Szilágy vm. Ensemble	5.400	0-53	—	—	201	5.601				
Galócási gőzfűrész	35.595	3-53	35.595	4-07	—	—	35.595	Szolnok-Doboka vm.										
Gyergyószentmiklós	35.193	3-49	35.193	4-03	—	—	35.193	Aranymező	1.662	0-17	1.662	0-19	—	—	1.662			
Gyergyóvárhegy	34.983	3-47	34.983	4-00	—	—	34.983	Dés	—	—	—	—	19.469	—	19.469			
Gyimes	15.098	1-50	15.098	1-73	—	—	15.098	Désakna	—	—	—	—	14.253	—	14.253			
Gyimesközéplök	7.477	0-74	7.477	0-86	—	—	7.477	Relteg	—	—	—	—	94	—	94			
Karcfalva	1.250	0-13	1.250	0-14	—	—	1.250	Szolnok-Doboka vm. Ensemble	1.662	0-17	1.662	0-19	33.816	35.478				
Szárhegy	11.437	1-14	11.437	1-31	—	—	11.437	Udvarhely vm.										
Tusnád	150	0-01	150	0-02	—	—	150	Parajd	—	—	—	—	900	—	900			
Vasláb	8.308	0-82	8.308	0-95	—	—	8.308	Udvarhely vm. Ensemble	—	—	—	—	900	900				
Összesen — Ensemble	175.963	17-46	175.963	20-12	—	175.963	Ugocsa vm.											
Háromszék vm.								Ugocsa vm. Ensemble	—	—	—	—	150	150				
Bereck	11.240	1-12	11.240	1-29	—	—	11.240	Összesítés — Récapit.:										
Bélafalva	150	0-01	150	0-02	—	—	150	Beszterce-Naszód vm.	47.710	4-75	47.710	5-46	294	48.004				
Kovácsna	19.642	1-95	19.642	2-25	—	—	19.642	Bihar vm.	54.397	5-39	36.739	4-21	5.641	60.038				
Összesen — Ensemble	31.032	3-08	31.032	3-56	—	31.032	Csik vm.	175.963	17-46	175.963	20-12	—	175.963					
Kolozs vm.								Háromszék vm.	31.032	3-08	31.032	3-56	—	31.032				
Bánffyhunyad	—	—	—	—	400	—	400	Kolozs vm.	121.627	12-08	54.577	6-24	76.152	197.779				
Egeres	153	0-02	153	0-02	74.218	—	74.371	Máramaros vm.	177.051	17-58	176.607	20-19	32.802	209.853				
Kissebes	34.138	3-39	14.938	1-71	—	—	34.138	Maros-Torda vm.	342.169	33-96	342.169	39-14	995	343.164				
Kolozsvár	33.130	3-29	32.980	3-77	734	—	33.864	Szatmár vm.	50.283	5-00	7.849	0-89	7.904	58.187				
Sztána	50.177	4-98	2.477	0-28	800	—	50.977	Szilágy vm.	5.400	0-53	—	—	201	5.601				
Zentelke	4.029	0-40	4.029	0-46	—	—	4.029	Szolnok-Doboka vm.	1.662	0-17	1.662	0-19	33.816	35.478				
Összesen — Ensemble	121.627	12-08	54.577	6-24	76.152	197.779	Szolnok-Doboka vm. Ensemble	1.662	0-17	1.662	0-19	33.816	35.478					
Máramaros vm.								Udvarhely vm.	—	—	—	—	900	900				
Alsóvisó	4.936	0-49	4.936	0-56	75	—	5.011	Ugocsa vm.	—	—	—	—	150	150				
Borsa	45.741	4-54	45.741	5-23	—	—	45.741	Mindössze — Total gé- néral	1.007.294	100-00	874.308	100-00	158.855	1.166.149				
Felsővisó	88.727	8-81	88.727	10-15	—	—	88.727											
Leordina	21.639	2-15	21.195	2-42	—	—	21.639											
Majszin	10.142	1-01	10.142	1-16	—	—	10.142											
Máramarossziget	2.506	0-25	2.506	0-29	32.727	—	35.233											
Visóvölgy	3.360	0-33	3.360	0-38	—	—	3.360											
Összesen — Ensemble	177.051	17-58	176.607	20-19	32.802	209.853	269.853											

¹⁾ Vm. = comitat.

Sztána voltak. Valamennyi állomás a fővonalon helyezkedik el. Ezenkívül a bánffy-hunyad—kelecei h. é. v.-nak csak részben visszatért vonalán fekvő Zentelke szerepelt behozatalunkban.

Bihar vm. a visszatért területekről származó faimportnak 5·1%-át bonyolította le. A megye legfontosabb kiviteli cikke ugyancsak a fa, még pedig a fenyőfa volt Mezőtelegd, Nagyvárad, Biharpüspöki, Jád völgy, Élesd állomásokról, amelyek mind a budapest—nagyvárad—kolozsvári fővonalon fekszenek, a kisebb jelentőségű Rév-vel együtt. A teljes egészében visszakapott „Bihari h. é. v.”-on Bihardiószeg, Érmihályfalva, Margitta egészen kis mennyiségekkel vettek részt a forgalomban. A kiegészült szeged—békéscsaba—nagyvárad vonalon Nagyszalonta állomás korpaszállítmánnyal szerepel behozatalunkban.

Az 5%-os részesedésű *Szatmár* vm. nagyobb részt lombos fát exportált főként a debrecen—nagykároly—szatmárnémeti—királyházi vonalhoz csatlakozó helyi érdekű vasúti vonalak állomásain. A faimport szempontjából legfontosabb Buság-Misztótfalu, Szatmárnémeti, Lunaforrás, Bikszád, Felsőbánya. Megemlítendő, hogy Felsőbányáról 3.600 q faszenet, Borválaszútról 2.648 q festékföldet, Nagybányáról 305 q alma és 100 q aszalt szilva mellett kisebb mennyiségű festékföldet kaptunk. A használt villamos és egyéb gépek szintén ebből a vármegyéből, Nagybányáról és Nagykárolyról hozták be.

Beszterce-Naszód vm. 4·1%-kal részesedett a behozatalban. Jóformán kizárólag tűlevelű fát szállított, főként az óradnai vonalról: Kisilváról 21 ezer q, Dombhátfüredről 13 ezer q mennyiségben. Óradnáról a csekély mennyiségű fenyőfán kívül mintegy 3 vagón szitakérget importáltunk.

Szolnok-Doboka vm., ahonnan egész felszabadult területi importunknak 3%-a származott, csaknem kizárólag Désről, ill. Désaknáról származó kősöküldeményeivel szerepel behozatalunkban (33.722 q). Aranymezőről kevés fenyőfát, Rettegről nem egészen 1 vagón almát hoztunk be.

A csonkaországtól legmesszebb fekvő *Háromszék* vármegye fenyveseinek nagyságával arányban nem álló csekély mértékben, 2·7%-os részesedéssel vett részt behozatalunkban. A székelyföldi körvasútból kiágazó háromszéki helyi érdekű vasútvonalon fekvő Kovászna és az ország legkeletibb

állomása, Bereck szállították csaknem az egész famennyiséget.

Szilágy vm. 0·5, *Udvarhely* vm. 0·1%-os részesedésénél is kisebb *Ugocsa* vármegyéé, amely már csak 150 q-val szerepel importunkban. Szilágyból Égerhát és Sarmaság lombosfát, Haraklány almát, Szilágynagyfalu faszenet szállított, az udvarhelymegyei Parajd faszenet s az ugocsamegyei Halmi festékföldet exportált.

A behozatali eredményeknek e részletes vizsgálata célszerűnek mutatkozott azért, mert ezen az úton kinyomozhatók azok az áruk, amelyeket az elszakított részek termelésük feleslegéből a jövőben is szállítani tudnak, s érzékelhetők azok a szállítási vonalak, amelyekre a jövőben is szükség lesz, vagy amelyek pótlásáról gondoskodnunk kell. A *kivitel* tételeinek állomások szerinti megoszlását tartalmazó 4/b. sz. tábla adatai ellenben már eléggé részletezően ismeretetik, hogy milyen magyar áruk hol találtak piacot a most felszabadult területen. Ennél részletesebb taglalása az eredményeknek e helyen mellőzhető, elsősorban azért, mert a kivitel elemzése fentebb eléggé részletesen megtörtént. Amellett pedig a jövőben a fejlett iparral rendelkező csonkaország ügyis sokkal szélesebb körben, nagyobb mennyiségben bocsáthatja majd termelvényeit a felvevőképességben is egyre gyarapodó felszabadult területeknek. Megállapítható a kiviteli táblázatból, hogy a legjobb piac a volt határszéli két csonkavármegye, Bihar és Szatmár volt 46·8, ill. 25·7%-os részesedéssel. Minél keletre haladunk, a kapcsolatok annál inkább lazulnak. Kolozs vm. még 21·7%-át vette fel exportunknak, de Maros-Torda már csak 5·1%-át. A keleti határon fekvő Csík és Beszterce-Naszód vármegye — legalább közvetlenül — magyar árut már nem is kapott.

*

A felszabadult területek és a csonkaország gazdasági egybeforrása részben a közlekedési hálózat segítségével történik. E tekintetben átmenetileg nehézségek merülnek fel annak következtében, hogy az új határok több vasúti vonalat átszelnek, köztük az Erdély közepén végig haladó budapest—nagyvárad—kolozsvár—brassói fővonalat Kolozs alatt elszakítják s így a székelyföldi körvasút Székelykocsárd és Brassó bekötő állomásai is a vissza nem tért területen maradtak. Mintegy ellenértékképpen egyes vona-

4/b. Magyarország kivitele 1939-ben Kelet-Magyarország és Erdély felszabadult részeire állomások szerint részletezve.
Exportation de Hongrie en 1939 vers les parties récupérées de la Hongrie orientale et de la Transylvanie ; avec indication des stations.

Vármegye, állomás (község) <i>Comitats et stations (communes)</i>	Gépek, készülékek <i>Machines et appareils</i>	Vil'amos gépek, készülékek <i>Machines et appareils électriques</i>	Vas- árak <i>Ouvra- ges en fer</i>	Vastélgyárt- mányok <i>Demi-pro- duits en fer</i>	Vegyészeti ipari termékek <i>Produits de l'industrie chimique</i>	Könyvek, folyóiratok <i>Livres et péri- odiques</i>	Egyéb árak <i>Autres marchan- dises</i>	Össze- sen <i>Total</i>
	Mennyiség métermázsában — <i>Quantité, q</i>							
Bihar vm.*)								
Biharpüspöki	—	—	—	—	—	2.439	7	2.446
Érmihályfalva	—	—	—	—	—	—	46	46
Mezőtelegd	36	—	—	—	—	—	—	36
Nagyszalonta	—	—	—	—	—	—	11	11
Nagyvárad	577	263	431	802	3.472	540	812	6.897
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	613	263	431	802	3.472	2.979	876	9.436
Háromszék vm.								
Málnásfürdő	13	—	—	—	—	—	—	13
Sepsiszentgyörgy	4	—	—	—	—	—	20	24
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	17	—	—	—	—	—	20	37
Kolozs vm.								
Egeres	—	—	—	—	3	—	—	3
Kolozsvár	1.899	539	940	—	237	181	524	4.320
Szamosfalva	—	—	38	—	—	—	—	38
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	1.899	539	978	—	240	181	524	4.361
Maros-Torda vm.								
Déda	4	—	—	—	—	—	—	4
Marosvásárhely	168	—	55	75	—	—	720	1.018
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	172	—	55	75	—	—	720	1.022
Szatmár vm.								
Giródtótfalu	—	10	—	—	—	—	—	10
Iloba	24	—	—	—	—	—	—	24
Kővárhosszúfalva	43	—	—	—	—	—	—	43
Nagybánya	171	85	—	305	999	—	3.000	4.560
Nagykároly	—	—	6	—	—	1	—	7
Szatmárnémeti	193	6	58	—	—	13	230	500
Szatmárpálfalva	42	—	—	—	—	—	—	42
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	473	101	64	305	999	14	3.230	5.186
Szilágy vm.								
Tasnádszántó	95	—	—	—	—	—	—	95
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	95	—	—	—	—	—	—	95
Szolnok-Doboka vm.								
Óradna	6	—	—	—	—	—	—	6
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	6	—	—	—	—	—	—	6
Udvarhely vm.								
Székelyudvarhely	—	—	—	—	—	—	7	7
Összesen — <i>Ensemble</i> . .	—	—	—	—	—	—	7	7
Összesítés — <i>Récapitulation</i> :								
Bihar vm.	613	263	431	802	3.472	2.979	876	9.436
Háromszék vm.	17	—	—	—	—	—	20	37
Kolozs vm.	1.899	539	978	—	240	181	524	4.361
Maros-Torda vm.	172	—	55	75	—	—	720	1.022
Szatmár vm.	473	101	64	305	999	14	3.230	5.186
Szilágy vm.	95	—	—	—	—	—	—	95
Szolnok-Doboka vm.	6	—	—	—	—	—	—	6
Udvarhely vm.	—	—	—	—	—	—	7	7
Mindössze — <i>Total général</i>	3.275	903	1.528	1.182	4.711	3.174	5.377	20.150

*) Vm. = comitat.

lak viszont a visszacsatolás következtében kiegészültek, s így az új határok alakulása vasútközlekedési szempontból — legalább közvetlenül — nem egyformán érinti a

visszatért vármegyéket, amelyeket az alábbi táblázat két csoportba, a vasúthálózat megszakítása által érintett, illetőleg nem befolyásolt vármegyék csoportjába oszt:

V á r m e g y e	A behozott árúk		Ebből a behozott fa		A kivitt árúk	
	m e n n y i s é g e					
	q	%	q	%	q	%
Beszterce-Naszód	48.004	4.1	47.710	4.7	—	—
Bihar	60.038	5.1	54.397	5.4	9.436	46.8
Kolozs	197.779	17.0	121.627	12.1	4.361	21.7
Máramaros	209.853	18.0	177.051	17.6	—	—
Szatmár	58.187	5.0	50.283	5.0	5.186	25.7
Szilágy	5.601	0.5	5.400	0.5	95	0.5
Szolnok-Doboka	35.478	3.0	1.662	0.2	6	0.0
Ugocsa	150	0.0	—	—	—	—
I. csoport összesen	615.090	52.7	458.130	45.5	19.084	94.7
Csik	175.963	15.1	175.963	17.5	—	—
Háromszék	31.032	2.7	31.132	3.1	37	0.2
Maros-Torda	343.164	29.4	342.169	33.9	1.022	5.1
Udvarhely	900	0.1	—	—	7	0.0
II. csoport összesen	551.059	47.3	549.164	54.5	1.066	5.3
Együtt	1,166.149	100.0	1,007.294	100.0	20.150	100.0

A fővonal elszakítása által érintett székely vármegyék mennyiség szerint a behozatalnak együttvéve 47.3%-át, tehát tekintélyes részét, csaknem felét szolgáltatott. A *faellátásban* még nagyobb a fontosságuk: 54.5%-ot képviselnek. A tülevelű fák behozatalában elfoglalt részesedésük pedig ennél is nagyobb: 62.8%. A visszatért területről behozott fenyőfának csaknem $\frac{2}{3}$ része tehát a Székelyföldről származott.

Már ez a néhány számadat jelzi azt a nagy fontosságot, amely — tömegárúk szállításáról lévén szó — a jó vasútösszeköttetés nélkülözhetetlen voltára utal. A bécsi döntés *peage*-jogot biztosít ugyan a román kézben maradt vasútvonalakon, a multak tapasztalatai azonban, amelyeket már a külkereskedelmi egyezmények gyakorlati lebonyolítása szolgáltatott, s amire fentebb már hivatkozás történt, arra figyelmeztetnek, hogy legjobb az önerőnkre támaszkodó megoldás, vagyis a megszakadt összeköttetésnek magán a felszabadult területen való létrehozása, amint az már tervbevetett. Erre intenek az aknaszlatinai sószállításnál, a técső—terebesfejrpatoki szakaszon a máramarosi tiszai tutajozásnál a közelmúltban szokatlan merevséggel előállott nehézségek, amelyek hónapokon keresztül gátolták sóellátásunk biztosítását, tűzifaszükségletünk kielégítését s arra kényszerítettek, hogy Máramaros fáját a körös-

mező—delatyni vasútvonalon át a volt Lengyelországba kivigyük, s onnan a la-woczne—munkácsi vonalon hozzuk vissza.

Nagy előnyt jelent viszont, hogy a Felső-Tisza balpartja is felszabadult. Mint fentebb láttuk, Máramaros visszatérő déli része jelentékeny mennyiségű fenyőfát tudott exportálni. Ez az export eddig is a Visó-völgyben bonyolódott le, s az év jórészében most már a szabad Tiszán a vasúthálózat megterhelése nélkül is lehet a szállításokat lebonyolítani, mintahogy Kárpátalja fája is a jövőben nyugodtan tutajozható le. Beszterce-Naszód tülevelű faszállítmányai ugyancsak zökkenő nélkül találják meg útjukat az Alföld felé. Bihar vm. vasúti bekapcsolódása pedig tökéletesebb lett, tülevelű fa termelése azonban esetleg nem éri el azt az arányt, amelyet a behozatalban elfoglalt: jelentékeny erdőségek, amelyek szállítmányai eddig a nagyváradi—kolozsvári vonalat vették igénybe, az új határokon kívül maradtak. Hasonló a helyzet Kolozs vármegyénél, amelyet a sármási földgázmedence-betüremelés kettéosztott. A keleti rész 1939-ben nem vett részt az importban, a nyugati rész szállításai pedig a fővonalra irányultak. A nyugati rész sem tért vissza azonban teljesen, hanem nagy erdőségek maradtak az elszakított részeken. Ez a négy vármegye lehet végeredményben a hordozója a trianoni csonkaország szükségletkielégítésének, míg

a székely vármegyékkel a vasúti összeköttetés helyre nem áll.

A sószállítást illetően a máramarosi bányák termelése a Tisza, a szolnok-dobokavármegyéieké pedig a Sebes-Kőrös völgye felé gravitál. Parajd sóbányái, amelyek 1939-ben nem szállítottak, természetesen szintén megérzik az összeköttetés hiányát. Éppen ezért a román uralom alatt elhanyagolt Parajd a Székelyföld szükségletét láthatná el. A csekély mennyiségű faszén a határos Szatmár, Bihar vármegyéből, továbbá a Szilágyságból származott: szállítása éppúgy nincs akadályozva, mint a gipszé. Bihar, Szilágy, Szolnok-Doboka és Beszterce-Naszód alma-, szilva-, diótermése szintén zavartalanul keresheti fel a csonkaország piacait.

*

Foglaljuk össze néhány szóval a visszatért területeknek a kereskedelmi mérlegünk alakulására vonatkozóan várható hatását:

A felvidéki sávval és Kárpátaljával gyarapodott csonkaország az 1939. évben (3. sz. tábla) kereken 5·9 millió q fát importált, amiből 2 millió q volt a lombosfa, 3·9 millió q a tűlevelű fa. A most visszatért területek erdőkincse már bizonyára lehetővé teszi, hogy a lombosfabehozatal (aminek zömét, 1·6 millió q-t a tűzifa tette) megszűnjék. Ezen a réven kereken 5 millió P megtakarítás állt elő. A visszatért részek fenyőerdőkincsére megejtett újabb becslések valószínűnek tartják, hogy tűlevelűfa-behozatalunk is feleslegessé válik, ami mintegy 26 millió pengővel javítaná kereskedelmi mérlegünket. A becslések ezek szerint lehetségesnek tartják, hogy erdőterületeink gyarapodása folytán megszűnik behozatalunk legnagyobb tehertétele, amely még 1939-ben is 31 millió P-t tett. Celluloze-behozatalunk viszont, ami 1939-ban 4.360 vagónt ért el 9·4 millió P értékben, esetleg továbbra is fennmaradna. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy lombosfaexportunk már Kár-

pátalja visszatéréssel megindult, s hogy ezt jelentékenyen emelni tudjuk Erdély lombosfaerdeinek kitermelésével, úgy aligha hiú az a remény, hogy mostani erdőállományunk a fa-mérlegünket — a cellulózét is beszámítva — egyensúlyban tudja majd tartani.

Faszéntermelésünk a jövőben bizonyára annyira fokozható lesz, hogy az import feleslegessé válik. Ezen a réven csaknem 900 ezer P-s megtakarítás áll elő. Sóbányáink eddig is fedezni tudták szükségleteinket s így az 1·7 millió P-s 1939. évi behozatal úgyszintén megszűnt volna. A most visszatért bányák azonban oly gazdagok, hogy azoknak a nátriumvegyületeknek importja szüntethető meg, amelyeket eddig külföldről szereztünk be. (Ezek közül a legsúlyosabb tétel a marószóda 2·5 millió P értékben.) Gipszimportunk valószínűleg szintén feleslegessé válik, ami 440 ezer pengős megtakarítást eredményezhet. Végül téli gyümölcsféléből (alma, aszalt szilva, dió) valószínűleg nem szorulunk behozatalra. (1939-ben e címen kereken 1 millió pengőt fizettünk ki a külföldnek.)

Már a felvidéki sáv és Kárpátalja visszatérése alkalmával tapasztaltuk azonban, hogy a külkereskedelmi forgalom várható alakulására vonatkozó becsléseket a tényleges forgalom eredményei túlhaladták annak következtében, hogy a magyarság gazdasági erői, élniakarása, egyre inkább beigazolódnak történelmi elhivatottsága s ennek folyton erősödő tudata, a kitartó munkának minden helyrehozó erejébe vetett hit olyan energiatöbbletet termeltek ki, aminek hatását tisztán matematikai úton előre lemérni nem lehetett. Bizonyára így lesz, sőt fokozott mértékben következik ez be a keleti végek, a magyarság fellegvárának visszatéréssel, amikor a magyarság minden kálváriáját végigjárt, mindig várt testvérek csatlakoznak a nemzetépítő munka végzésére.

vitéz Pap László dr.

Közlekedés.

Les communications.

Résumé. Avec les territoires qui viennent d'être rattachés à la Hongrie (la Transylvanie septentrionale et le pays des Sicules), nous avons eu 2.341 km de voies ferrées, dont 1.874 à voie normale et 467 km à voie étroite. De sorte que la longueur de nos chemins de fer à voie normale s'est élevée, de 9.683·5 km, à 11.557·5 (+ 19·4%), et celle de nos chemins de fer à voie étroite (655·9 km), à 1.122·9 km (+ 71·2%). Ainsi donc, la longueur totale de nos chemins de fer s'est élevée, de 10.339·4 km, à 12.680·4, augmentant de 22·6%.

Ces territoires rattachés ont, d'après les chiffres provisoires, environ 2.100 km de routes d'Etat et 5.000 km de routes départementales, en ne comptant que celles qui sont tout à fait construites. De ce fait, la longueur de nos routes d'Etat (5.834 km) s'est élevée à 7.934 km (+ 36·0%), et celle de nos routes départementales construites (20.514 km), à 25.514 km (+ 24·4%).

Par suite du retour de ces territoires, la longueur de nos voies de grande communication (12.200 km) s'est élevée à 15.200 km (+ 24·6%).

A második bécsi döntéssel a csonkához visszakerült terület — leszámítva az Alfölddel összefüggő sík részt — erősen hegyes-dombos, ahol a közlekedési útvonalak építése elé sok akadály gördül. Ezen a részen az utakat és vasutakat nem lehet tetszésszerűen irányba vezetni, mint az Alföldön, hanem azok irányát a természet szabja meg, s azok főként a folyók völgyeiben és a hegyek hágóin át vezetnek. E területek felszíni adottsága okozza azt is, hogy az ottlevő út- és vasúthálózat sokkal ritkább, mint a síkterületű országrészekén. Az észak-erdélyi területek út- és vasúthálózata teljesen összefügg az alföld közlekedési útvonalaival és ezért ennek a területnek az anyaország út- és vasúthálózatába való bekapcsolása különösebb nehézséget nem okoz. Nem így van azonban ez a Székelyföldön, amelynek út- és vasúthálózatát az új magyar-román határ több helyen átvágja s ezért e területnek közlekedési útvonalai nem állnak megfelelő összeköttetésben az anyaországgal. A Székelyföldet csak új utak és vasutak építésével lehet Magyarország közlekedésébe bekapcsolni. Ezeket az út- és vasútépítéseket mi-

nél előbb el kell végezni, mert csak így biztosítható a Székelyföldnek az anyaországgal való szerves összekapcsolása.

Vasutak.

A visszacsatolt észak-erdélyi területtel és a Székelyfölddel előzetes számítások szerint 1.874 km rendes nyomtávú és 467 km keskeny nyomtávú, összesen 2.341 km vasútvonal került vissza az anyaországhoz. E vasútvonalak visszatérésével a csonkaország rendes nyomtávú vasútvonalainak hossza 9.683·5 km-ről 11.557·5 km-re, 19·4%-kal növekedett. A keskeny nyomtávú vonalak hossza 655·9 km-ről 1.122·9 km-re 71·2%-kal emelkedett. A megnövekedett Magyarország összes vasútvonalainak hossza 10.339·4 km-ről 12.680·4 km-re gyarapodott, ami 22·6%-os emelkedésnek felel meg. A megnövekedett országban egy négyzetkilométerre 0·078 km vasútvonal jut.

A legfontosabb visszacsatolt vasútvonalunk a Budapest—Szolnok—Püspökladány—Nagyvárad—Kolozsvár—Tövis—Brassó—Predeál-i fővonalnak Bors—Nagyvárad—Kolozsvár—Apahida—Kolozs közötti 194·3 km-es szakasza. E vasútvonal Kolozsvár—Apahida között részben kettősvágányú. A másik fontos vasútvonal, amely visszakerült az országhoz, a székely körvasútnak Nyárádtó—Marosvásárhely—Déda—Mádéfalva—Sepsiszentgyörgy—Uzon-i 270·7 km-es része. E két vasútvonal a visszatért területek északi és déli részének legfontosabb vasútvonala, amelyeknek azonban jelenleg egymással összeköttetése nincs, mert a régi vonalat az új magyar-román határ kettévágja. E két vasútvonal között az összeköttetést legkönnyebben a szamosvölgyi vasútnak Apahida—Dés—Bethlen—Szeretfalva 96 km-es vonalán át és a Szeretfalva—Magyaró között építendő mintegy 40—50 km-es új vasútvonallal lehet megvalósítani. E vasútvonalnak a megépítése után a Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár—Dés—Szeretfalva—Magyaró—Sepsiszentgyörgy—Uzon-i vonal kb. 770 km-es hosszal az ország leghosszabb vasútvonala lesz. Mivel azonban ennek az összekötő vasútvonalnak a megépítése hosszabb időt vesz igénybe, a Máv. azt tervezi, hogy a Maroskeresztúr—Koloznagyida között lévő keskenyvágányú vas-

útvonalat mintegy 15 km-rel Szászlekenca állomásig meghosszabbítja s így egyelőre ideiglenes összeköttetést létesít a visszacsatolt részek északi és déli fele között. Ennek a megoldásnak az a hátránya, hogy a forgalmat a Székelyföld és Észak-Erdély között csak kétszeri átszállással lehet lebonyolítani, de a már említett vasútvonal megépítéséig a forgalom lebonyolítását ez mégis lehetővé teszi.

Nagy nehézségek mutatkoznak ezenkívül a Hargita nyugati oldalán levő székelyvidéknek az ország vasúthálózatába való bekapcsolásánál is. E területek vasútvonalai ugyanis mind Erdélynek román uralom alatt maradt része felé vezetnek s így e területnek a Székelyföld központjával, Marosvásárhellyel, vasúti összeköttetése nincs. Ezért szükséges, hogy Marosvásárhely és Székelykeresztúr között egy új vasútvonalat építsenek, amely aztán a meglévő Székelykeresztúr—Székelyudvarhely-i vonalba csatlakozik, később pedig e vonal esetleg Sepsiszentgyörgyig meghosszabbítható lenne.

A már említett vasútvonalakon kívül még több fővonal került vissza az anyaországhoz. Így visszakaptuk a Budapest—Debrecen—Nyírábrány—Nagykároly—Szatmárnémeti—Halmi—Királyháza—Hosszúmező—Máramarossziget—Visóvölgy—Körösmező-i fővonalnak két — eddig román uralom alatt álló — szakaszát is. Az első visszatért szakasz a Nyírábrány—Nagykároly—Szatmárnémeti—Halmi rész, a második pedig Hosszúmező—Máramarossziget—Visóvölgyi vonalrész. Ezenkívül visszakerült a Nagyvárad—Nagyszalonta—Kötegyán—Békéscsaba—Orosháza Szeged-i vasútvonalnak Nagyvárad—Kötegyán közötti szakasza is. Fontosabb visszakerült vonalunk még a szamosvölgyi vasútnak Apahida—Dés—Zsibó—Szatmárnémeti és Zsibó—Nagykároly-i vonalai, valamint ugyanennek a vasútnak Dés—Bethlen—Beszterce—Borgóbeszterce—Kisdorna-i, valamint a Bethlen—Naszód—Óradna-i vonalai. A visszakerült vasútvonalaknak legnagyobb részét még a világháború előtt a magyar uralom alatt építették ki, a román uralom alatt csak Beszterce-Naszód vármegyében történtek jelentősebb vasútépítések, amelyek az észak-erdélyi területeknek Bukovinával való összeköttetését igyekeztek elősegíteni. A románok építették ki a szamosvölgyi vasútból Borgóbesztercén a Borgói-hágón át Dorna-Vatrába vezető vas-

útvonalat és a Bethlen—Óradna-i vasútvonalból Szálvánál leágazást létesítettek Telcsen és Romolyon át Majszinba, amely itt a meglévő Máramarossziget—Borsai-i vasútvonalat éri el és ezzel Máramarosszigetet összekötötte Erdély vasúthálózatával. Ez utóbbi vasútvonal a folyó év augusztus havában készült el. Az eddig felsorolt vasútvonalak mind rendes nyomtávúak voltak, ezeken kívül több keskeny nyomtávú vasútvonalat is kaptunk vissza. E visszakerült vonalak közül a legfontosabbak: a Szatmárnémeti—Bikszád közötti 50·5 km-es, a Gilvács—Nagysomkút közötti 84·6 km-es, a Marosvásárhely—Parajd-i 81·8 km-es és a Maroskeresztúr—Kolozsnagyida-i 74·0 km-es keskenyvágányú vasútvonal.

1. Visszakapott rendes nyomtávú vasútvonalak.

A vonal megnevezése	Üzleti hossz kilométer
Volt magyar országhatár—Bors—Nagyvárad	12·8
Nagyvárad—Kolozsi alagút utáni új magyar-román országhatár	181·5
Új magyar-román országhatár—Nyárádtó—Madéfalva	189·8
Sepsiszentgyörgy—Madéfalva	71·1
Madéfalva—Gyimes—országhatár	43·3
Volt magyar országhatár—Érmihályfalva—Halmi—volt magyar országhatár	98·8
Volt magyar országhatár—Hosszúmező—Máramarossziget	14·6
Máramarossziget—Nagybocskó—Gyertyánliget	12·1
Nagybocskó—Gyertyánliget—Visóvölgy—volt magyar országhatár	13·9
Nagybocskó—Gyertyánliget—Tiszahíd—volt magyar országhatár	1·7
Szigetkamara—Tiszahíd—volt magyar országhatár	0·4
Nagyvárad—Kötegyán	52·4
Biharpüspöki—Össipusza	6·3
Össipusza—Körösszeg—Körösnagyharsány	19·2
Szatmár—Szatmárszentvér	0·3
Nagyvárad—Félicsfürdő	12·5
Rontó—Püspökfürdő	1·3
Bánffyhunjad—Nagykalota	12·5
Volt magyar országhatár—Nagyszomlin—Biharpüspöki	10·4
Biharpüspöki—Érmihályfalva	60·2
Nagyszalonta—Mezőbaj—új magyar-román országhatár (Illye felé)	7·0
Székelyhíd—Sarmaság	87·1
Nagykároly—Zsibó	117·7
Nagykároly—Börvely—volt magyar országhatár (Ágerdőmajor)	10·3

	Üzleti hossz kilométer
Szatmárnémeti—Nagypeleske—volt magyar országhatár (Zajta)	13·8
Szatmárnémeti—Óvári—volt magyar országhatár (Csenger)	14·3
Szatmárnémeti—Felsőbánya	69·4
Nagybánya—Alsófernezely	4·3
Visóvölgy—Borsa	55·1
Új magyar-román országhatár—Mezőkecsed (beágzás a Bethlen—Borgóbesztercei vonalba)	36·5
Új magyar-román országhatár—Balavásár—Parajd	46·8
Új magyar-román országhatár—Székelykeresztúr—Székelyudvarhely	28·4
Új magyar-román országhatár—Uzon—Sepsiszentgyörgy	9·8
Sepsiszentgyörgy—Bereck	66·3
Apahida—Dés	47·0
Zsibó—Sülelmed	27·0
Dés—Zsibó	77·0
Dés—Désakna	2·9
Sülelmed—Szilágycseh	20·0
Sülelmed—Nagybánya	31·0
Dés—Bethlen	25·0
Bethlen—Óradna	69·0
Bethlen—Borgóbeszterce	65·0
Kisilva—Nagyilva	36·0
Szálva—Telcs—Majszin	50·0
Felsőborgó — Marosborgó — Kisdorna—Országhatár	34·0
Nagyilva — Kosna — Országhatár (Dorna Vatra felé)	8·0
Összesen:	1.873·8

2. Visszakapott keskeny nyomtávú vasútvonalak.

A vonal megnevezése	Üzleti hossz kilométer
Gilvács—Nagysomkút	84·6
Szatmárnémeti—Kossuthkert—Károlyierdő	26·2
Szatmár—Lippa—Szatmárhegyiac	1·5
Szatmárnémeti—Kossuthkert—Bikszád	50·5
Szatmár kitérő—Szatmár átrakó	0·9
Marosvásárhely—Parajd	81·8
Maroskeresztúr—Kolozsnyagida	74·0
Szászrégen—Laposnya	40·0
Szigetkamara—Rónaszék	22·0
Szigetvásártér—Aknasugatag	17·1
Leordina—Sokolau	27·0
Felsővisó—Glican	41·0
Összesen:	466·6

Utak.

Az anyaországhoz visszacsatolt észak-erdélyi területtel és a Székelyfölddel az előzetes számítások szerint mintegy 2.100 km állami út és 5.000 km kiépített törvényhatósági út került vissza. A visszacsatolt főközlekedési utak hossza pedig eléri a 3.000 km-t. Az erdélyi területek visszacsatolásával az ország állami útjainak hossza 5.834 km-ről 7.934 km-re 36·0%-kal emelkedett. Kiépített törvényhatósági utak hossza 20.514 km-ről 25.514 km-re növekedett, ami 24·4%-os gyarapodásnak felel meg. A főközlekedési utak hossza pedig, amely eddig 12.200 km-t tett, az erdélyi területekkel 15.200 km-re, 24·6%-kal emelkedik.

A visszacsatolt terület legfontosabb közlekedési útja a Bors—Nagyvárad—Bánffy-hunyad—Kolozsvár közötti beton és kockakőburkolatú országút. Ennek az országútnak visszakerülésével most Budapest és Kolozsvár között mintegy 400 km. hosszú beton, aszfalt és kockakő burkolatú országút áll a közúti forgalom lebonyolítására. (Az út egyes kis szakaszait még ki kell építeni.) A visszatért területek főbb útvonalai valamennyien a folyók völgyében vezetnek, így az északi részekben a Szamos völgyében elsődrendű országutak haladnak, a Székelyföldön pedig a Maros és Olt folyók völgyében vezetnek a főközlekedési utak. Az új magyar-román határ a Kolozsvár—Marosvásárhely között lévő mindkét országutat átvágja s így most e két város között a közúti forgalom csak nagy kerülővel Désen, Bethlenen és Tekén át bonyolítható le. A Székelyfölddel való közúti forgalmunk zavartalan lebonyolítása céljából sürgősen szükség van a Mezőségen át vezető új útnak a megépítésére, amely a jelenlegi Kolozsvár—Marosvásárhely közötti távolságot lényegesen megrövidíti. A beérkezett jelentések szerint a visszakapott összes utak igen rossz állapotban vannak, azok rendbehozása sok munkába és jelentős kiadásba fog kerülni.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Áralakulás.

Mouvement des prix.

Résumé. Dans les publications roumaines d'un caractère statistique, on trouve d'assez amples données sur les prix pratiqués dans quelques villes des territoires recouverts. Ces données n'étant en général disponibles que jusqu'à avril ou mai 1940, nous n'avons pas de renseignements sur les derniers mois; et cela est regrettable, car les chiffres disponibles indiquent une hausse rapide, qui a continué sans doute depuis mai.

Notre tableau 1er indique, d'après les données de la Statistique générale de la Roumanie, quelques prix de gros pour Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad et Szatmár-Németi. Nous y donnons, sous la dernière rubrique, pour faciliter les comparaisons, les derniers chiffres en pengős aussi, d'après le taux officiel (30 lei = 1 pengő). Le tableau 2 fait connaître les prix de détail disponibles pour plusieurs villes.

En jugeant des données, il faut tenir compte du fait que, même pour les prix les plus récents, elles ne vont pas au delà de mai dernier, et que depuis, il y eut sans doute une forte hausse en Roumanie et sur les territoires qu'elle vient de rendre à la Hongrie.

*

A statisztikai jellegű román közlemények¹⁾ a visszacsatolt területek néhány városára vonatkozólag elég bőséges árstatisztikai anyagot tartalmaznak. Az alábbiakban ezeket az adatokat ismertetjük, rövid összefoglalásban.

I. Nagybani árák.

Az adatok általában csak az 1940. év április—május haváig állanak rendelkezésre s így a legutolsó hónapok áralakulásáról adatokkal nem rendelkezünk. Ez kétségkívül sajnálatos, mert a rendelkezésre álló adatokból is kitűnik a román áraknak és indexeknek gyors emelkedése, ami május óta kétségkívül tovább folytatódott.

A nagykereskedelmi árák indexszámát Romániában a Bukarestben működő kon-

junktúrakutató bizottság számítja ki s ezek szerint Romániában az áralakulás általános irányzata 1939 augusztus óta a következő volt (összehasonlítva a magyar nagykereskedelmi indexszel):

Nagykereskedelmi árák indexámai (1939. augusztus = 100)

	Román index	Magyar index
1939. augusztus	100·0	100·0
„ szeptember	105·8	100·2
„ október	109·5	101·4
„ november	116·7	102·2
„ december	124·2	103·4
1940. január	130·0	106·3
„ február	135·8	107·8
„ március	136·9	108·5
„ április	142·9	109·3

A román index emelkedése feltűnő, úgy látszik nem voltak képesek az árak felszökkenését megakadályozni. Míg a magyar index áprilisig — a háború kitörésétől számítva — csak 9·3%-os drágulást mutat, a román index emelkedése már jócskán meghaladja a 40%-ot. Ez bizonyos útmutatásul szolgál a visszacsatolt területek ár helyzetének megítélésénél is, amelyekről természetszerűen összefoglaló nagybani indexekkel nem rendelkezünk.

Az 1. sz. táblázat a román statisztikai hivatal adatai alapján Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad és Szatmárnémeti néhány áradatát ismerteti, amint a nagybani forgalomban kialakultak. A táblázat utolsó rovatában a rendelkezésre álló utolsó román adat pengőre is át van számítva a hivatalos átszámítási kulcs szerint (30 leu = 1 pengő), hogy a magyar árakkal való összehasonlítás lehetővé váljék. Az összehasonlításnál természetesen a legnagyobb fokú óvatosság ajánlatos. A román árak minőség szempontjából sincsenek többnyire szigorúan meghatározva, az adatok tényleges megbízhatóságának ellenőrzésére sincs semmi eszközünk s így a közölt adatok, különösen azok pengőre átszámított értéke inkább csak általános tájékozásul szolgálnak.

A közölt táblázat 1939 januárig visszatekintő adatokat tartalmaz, negyedévi részletezéssel ismertetve az azóta bekövetkezett árváltozási folyamatot. Összesen 32 jelentősebb szükségleti cikk van a táblá-

¹⁾ Buletinul Preturilor. (Kiadja a román statisztikai hivatal.) Összefoglaló indexekre vonatkozólag a román nemzeti bank által kiadott *Bulletin d'Information et de Documentation* és a román konjunktúrakutató bizottság által kiadott *Conjunctura Economiei Romanesti* szolgál forrásul.

1. Nagybani árak a visszacsatolt területek egyes városaiban.

Prix de gros dans quelques villes des territoires recouverts.

Áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Város neve <i>Villes</i>	Mennyi- ségi egység <i>Unités de quantité</i>	1 9 3 9				1 9 4 0				Az utolsó román adat pengőre átszámítva <i>D'après les der- niers chiffres roumains, en exprimant les prix en pengős</i>
			január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	július <i>juillet</i>	október <i>octobre</i>	január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>		
			L e u				L e i				
Búza, 79 kg-os — <i>Fro- ment, dit de 79 kilos</i>	Kolozsvár	100 kg	420	452	.	.	.	585	685	22.83	
	Marosvásárhely	"	400	425	.	.	.	566	725	24.17	
	Nagyvárad	"	385	390	370	430	.	570	.	19.—	
	Szatmárnémeti	"	385	420	365	.	510	620	730	24.33	
Rozs — <i>Seigle</i>	Nagyvárad	"	310	330	310	310	380	523	.	17.43	
	Szatmárnémeti	"	270	290	250	285	370	510	590	19.67	
Árpa — <i>Orge</i>	Kolozsvár	"	390	402	.	400	410	490	540	18.—	
	Marosvásárhely	"	370	400	410	360	465	520	600	20.—	
	Nagyvárad	"	370	420	410	400	510	430	.	14.33	
	Szatmárnémeti	"	360	400	315	390	460	520	.	17.33	
Zab — <i>Avoine</i>	Kolozsvár	"	410	455	.	430	500	570	550	18.33	
	Marosvásárhely	"	400	450	455	410	500	520	600	20.—	
	Nagyvárad	"	422	480	480	420	500	515	.	17.17	
	Szatmárnémeti	"	400	470	475	440	500	565	600	20.—	
Tengeri — <i>Mais</i>	Kolozsvár	"	390	395	.	400	475	450	490	16.33	
	Nagyvárad	"	300	330	390	435	375	.	.	12.50	
	Szatmárnémeti	"	310	330	370	.	365	460	530	17.67	
Borsó — <i>Pois</i>	Marosvásárhely	"	1.200	1.200	1.200	1.600	2.200	2.000	2.000	66.67	
	Nagyvárad	"	1.200	1.150	1.200	1.600	2.000	.	.	66.67	
Bab — <i>Haricots</i>	Kolozsvár	"	840	990	.	1.100	1.500	1.850	1.700	56.67	
	Nagyvárad	"	1.445	1.750	.	58.33	
	Szatmárnémeti	"	600	600	750	723	1.300	1.600	1.600	53.33	
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	Kolozsvár	"	300	275	.	300	400	450	500	16.67	
	Marosvásárhely	"	160	230	110	200	200	300	300	10.—	
	Nagyvárad	"	220	320	375	200	280	.	.	9.33	
Lucernaszéna — <i>Foin de luzerne</i>	Kolozsvár	"	160	180	.	165	180	.	.	6.—	
	Marosvásárhely	"	140	160	110	140	180	350	330	11.—	
	Nagyvárad	"	170	175	110	150	210	.	.	7.—	
	Szatmárnémeti	"	100	140	100	120	210	210	210	7.—	
Szalma — <i>Paille</i>	Kolozsvár	"	70	85	.	80	75	110	110	3.67	
	Marosvásárhely	"	60	60	60	50	70	100	110	3.67	
	Nagyvárad	"	50	45	45	50	70	.	.	2.33	
	Szatmárnémeti	"	50	60	.	40	65	65	65	2.17	
Szarvasmarha, hízlalt — <i>Bêtes à cornes en- graissées</i>	Kolozsvár	élős. poids vif kg	17	16.50	16.50	19	23	19	19	0.63	
	Marosvásárhely	"	20	18	18	18	18	18.50	18	0.60	
	Nagyvárad	"	15.50	16	16	16	17	18	.	0.60	
	Szatmárnémeti	"	17	17	17	.	20	21	21	0.70	
Zsírsertés, 150 kg-os — <i>Porcs à graisse, de 150 kilos</i>	Kolozsvár	"	26	28	27	28	37	40	40	1.33	
	Marosvásárhely	"	26	26	26	27	34	38	40	1.33	
	Nagyvárad	"	22.50	26	26	26	32	42	.	1.40	
	Szatmárnémeti	"	22	24	24	.	33	44	44	1.47	
Borjú — <i>Veaux</i>	Kolozsvár	"	28	27.50	27.50	17	.	21	21	0.70	
	Marosvásárhely	"	20	25	26	0.87	
	Nagyvárad	"	20	20	18	20	22	24	.	0.80	
	Szatmárnémeti	"	18	18	17	.	18	.	.	0.60	
Marhahús II. r. — <i>Viande de boeuf, de 2e qualité</i>	Kolozsvár	"	16	19.50	20	22.50	23	25	25	0.83	
	Marosvásárhely	"	14	14	16	18	18	24	24	0.80	
	Nagyvárad	"	17	18	18	18	.	22	.	0.73	
	Szatmárnémeti	"	20	20	22	22	26	22	23	0.77	

Áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Város neve <i>Villes</i>	Mennyi- ségi egység <i>Unités de quantité</i>	1 9 3 9				1 9 4 0				Az utolsó román adat pengőre átszámítva <i>D'après les der- niers chiffres roumains, en exprimant les prix en pengős</i>
			január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	július <i>juillet</i>	október <i>octobre</i>	január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>		
			L e u — L e i								
Borjűhús — <i>Viande de veau</i>	Kolozsvár	kg	33	34	25·50	35	.	34	34	1·13	
	Marosvásárhely	"	30	35	35	35	36	46	48	1·60	
	Nagyvárad	"	31	32	30	34	.	38	.	1·27	
	Szatmárnémeti	"	18	18	28	32	30	.	.	1—	
Sertűhús — <i>Viande de porc</i>	Kolozsvár	"	30	33	38	37	40	50	50	1·67	
	Marosvásárhely	"	30	35	35	35	36	48	46	1·53	
	Nagyvárad	"	32	34	34	36	.	42	.	1·40	
	Szatmárnémeti	"	30	32	36	34	38	44	46	1·53	
Zsír — <i>Graisse</i>	Kolozsvár	"	35	39	42	44	57	64	64	2·13	
	Marosvásárhely	"	32	36	38	40	44	54	54	1·80	
	Nagyvárad	"	36	38	40	42	.	54	.	1·80	
	Szatmárnémeti	"	36	36	38	38	40	.	.	1·33	
Zsírszalonna — <i>Lard gras</i>	Kolozsvár	"	35	38	42	42	46	58	58	1·93	
	Marosvásárhely	"	32	36	38	40	44	54	54	1·80	
	Nagyvárad	"	35	36	38	40	.	55	.	1·83	
	Szatmárnémeti	"	34	38	38	38	39	58	64	2·13	
Nyers marhabőr — <i>Peau de boeuf, brute</i>	Kolozsvár	"	43	50	42	.	41	45	45	1·50	
	Marosvásárhely	"	52	50	42	42	42	42	42	1·40	
	Nagyvárad	"	43	59	53	47	.	47	.	1·57	
	Szatmárnémeti	"	45	46	52	52	55	42	44	1·47	
Friss tojás — <i>Oeufs frais</i>	Kolozsvár	100 db <i>les cent</i>	240	250	175	5·83	
	Marosvásárhely	"	200	130	150	130	250	180	180	6—	
	Nagyvárad	"	199	130	135	175	.	225	.	7·50	
	Szatmárnémeti	"	235	120	90	150	270	230	230	7·67	
Kristálycukor — <i>Sucre cristallisé</i>	Kolozsvár	kg	31·20	31·15	31·15	31·75	31·15	31·50	31·30	1·04	
	Marosvásárhely	"	31	31	31	31	31	31	31	1·03	
	Nagyvárad	"	31·15	.	31·15	31·15	31·25	31·25	.	1·04	
	Szatmárnémeti	"	32	32	32	32	31	31·20	31·20	1·04	
Kávė, Rio — <i>Café, Rio</i>	Kolozsvár	"	128	137	137·50	138	237·50	239	242	8·07	
	Marosvásárhely	"	150	150	150	170	340	360	360	12—	
	Nagyvárad	"	136	.	140	185	260	265	.	8·83	
	Szatmárnémeti	"	126	126	136	235	280	245	265	8·83	
Búzaliszt — <i>Farine de froment</i>	Kolozsvár	"	8·80	9·75	9·75	9·75	10·25	10·50	14	0·47	
	Marosvásárhely	"	9	9	9·50	9·50	9·50	10·50	12·50	0·42	
	Nagyvárad	"	7·92	.	7·90	8·50	9·50	9·50	.	0·32	
	Szatmárnémeti	"	8·30	8·50	7·85	8·70	9·80	9·30	10·60	0·35	
Talpbőr, krupon — <i>Cuir à semelle, croupon</i>	Kolozsvár	"	243	261	258	274	374	348	374	12·47	
	Nagyvárad	"	215	.	235	255	355	390	.	13—	
Felsőbőr, borjúbox, fekete — <i>Empeigne noire, de veau, dite box</i>	Kolozsvár	□ <i>i pied v.</i>	53·50	64·25	59·50	60	77·50	85	100	3·33	
	Nagyvárad	"	58	.	75	80	85	90	.	3—	
Benzin, könnyű — <i>Benzine légère</i>	Kolozsvár	kg	12·80	13	.	14·10	14·65	14·47	16·10	0·54	
	Marosvásárhely	"	13·20	12·80	13·70	14	14·55	14·55	16	0·53	
	Nagyvárad	"	12·20	12·20	13	11·09	15	15	.	0·50	
Petróleum, világító — <i>Pétrole d'éclairage</i>	Kolozsvár	"	4·15	4·15	.	4·20	4·65	4·65	4·25	0·14	
	Marosvásárhely	"	3·90	4·10	4·15	4·30	4·60	4·60	4·60	0·15	
	Nagyvárad	"	4	4	4	4	4·90	4·90	.	0·16	
Tűzifa, bükkhasáb — <i>Bois de chauffage, bûches de hêtre</i>	Kolozsvár	vagón <i>i wagon</i>	.	6·600	.	7·300	8·000	.	8·900	296·67	
	Marosvásárhely	"	.	6·500	6·200	6·400	6·600	7·000	7·400	246·67	
	Nagyvárad	"	7·200	6·400	6·400	6·450	6·700	7·300	.	243·33	

Áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Város neve <i>Villes</i>	Mennyi- ségi egység <i>Unités de quantité</i>	1 9 3 9				1 9 4 0				Az utolsó román adat pengőre átszámítva <i>D'après les der- niers chiffres roumains, en exprimant les prix en pengős</i>
			január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	július <i>juillet</i>	október <i>octobre</i>	január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>		
			L e u - L e i								
Négyzetvas 8—35 mm — <i>Fer dit quadrat, de 8 à 35 millimètres</i>	Kolozsvár	kg	12·30	12·80	12·30	13·30	14·60	18·60	18·60	0·62	
	Marosvásárhely	"	14·50	14·50	14·50	14	14·50	20·50	20·50	0·68	
	Nagyvárad	"	12·85	12·85	13·05	12·85	14·40	18·40	.	0·61	
Tégla, sajtolt — <i>Brique comprimée</i>	Kolozsvár	db <i>la pièce</i>	1·50	1·49	.	1·60	.	.	.	0·05	
	Marosvásárhely	"	1·47	1·47	1·47	1·37	1·37	1·50	1·50	0·05	
	Nagyvárad	"	1·40	1·40	1·40	1·40	.	.	.	0·05	
	Szatmárnémeti	"	1·30	1·30	1·30	1·40	1·30	1·30	1·40	0·05	
Mész, darabos — <i>Chaux, grosse</i>	Marosvásárhely	kg	1·60	1·60	1·60	1·90	1·60	1·90	1·90	0·06	
	Nagyvárad	"	1·20	1·30	1·20	1·30	.	1·50	.	0·05	
	Szatmárnémeti	"	1·30	1·30	1·60	1·60	1·70	1·85	1·85	0·06	
Rotációs papiros — <i>Papier pour rotative</i>	Kolozsvár	"	14·20	17·76	.	0·59	

zatba felvéve és általában tisztán észlelni a legtöbb esetben az áremelkedés menetét. Nagy különbség általában a magyar árakkal szemben nem észlelhető.

II. Kiskereskedelmi árak és létfenntartási költségek.

A román létfenntartási indexet a román statisztikai hivatal számítja s ennek adatai 1939 augusztusa óta — összehasonlítva a magyar létfenntartási indexszel — a következők:

	Létfenntartási költségek indexszámai (1939. augusztus = 100)	
	Román index	Magyar index
1939. augusztus	100·0	100·0
„ szeptember	106·6	100·0
„ október	111·6	99·9
„ november	118·4	99·7
„ december	123·6	100·0
1940. január	124·7	101·6
„ február	131·5	102·7
„ március	132·1	103·0
„ április	139·1	103·1

A különbség a két index mozgása között még jellegzetesebb, mint a nagykereskedelmi indexnél. A magyar létfenntartási index áprilisig csak nagyon mérsékelten emelkedett, míg a román index növekedése csaknem elérte a 40%-ot.

A kiskereskedelmi árak — melyek alapján a létfenntartási indexet számítjuk — több városból állanak rendelkezésre. Ezeket az adatokat a 2. sz. táblázat foglalja magában. Helykimélés végett s mivel a kicsinybeni árak összehasonlítása még több-

nyire nagyobb nehézségbe ütközik, mint a nagybaniaké, elégnek látszott a táblázatba csak a legjellegzetesebb cikkek felvenni. Ezért itt csak kisebb számú áru szerepel, de viszont több város adatait foglalja össze.

Ha a hivatalos átszámítási kulcsot alkalmazzuk az egyes városok adataira (30 leu = 1 pengő), azt látjuk — mint a 2. sz. táblázatból kitűnik — hogy a húsfélék ára általában elég alacsony s ezeknél a bekövetkezett drágulás is kismértékű, különösen a marhahúsnál. Nem lehet tudni, mily szerepet játszanak ebben a tekintetben a minőségi különbségek, vagy hatósági intézkedések. A zsír ára erősen felfelé törő irányzat mellett viszont elég magas és több helyütt meghaladja a régi magyar területen érvényben volt árakat. A tej ára megfelel a magyar vidéki áraknak, míg a juhtúrónál indokolatlannak látszó kilengéseket találunk (Kolozsvár: 1·47 P, Sepsiszentgyörgy: 2·33 P). A tojás ára szintén kb. megfelel a magyar vidéki árszínvonalnak.

A kenyér ára — román meghatározás szerint „fehérkenyér“ — 0·35 P (Sepsiszentgyörgy) és 0·47 P (Máramarossziget) között mozog. Kolozsváron 40 fillér, Nagyváradon 38 fillér. A kenyér minősége a helyi szokások szerint mindenütt különböző és így közvetlen párhuzamot vonni az egyes adatok között nehéz. A búzafőzöliszt általában 40 fillér felett van, kivéve Sepsiszentgyörgyöt és Szatmárnémetit, ahol 38, illetőleg 32 filléres árakat találunk. E két utóbbi adat vagy nyilvánvalóan téves,

2. Kicsinybeni árak a visszacsatolt területek egyes városaiban.

Prix de détail dans quelques villes des territoires recouverts.

Áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Város neve <i>Villes</i>	Mennyi- ségi egység <i>Unités de quantité</i>	1 9 3 9				1 9 4 0				Az utolsó román adat pengőre átszámítva <i>D'après les der- niers chiffres roumains, en exprimant les prix en pengős</i>
			január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	július <i>juillet</i>	október <i>octobre</i>	január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>		
			L e u — L e i								
Marhahús — <i>Viande de boeuf</i>	Beszterce	kg	—	—	—	22	22	26	26	0·87	
	Csikszereda	"	24	24	24	26	26	28	30	1·—	
	Kolozsvár	"	24	26	26	—	27	30	30	1·—	
	Marosvásárhely	"	22	22	22	24	24	27	30	1·—	
	Máramarossziget	"	20	20	20	22	26	28	28	0·93	
	Nagyvárad	"	23	23	23	24	25	28	28	0·93	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	24	24	—	27	28	27	27	0·90	
			24	24	26	26	28	28	30	1·—	
Sertéshús — <i>Viande de porc</i>	Beszterce	"	—	—	—	34	37	48	50	1·67	
	Csikszereda	"	32	36	36	38	40	48	50	1·67	
	Kolozsvár	"	36	41	36	—	40	56	56	1·87	
	Marosvásárhely	"	28	34	36	36	36	46	48	1·60	
	Máramarossziget	"	30	30	34	34	40	50	52	1·73	
	Nagyvárad	"	34	33	33	38	34	55	48	1·60	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	32	37	—	38	40	52	52	1·73	
			30	32	35	37	38	48	50	1·67	
Zsír — <i>Graisse</i>	Beszterce	"	—	—	—	40	47	56	58	1·93	
	Csikszereda	"	38	42	42	44	56	66	68	2·27	
	Kolozsvár	"	37	43	42	—	60	64	68	2·27	
	Marosvásárhely	"	34	38	40	40	46	56	56	1·87	
	Máramarossziget	"	44	44	46	46	60	70	70	2·33	
	Nagyvárad	"	36	38	40	42	48	58	58	1·93	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	36	36	—	39	47	60	60	2·—	
			34	36	38	40	50	64	70	2·33	
Tej — <i>Lait</i>	Beszterce	l	—	—	—	4	5	5	6	0·20	
	Csikszereda	1 litre	4	4	4	5	5	5	5	0·17	
	Kolozsvár	"	6	5	5	—	8	6	7	0·23	
	Marosvásárhely	"	4	4	4	4	5	5	5	0·17	
	Máramarossziget	"	5	5	5	5	6	6	6	0·20	
	Nagyvárad	"	5·50	4·50	4·50	5·50	6	7	8	0·27	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	5	5	—	5	6	6	6	0·20	
			5	5	4	4	5	5	—	0·17	
Juhtúró — <i>Fromage blanc, de lait de brebis</i>	Beszterce	kg	—	—	—	50	56	56	56	1·87	
	Csikszereda	"	46	46	46	46	60	—	60	2·—	
	Kolozsvár	"	40	44	36	—	40	40	44	1·47	
	Marosvásárhely	"	48	48	44	48	56	50	48	1·60	
	Máramarossziget	"	—	60	60	64	68	60	60	2·—	
	Nagyvárad	"	40	40	60	52	52	55	60	2·—	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	46	46	—	50	50	70	70	2·33	
			54	54	54	48	60	60	48	1·60	
Tojás — <i>Oeufs</i>	Beszterce	100 db les cent	—	—	—	185	300	250	250	8·33	
	Csikszereda	"	190	155	180	250	350	250	200	6·67	
	Kolozsvár	"	250	220	180	—	300	250	250	8·33	
	Marosvásárhely	"	250	145	150	160	300	230	220	7·33	
	Máramarossziget	"	250	180	160	140	250	250	250	8·33	
	Nagyvárad	"	225	140	155	155	250	250	225	7·50	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	290	145	—	200	350	250	250	8·33	
			150	150	150	120	250	250	250	8·33	
Fehér kenyér — <i>Pain blanc</i>	Beszterce	kg	—	—	—	9	9	9·50	11·50	0·38	
	Csikszereda	"	10	10	10	10	10	10·50	12	0·40	
	Kolozsvár	"	11	9	10	—	10	10	12	0·40	
	Marosvásárhely	"	9	9	9	9	9·50	10·50	10·50	0·35	
	Máramarossziget	"	10	11	10	9	11	12	14	0·47	
	Nagyvárad	"	8·50	8·50	9	9	9·50	10·50	11·50	0·38	
	Sepsiszentgyörgy Szatmárnémeti	"	8·50	9	—	9	9	9·50	10·50	0·35	
			8·50	9	8·50	8·20	9·50	10	11	0·37	

Áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Város neve <i>Villes</i>	Mennyi- ség egység <i>Unités de quantité</i>	1 9 3 9				1 9 4 0				Az utolsó román adat pengőre atszámitva <i>D'après les der- niers chiffres roumains, en exprimant les prix en pengős</i>
			január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	július <i>juillet</i>	október <i>octobre</i>	január <i>janvier</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>		
			L e u — L e i								
Főzliszt (búzából) — <i>Farine de cuisine (de froment)</i>	Beszterce	kg.	—	—	—	6·50	9·50	10·50	12	0·40	
	Csikszereda	"	9	9	9	9	9	10	13	0·43	
	Kolozsvár	"	11	9·50	8·50	—	10·50	11	12·80	0·43	
	Marosvásárhely	"	9·50	9·50	9·50	9·50	10	11	12·50	0·42	
	Máramarossziget	"	9	8·50	9	9	10·50	11	13	0·43	
	Nagyvárad	"	9	9	7·50	7·50	10	10	12	0·40	
	Sepsiszentgyörgy	"	5·50	5·75	—	6	10·50	10·50	11·50	0·38	
	Szarmárnémeti	"	8	8·50	8·50	8·50	9·50	9·50	9·50	0·32	
Kristálycukor — <i>Sucre cristallisé</i>	Beszterce	"	—	—	—	32	32	32	32	1·07	
	Csikszereda	"	32	32	32	32	32	32	32	1·07	
	Kolozsvár	"	32	32	32	—	32	32	32	1·07	
	Marosvásárhely	"	32	32	32	32	32	32	32	1·07	
	Máramarossziget	"	32	32	32	32	32	32	32	1·07	
	Nagyvárad	"	32	33	32	34	32	32	32	1·07	
	Sepsiszentgyörgy	"	32	32	—	32	32	32	32	1·07	
	Szarmárnémeti	"	32	32	32	32	32	32	32	1·07	
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	Beszterce	"	—	—	—	3	3	4	5	0·17	
	Csikszereda	"	—	2·50	2·50	2	3	3	3	0·10	
	Kolozsvár	"	4·50	4	4	—	4	5	6	0·20	
	Marosvásárhely	"	5	5	4	4	4	4	4	0·13	
	Máramarossziget	"	2	3	3	3	3	5	5	0·17	
	Nagyvárad	"	3	3·50	3	3	2·50	5	5·50	0·18	
	Sepsiszentgyörgy	"	3	3	—	3	3	—	5	0·17	
	Szarmárnémeti	"	2	2	3	3	3·50	4·50	4·50	0·15	
Férfiing — <i>Chemise pour hommes</i>	Beszterce	db.	—	—	—	235	—	350	350	11·67	
	Csikszereda	1 che- mise	210	220	220	220	300	350	355	11·83	
	Kolozsvár	"	250	250	250	—	350	—	370	12·33	
	Marosvásárhely	"	220	220	250	220	—	400	400	13·33	
	Máramarossziget	"	230	230	250	260	300	350	350	11·67	
	Nagyvárad	"	250	250	250	270	325	—	350	11·67	
	Sepsiszentgyörgy	"	200	200	—	220	—	350	400	13·33	
	Szarmárnémeti	"	230	250	225	250	—	—	—	—	
Férficipő — <i>Chaussures pour hommes</i>	Beszterce	pár	—	—	—	675	785	900	995	33·17	
	Csikszereda	1 paire	680	680	680	650	800	950	950	31·67	
	Kolozsvár	"	700	650	700	—	800	895	—	29·83	
	Marosvásárhely	"	625	625	675	675	775	895	895	29·83	
	Máramarossziget	"	680	680	650	650	700	895	8·5	29·83	
	Nagyvárad	"	650	650	650	675	800	900	1·050	35·—	
	Sepsiszentgyörgy	"	550	550	—	600	700	900	950	31·67	
	Szarmárnémeti	"	575	595	645	645	750	895	995	33·17	
Női cipő — <i>Chaussures pour femmes</i>	Beszterce	pár	—	—	—	675	700	800	900	30·—	
	Csikszereda	1 paire	600	600	600	600	735	750	825	27·50	
	Kolozsvár	"	700	650	650	—	750	—	—	25·—	
	Marosvásárhely	"	575	575	600	600	720	845	845	28·17	
	Máramarossziget	"	580	580	550	550	600	725	725	24·17	
	Nagyvárad	"	650	600	600	600	700	845	975	32·50	
	Sepsiszentgyörgy	"	550	550	—	550	650	750	785	26·17	
	Szarmárnémeti	"	—	—	—	—	675	845	885	29·50	
Harisnya, női — <i>Bas pour femmes</i>	Beszterce	"	—	—	—	100	130	140	135	4·50	
	Csikszereda	"	100	95	100	100	110	130	—	4·33	
	Kolozsvár	"	100	100	100	—	130	140	150	5·17	
	Marosvásárhely	"	95	98	97	100	120	130	130	4·33	
	Máramarossziget	"	85	85	95	110	120	120	120	4·—	
	Nagyvárad	"	100	100	100	100	120	130	150	5·—	
	Sepsiszentgyörgy	"	90	100	—	100	120	135	135	4·50	
	Szarmárnémeti	"	95	95	100	100	130	140	140	4·67	

vagy silányabb lisztfajtára vonatkozik. A burgonya ára 10—20 fillér között mozog.

A 2. sz. táblázat néhány iparcikket (férfiing, cipő, harisnya) is magában foglal. Ezeknél a hazai viszonyokkal való összehasonlítás a minőségi különbségek miatt még nehezebb. Mindenesetre annyi megállapítható, hogy ezeknél a drágulás aránya igen nagy volt és kétségtelennek

látszik, hogy már a májusi színvonaluk is meghaladja a régi Magyarországon érvényben volt árakat.

Az adatok értékelésénél általában mindig szem előtt kell tartani, hogy a legutolsó adatok is csak május havára vonatkoznak, s azóta a visszatért erdélyi részeken is nyilvánvalóan újabb erős emelkedés következett be.

Szónyi Gyula dr.

A hitelintézetek és a részvénytársaságok.

Etablissements de crédit et sociétés anonymes.

Résumé. Si l'on consulte les statistiques publiées en Roumanie sur les opérations financières et de crédit, il est malaisé d'en tirer des renseignements relatifs au marché du crédit en 1940 sur les territoires réincorporés à la Hongrie; en tout cas, ces renseignements sont assez incomplets.

Les établissements de crédit ayant leur siège sur le territoire en question sont, d'après les dernières publications roumaines, au nombre de 590, dont 141 sociétés anonymes et 449 coopératives de crédit. Leur capital total se chiffre par 1.1 milliard de lei; mais dans cette somme les coopératives de crédit figurent avec 69.7 millions de lei seulement.

Les indications concernant les établissements qui ont une importance plus que locale sont résumées dans le Tableau 2 dont les éléments ont été puisés au „Compass“ de Vienne. Les 22 banques, constituées en sociétés anonymes, qui figurent dans ce Tableau réunissent 65% du capital social de toutes les banques qui sont sociétés anonymes et qui fonctionnent sur le territoire libéré. En totalisant les bilans de ces 22 banques, le poste des débiteurs apparaît comme le plus important: 39.1% de l'ensemble des actifs. Du côté du passif, les capitaux appartenant en propre à ces établissements représentent 22% (alors que, chez les banques de Hongrie, la proportion correspondante n'est que de 15.6%); les dépôts, montant à 1.4 milliard de lei, sont 26% de l'ensemble des capitaux.

En classant les banques par nationalité, on constate que le capital social de celles qu'on peut regarder comme hongroises atteint la moitié environ du capital total des établissements de crédit, constitués en sociétés anonymes, qui ont leur siège sur le territoire nouvellement revenu.

En ce qui concerne les coopératives de crédit, les Hongrois en possèdent 189, les Roumains 229, les Saxons 31. Le total général des bilans de toutes les coopératives de crédit s'exprime par 330 millions de lei dont 145.6 millions sont la part des coopéra-

tives hongroises, 161.8 millions celle des coopératives roumaines, 22.7 millions celle des coopératives saxonnes.

Toujours sur le même territoire, on compte — suivant la statistique officielle roumaine — 165 sociétés anonymes industrielles, possédant un capital de 1.4 milliard de lei (somme supérieure au capital des banques, sociétés anonymes). Les sociétés anonymes commerciales sont au nombre de 115, les compagnies d'assurance au nombre de 2, et il y a encore 10 sociétés anonymes d'autre nature. L'ensemble des sociétés anonymes possède, sans compter les établissements de crédit, un capital de 16.2 milliards de lei, soit 542.5 millions de pengős.

★

Az egyes országok pénz- és hitelstatisztikai anyagából az odatartozó adatok gyűjtésének és feldolgozásának módszerénél fogva rendszerint nem lehet olyan összeállítást készíteni, mely az ország valamely részének pénz- és hitelüzleti viszonyaiba annyira teljes betekintést engedne, amilyen az országosan összesített adatokból az egész ország pénz- és hiteléletére vonatkozólag szereshető. Ez az anyag a legtöbb esetben hitelintézeti egységekig bontható szét, a bonthatóságnak ez a végső határa a romániai pénz- és hitelstatisztikai adatoknál éppen úgy, mint a magyarországiaknál. Így annak a célnak az érdekében, hogy Romániának a pénz- és hitelüzleti viszonyokra vonatkozó statisztikájából a Magyarország-hoz visszacsatolt területet érdeklő adatokat különválasszuk és összeállítsuk, a legjobb esetben addig a határig lehet menni, hogy mindazoknak az intézeteknek az adatai vétnének figyelembe, amelyeknek a visszacsatolt területen van a székhelyük. Ezzel az eljárással a statisztikai vázlatból kimarad a

vagy silányabb lisztfajtára vonatkozik. A burgonya ára 10—20 fillér között mozog.

A 2. sz. táblázat néhány iparcikket (férfiing, cipő, harisnya) is magában foglal. Ezeknél a hazai viszonyokkal való összehasonlítás a minőségi különbségek miatt még nehezebb. Mindenesetre annyi megállapítható, hogy ezeknél a drágulás aránya igen nagy volt és kétségtelennek

látszik, hogy már a májusi színvonaluk is meghaladja a régi Magyarországon érvényben volt árakat.

Az adatok értékelésénél általában mindig szem előtt kell tartani, hogy a legutolsó adatok is csak május havára vonatkoznak, s azóta a visszatért erdélyi részeken is nyilvánvalóan újabb erős emelkedés következett be.

Szónyi Gyula dr.

A hitelintézetek és a részvénytársaságok.

Etablissements de crédit et sociétés anonymes.

Résumé. Si l'on consulte les statistiques publiées en Roumanie sur les opérations financières et de crédit, il est malaisé d'en tirer des renseignements relatifs au marché du crédit en 1940 sur les territoires réincorporés à la Hongrie; en tout cas, ces renseignements sont assez incomplets.

Les établissements de crédit ayant leur siège sur le territoire en question sont, d'après les dernières publications roumaines, au nombre de 590, dont 141 sociétés anonymes et 449 coopératives de crédit. Leur capital total se chiffre par 1·1 milliard de lei; mais dans cette somme les coopératives de crédit figurent avec 69·7 millions de lei seulement.

Les indications concernant les établissements qui ont une importance plus que locale sont résumées dans le Tableau 2 dont les éléments ont été puisés au „Compass“ de Vienne. Les 22 banques, constituées en sociétés anonymes, qui figurent dans ce Tableau réunissent 65% du capital social de toutes les banques qui sont sociétés anonymes et qui fonctionnent sur le territoire libéré. En totalisant les bilans de ces 22 banques, le poste des débiteurs apparaît comme le plus important: 39·1% de l'ensemble des actifs. Du côté du passif, les capitaux appartenant en propre à ces établissements représentent 22% (alors que, chez les banques de Hongrie, la proportion correspondante n'est que de 15·6%); les dépôts, montant à 1·4 milliard de lei, sont 26% de l'ensemble des capitaux.

En classant les banques par nationalité, on constate que le capital social de celles qu'on peut regarder comme hongroises atteint la moitié environ du capital total des établissements de crédit, constitués en sociétés anonymes, qui ont leur siège sur le territoire nouvellement revenu.

En ce qui concerne les coopératives de crédit, les Hongrois en possèdent 189, les Roumains 229, les Saxons 31. Le total général des bilans de toutes les coopératives de crédit s'exprime par 330 millions de lei dont 145·6 millions sont la part des coopéra-

tives hongroises, 161·8 millions celle des coopératives roumaines, 22·7 millions celle des coopératives saxonnes.

Toujours sur le même territoire, on compte — suivant la statistique officielle roumaine — 165 sociétés anonymes industrielles, possédant un capital de 1·4 milliard de lei (somme supérieure au capital des banques, sociétés anonymes). Les sociétés anonymes commerciales sont au nombre de 115, les compagnies d'assurance au nombre de 2, et il y a encore 10 sociétés anonymes d'autre nature. L'ensemble des sociétés anonymes possède, sans compter les établissements de crédit, un capital de 16·2 milliards de lei, soit 542·5 millions de pengős.

★

Az egyes országok pénz- és hitelstatisztikai anyagából az odatartozó adatok gyűjtésének és feldolgozásának módszerénél fogva rendszerint nem lehet olyan összeállítást készíteni, mely az ország valamely részének pénz- és hitelüzleti viszonyaiba annyira teljes betekintést engedne, amilyen az országosan összesített adatokból az egész ország pénz- és hiteléletére vonatkozólag szerezhető. Ez az anyag a legtöbb esetben hitelintézeti egységekig bontható szét, a bonthatóságnak ez a végső határa a romániai pénz- és hitelstatisztikai adatoknál éppen úgy, mint a magyarországiaknál. Így annak a célnak az érdekében, hogy Romániának a pénz- és hitelüzleti viszonyokra vonatkozó statisztikájából a Magyarország-hoz visszacsatolt területet érdeklő adatokat különválasszuk és összeállítsuk, a legjobb esetben addig a határig lehet menni, hogy mindazoknak az intézeteknek az adatai vétnenek figyelembe, amelyeknek a visszacsatolt területen van a székhelyük. Ezzel az eljárással a statisztikai vázlatból kimarad a

visszacsatolt terület hiteléletét érintő adatoknak elég számottevő része, amely a visszacsatolt területen kívül székelő hitelintézeteknél van elkönyvelve. Tudvalevő ugyanis, hogy sok hitelintézet nemcsak helyi jelentőségű ügyleteket bonyolít le, hanem a különböző városokban és községekben elhelyezett fiókok útján, vagy közvetlenül az intézeti központban olyan ügyleteket is, amelyek az intézeti székhelyen kívüli, gyakran attól távoleső helyek hiteléletének megnyilvánulásaként számításba veendőek. Ennél az oknál fogva bentfoglaltatnak viszont a visszakerült országrészben székhellyel bíró hitelintézetek statisztikai eredményeiben olyan adatok is, amelyek nem csak a visszajutott, hanem az ezen túleső területek hiteléletére is vonatkoznak.

A trianoni békeszerződés által Magyarországtól Romániának juttatott területen 1915-ben az akkori pénzügyi statisztika eredményei szerint 1.651 pénzügyi intézet székel. Ezek közül 603 volt részvénytársasági formájú intézet, földhitelintézet, vagy községi takarékpénztár, 1.048 pedig hitelszövetkezet. A pénzügyi intézeteknek 1915. évi egész magyarországi létszámából 34·5%, összes tőkéjéből 12·6%, saját tőkéjéből 17·5%, betéti álladékaiból 15·5% volt azoknak az intézeteknek részesedése, amelyeknek székhelye a trianoni békeszerződés által Romániához csatolt területre esett.

Azon a területen, amely 1940-ben Romániától Magyarországhoz visszacsatoltatott, az 1909. évi magyarországi pénzügyi statisztika¹⁾ 553 pénzügyi intézetet mutat ki. Ezek közül 177 részvénytársasági formájú intézet, vagy községi takarékpénztár, 376 szövetkezet volt. Az 553 intézet 12·8%-a volt az egész Magyarországon (Horvát-Szlavonországok nélkül), 33·5%-a a trianoni békeszerződés által Romániához csatolt területen 1909-ben fennállott intézeti létszámnak. Mérlegük néhány főbb tételének és nyereségüknek 1909. évi eredményeit és ezeknek egyrészt az egész Magyarországra nézve, másrészt a trianoni békeszerződés által Magyarországtól Romániához csatolt területre nézve megállapított megfelelő 1909. évi mérlegtételekhez és nyereséghez viszonyított arányát a következő összeállítás tünteti fel:

¹⁾ Az 1914-ben kitört háború előtti más évek adatai már nem tagolhatók annyira, hogy azokból a visszacsatolt területre vonatkozólag összeállításokat lehessen készíteni.

Tételek	összege ezer pengő	az egész Ma- gyarországon (Horvát-Szlavon- országok nélkül)	a trianoni béke- szerződés által Romániához csatolt területen
		székhellyel bíró intézetek állományának százalékában	
saját tőke . .	98.636	5·5	34·2
összes tőke .	480.202	4·2	37·6
takarék- és folyószámla- betét . . .	305.896	7·0	38·0
nyereség . .	9.897	5·9	45·3

Vegyük most szemlélet alá a magyar hazához Romániától visszatért területek hitelintézeteinek a visszatéréshez minél közelebb eső időre vonatkozó és olyan összeállításba foglalt statisztikai adatait, amely az említett intézeteket minél teljesebben felöleli. Ilyen széles keretben csak az 1. sz. táblázat szerinti, csupán néhány adatra kiterjedő összeállítás volt elkészíthető.

E táblázatból kitűnőleg a visszakerült területen székelő hitelintézetek száma 590, ebből 141 részvénytársasági formájú bank és 449 szövetkezet. Ha ezt a létszámot a tárgyalt területen a magyarországi 1909. évi statisztika által megállapított létszámmal hasonlítjuk össze, az utóbbival szemben a részvénytársasági bankoknál némi csökkenést, a szövetkezeteknél érdemlegesebb emelkedést állapíthatunk meg; 1909-ben ugyanis, amint már fentebb láttuk, az intézetek száma 553 volt, abból 177 részvénytársasági bank és 376 szövetkezet. Kielégítően csak akkor mérlegelhető azonban az előbb említett számokból kitűnő változás, ha figyelembe vesszük, hogy az adósvédelem szabályozása érdekében Romániában érvénybe lépett 1934. évi ú. n. konverziós törvény hatása alatt az 1937. és 1938. évi statisztikákban kimutatott hitelintézetek elég jelentékeny része immobil és a hiteléletnek inkább csak a régebben kötött, még végleg le nem bonyolódott ügyleteinél fogva tényezője.

Az 1. sz. táblázat szerint az alaptőkék végösszege 1.141·6 millió leu, vagyis — az átszámításnál 30 leut véve 1 pengővel egyenértékűnek — 38·1 millió P, az összes tőke pedig 10.401·1 millió leu, tehát az előbb említett átszámítással 346·7 millió P. Mindkét tőketételt alacsonynak kell minősítenünk már az 1909. évi tőkeállapothoz képest is, még inkább pedig akkor, ha figyelembe vesszük azt a már említett körülményt, hogy a kimutatott tőkéknek elég tekintélyes része inaktív. Az 1. sz. tábla alapján megállapíthatjuk azt is, hogy a tőkeállományok egé-

1. Az 1940. évben Romániától Magyarországhoz visszatért területen székhellyel bíró hitelintézetek száma, alap- és összes tőkéje az intézetek működési formája szerint a romániai hivatalos statisztika 1938 évi részvénytársasági statisztikai kiadványában (Statistica Societăților Anonime Din România) és a romániai Nemzeti Szövetkezeti Intézet 1938. évi évkönyvében (Anuarul Cooperăției Române 1 Ianuarie 1938) közzétett adatok alapján.

Nombre, ainsi que capital social et capital total, des établissements de crédit ayant leur siège sur le territoire récupéré en 1940 de la Roumanie par la Hongrie; par genres d'établissement, d'après une publication de 1938, sur les sociétés anonymes, de la Statistique officielle de la Roumanie (Statistica Societăților Anonime Din România) et l'Annuaire de 1938 de l'Institut National des Coopératives de Roumanie (Anuarul Cooperăției Române 1 Ianuarie 1938.)

Az intézeti székhely a romániai közigazgatási beosztásnál érvényben volt vármegyék szerint Sièges des établissements, par comitats, d'après la division administrative roumaine	A hitelintézetek száma Nombre des établissements de crédit			Alaptőke Capital social						Összes tőke Capital total					
	részvénytársasági bankok Sociétés anonymes bancaires	hitelszövetkezetek — Coopératives de crédit	összesen — au total	részvénytársasági bankok — Sociétés anonymes bancaires		hitelszövetkezetek Coopératives de crédit		összes hitelintézetek Ensemble des établissements de crédit		részvénytársasági bankok — Sociétés anonymes bancaires		hitelszövetkezetek Coopératives de crédit		összes hitelintézetek Ensemble des établissements de crédit	
				mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 pengős	mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 p.	mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 p.	mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 p.	mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 p.	mill. leu millions de lei	1.000 P. 1.000 p.
Beszterce-Naszód	8	53	61	40·6	1.354	3·8	126	44·4	1.480	94·6	3·153	27·8	927	122·4	4.080
Bihar	21	59	80	190·9	6·363	8·2	274	199·1	6.637	778·7	25·957	40·3	1.343	819·0	27.300
Csik	7	23	30	30·7	1.023	4·9	163	35·6	1.186	66·1	2·203	15·8	527	81·9	2.730
Háromszék	8	33	41	38·8	1.294	5·1	170	43·9	1.464	123·7	4·123	24·7	823	148·4	4.946
Kolozs	26	50	76	468·0	15.600	9·3	310	477·3	15.910	6.622·5	220.750	46·4	1.547	6.668·9	222.297
Maros-Torda	13	41	54	79·5	2.650	5·9	197	85·4	2.847	873·0	29·100	34·9	1.163	907·9	30.263
Máramaros	4	26	30	12·7	423	4·2	140	16·9	563	32·2	1.073	18·	600	50·2	1.673
Szatmár	23	38	61	96·6	3.220	9·	300	105·6	3.520	1.052·9	35·097	35·4	1.180	1.088·3	36.277
Szilágy	11	52	63	56·8	1.893	10·3	343	67·1	2.236	166·5	5.550	37·6	1.253	204·1	6.803
Szolnok-Doboka	18	33	51	54·6	1.820	3·8	127	58·4	1.947	230·9	7.697	16·1	537	247·0	8.234
Udvarhely	2	41	43	2·7	90	5·2	173	7·9	263	29·9	997	33·1	1.103	63·0	2.100
Összesen — Total	141	449	590	1.071·9	35.730	69·7	2.323	1.141·6	38.053	10.071·0	335.700	330·1	11.003	10.401·1	346.703

szen elenyésző része, 346·7 millió P-ből csupán 11·0 millió P, vagyis 3·2% esik a szövetkezetekre. A teljes tőkeállománynak egy intézetre eső átlagos összege a szövetkezeteknél 24.490 P, a részvénytársasági formájú intézeteknél pedig 2,381.000 P. Már ezek az adatok oda mutatnak, hogy a szövetkezetek általában és az esetek túlnyomó részében egyenként is egészen elenyésző hitelkerettel működtek.

A tárgyalt és 11 egész vagy csonka vármegyét magában foglaló területen székhellyel bíró hitelintézetek egész tőkeállományából 64·1% esik a kolozsmegyei intézetekre, ez utóbbiak tőkeállományához több, mint egynegyedrésszel, 1.850 millió leuvel, vagyis 61·7 millió P-vel járul hozzá a visszatért terület legnagyobb pénzüintézete, a kolozsvári Erdélyi Bank. Ennek az intézetnek a tőkeálladéka 17·8%-át teszi a visszatért területen székelő pénzüintézetek egész tőkeállományának. A többi 10 vármegye közül még 3-ban találunk 20 millió P-t meghaladó, de 40 millió P-t el nem érő pénzüintézeti tőkeáll-

dékot, míg 7 vármegyében ez az álladék a 10 millió P-t, sőt 5 vármegyében az 5 millió P-t sem éri el. Mindezek a tőkeállományról nyújtott adatszemelvények erősebb megvilágítást nyerhetnek, ha megemlítjük, hogy Magyarország egész dunántúli részén, melynek lélekszáma 2·7 millió, tehát közel jár a folyó évben Romániától visszakerült terület lélekszámához, az egész tőkeállomány a részvénytársasági formájú pénzüintézeteknél 306·3 millió, a hitelszövetkezeteknél 94·0 millió P; az egy intézetre eső átlagos tőkeálladék a részvénytársasági intézeteknél 2·7 millió, a hitelszövetkezeteknél 0·2 millió P. A bankok egész és átlagos tőkeereje a Dunántúlon tehát valamivel, a szövetkezeteké jóval nagyobb, közel 9-szer akkora, mint a Romániától visszajutott részekén.

Arról a tevékenységről, amelyet a székhely szerint vissza nem jutott pénzüintézetek fiókjai fejtettek ki, amint már említettük, statisztikailag semmi érdemleges tájékoztató nem áll rendelkezésre. Ezeknek a fiókoknak a száma sem volt pontosan megáll-

pítható, csupán azon részüké, amelyek az idevonatkozó egyetlen forrásban, az 1940. évi „Compass“ c. bécsi kiadvány romániai kötetében ki vannak mutatva. Az itt található adatok szerint ó-román területen székhellyel bíró pénzüintézeteknek 10, erdélyi, de

Magyarországhoz vissza nem került területen székelő pénzüintézeteknek pedig 9 fiókjuk működött a Magyarországhoz visszajuttott részekén. Itt a 7 bukaresti nagybank közül a legtöbb fiókot, 5-öt a Banca pentru Industrializarea și Valorificarea Produselor

2/A. A Romániától Magyarországhoz 1940-ben visszacsatolt területen székhellyel
Chiffres de 1938 des bilans des Sociétés anonymes bancaires ayant leur

Az intézet neve és székhelye <i>Nom et siège de l'établissement</i>	A fiókok száma <i>Nombre des succursales</i>	V a g y o n			
		Készpénz <i>Argent en caisse</i>		Bankkövetelések <i>Créances bancaires</i>	
		mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>
Bihar vm.*)					
<i>Nagyvárad.</i>					
Egyesült Bank Rt.	—	0·4	13	0·2	7
Agrárbank Rt.	1	3·3	110	0·2	7
Biharmegyei Takarékpénztár Rt.	2	1·0	33	—	—
Népszövetségi Hitelintézet	—	3·0	100	—	—
Háromszék vm.					
<i>Kézdivásárhely.</i>					
Kézdivásárhelyi Takarékpénztár	2	2·9	97	—	—
Kolozs vm.					
<i>Bánffyhungad.</i>					
„Vladeasa“ Institut de Credit și Economii S. A.	3	2·5	83	—	—
<i>Kolozsvár.</i>					
Banca Agrara S. A.	1	4·7	157	1·0	33
Erdélyi Bank Rt.	7	218·4	7.280	141·0	4.700
Banca Centrala pentru Ind. și Com.	5	23·0	767	0·4	13
Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár Rt.	6	25·1	837	3·0	100
Erdélyi Leszámítoló és Pénzváltó Bank Rt.	—	21·0	700	18·5	617
Banca Iliescu S. A.	—	1·2	40	—	—
Transsylvania Bank Rt.	3	9·9	330	1·1	37
Cassa de Pastrare și Banca de Credit. d. Cluj	9	7·4	247	12·7	423
Kereskedelmi Bank Rt.	—	3·0	100	0·1	3
Maros-Torda vm.					
<i>Marosvásárhely.</i>					
Marosvásárhelyi Leszámítoló Bank Rt.	2	7·0	233	11·0	367
Banca Generala de Comert din Targu-Mures	—	6·0	200	4·0	133
Marosvásárhelyi Takarékpénztár Rt.	3	12·0	400	3·0	100
Szatmár vm.					
<i>Szatmárnémeti.</i>					
Szatmárvármegyei Takarékpénztár Rt.	2	23·9	796	—	—
„Casa Noastra“ S. A. pentru Banca Comert și Judetul Satu-Mare	3	21·0	700	14·2	474
Szilágy vm.					
<i>Szilágysomlyó.</i>					
Banca Salajana S. A. Simleul Silvaniei	3	0·5	17	0·4	13
Szolnok-Doboka vm.					
<i>Dés.</i>					
Gazdasági, Ipari és Kereskedelmi Bank Rt.	—	2·3	77	0·9	30
Összesen — Total	52	399·5	13.317	211·7	7.057

*) Vm. — comitat.

Agricole tartotta fenn, 3 fiókja volt a Banca Româneascănak, 1—1 a Banca de Credit Român-nak és a Banca Commerzială Italiană și Română-nak. Az előbb említett „Compass” a visszajött területen székelő intézeteknek 52 fiókját mutatja ki, melyek kö-

zül 12 a vissza nem jutott erdélyi területre esett.

A részvénytársasági formájú bankok részletesebb tőkeállományadatai a visszacsatolt területre a romániai hivatalos statisztika alapján nem voltak levezethetők. Ily adatok

biró fontosabb részvénytársasági hitelintézetek 1938. évi mérlegadatai. (Vagyon.)

siège sur le territoire récupéré en 1940 de la Roumanie par la Hongrie. (Actif.)

A c t i f															
Értékpapírok <i>Titres</i>		Váltók <i>Effets de change</i>		Adósok <i>Débiteurs</i>		Hosszú lejáratú köölcsönök <i>Prêts à long terme</i>		Ingatlanok <i>Immeubles</i>		Részesevések <i>Participations</i>		Egyéb tételek <i>Autres postes</i>		Összesen <i>Ensemble</i>	
mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu millions de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu millions de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.	mill. leu mill. de lei	ezer P 1000 p.
0.4	13	4.4	147	29.4	980	11.8	393	27.5	917	2.3	77	4.6	153	81.0	2.700
0.3	10	9.8	327	18.0	600	23.5	783	12.7	423	1.6	53	0.8	27	70.2	2.340
0.5	17	20.6	687	6.5	217	23.2	773	14.5	483	5.5	183	4.0	133	75.8	2.526
0.3	10	16.5	550	15.2	507	—	—	—	—	—	—	—	—	35.0	1.167
0.1	3	6.0	200	1.3	43	7.1	237	3.3	110	0.5	17	0.6	20	21.8	727
0.3	10	1.3	43	0.7	23	31.3	1.043	0.3	10	—	—	0.3	10	36.7	1.222
2.6	87	12.1	403	3.4	113	96.0	3.200	6.3	210	5.2	173	1.0	33	132.3	4.409
7.0	233	284.8	9.493	948.2	31.607	15.6	520	53.8	1.794	3.9	130	177.7	5.924	1.850.4	61.681
5.1	170	41.7	1.390	151.9	5.063	—	—	9.6	320	15.9	530	2.1	70	249.7	8.323
0.5	17	52.3	1.743	58.0	1.933	40.2	1.340	16.4	546	—	—	9.2	307	204.7	6.823
1.1	37	32.7	1.090	35.7	1.189	3.8	127	0.6	20	0.3	10	—	—	113.7	3.790
2.7	90	11.9	397	1.6	53	1.1	37	7.4	247	—	—	0.6	20	26.5	884
1.3	43	7.6	253	—	—	46.9	1.564	10.0	333	—	—	2.9	97	79.7	2.657
3.5	117	106.2	3.540	54.8	1.827	101.1	3.370	26.3	877	2.4	80	5.2	174	319.6	10.655
0.3	10	8.4	280	12.1	403	25.2	840	6.4	213	—	—	4.0	133	59.5	1.982
3.0	100	12.0	400	16.5	550	10.3	343	4.1	137	2.6	87	1.0	33	67.5	2.250
—	—	6.0	200	15.8	527	—	—	—	—	—	—	1.0	33	32.8	1.0.3
1.1	37	22.4	747	26.6	887	40.9	1.363	7.4	247	—	—	0.4	13	113.8	3.794
1.5	50	46.0	1.534	83.4	2.780	11.0	367	10.0	333	2.7	90	17.8	594	196.3	6.544
6.9	230	33.6	1.120	64.4	2.147	25.5	783	7.0	233	—	—	1.2	40	171.8	5.727
0.4	13	5.8	193	1.7	57	30.7	1.023	5.6	187	0.4	13	1.3	43	46.8	1.559
0.7	23	3.7	123	32.0	1.067	9.8	327	1.0	33	—	—	0.3	10	50.7	1.690
39.6	1.320	745.8	24.860	1.577.2	52.573	553.0	18.433	230.2	7.673	43.3	1.443	236.0	7.867	4.036.3	134.543

kidolgozásánál a már említett „Compass“ c. kiadványra kellett szorítkozni, amely 22 általában jelentősebbnek mondható bank vagyon- és teherállapotáról közöl mérleg-szerű összeállításban adatokat. Ezek az adatok a 2. számú táblázatban vannak összefog-

lalva. Miután a magyar nyelvű cégmegnevezések nem voltak minden esetben pontosan megállapíthatók, az összeállításban esetleg román cégmegnevezéssel lehetnek felvéve az olyan intézetek is, amelyeknek van magyar cégnevük.

2/B. A Romániától Magyarországhoz 1940-ben visszacsatolt területen székhellyel
Chiffres de 1938 des bilans des Sociétés anonymes bancaires ayant leur

Az intézet neve és székhelye <i>Nom et siège de l'établissement</i>	A fiókok száma <i>Nombre des succursales</i>	T e h e r			
		Részvény-tőke <i>Capital-actions</i>		Rendes tartalék <i>Réserve ordinaire</i>	
		mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>
Bihar vm. *)					
<i>Nagyvárad.</i>					
Egyesült Bank Rt.	—	42·0	1.400	0·5	17
Agrárbank Rt.	1	20·9	697	13·4	447
Biharmegyei Takarékpénztár Rt.	2	30·0	1.000	0·6	20
Népszövetségi Hitelintézet	—	20·0	666	1·5	50
Háromszék vm.					
<i>Kézdivásárhely.</i>					
Kézdivásárhelyi Takarékpénztár	2	10·5	351	2·7	90
Kolozs vm.					
<i>Bánffyhungad.</i>					
„Vladeasa“ Institut de Credit și Economii S. A.	3	15·5	517	6·2	207
<i>Kolozsvár.</i>					
Banca Agrara S. A.	1	55·0	1.833	11·0	366
Erdélyi Bank Rt.	7	150·0	5.000	22·0	733
Banca Centrala pentru Ind. și Com.	5	50·0	1.667	13·6	453
Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár Rt.	6	45·0	1.500	2·5	83
Erdélyi Leszámtoló és Pénzváltó Bank Rt.	—	10·0	333	3·1	103
Banca Iliescu S. A.	—	10·0	333	0·3	10
Transsylvania Bank Rt.	3	40·0	1.333	0·5	17
Cassa de Pastrare și Banca de Credit. d. Cluj	9	43·0	1.434	2·5	83
Kereskedelmi Bank Rt.	—	20·0	666	2·3	77
Maros-Torda vm.					
<i>Marosvásárhely.</i>					
Marosvásárhelyi Leszámtoló Bank Rt.	2	20·1	670	3·2	107
Banca Generala de Comert din Targu-Mures	—	6·0	200	—	—
Marosvásárhelyi Takarékpénztár Rt.	3	20·0	666	2·3	77
Szatmár vm.					
<i>Szatmárnémeti.</i>					
Szatmárvármegyei Takarékpénztár Rt.	2	12·0	400	6·9	230
„Casa Noastra“ S. A. pentru Banca Comert și Judetul Satu-Mare	3	50·0	1.667	17·4	580
Szilágy vm.					
<i>Szilágysomlyó.</i>					
Banca Salajana S. A. Simleul Silvaniei	3	18·0	600	2·7	90
Szolnok-Doboka vm.					
<i>Dés.</i>					
Gazdasági, Ipari és Kereskedelmi Bank Rt.	—	10·0	333	1·6	53
Összesen — Total	52	698·0	23.266	116·8	3.893

*) Vm. = comitat.

A 2. számú táblában szereplő intézetek összes tőkéje 134·5 millió pengő, vagyis 38·8 % a visszajutott területen székelő pénzintézetek egész tőkeállományának. A 22 intézet összesített mérlegének vagyonoldalán az adósok tétele a legjelentékenyebb, erre esik

az egész vagyonállománynak 39·1%-a. A következő legnagyobb tétel a váltóállomány, itt a vagyonálladék 18·5%-a van kimutatva. Az adósok és váltók tételének együttes összege körülbelül ugyanakkora arányt jelent a mérleg végösszegéhez képest, mint a ma-

biró fontosabb részvénytársasági hitelintézetek 1938. évi mérlegadatai. (Teher.)

siège sur le territoire récupéré en 1940 de la Roumanie par la Hongrie. (Passif.)

P a s s i f

Egyéb tartalék <i>Autres réserves</i>		Alapok <i>Fonds</i>		Betétek <i>Dépôts</i>		Hitelezők <i>Créanciers</i>		Viszont leszámitolt váltók <i>Effets réescomptés</i>		Egyéb tételek <i>Autres postes</i>		Nyereség <i>Bénéfice</i>		Összesen <i>Ensemble</i>	
mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>	mill. leu <i>mill. de lei</i>	ezer P <i>1000 p.</i>
5·0	166	—	—	7·5	250	19·7	657	5·4	180	0·6	20	0·3	10	81·0	2.700
1·9	63	2·6	87	7·4	246	1·9	63	8·6	287	12·8	427	0·7	23	70·2	2.340
11·5	384	1·6	53	11·2	373	2·1	70	18·4	613	0·4	13	—	—	75·8	2.526
0·4	13	0·5	17	11·5	384	—	—	—	—	0·2	7	0·9	30	35·0	1.167
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0·9	30	—	—	6·0	200	0·4	13	0·9	30	—	—	0·4	13	21·8	727
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0·2	7	2·7	90	7·0	233	—	—	4·3	142	0·1	3	0·7	23	36·7	1.222
—	—	5·5	183	8·6	287	12·9	430	20·1	670	19·2	640	—	—	132·3	4.409
0·3	10	10·5	350	770·5	25.684	610·7	20.358	—	—	270·7	9.023	15·7	523	1.850·4	61.681
3·2	107	13·4	447	86·4	2.880	11·9	396	55·2	1.840	7·1	237	8·9	296	249·7	8.323
2·0	66	6·0	200	104·9	3.497	29·2	973	8·1	270	5·3	177	1·7	57	204·7	6.823
3·3	110	—	—	63·9	2.130	32·3	1.078	—	—	0·7	23	0·4	13	113·7	3.790
1·4	47	—	—	11·7	390	1·0	33	1·5	51	0·1	3	0·5	17	26·5	884
2·9	97	2·8	93	26·4	880	2·6	87	—	—	2·7	90	1·8	60	79·7	2.657
20·3	677	14·0	467	66·1	2.203	118·2	3.940	15·8	527	37·4	1.247	2·3	77	319·6	10.655
0·4	13	0·4	13	15·4	513	3·1	103	13·7	457	4·0	133	0·2	7	59·5	1.982
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1·2	40	—	—	18·5	616	22·6	753	0·5	17	0·9	30	0·5	17	67·5	2.250
—	—	—	—	16·3	543	8·8	293	—	—	1·2	40	0·5	17	32·8	1.093
3·2	107	5·4	180	31·8	1.061	42·1	1.403	6·4	213	2·6	87	—	—	113·8	3.794
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1·9	63	0·2	7	46·1	1.537	94·6	3.153	11·7	390	20·9	697	2·0	67	196·3	6.544
8·6	287	0·4	13	77·4	2.580	7·6	253	0·5	17	2·4	80	7·5	250	171·8	5.727
—	—	—	—	6·5	217	2·2	73	16·6	552	0·8	27	—	—	46·8	1.559
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9·6	320	—	—	0·7	23	22·4	748	4·7	157	1·3	43	0·4	13	50·7	1.690
78·2	2.607	66·0	2.200	1.401·8	46.727	1.046·3	34.877	192·4	6.413	391·4	13.047	45·4	1.513	4.036·3	134.543

3. A Romániától 1940-ben visszacsatolt területen székelő magyar jellegű bankok 1937. évi mérlegadatai.
Données ressortant des bilans de 1937 des banques de caractère hongrois ayant leur siège sur le territoire récupéré de la Roumanie en 1940.

A hitelintézet neve <i>Noms des établissements de crédit</i>	Székhelye <i>Sièges</i>	Váltó <i>Effets</i>		Folyószámla adósok <i>Comptes cour. débiteurs</i>		Alaptőke <i>Capital social</i>		Tartalék- alap <i>Fonds de réserve</i>		Betétek <i>Dépôts</i>		Hitelezők <i>Créanciers</i>		Nyere- ség <i>Bénéfice</i>	
		millió leu <i>millions de lei</i>	ezer P milliers de pengős	millió leu <i>millions de lei</i>	ezer P milliers de pengős	millió leu <i>mill. de lei</i>	ezer P milliers de pengős	millió leu <i>millions de lei</i>	ezer P <i>mill. de p.</i>	millió leu <i>millions de lei</i>	ezer P milliers de pengős	millió leu <i>millions de lei</i>	ezer P milliers de pengős	millió leu <i>mill. de lei</i>	ezer P milliers de p.
I. Az Erdélyi Bankszindikátus tagintézetei. <i>Etablissements membres du Syndicat des Banques Transylvaines.</i>															
Bihar megye:*)															
Biharmegyei Takarékpénztár	Nagyvárad	23·9	797	42·3	1.410	30·0	1.000	3·2	107	13·1	437	36·4	1.213	0·1	3
Nagyvárad Agrár Takp.	"	9·8	327	37·2	1.240	18·0	600	14·1	470	5·0	167	20·0	667	0·8	27
Népszövetségi Hitelintézet	"	10·2	340	25·5	850	20·0	667	2·1	70	12·8	426	0·4	13	0·8	27
Élesdi Bank	Élesd	0·4	13	3·0	100	1·0	33	0·7	23	1·3	43	0·6	20	—	—
Érmelléki Takarékpénztár	Székelyhid	5·9	196	0·1	3	4·0	133	1·7	57	1·7	57	0·1	3	—	—
Összesen — Totaux		50·2	1.673	108·1	3.603	73·0	2.433	21·8	727	33·9	1.130	57·5	1.916	1·7	57
Csik megye:															
Gyergyói Első Takarékp.	Gyergyó-	0·7	23	11·6	387	10·0	333	1·2	40	3·7	123	1·5	50	0·2	7
Gyergyói Bank és Takarékp.	szentmiklós	0·2	7	11·6	387	5·0	168	0·2	7	4·1	136	3·1	104	—	—
Ditrői Takarékpénztár	Ditró	0·3	10	2·7	90	1·0	33	0·7	23	1·1	37	0·4	13	0·1	3
Gyergyóalfalvi Takarékp.	Gyergyóalfalu	—	—	2·0	66	1·0	33	0·3	10	0·8	27	0·2	7	—	—
Szépvisi Első Takarékp.	Csíkuszóvíz	2·5	83	—	—	1·8	60	—	—	0·9	30	0·1	3	—	—
Összesen — Totaux		3·7	123	27·9	930	18·8	627	2·4	80	10·6	353	5·3	177	0·3	10
Háromszék megye:															
Háromszéki Takarékpénztár	Sepsiszentgyörgy	3·0	100	20·7	690	12·0	400	4·8	160	9·0	300	1·8	60	—	—
Kézdivásárhelyi Takarékp.	Kézdivásárhely	5·5	184	10·0	333	10·5	350	3·7	123	7·3	243	1·5	50	0·3	10
Erdővidéki Takarékpénztár	Barót	0·9	30	15·0	500	5·0	167	1·2	40	7·1	237	3·1	104	—	—
Sepsiszentgyörgyi Takarékpénztár	Sepsiszentgyörgy	0·1	3	2·0	67	1·0	33	0·6	20	0·6	20	0·1	3	—	—
Összesen — Totaux		9·5	317	47·7	1.590	28·5	950	10·3	343	24·0	800	6·5	217	0·3	10
Kolozs megye:															
Kolozsvári Takp. és Hitelb.	Kolozsvár	84·8	2.827	190·1	6.337	43·0	1.433	28·7	957	68·4	2.280	170·0	5.666	2·0	67
Transsylvania Bank	"	7·1	237	54·4	1.813	40·0	1.334	6·0	200	30·0	1.000	5·6	187	0·9	30
Összesen — Totaux		91·9	3.064	244·5	8.150	83·0	2.767	34·7	1.157	98·4	3.280	175·6	5.853	2·9	97
Maros-Torda megye:															
Marosvásárhelyi Takarékp.	Marosvásárhely	17·3	577	84·1	2.803	20·0	667	9·2	307	31·3	1.043	55·4	1.847	0·1	3
Marosvásárhelyi Lesz. Bank	"	16·3	543	37·8	1.260	20·1	670	4·3	143	19·0	633	25·2	840	0·3	10
Közhasznú Takarékpénztár	"	1·2	40	2·8	93	2·0	66	1·0	33	0·9	30	0·6	20	—	—
Szászrégeni Takarékp.	Szászrégen	0·2	7	4·3	144	1·0	33	0·1	3	1·4	47	3·2	107	—	—
Keresztény Népbank	"	0·5	17	2·7	90	1·1	37	0·5	17	1·8	60	0·1	3	—	—
Összesen — Totaux		35·5	1.184	131·7	4.390	44·2	1.473	15·1	503	54·4	1.813	84·5	2.817	0·4	13
Szatmár megye:															
Szatmármegyei Takarékp.	Szatmárnémeti	44·2	1.473	103·9	3.464	12·0	400	13·8	460	41·5	1.383	106·1	3.537	1·8	60
Szatmári Hitelbank	"	4·6	153	7·5	250	2·0	66	5·4	180	3·2	107	2·1	70	—	—
Halmi Egyesült Bank	Halmi	0·2	7	1·3	43	1·8	60	0·1	3	0·4	13	0·1	3	—	—
Halmi Takarékpénztár	"	1·4	47	0·4	13	0·5	17	0·7	23	0·5	17	0·1	3	—	—
Nagykárolyi Takarékpénztár	Nagykároly	0·4	13	9·2	307	1·2	40	2·6	87	6·3	210	1·9	63	0·1	3
Összesen — Totaux		50·8	1.693	122·3	4.077	17·5	583	22·6	753	51·9	1.730	110·3	3.676	1·9	63
Szilágy megye:															
Zilahi Takarékpénztár	Zilah	1·4	47	8·8	293	8·0	267	3·7	124	2·2	73	0·1	3	—	—
Takarék és Keresk. Bank	Tasnád	1·3	43	15·0	500	8·0	267	1·9	63	2·8	94	6·2	207	0·1	3
Összesen — Totaux		2·7	90	23·8	793	16·0	534	5·6	187	5·0	167	6·3	210	0·1	3
Szolnok-Doboka megye:															
Szamosújvári Takarékp.	Szamosújvár	0·1	3	2·6	87	1·0	33	1·2	40	1·1	37	0·2	7	—	—
Udvarhely megye:															
Udvarhelymegyei Takarékp.	Székelyudvarh.	3·0	100	19·1	637	2·5	83	5·6	186	5·9	197	12·7	424	—	—
Olaszteleki Takarékpénztár	Olasztelek	2·5	83	0·1	3	0·2	7	0·2	7	2·1	70	0·1	3	—	—
Összesen — Totaux		5·5	183	19·2	640	2·7	90	5·8	193	8·0	267	12·8	427	—	—
I. Összesen — Ensemble		249·9	8 330	727·8	24.260	284·7	9.490	119·5	3.983	287·3	9.577	459·0	15.300	7·6	253
II. Az Erdélyi Bankszindikátus kötelékén kívüli pénzintézetek.¹⁾ <i>Etablissements ne faisant pas partie du Syndicat des Banques Transylvaines.¹⁾</i>															
Kolozs megye:															
Erdélyi Bank	Kolozsvár	265·2	8.840	919·9	30.663	150·0	5.000	20·5	684	713·3	23.777	531·8	17.727	15·2	506
Erdélyi Lesz. és Pénzv. bank	"	38·2	1.273	37·5	1.250	10·0	333	3·1	103	63·9	2.130	31·1	1.037	0·3	10
Kereskedelmi Hitelintézet	"	11·5	383	36·3	1.210	20·0	667	2·2	73	18·9	630	0·7	23	0·2	7
Mezőgazdasági Bank és Takp.	"	52·0	1.734	71·6	2.387	40·2	1.340	0·8	27	110·0	3.666	30·0	1.000	0·3	10
Összesen — Totaux		366·9	12.230	1.065·3	35.510	220·2	7.340	26·6	887	906·1	30.203	593·6	19.787	16·0	533
Szolnok-Doboka megye:															
Gazd., ipari és keresk. bank	Dés	9·2	307	30·8	1.027	20·0	667	1·5	50	0·9	30	12·2	406	0·5	17
II. Összesen — Ensemble		376·1	12.537	1.096·1	36.537	240·2	8.007	28·1	937	907·0	30.233	605·8	20.193	16·5	550
I-II. Mindössze — Total gén.		626·0	20.867	1.823·9	60.797	524·9	17.497	147·6	4.920	1.194·3	39.810	1.064·8	35.493	24·1	803

*) Megye — comitat.

¹⁾ Magyar intézeteknek lehet még tekinteni a következő kisebb pénzintézeteket: Nagykarolyi Öngazdálkodó Népbank, Nagykaroly, Mezőgazdasági Bank Rt., Máramarossziget, Nagybányai Hitelbank Rt., Nagybánya, Szatmári Lesz. és Ker. Bank, Szatmárnémeti, Közgazdasági Bank Rt., Szilágysomlyó, Zsibói Ker. Bank Rt., Zsibó, Nagyszalonta Takarékpénztár Rt., Nagyszalonta, Leszámtoló és Jelzálogbank Rt., Nagyvárad. Ezeknek az intézeteknek mérlegadatai azonban nem állanak rendelkezésre.

4. A Romániától Magyarországhoz visszacsatolt területen működő hitelszövetkezetek fontosabb mérlegadatai a román szövetkezeti évkönyv (Anuarul cooperativei române 1 januarie 1938) adatai alapján.
Données principales ressortant des bilans des coopératives de crédit fonctionnant sur le territoire récupéré de la Roumanie par la Hongrie; suivant l'Annuaire des coopératives roumaines (Anuarul cooperativei române 1 januarie 1938).

A szövetkezet székhelye vármegyék szerint Sièges des coopératives, par comitats	A hitelszövetkezetek száma Nombre des coopératives de crédit	A szövetkezeti tagok száma Nombre des membres des coopératives	A mérleg főösszege Total général du bilan		Érték-papírok és részesedések Titres et participations		Adósok Débiteurs		Szövetkezeti tőke Capital de la coopérative		Tartalék tőke Capital dit de réserve		Betétek Dépôts		Hitelezők Créanciers	
			millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős	millió leu millions de lei	1000 pengő 1000 pengős
Beszterce-Naszód vm. összesen — Ensemble du com. de Beszterce-Naszód	53	6.414	27·8	927	0·8	27	24·7	823	3·8	127	3·7	123	7·7	257	12·3	410
dont																
ebből magyar — hongroises	1	273	0·3	10	*)	—	0·2	7	0·1	3	0·1	3	*)	—	0·1	3
román — roumaines	29	4.399	14·4	480	0·5	17	12·6	420	3·7	124	1·3	43	3·5	117	5·9	197
szász — saxonnes	23	1.742	13·1	437	0·3	10	11·9	396	*)	—	2·3	77	4·2	140	6·3	210
Bihar vm. összesen — Ensemble du comitat de Bihar	59	12.710	40·3	1.343	0·6	20	37·9	1.263	8·2	273	2·3	76	17·2	573	11·5	383
dont																
ebből magyar — hongroises	30	8.528	29·6	986	0·3	10	27·9	930	4·9	163	1·3	43	15·9	530	6·4	213
román — roumaines	29	4.182	10·7	357	0·3	10	10·0	333	3·3	110	1·0	33	1·3	43	5·1	170
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik vm. összesen — Ensemble du comitat de Csik	23	5.992	15·8	527	0·3	10	14·2	473	4·9	163	1·0	33	3·5	117	5·0	166
dont																
ebből magyar — hongroises	17	5.045	11·3	377	0·2	7	9·9	330	2·9	97	0·7	23	1·7	57	4·9	163
román — roumaines	6	947	4·5	150	0·1	3	4·3	143	2·0	66	0·3	10	1·8	60	0·1	3
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Háromszék vm. összesen — Ensemble du comitat de Háromszék	33	8.641	24·7	823	0·5	16	22·3	743	5·1	170	1·8	60	5·5	183	10·7	357
dont																
ebből magyar — hongroises	25	7.305	16·4	547	0·4	13	14·8	493	2·0	67	1·1	36	1·7	57	10·3	344
román — roumaines	8	1.336	8·3	276	0·1	3	7·5	250	3·1	103	0·7	24	3·8	126	0·4	13
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolozs vm. összesen — Ensemble du comitat de Kolozs	50	13.919	46·4	1.546	1·4	47	37·6	1.254	9·3	310	4·1	137	20·1	670	9·2	307
dont																
ebből magyar — hongroises	23	8.551	28·7	956	0·9	30	22·7	757	3·7	123	2·6	87	16·8	560	2·4	80
román — roumaines	27	5.368	17·7	590	0·5	17	14·9	497	5·6	187	1·5	50	3·3	110	6·8	227
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maros-Torda vm. összesen — Ensemble du comitat de Maros-Torda	41	10.762	34·9	1.163	0·6	20	31·6	1.054	5·9	197	3·0	99	6·9	230	15·2	507
dont																
ebből magyar — hongroises	18	6.902	11·6	387	0·2	7	10·6	354	1·9	63	1·3	43	0·7	23	4·3	144
román — roumaines	16	2.985	14·4	480	0·4	13	13·5	450	4·0	134	0·6	20	2·6	87	7·0	233
szász — saxonnes	7	875	8·9	296	*)	—	7·5	250	*)	—	1·1	36	3·6	120	3·9	130
Máramaros vm. összesen — Ensemble du comitat de Máramaros	26	6.624	18·0	600	0·1	3	17·0	567	4·2	140	1·7	57	3·7	123	7·7	257
dont																
ebből magyar — hongroises	2	942	2·3	77	*)	—	2·1	70	0·4	13	0·3	10	0·7	23	0·5	17
román — roumaines	24	5.682	15·7	523	0·1	3	14·9	497	3·8	127	1·4	47	3·0	100	7·2	240
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szatmár vm. összesen — Ensemble du comitat de Szatmár	38	10.879	35·4	1.180	0·6	20	32·5	1.083	9·0	300	4·4	147	13·0	433	7·3	243
dont																
ebből magyar — hongroises	14	5.118	7·3	243	0·1	3	6·4	213	1·4	47	0·8	27	2·7	90	1·9	63
román — roumaines	24	5.761	28·1	937	0·5	17	26·1	870	7·6	253	3·6	120	10·3	343	5·4	180
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szilágy vm. összesen — Ensemble du comitat de Szilágy	52	13.925	37·6	1.253	1·4	47	33·2	1.107	10·3	343	2·7	91	6·9	230	14·4	480
dont																
ebből magyar — hongroises	19	5.694	6·8	227	0·1	3	6·1	203	1·7	57	0·8	27	2·2	73	0·9	30
román — roumaines	32	8.070	30·1	1.003	1·3	44	26·6	887	8·6	286	1·7	57	4·2	140	13·5	450
szász — saxonnes	1	161	0·7	23	*)	—	0·5	17	*)	—	0·2	7	0·5	17	*)	—
Szolnok-Doboka vm. összesen — Ensemble du comit. de Szolnok-Doboka	33	5.513	16·1	537	0·5	17	14·9	496	3·8	127	0·9	30	3·4	113	7·9	263
dont																
ebből magyar — hongroises	4	685	1·0	33	*)	—	1·0	33	0·2	7	0·2	7	0·1	3	0·4	13
román — roumaines	29	4.828	15·1	504	0·5	17	13·9	463	3·6	120	0·7	23	3·3	110	7·5	250
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Udvarhely vm. összesen — Ensemble du comitat d'Udvarhely	41	14.033	33·1	1.103	0·6	20	30·9	1.030	5·2	173	2·4	80	2·6	87	21·3	710
dont																
ebből magyar — hongroises	36	13.252	30·3	1.010	0·5	17	28·2	940	4·3	143	1·8	60	2·0	67	20·7	690
román — roumaines	5	781	2·8	93	0·1	3	2·7	90	0·9	30	0·6	20	0·6	20	0·6	20
szász — saxonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total	449	109.412	330·1	11.002	7·4	247	296·8	9.893	69·7	2.323	28·0	983	90·5	3.016	122·5	4.083
dont																
ebből magyar — hongroises	189	62.295	145·6	4.853	2·7	90	129·9	4.330	23·5	783	11·0	366	44·5	1.483	52·8	1.760
román — roumaines	229	44.339	161·8	5.393	4·4	147	147·0	4.900	46·2	1.540	13·4	447	37·7	1.256	59·5	1.983
szász — saxonnes	31	2.778	22·7	756	0·3	10	19·9	663	*)	—	3·6	120	8·3	277	10·2	340

*) Az összeg nem éri el az 50.000 leut. — Moins de 50.000 lei.

**5. A Romániától Magyarországhoz visszacsatolt területen székelő és a hitelintézetek sorába nem
vénytársasági kiadvány (Statistica Sociale)**
*Sociétés anonymes n'appartenant pas à la catégorie des établissements de crédit, qui avaient leur siège sur
anonymes, de la Statistique officielle de la Roumanie*

A részvénytársaság székhelye vármegyénként <i>Sièges des Sociétés anonymes, par comitats</i>	Nombre des Sociétés anonymes					A z a l a p - Capital social des Sociétés											
	Ipari <i>industrielles</i>	Kereskedelmi <i>commerciales</i>	Biztosító <i>d'assurances</i>	Egyéb <i>d'autre sorte</i>	A hitelintézetek kivül összes - consi- dérés, au total	az ipari <i>industrielles</i>	a kereskedelmi <i>commerciales</i>	a biztosító <i>d'assurances</i>	az egyéb <i>d'autre sorte</i>	r é s z v é n y t á r s a s á -							
										mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>
Beszterce-Naszód	5	3	—	—	8	18.6	620	9.1	303	—	—	—	—				
Bihar	35	22	—	4	61	266.2	8.873	35.5	1.183	—	—	32.8	1.094				
Csik	4	1	—	—	5	4.3	143	1.5	50	—	—	—	—				
Háromszék	1	2	—	—	3	1.0	33	3.4	113	—	—	—	—				
Kolozs	63	59	2	3	127	712.0	23.734	111.3	3.710	22.0	733	10.0	333				
Maros-Torda	19	13	—	3	35	54.6	1.820	43.0	1.433	—	—	5.5	183				
Máramaros	5	4	—	—	9	12.5	417	2.8	93	—	—	—	—				
Szatmár	21	6	—	—	27	185.5	6.183	8.3	277	—	—	—	—				
Szilágys	4	2	—	—	6	64.5	2.150	0.8	27	—	—	—	—				
Szolnok-Doboka	5	2	—	—	7	67.4	2.247	3.5	117	—	—	—	—				
Udvarhely	3	1	—	—	4	6.4	213	0.5	17	—	—	—	—				
Összesen	165	115	2	10	292	1.393.0	46.433	219.7	7.323	22.0	733	48.3	1.610				

gyarországi részvénytársasági pénzügyintézeteknél. A hosszúlejáratú követelések címén mérlegelt összeg a vagyontételek végösszegének 13.7%-a. A hasonló természetű követelések aránya az összes mérlegértékhez képest a magyarországi részvénytársasági pénzügyintézeteknél valamivel alacsonyabb. Feltűnően nagy a készpénzállomány, amely a 22 intézetnél 399.5 millió leu-t, vagyis 13.3 millió pengőt tett s ezzel az összeggel az egész vagyónállománynak 9.9%-át jelentette. Ezzel szemben az értékpapirokban képviselt álladék a magyarországi statisztikából kitűnő állapothoz képest igen alacsony. Az összesített mérleg végösszegéből 5.7% esik az ingatlanokra, míg a magyarországi hitelintézeti statisztika 1938. évi egyesített mérlegében az ingatlanokra eső rész csak 5.2%.

A 22 intézetre vonatkozólag készült összesített mérleg teheroldalán a saját tőkét jelentő tételek 22%-át szolgáltatják az egész teherállománynak. A saját tőkék aránya itt tehát sokkal nagyobb, mint a magyarországi hitelintézeti statisztika eredményei szerint, ahol csak 13.7%. A részvénytökére a magyarországi hitelintézeti statisztika 1938. évi összesített mérlegében a mérleg főösszegéből 8.9% jut, míg a tárgyalt 22 intézet összesített mérlegében a részvénytökek aránya 17.3%. Az utóbb említett intézetekről készí-

tett összevont mérleg a betétek tétele alatt az egész állomány 34.7%-át mutatja ki. Nyilvánvalóan ebben a részesedésben a takarékbetéteken kívül a folyószámlabetétek is bennfoglaltatnak. E két tétel együttes összege egyébként 1.401.8 millió leu, vagyis 46.7 millió P. Ha feltételezzük, hogy a szóbanlévő 22 pénzügyintézet betétállománya körülbelül úgy aránylik a Romániától visszacsatolt terület egész betétállományához, amilyen az arány a pénzügyintézetek szóbanlévő két csoportjának összes tőkéje között, akkor a visszakerült területen székelő valamennyi intézet teljes betétállományát 110 millió P körüli összegre becsülhetjük. A dunántúli pénzügyintézeteknél a takarékbetét- és folyószámlabetétek együttes állománya az 1938. évben 125 millió P. Nyereség címén mindössze 1.5 millió P-t mutat ki a mérleg. Ha ezt az összeget a dunántúli pénzügyintézetek 1938. évi összesített mérlegében kimutatott 2.7 millió P nyereségösszeggel hasonlítjuk össze, akkor meglehetősen alacsonynak kell találnunk.

Az erdélyi pénzügyintézetek jelentékeny része bizonyos nemzetiségi jelleggel bír, működésében nemzetiségű célkitűzéseket is követ. Az 1914-ben kitört világháború előtt ez a sajátosság még az intézeteknek csak kisebb részénél, inkább a román és a szász nemzetiségű vonatkozásban, leginkább a hitelszö-

**tartozó részvénytársaságok a romániai hivatalos statisztika kiadásában 1939-ben megjelent rész-
tájlór Anonime din România) szerint.**

*le territoire récupéré de la Roumanie par la Hongrie; selon une publication de 1939, relative aux Sociétés
(Statistica Societăților Anonime din România).*

t ó k e anonymes		Az összes tőke — Ensemble des capitaux des Sociétés anonymes										A részvénytársaság székhelye vármegyénként Sièges des Sociétés anonymes, par comitats	
a hitelintézeteken kívüli összes <i>n'appartenant pas à la catégorie des établis- sements de crédit, au total</i>		az ipari <i>industrielles</i>		a kereskedelmi <i>commerciales</i>		a biztosító <i>d'assurances</i>		az egyéb <i>d'autre sorte</i>		a hitelintézeteken kívüli összes <i>n'appartenant pas à la catégorie des établissements de crédit</i>			
g o k n á l		r é s z v é n y t á r s a s á g o k n á l											
mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>	mill. leu <i>millions de lei</i>	1000 P <i>1000 pengős</i>		
27.7	923	35.0	1.167	10.8	360	—	—	—	—	45.8	1.527	Beszterce-Naszód	
334.5	11.150	869.9	28.997	109.9	3.663	—	—	44.7	1.490	1.024.5	34.150	Bihar	
5.8	193	16.2	540	4.8	160	—	—	—	—	21.0	700	Csík	
4.4	146	2.6	87	8.1	270	—	—	—	—	10.7	357	Háromszék	
855.3	28.510	2139.3	71.310	482.6	16.087	324.0	10.800	55.2	1.840	3.001.1	100.037	Kolozs	
103.1	3.436	741.1	24.703	111.9	3.730	—	—	14.8	493	867.8	28.926	Maros-Torda	
15.3	510	100.5	3.350	27.8	927	—	—	—	—	128.3	4.277	Máramaros	
193.8	6.460	696.7	23.223	22.0	733	—	—	—	—	718.7	23.956	Szatmár	
65.3	2.177	188.4	6.280	1.7	57	—	—	—	—	190.1	6.337	Szilágy	
70.9	2.364	151.4	5.046	6.5	217	—	—	—	—	157.9	5.263	Szolnok-Doboka	
6.9	230	36.9	1.230	1.3	43	—	—	—	—	38.2	1.273	Udvarhely	
1.683.0	56.099	4.978.0	165.933	787.4	26.247	324.0	10.800	114.7	3.823	6.204.1	206.803	Total	

vetkezeteknél volt felismerhető, a román uralom alatt azonban erősebben kialakult a magyar nemzetiségi pénzügyi intézet típusa. Ez utóbbiak közül a részvénytársasági formájú bankok nagyrészt az Erdélyi Bankszindikátus szervezetébe tömörültek, de vannak olyan bankok is, amelyek ennek a szindikátusnak nem tagjai, azonban magyar jellegűeknek tekinthetők. A visszatért terület magyar nemzetiségi jellegű bankjaira vonatkozólag a Magyar Nemzeti Bank közgazdasági, tanulmányi és statisztikai osztályától kapott adatok alapján a 3. számú táblázatot állítottuk össze. A táblázat szerint az előbb említett bankok alaptőkéjének összege 17.5 millió pengő, tehát körülbelül a fele a visszakerült területen székelő összes pénzügyi intézetek egész alaptőkeösszegének. A nyereség alakulása szempontjából a magyar pénzügyi intézetek kétségtelenül kedvezőtlenebb eredményt mutatnak fel, mint az alaptőkében való részesedésnél, nyereségük ugyanis táblázatunk szerint 0.8 millió P, tehát körülbelül a fele annak a nyereségnek, amelyet a „Compass“ című kiadványban felvett 22 nagyobb pénzügyi intézet együttesen mutat ki s így nyilvánvalóan lényegesen alatta áll az 50 %-os aránynak mindazon pénzügyi intézetekkel szemben, amelyeknek a visszakerült területen van a székhelyük. A betétállományban

való részesedés tekintetében a magyar bankokra nézve már sokkal kedvezőbben alakul a helyzet, ami főképpen annak tulajdonítható, hogy közülük tartozik a betétgyűjtés terén a Magyarországhoz visszakerült területen vezető Intézet, az Erdélyi Bank, amely maga 23.8 millió P betéti álladékkal rendelkezett, s ez az összeg körülbelül a fele annak a betétálladéknak, amelyet a Magyarországhoz visszakerült területen székhellyel bíró pénzügyi intézetek közül a „Compass“ című kiadványban felvett 22 nagyobb pénzügyi intézet mutat ki.

A hitelszövetkezetek, amint már említettük, elég jelentékeny intézeti és taglétszámmal, de nagyon mérsékelt tőkeerővel működtek. Ezekre vonatkozólag a román szövetkezeti évkönyv alapján a 4. számú táblázatban vannak bizonyos fontosabb adatok kimutatva. Az említett évkönyv szerint valamennyi szövetkezet nemzetiségi jelleg szerint határozottan megkülönböztethető. A nemzetiségi jelleg szerint csoportosított adatok azt mutatják, hogy a taglétszámban a magyar szövetkezetek vezetnek, amennyiben 109.412 szövetkezeti tag közül 62.295 volt a magyar szövetkezetek tagjainak száma, míg a román szövetkezeti tagoké 44.339, a szász hitelszövetkezeti tagoké pedig 2.778. Az intézeti létszám és a mérleg főösszege

tekintetében már a román szövetkezeteknél jelentkezik a túlsúly. A román szövetkezetek száma 229, míg a magyaroké 189, a mérleg főösszege a román szövetkezeteknél 161·8, a magyaroknál 145·6 millió leu. A betéti állomány már a magyar szövetkezeteknél alakult kedvezőbben, itt ugyanis 44·5 millió leu volt, míg a román szövetkezeteknél 37·7 millió leu. A magyar szövetkezetek különösen Csík és Udvarhely megyében vannak erős fölényben a románokkal szemben, elég jelentékeny a fölényük Háromszék vármegyében is, Bihar és Maros-Torda megyében szintén erősebbek a románoknál. Beszterce-Naszódban a szász hitel-szövetkezetek tőkeerőben megközelítik a románokat.

A Statistica Societăților Anonime din România című romániai hivatalos statisztikai kiadványban a Romániában működő részvénytársaságokra vonatkozólag közölt adatok alapján a magyar hazához Romániától viszatért területre nézve összeállíthatók voltak az említett területen székelő ipari, kereskedelmi, biztosító és egyéb részvénytársaságok alap- és összes tőkéit feltüntető adatok, melyeket 5. számú táblázatunk foglal magában. E táblázatból megállapíthatóan az ipari részvénytársaságok száma 165 volt a szóbanlévő területen, tehát valamivel nagyobb, mint a hitelintézetek száma. Emellett a kereskedelmi részvénytársaságok

száma is jelentékeny, nevezetesen 115, míg a biztosító intézetek közül 2-nek, az egyéb részvénytársaságok közül 10-nek volt a székhelye a visszacsatolt részeken. Az alaptőkék összegét tekintve az ipari részvénytársaságok erősebbek voltak, mint a hitelintézetiek, az előbbieknél ugyanis 46·4, míg az utóbbiaknál 35·7 millió P az alaptőkék összege. A kereskedelmi részvénytársaságok már jóval gyengébbek az alaptőke szempontjából, ezek 7·3 millió P alaptőkét mutatnak ki. Az ipari és kereskedelmi részvénytársasági tőkeerő általában természetesen az ipari és kereskedelmi jellegű városokban található nagyobb mértékben, elsősorban Kolozsváron. Az itt székelő ipari és kereskedelmi részvénytársaságok tőkéi körülbelül a felét teszik a visszajutott területen székhellyel bíró kereskedelmi és ipari részvénytársaságok tőkéinek. Elég számottevő még a Nagyváradon és Szatmárnémetiben lévő ipari és kereskedelmi részvénytársaságok tőkeállománya. Az ipari részvénytársaságok jelentősebbjei között főként elektromos áramfejlesztő telepeket, vas-, faipari vállalatokat, bányavállalatokat és vegyészeti telepeket, valamint cukorgyárat találunk. A két viszatért biztosító társaság a biztosítás leg-több ágával foglalkozik és kiterjedt üzleti tevékenységet bonyolít le.

Szigeti Gyula dr.

Közműveltség.

Culture intellectuelle.

Résumé. *Après la guerre mondiale, le traité de Trianon a annexé à la Roumanie 36% de notre territoire et 29% de notre population. La perte scolaire causée de ce fait était en proportion de la perte territoriale: près de 30% des établissements d'enseignement et 25% des élèves furent mis sous la domination de la Roumanie.*

La Sentence de Vienne d'août dernier a rendu à notre pays, avec une partie des territoires oriental et transylvain, 43% de la population et 40 ou 43% des écoles et élèves de la région annexée à la Roumanie (sur ce que la Hongrie a perdu il y a 22 ans et sur ce qu'elle vient de récupérer, notre tableau 1 offre des proportions de détail). — Les territoires recouverts avaient en 1913, selon les chiffres hongrois, 5.005 écoles primaires élémentaires. D'après les données roumaines, ils en avaient en 1918 5.347; et même d'après ces données-là, il y avait, au moment de l'annexion, parmi les écoles

de cette sorte, 2.397 écoles gréco-orientales ou gréco-catholiques enseignant en roumain. Cela montre nettement que sous le régime hongrois, l'enseignement donné en roumain était à un niveau correspondant au nombre de la population de langue roumaine.

Le régime roumain, changeant fort l'organisation scolaire et le nombre des écoles, tendait particulièrement à roumaniser les deux millions de Hongrois de la région annexée. Il avait obligé les Ecoles d'Etat à enseigner en roumain, ne permettant qu'aux écoles confessionnelles, d'ailleurs pauvres et peu nombreuses, à employer la langue hongroise (dans toute la région détachée de la Hongrie au profit de la Roumanie, il fonctionnait 764 écoles primaires élémentaires des confessions hongroises). Encore, les écoles confessionnelles devaient-elles enseigner en roumain environ la moitié des matières. Le gouvernement roumain avait fermé,

tekintetében már a román szövetkezeteknél jelentkezik a túlsúly. A román szövetkezetek száma 229, míg a magyaroké 189, a mérleg főösszege a román szövetkezeteknél 161·8, a magyaroknál 145·6 millió leu. A betéti állomány már a magyar szövetkezeteknél alakult kedvezőbben, itt ugyanis 44·5 millió leu volt, míg a román szövetkezeteknél 37·7 millió leu. A magyar szövetkezetek különösen Csík és Udvarhely megyében vannak erős fölényben a románokkal szemben, elég jelentékeny a fölényük Háromszék vármegyében is, Bihar és Maros-Torda megyében szintén erősebbek a románoknál. Beszterce-Naszódban a szász hitel-szövetkezetek tőkeerőben megközelítik a románokat.

A Statistica Societăţilor Anonime din România című romániai hivatalos statisztikai kiadványban a Romániában működő részvénytársaságokra vonatkozólag közölt adatok alapján a magyar hazához Romániától viszatért területre nézve összeállíthatók voltak az említett területen székelő ipari, kereskedelmi, biztosító és egyéb részvénytársaságok alap- és összes tőkéit feltüntető adatok, melyeket 5. számú táblázatunk foglal magában. E táblázatból megállapíthatóan az ipari részvénytársaságok száma 165 volt a szóbanlévő területen, tehát valamivel nagyobb, mint a hitelintézetek száma. Emellett a kereskedelmi részvénytársaságok

száma is jelentékeny, nevezetesen 115, míg a biztosító intézetek közül 2-nek, az egyéb részvénytársaságok közül 10-nek volt a székhelye a visszacsatolt részeken. Az alaptőkék összegét tekintve az ipari részvénytársaságok erősebbek voltak, mint a hitelintézetiek, az előbbieknél ugyanis 46·4, míg az utóbbiaknál 35·7 millió P az alaptőkék összege. A kereskedelmi részvénytársaságok már jóval gyengébbek az alaptőke szempontjából, ezek 7·3 millió P alaptőkét mutatnak ki. Az ipari és kereskedelmi részvénytársasági tőkeerő általában természetesen az ipari és kereskedelmi jellegű városokban található nagyobb mértékben, elsősorban Kolozsváron. Az itt székelő ipari és kereskedelmi részvénytársaságok tőkéi körülbelül a felét teszik a visszajutott területen székhellyel bíró kereskedelmi és ipari részvénytársaságok tőkéinek. Elég számottevő még a Nagyváradon és Szatmárnémetiben lévő ipari és kereskedelmi részvénytársaságok tőkeállománya. Az ipari részvénytársaságok jelentősebbjei között főként elektromos áramfejlesztő telepeket, vas-, faipari vállalatokat, bányavállalatokat és vegyészeti telepeket, valamint cukorgyárat találunk. A két viszatért biztosító társaság a biztosítás legtöbb ágával foglalkozik és kiterjedt üzleti tevékenységet bonyolít le.

Szigeti Gyula dr.

Közműveltség.

Culture intellectuelle.

Résumé. *Après la guerre mondiale, le traité de Trianon a annexé à la Roumanie 36% de notre territoire et 29% de notre population. La perte scolaire causée de ce fait était en proportion de la perte territoriale: près de 30% des établissements d'enseignement et 25% des élèves furent mis sous la domination de la Roumanie.*

La Sentence de Vienne d'août dernier a rendu à notre pays, avec une partie des territoires oriental et transylvain, 43% de la population et 40 ou 43% des écoles et élèves de la région annexée à la Roumanie (sur ce que la Hongrie a perdu il y a 22 ans et sur ce qu'elle vient de récupérer, notre tableau 1 offre des proportions de détail). — Les territoires recouverts avaient en 1913, selon les chiffres hongrois, 5.005 écoles primaires élémentaires. D'après les données roumaines, ils en avaient en 1918 5.347; et même d'après ces données-là, il y avait, au moment de l'annexion, parmi les écoles

de cette sorte, 2.397 écoles gréco-orientales ou gréco-catholiques enseignant en roumain. Cela montre nettement que sous le régime hongrois, l'enseignement donné en roumain était à un niveau correspondant au nombre de la population de langue roumaine.

Le régime roumain, changeant fort l'organisation scolaire et le nombre des écoles, tendait particulièrement à roumaniser les deux millions de Hongrois de la région annexée. Il avait obligé les Ecoles d'Etat à enseigner en roumain, ne permettant qu'aux écoles confessionnelles, d'ailleurs pauvres et peu nombreuses, à employer la langue hongroise (dans toute la région détachée de la Hongrie au profit de la Roumanie, il fonctionnait 764 écoles primaires élémentaires des confessions hongroises). Encore, les écoles confessionnelles devaient-elles enseigner en roumain environ la moitié des matières. Le gouvernement roumain avait fermé,

en alléguant diverses raisons, bien des écoles hongroises, entre autres nombre de vieilles écoles secondaires renommées. Dans les comitats purement hongrois (par exemple, dans les 4 comitats formant le pays des Sicules), il ne tolérait que dans les zones dites culturelles, établies par lui, les écoles hongroises; mais il y mettait des instituteurs parlant seulement le roumain, dont l'activité était, de ce fait, stérile.

Sur les territoires annexés à Trianon à la Roumanie, le hongrois était exclu, comme langue d'éducation, de près des $\frac{9}{10}$ des maternelles. La loi sur l'enseignement primaire (1924) considérait l'enseignement minoritaire comme une activité privée, autorisant seulement les 4 classes inférieures des écoles primaires élémentaires (de 7 classes) à avoir le hongrois comme langue d'enseignement. D'après les statistiques roumaines, sur les territoires hongrois annexés, parmi les sujets de 5 à 18 ans, soumis à l'obligation scolaire, la proportion de ceux de langue roumaine était de 65%, contre 21% pour ceux de langue hongroise (parmi les élèves primaires, respectivement 61 et 23%). Or, il est évident que ces données sont inexactes. On le voit par les chiffres hongrois de 1910, comme par les chiffres roumains de 1930. D'après les premiers, dans la région détachée de la Hongrie au profit de la Roumanie, la proportion des habitants de langue roumaine était de 54%; d'après les derniers, de 58%.

Pour les territoires récupérés de la Roumanie, on peut évaluer le nombre des écoles primaires élémentaires à 2.400 ou à 2.500, et celui des élèves à environ 300 mille. De sorte que, y compris les écoles primaires élémentaires de la Zone nord et de la Subcarpathie réincorporées, notre pays a aujourd'hui 11.300 écoles de cette sorte, avec environ un demi-million d'élèves. Ainsi donc, par rapport à la Hongrie d'avant la dernière guerre, la proportion de ces écoles est maintenant chez nous de 67% et celle de leurs élèves, de 77% (voyez le graphique de la page 777).

Pour l'enseignement secondaire, le régime roumain avait pris maintes dispositions contraires aux intérêts des Hongrois, parmi lesquelles il faut mentionner, comme particulièrement anti-hongroise, la loi sur le baccalauréat. Par suite de cette loi, on refusait chaque année, au baccalauréat, environ 50% des élèves hongrois.

Dans les 272 écoles du second degré, l'enseignement était donné en roumain dans 209 écoles. Le nombre de celles enseignant en hongrois était seulement de 48 et de celles enseignant en allemand, de 15. D'après les statistiques roumaines, les écoles du second degré n'avaient que 25% d'élèves hongrois, tandis qu'elles en avaient, d'après les chiffres hongrois, en moyenne 70% avant la guerre mondiale.

Avec les territoires qui viennent d'être récupérés, l'Université de Kolozsvár (fondée en 1872) a été rendue à notre pays. Là, sous le régime roumain, les étudiants hongrois, défavorisés, étaient peu nombreux; leur proportion ne s'est élevée que ces derniers temps à 14% (montant à 20% pour les étudiants sortis de cette Université). Deux Ecoles supérieures hongroises de droit, appelées Académies, furent supprimées par le régime roumain, lequel ne laissait fonctionner que deux autres écoles du degré supérieur: l'Académie de commerce de Kolozsvár et une Académie d'agriculture.

*

Avec les territoires recouverts, nous avons récupéré 7 grandes collections publiques (parmi lesquelles le Musée Transylvain de Kolozsvár) et 27 assez grandes Bibliothèques publiques (celle de l'Université de Kolozsvár, etc.). Ainsi donc, il nous a été rendu, d'après les chiffres d'avant la guerre mondiale, environ 600 mille objets de Musées et plus de 700 mille volumes des bibliothèques publiques (respectivement les $\frac{3}{4}$ et 60% de ceux de la région annexée à Trianon à la Roumanie).

*

Le présent aperçu indique encore, d'après le nombre des fidèles, les changements apportés, par le remaniement de la frontière, aux diocèses et autres circonscriptions ecclésiastiques chrétiennes (tableau 3), faisant ressortir le rôle que remplissaient l'Eglise catholique romaine et les 3 Eglises protestantes dans l'enseignement public de Transylvanie, rôle qui était particulièrement important pendant l'oppression subie durant 22 ans par les Hongrois transylvains. Les évêques et superintendants des territoires recouverts ont à faire face à une tâche bien difficile. Car les sièges des diocèses sont pour la plupart (Kolozsvár, Nagyvárad, Szatmár, Szamosújvár) sur les territoires rendus, et nombre de fidèles (parmi lesquels le pourcentage des Hongrois est fort), sur les territoires restés à la Roumanie.

*

A Romániától visszacsatolt keletmagyarországi terület közművelődési helyzetének vázolásában, tehát az új. n. kultúrstatistikai adatok felsorolásában nagyrészt csak a közoktatási állapot körvonalazására kell szorítkoznunk s itt is túlnyomólag a háború előtti adatokra, mert ami az új helyzetet illeti, megfelelő adatok hiányában, legfeljebb becslés útján kiszámított adatokra lehet támaszkodnunk.

A trianoni békekötéssel elveszett, Romániának ítélte terület 31.6%-át, az ezen a területen levő népesség pedig 25.2%-át tette az anyaország területének, illetőleg

népességének. Ami viszont a közoktatás-ügyet illeti, ezen a téren a nevezett elcsatolással (a háború előtti iskolalétszámot véve alapul) az összes tanintézetek számából 29·8%-ot veszítettünk el. Ha a tanulólétszámot tekintjük, úgy 24·9% a megfelelő veszteség az összes iskolák együttes számánál. Számításba kell vennünk azt is, hogy a keleti országrészekben — úgy mint a Felvidéken is — közoktatásunk aránylag fejlett volt, mivel a magyar közoktatási politika mindig erősen gondoskodott az itteni lakosság kulturális igényeinek kielégítéséről s erre nézve, köztudomás szerint, nagy áldozatokat hozott.

A keleti országrészeknek Romániához való csatolása folytán előállott veszteséget, nemkülönben a most végrehajtott visszacsatolás jelentőségét a háború előtti főbb (1912/13. tanévi) közoktatási adatok beállítása útján igyekszünk szemléltetni. (L. az 1. sz. táblát.)

Az egyes iskolafajok számánál szenvedett veszteség a keleti országrészeknek Romániához való csatolása folytán természetesen különböző volt, de körülbelül 25—30%-ra tehető. Az átlagot meghaladó veszteséget látunk az óvóintézeteknél, valamint a képzőintézeteknél, jeléül annak, hogy ezek a népnevelési célt szolgáló intézetfajok különösen nagy számmal szerepeltek ezen a területen és a közoktatásnak ezek az ágai — beleértve az elemi oktatást is — ott magas fokot értek el.

Az 1. sz. táblán feltüntetett arányok kifejezésre juttatják azt is (C. csoport), hogy a Romániától most visszacsatolt terület iskolái egyfelől az anyaországhoz, másfelől a háború után Romániához csatolt országrészhez viszonyítva milyen értéket jelentenek. Az anyaország iskoláinak eszerint most mintegy 10—12%-át kaptuk vissza, a Romániának átadott iskolahálózatból viszont átlag 40—43% került vissza. Ez az utóbbi arány általában megfelel a népességi aránynak: a visszacsatolás útján ugyanis az elszakított Kelet-Magyarország népességének 43%-a került vissza, míg az elemi iskolákból 42%, az elemi iskolai tanulók számából pedig 41%. A középfokú iskoláknál ennél jóval magasabb (51—55%-os) visszatérési arányokkal találkozunk, de itt figyelembe kell vennünk azt, hogy a románok időközben sok középiskolát megszüntettek s így a visszacsatolás jelzett arányai itt nem felelhetnek meg teljesen a mai helyzetnek.

A szóbanlevő elszakított terület elemi iskoláiról maguk a román adatforrások is megemlékeznek; ezeket az adatokat összehasonlítva fentebbi adatainkkal, az elszakított román területen levő elemi iskolák jellegére nézve a következő képet kapjuk: (Lásd a következő oldalon lévő összeállítást.)

A román adatok eszerint nagyjában megfelelnek a mi adatainknak; egyes jellegcsoportoknál ugyan (nevezetesen az állami, községi, gör. kat., gör. kel. iskoláknál) jóval

1. A régi Magyarország (A), a Romániához csatolt (B) és a Romániától visszacsatolt területek (C) közoktatási adatai
Renseignements généraux concernant l'instruction publique dans l'ancienne Hongrie (A), sur le territoire annexé

Iskolafaj	A)			B)					
	A régi anyaországban Dans l'ancienne Hongrie (proprement dite)			A trianoni békével Romániához csatolt területen Sur le territoire annexé à Trianon à la Roumanie					
	szám szerint — nombres abs.			szám szerint — nombres abs.			% -ban — pourcentage		
tanintézet — écoles	tanerő — membres du personnel enseignant	tanuló — élèves	tanintézet — écoles	tanerő — membres du personnel enseignant	tanuló — élèves	tanintézet — écoles	tanerő — membres du personnel enseignant	tanuló — élèves	
Kisdedóvó-intézetek	2.345	2.632	219.065	796	886	64.811	33·9	33·7	29·6
Elemi iskolák	16.861	34.574	1.937.814	5.005	9.057	482.306	29·7	26·2	24·9
Tanonciskolák	709	5.109	109.595	174	1.100	23.606	24·5	21·5	21·6
Polgári iskolák	498	4.347	99.801	121	690	22.599	24·3	15·9	22·6
Képzőintézetek	91	1.079	9.949	33	338	2.962	36·3	31·3	29·8
Középiskolák	269	4.653	81.773	69	1.044	21.099	25·6	22·5	25·8
Felső kereskedelmi iskolák	54	561	10.202	11	188	2.148	20·4	33·5	21·1
Szakiskolák	129	1.083	11.564	27	203	1.643	20·9	18·7	14·2
Főiskolák	57	987	15.806	14	238	720	24·6	24·1	45·5

Iskola jellege	az 1913. év közepén (magyar adat)	az 1918. év végén (román adat)
állami elemi iskola .	1.306	1.497
községi " " .	402	507
róm. kat. " " .	386	388
gör. kat. " " .	990	1.078
református " " .	318	322
evangélikus " " .	311	269
gör. kel. " " .	1.180	1.218
egyéb " " .	112	68
Összesen . . .	5.005	5.347

nagyobb az iskolák száma (a társulati és a magániskolákról viszont nem tesz említést a román forrás), de ez az iskolaszaporulat lehet egyrészt a közben eltelt öt éves időköz fejlődésének az eredménye, másrészt a különleges számbavétel következménye. A román statisztika azonban maga megállapítja, hogy 261 evangélikus német és 80 községi szerb iskola kivételével főképp a gör. keleti és a gör. katolikus elemi iskolák voltak kisebbségi tanítási nyelvűek és pedig ezek kivétel nélkül román tanítási nyelvűek voltak, úgy hogy maga a román statisztika 1.218 gör. keleti és 1.078 gör. katolikus, valamint 96 községi román, tehát összesen 2.392, a magyar uralomtól átvett román tanítási nyelvű iskolát vesz számításba, ami a magyar uralomtól szerinte akkor átvett elemi iskoláknak éppen 45%-át teszi. (Alább viszont láthatjuk, hogy a kétmilliós magyar kisebbségnek a román uralom alatt Erdély-

ben mindössze 764, részben magyar tanítási nyelvű felekezeti elemi iskolája volt.)

Egy másik román hivatalos forrás felsorolja az 1919-ben tőlünk átvett terület oktatási intézményeit. Ez a hivatalos közlés 1.014 kisgyermek-nevelőről (óvóintézetéről), 10.194 elemi iskoláról, 456 középfokú és 21 felsőfokú oktatási intézményről emlékezik meg, összesen tehát 11.685 ilyen intézményről. Ez mindenképp túlzott szám; túlzott (mint a fenti adatokkal való összehasonlításból kitűnik) az óvóintézetek száma, mely az állandó és nyári menedékházakat ugyan magában foglalja, túlzott az elemi iskolák száma, mely a kapcsolatos (nem önálló) ismétlő iskolákat külön iskoláknak tünteti fel és végül a felsőoktatás is több olyan iskolaegységet foglal magában, amely nem ebbe a csoportba tartozik. Eltekintve ezektől, a magyar statisztikával szemben álló ellentmondásoktól, magából a román statisztikából is kitűnik, hogy a román uralom közoktatási hálózatunknak milyen magas színvonalon álló értékes részét vette át s hogy ezen a területen a románnyelvű oktatás éppen nem volt elhanyagolt.

Az elszakított Erdély közoktatásügye az eltelt 22 év alatt rendkívül sokféle változáson ment keresztül, amiket ismertetésünk szűk kerete miatt legfeljebb futólag érinthetünk. A sokféle számszerű és szervezeti változás mögött a román iskolapolitika legfőbb célja az elrománosítás volt; az állami iskolák tanítási nyelve az uralomváltás után a román

csatolt (C) terület legfőbb közoktatási adatai (az 1912/13. tanévi adatok alapján).

à la Roumanie (B) et sur celui récupéré de la Roumanie (C) (d'après les chiffres de l'année scolaire 1912—13)

A Romániától 1940-ben visszacsatolt területen — Sur le territoire récupéré en 1940 de la Roumanie			C)			B)			Genres d'école
szám szerint — nombre des			A) a régi anyaország par rapport à l'ancienne Hongrie (proprem. dite)			a trianoni békével Romániahoz csatolt terület par rapport au territoire annexé à Trianon à la Roumanie			
tanintézet — écoles	tanerő — membres du personnel enseignant	tanuló — élèves	%0-ában — proportion %0						
			tanintézet écoles	tanerő membres du personnel enseignant	tanuló élèves	tanintézet écoles	tanerő membres du personnel enseignant	tanuló élèves	
312	381	2.787	13·3	14·5	12·7	39·2	43·0	43·0	Maternelles
2.094	5.295	196.998	12·4	15·3	10·2	41·9	58·4	40·8	Ecoles primaires élément.
75	391	10.172	10·6	7·7	9·3	43·1	35·6	43·5	Ecoles d'apprentissage
51	432	9.935	10·2	9·9	10·0	42·2	62·6	44·0	Ecoles dites bourgeoises
17	157	1.609	18·7	14·6	16·2	51·5	46·5	54·3	Ecoles normales primaires
35	518	10.737	13·0	11·1	13·1	50·7	49·6	50·9	Etablissem. d'enseignement second.
6	108	1.103	11·1	19·3	10·8	54·5	57·4	51·3	Ecoles de commerce dites supér.
14	104	974	10·9	9·6	8·4	51·9	51·2	59·3	Ecoles dites professionnelles
7	119	356	12·3	12·1	2·3	50·0	57·4	49·4	Ecoles supérieures

lett s magyarnyelvű oktatást csak a felekezeti iskolák folytathattak, de a tantárgyaknak mintegy felét ezeknek az iskoláknak is román nyelven kellett tanítaniok. Ezenkívül különféle okok miatt sorra bezárták a magyar iskolákat, úgy hogy az állami (volt magyar) iskolák pótlásaként felállított magyar felekezeti iskoláknak mintegy $\frac{1}{3}$ részét kellett megszüntetni a román uralom későbbi folyamán. Különösen a Székelyföld szenvedett emiatt az erőszakos iskolapolitika miatt. A Székelyföldön nagyjából felekezeti iskolák működtek; a román uralom ezeket sorra megszüntette s helyükbe román tanításnyelvű állami iskolákat erőszakolt. Tíz erdélyi vármegyét, köztük a székely megyéket is, az ú. n. *kultúrzóna* körébe osztották be s az idetartozó elemi iskolákban más (románlakta) vidékről származó, magyarul egyáltalán nem tudó román anyanyelvű tanítókkal kísérelték meg a tanítás ellátását. A kultúrzóna állítólagos célja az analfabétizmus leküzdése volt; ezzel szemben a székely vármegyékben aránylag kedvező az írni-olvasni tudók aránya. (Udvarhely vármegyében 85·1%, Háromszék vármegyében 84·3%, Csík vármegyében 76·5% s Maros-Torda vármegyében 69·3%.)

A kiseddóvás ügye nagyjából az állam kezébe került a román uralom alatt; 908 óvóintézet (ú. n. kisgyermeknevelő) közül 807 volt állami, kizárólag román foglalkoztatási nyelvvel, a többi pedig kevés kivétellel felekezeti. Ebből a visszacsatolt román területre legfeljebb 400 intézet jut kb. 23—24 ezer gondozottal. Magyar felekezeti óvóintézet mindössze 11 volt a visszacsatolt területen. Az 1924. évi elemi iskolai törvény egyébként az óvóintézeteket is igyekszik a románosítás céljaira felhasználni, amennyiben a foglalkoztatás nyelvül kizárólag a románt jelölte meg. Az 1938—40. években visszakapott óvóintézetekkel együtt (kb. 600 intézet) a megnagyobbodott magyar területen kb. 1.900 óvóintézet áll fenn s ez a létszám $\frac{4}{5}$ részét teszi a háború előtt az anyaországban fennállott ilyenmű intézetek (2.345) számának.

Ami az iskolák szervezetét illeti, elsősorban az elemi oktatás átszervezése történt meg. A törvény szerint az 1930. évtől kezdve valamennyi elemi iskolának 7 osztályúnak kell lennie; a 4 alsó osztályban a törvény megengedte az anyanyelven való tanítást, a felső 3 osztályban azonban a tanítás nyelve kizárólag csak román lehetett. A kisebbségi oktatásügyet általában magánkezelés-

ségnek minősítették s a magyar nyelvű oktatás jóformán csak a felekezeti iskolákra szorítkozott. Az 1924. évi egységes elemi oktatásügyi törvény állítja fel a kultúrzóna is.

Az elemi oktatásra vonatkozó legfőbb adatok közül elsősorban a tanköteles tanulókat említhetjük meg. A visszacsatolt kelet-magyarországi területen becslés szerint félmilliónál több (517 ezer) lehet a tanköteles tanulók száma; a tankötelezettség a román törvény szerint a 18. évig tart s a fenti létszámból 90 ezer az 5—6 évesek, 384 ezer a 7—15 évesek és 43 ezer a 16—18 évesek csoportjába tartozik; a %-os megoszlás a három csoport közt: 17—74—9%. A tankötelesek anyanyelvi megoszlását csak becslés útján állapíthatjuk meg s egyelőre elfogadva a román statisztika adatait (42%-os magyarság 49%-os román anyanyelvűvel szemben), 217 ezer magyar és 251 ezer román tankötelest vehetünk fel. Kétségtelen, hogy a román anyanyelvűek számaránya túlzott, hiszen az egész elszakított országrészben 65% 5—18 éves román anyanyelvű tankötelest állított be a román statisztika 21% magyarral szemben, jóllehet a háború előtt a történelmi Erdély elemi iskolai tanulói közt 47% volt a románok száma.

Az elemi iskolák száma a Romániához csatolt egész területen 1937-ben 5.752 volt; ebből 4.570 az állami és 1.181 (alig $\frac{1}{5}$ rész) a felekezeti iskolák száma (ideszámítva néhány társulati és magániskolát is). Láthatjuk, hogy a háború előtti állapothoz képest (l. az 1. sz. táblát) mintegy 700-zal gyarapodott az elemi iskolák száma, ami az elrománosítást szolgáló állami iskolák sűrű felállításának s részben annak is tulajdonítható, hogy bizonyos iskolafajok (polgári iskolák, tanonciskolák, a szakiskolák egy része) megszűntek vagy kevésbé fejlődtek a román uralom alatt a hétszötályos elemi iskola felállításával kapcsolatban. (Megjegyzendő az is, hogy az általános és gazdasági ismétlő elemi iskolák szintén megszűntek az új rendszer folytán.) Az elemi iskolák száma a visszacsatolt kelet-magyarországi részen számítás szerint 2.400—2.500 közt mozoghat, a tanulók száma pedig meghaladja a 300 ezret s ezek közül (elfogadva egyelőre a román statisztika által beállított adatot) 42% jutna a magyar és 49% a román anyanyelvű tanulókra.

A román uralom alatt állott egész erdélyi terület elemi iskoláiban a tanulók anyanyelv szerint a következőképp oszlottak meg:

1. az állami iskolákban:

204.809 tanuló közül 18·7% magyar, 73·0% román, 4·2% német,

2. a felekezeti iskolákban:

114.535 tanuló közül 51·8% magyar, 0·3% román, 40·2% német,

3. az összes elemi iskolákban:

719.344 tanuló közül 23·2% magyar, 61·4% román, 9·9% német.

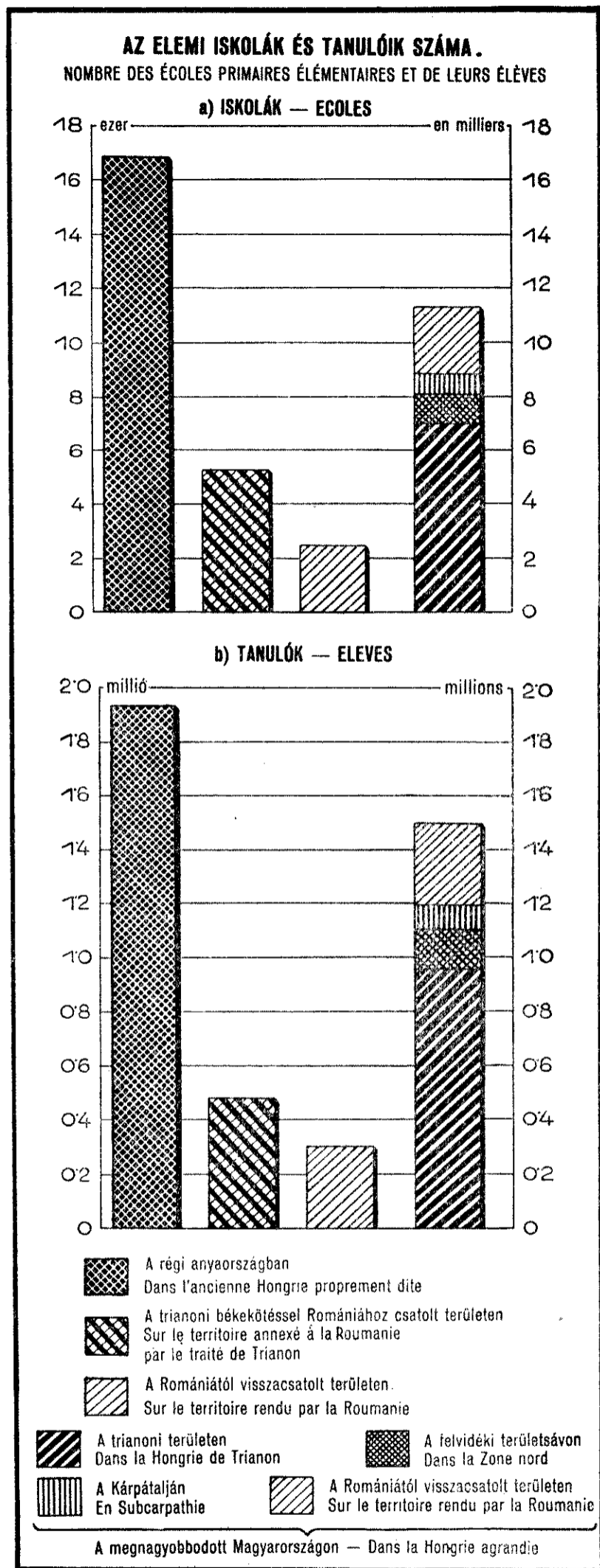
Ebből a néhány adatból is kitűnik, hogy a román anyanyelvűek aránya az állami iskolákban túlzottan magas volt (akár az 1910. évi magyar adatot — 53·7%-ot, akár az 1930. évi román adatot — 58·3%-ot veszünk a népességben elfoglalt román anyanyelvűek arányául), míg a felekezeti iskolákban tisztán a kisebbségek tömörültek.

Az egész Erdélyben egyébként 764 magyar felekezeti elemi iskola működött s ebből 250 róm. kat., 475 református, 33 unitárius és 6 evangélikus felekezeti volt. A felekezeti iskolák nagyjából a magyar lakta vármegyékben működtek; így érthető, hogy a fenti iskolaszámból a visszkapott területre 588 iskola jut 45.442 tanulóval, ami azt jelenti, hogy az egész elcsatolt területen levő magyar felekezeti iskoláknak és tanulóiknak is 77%-a jutott részünkre a visszacsatolás által. Vármegyék szerint a visszacsatolt területen (az iskolák száma szerint soroztatva a vármegyéket) a következőképp oszlik meg a magyar felekezeti iskolák száma:

Maros-Torda vm.	139	Háromszék	vm.	35
Szilágy	90	Szoln.-Doboka	„	34
Bihar	82	Csik	„	32
Szatmár	61	Beszt.-Naszód	„	9
Udvarhely	59	Kis-Küküllő	„	6
Kolozs	37	Máramaros	„	5

Ha az 1938—40. években visszacsatolt területek elemi iskoláinak számát hozzászámítjuk a trianoni terület iskoláinak számához (lásd a 2. számú táblát, valamint a grafikont), kitűnik, hogy a mostani, megnagyobbodott Magyarország területén kb. 11.300 elemi iskolánk áll fenn s ezeknek kerekén másfélmillió tanulójuk van. Hogy ennek az adatnak a jelentőségére rávilágítsunk, elég annyit megjegyezni, hogy a régi anyaország 16.861 elemi iskolájából 67% és több mint 1·9 millió elemi iskolai tanulójaiból 77% tartozik most ismét a magyar közoktatás keretébe.

A középfokú oktatás az elszakított román területen az elmúlt 22 év alatt rendszerében és a magyarsághoz viszonyított helyzetében is rendkívül sok változáson ment keresztül. Az idevonatkozó számos adatból és különféle

feljegyzésből, amelyeknek jórésze most már a kultúrtörténelem lapjaira tartozik, csak néhány, a körülményekre jellemző mozzanatot ragadunk ki. Az elcsatolás után a román uralom az állami és államinak minősített középfokú iskoláknak csak egy kis részében engedélyezte a magyar tanítási nyelvet, később azonban a magyar tanítási

2. A tanintézetek száma a visszacsatolt területekkel megnagyobbodott Magyarországon.
Nombre des établissements scolaires dans la Hongrie augmentée des territoires recouverts.

Terület — Territoire	Óvintézetek — Maternelles	E c o l e s								
		Elemi primaires élément.	Tanonc- d'apprentissage	Polgári dites bourgeoises	Képzőintézetek normales primaires	Közép- pour l'enseignement secondaire	Felső keresk. de commerce, dites supérieures	Szak- dites profession- nelles	Fő- supérieures	
		i s k o l á k			Képzőintézetek normales primaires	i s k o l á k				
Trianoni terület — Territoire dit de <i>Trianon</i>	(1938/39)	1.306	7.002	410	398	55	174	49	131	39
Felvidéki területsáv — Zone nord		101	1.101	36	41	4	17	2	6	4
Kárpátalja — Subcarpathie		106	751	9	16	—	3	—	—	—
Keleti terület — Territoire oriental (1912/13)		¹⁾ 342 ²⁾ 2 094	75	51	17	35	6	14	7	
Össze-en — Total	1.855	10.948	530	506	76	229	57	151	50	

¹⁻²⁾ Az újabb román statisztikai adatok alapján (becslés) az óvintézetek száma 390, az elemi iskoláké 2.470. — ¹⁾ et ²⁾ D'après de nouvelles statist. roumaines (évaluation), nombre des maternelles: 390, nombre des écoles prim. élémentaires: 2.470.

nyelv csak a felekezeti iskolákban érvényesült. A régi magyar tanintézetek jórészét a román kormány egymásután megszüntette; köztük az 1542 óta fennálló máramarosszigeti ref. főgimnáziumot, a szászvárosi ősi ref. főgimnáziumot, a zilahi ref. kollégiumot, a kolozsvári ref. leánygimnáziumot, a szászvárosi ref. kereskedelmi iskolát, a tordaí ref. polgári leányiskolát, az 1699 óta fennálló nagyváradi róm. kat. líceumot; a magyar kisebbség részére csak egy magyar tannyelvű tanítóképzőt engedélyezett a román kormány Székelykeresztúron. Ezenkívül a különféle, többnyire a magyarság érvényesülését megszorító intézkedéseknek egész sorát látjuk; az 1928. évi középiskolai törvényen kívül ilyen a középiskola IV. osztálya után leteendő ú. n. abszolváló vizsga, mely a magyar nyelvet kizárta a tantárgyak közül, ilyen az V. osztályba lépés előtt teendő, hasonló szellemű felvételi vizsga, mely a magyarság ellen irányuló szelekciónak volt jó eszköze az 1925-ben életbe lépett s többször módosított baccalaureatusi (érettségi) törvénnyel egyetemben, amelynek alapján a magyar tanulóknak eleinte alig 25%-a ment át az érettségi vizsgán s később is — a 30-as években — átlagban legfeljebb 50%-ra emelkedett a sikerrel érettségizett magyar tanulók száma.

Ezekkel az intézkedésekkel kapcsolatban a közép fokú iskolák rendszere alapjaiban megváltozott. A közép fokú iskoláknak a fenti (1. sz.) táblázaton is látható nemei helyett általában a gimnáziumok, líceumok és tanítóképző-intézetek látják el a közép fokú oktatást. A gimnáziumok 4 vagy 8 osztályosak, érettségít nem adnak és mintegy a 4 vagy 8 osztályos polgári iskoláknak felelnek

meg; a líceumok 8 osztályosak és érettségít is adnak. Mindkét iskolafaj általános s ezenkívül *ipari és kereskedelmi* irányú. A gimnáziumok fiú-, leány- és vegyes, a többi iskolák pedig fiú- és leányiskolák. Az 1936/37. évi tanévi adatok szerint (az egész keletmagyarországi román területen) 272 közép fokú iskola működött és pedig

72 gimnázium,	ebből	18
24 ipari gimn.	"	—
3 kereskedelmi gimn.	"	—
82 líceum	"	17
13 ipari líceum	"	—
29 keresk. líceum	"	4
36 tanítónőképző ¹⁾	"	5
13 szakiskola	"	4

Összesen 272 közép fokú iskola, ebből 48 magyar tanítási nyelvű.

¹⁾ Ezenkívül 3 óvónőképző.

A közép fokú iskoláknak ez a száma nagyjából megfelel annak az adatnak, amelyet a háború előtti adatok alapján a szóbanlevő területre nézve az 1. számú táblán láthatunk, de hogy ebből a számból az egyes iskolafajoknál mennyi jut a visszacapott területre, szóval, hogy mely községekben, városokban, milyen iskolákat és milyen felszereléssel, tanulólétszámmal stb. kaptunk vissza, arra nézve jelenleg igen kevés támpontunk van; ezen a téren is a közeljövő pontosabb és megbízhatóbb adatbeszerzéseire kell várnunk és a jövőbeli intézkedések megtételénél azokra kell támaszkodnunk.

A 48 magyar felekezeti közép fokú iskolával szemben 209 román és 15 német tanítási nyelvű iskola működött a teljes keletmagyarországi területen; ezeknek az adatoknak megfelel az a másik, az iskolák jellegére vonatkozó körülmény, amely szerint

a középfokú iskolák közt 203 állami és 69 felekezeti (köztük néhány társulati) iskolát találunk; ez az utóbbi adat (69) természetesen a német tanítási nyelvű iskolákat is magában foglalja.

Megemlíthetjük itt még azt, hogy a középfokú iskolákban helyet foglaló magyar anyanyelvű tanulóknak a tanulók számában való részesedése a román statisztika adatai szerint kb. 25%-ra tehető; ez az arány abszolút számban mindössze 12—13 ezer tanulónak felel meg. Intézetfajonként a gimnáziumoknak (37%) és a liceumoknak (25%) volt legtöbb magyar tanulójuk. Ha a háború előtti magyar adatokat az imént mondott adatokkal összehasonlítjuk, a magyar tanulóknak ugyanezekben a középfokú iskolákban jelentékeny többségét (átlagban 70%-át) találjuk.

A felsőoktatás terén az elszakított román területen legjelentékenyebb intézményünk volt az 1872-ben alapított s most visszakerült kolozsvári tudományegyetem. Hallgatóinak száma a háború előtt általában meghaladta a 2000-es létszámot, a román uralom alatt azonban 3000-en felül emelkedett; a legutóbbi rendelkezésünkre álló adatok szerint (1936/37-ben) 3.239 volt a hallgatók száma s ebből volt:

1.341 joghallgató,	köztük 226 magyar azaz 16·9%
600 bölcsészethallgató, „	128 „ „ 21·3%
438 természettud. hallg., „	116 „ „ 26·5%
860 orvostanhallgató, „	110 „ „ 12·8%

A magyar hallgatók száma tehát összesen 580 volt (17·9%). Ezt a létszámot a magyar hallgatóság nehéz küzdelem árán érte el; az elszakadás első öt évében évenként a 200-at sem érte el a magyar hallgatók száma és csak a 20-as évek vége felé sikerült elérnie a most említett nivót. A kolozsvári egyetemen oklevelet nyertek száma (1936/37-ben) 864 volt s ezek közül 176 ($\frac{1}{5}$ rész) volt magyar.

A többi magyar főiskola közül — ami a most visszakapott román területet illeti — a nagyváradi állami és a máramaroszigeti ref. jogakadémiáról kell megemlékeznünk. A román kormány mindkét intézetet csakhamar megszüntette. Ezenkívül számos, különféle felekezeti hittudományi iskola működött a románoknak ítélt területen s ezek nagyrésze szintén elsorvadásra volt ítélve.

Főiskolai jellegű intézet volt a kolozsvári kereskedelmi akadémia, továbbá a

kolozsvári mezőgazdasági akadémia. Az előbbi kereskedelmi és ipari akadémia, az utóbbi pedig ugyancsak mezőgazdasági akadémia címmel működött tovább. A legutóbbi adat szerint az előbbinek 967, az utóbbinak 320 hallgatója volt s a magyar hallgatók aránya az előbbin 5·9, az utóbbin 7·5% volt. Ezenkívül felállított a román kormány Kolozsváron egy zene- és színművészeti akadémiát is, amelynek 226 növendéke közül 34 (15%) volt magyar.

*

A közművelődés egyéb tényezőire (közgyűjtemény, közkönyvtár, időszakai sajtó, rádió, színház, mozgóképüzem stb.) nézve a visszacsatolt területet illetőleg egyelőre, amíg hivatalos adatgyűjtéseink nem számolnak be ezekről a körülményekről, új adatok nem állanak rendelkezésünkre. Itt legfeljebb a közgyűjtemények (múzeumok) és a közkönyvtárak háború előtti adatait említhetjük meg. Eszerint az elcsatolással 14 nagyobb közgyűjtemény került a háború után Romániához, 831 ezer múzeumi tárggyal. Ebből 7 közgyűjtemény, köztük a kolozsvári Erdélyi Múzeum kb. félezer tárggyal, a visszacsatolás útján visszakerült. A 10 ezernél több kötetet számláló könyvtárakat véve számba, a háború után 27 ilyen könyvtár került román uralom alá 1,127.552 kötetnyi könyvállománnyal. Ezek közül most 13 könyvtár került vissza, köztük a kolozsvári tudományegyetem könyvtára kb. 400 ezer kötettel. A háború előtti (1912. évi) adatokat figyelve, a múzeumi tárgyaknak $\frac{3}{4}$ része (600 ezernél több tárgy), a közkönyvtári könyvállománynak pedig 50%-a (700 ezernél több kötet) került vissza a visszacsatolással. Ehhez természetesen az időközi gyarapodást, illetve apadást — amennyiben ilyen fennáll —, hozzá kell számítanunk.

Ezenkívül legfeljebb az időszakai sajtóra (l. a Magyar Sajtó f. évi 9. számát) és a rádióra nézve közölhetünk itt néhány adatot. A román uralom alatt álló egész területen eszerint összesen 51 napilap jelent meg, ebből 29 volt magyar, 9 német és 13 román. A hetilapok száma összesen 102 volt, ebből 39 volt magyar, 19 német és 44 román. A különböző folyóiratok és szaklapok száma összesen 228 volt, ebből 121 volt magyar, 22 német és 85 román.

A legtöbb magyar időszakai sajtótermék a visszatért területen Kolozsváron (6 napi-

lap, 5 hetilap), Nagyváradon (6 napilap, 1 hetilap) jelenik meg. A magyar időszakai sajtótermékek összes száma egyébként a visszatért területen 44-et tesz; ebből 17 napilap, 25 hetilap és 2 havilap volt.

Ami a rádióelőfizetők számát illeti, számuk Romániában 1936-ban 162.132 volt s ezer lakosra 8·4 rádióelőfizető esett. A román uralom alatt állott keletmagyarországi területen a rádióelőfizetők száma 62.852 volt, amelyből a történelmi Erdélyre 30.731, a Bánságra 15.435, a Körösvidékre 16.686 előfizető jutott, ezer lakosra a mondott sorrendben 9·1, 16·4, illetőleg 11·5. Becslés szerint a visszacsatolt területen a rádióelőfizetők száma 27 ezer volna, de valószínű, hogy ma már ennél több, a 30 ezer főt meghaladja, ami az anyaországi viszonyokhoz képest mindenképp kevés; a felvidéki területtel megnagyobbodott trianoni területen ugyanis 1939-ben 44 előfizető jutott ezer lakosra. A rádió elterjedésének azonban a román uralom alatt álló területen megvoltak a maga közismert természeti és politikai akadályai.

*

Bár adataink hiányosak és sokhelyütt csak becslésen alapulnak, eléggé jellemzik a közoktatás s általában a közművelődés mai nehéz helyzetét s nagyjából rá is világítanak a jövő nagy feladataira. A Romániától visszacapott területen is számos új szervezési és átalakítási munkát vár közoktatási igazgatásunkra, akárcsak a felvidéki sáv és a kárpátaljai terület visszacsatolásánál. A teendők azonban itt jóval számosabbak és a leküzdendő nehézségek még nagyobbak, mert sokkal nagyobb területről van szó s ezen a területen a fejlődés sem volt számottevő s különösen a magyar közoktatás szorult rendkívül háttérbe a letelt 22 év alatt, mivel a főcél a románosítás volt. Első és legnagyobb feladat tehát a magyar nemzeti irányú közoktatás megteremtése s annak szervezeteileg is az anyaország közoktatásával való összhangba hozatala.

*

A közműveltség helyzetének ismertetésével kapcsolatban meg kell emlékeznünk az erdélyi keresztény egyházak helyzetéről is abból a szempontból, hogy az új magyar-román politikai határvonal egyházi igazgatási szempontból az egyes egyházak hívei-

nek tömegében milyen eltolódásokat (egyesülést vagy szétválasztást) idéznek elő.

A kelet-magyarországi terület közoktatásában a magyar keresztény egyházak úgy a korábbi időkben, mint különösen a 22 éves román uralom alatt rendkívül fontos, a magyarság nevelését, nemzeti érzésének megtartását támogató hivatást töltötték be s ebben a tekintetben még a jövőben is fontos feladat vár rájuk. A keresztény magyar egyházak helyzetének az ismerete tehát feltétlenül szükséges a jövő közoktatásának megszervezése alkalmával, de nemkülönben fontos — már a teljesség kedvéért is — az egyházi élet vizsgálata általában s ezért ismertetésünk keretébe a túlnyomólag román anyanyelvű hívők tömegét magában foglaló két másik (a gör. kat. és gör. keleti) egyháznak az adatait is bele kell foglalnunk.

Az új politikai határvonal egyes (eddig teljes) püspökségeket kettéválaszt s így ún. csonka-egyházmegyék (egyházkerületek) állanak elő, másfelől az eddigi csonka-egyházmegyék (egyházkerületek) egészben vagy részben ismét egyesülhetnek azzal a törzsrésszel, amelytől annakidején elszakadtak. (Megjegyezzük itt, hogy az egyházi beosztás alapjául a háború előtti állapotot vettük, amelyhez képest az újabb időkig többféle változás állott elő.) Erre a sokféle változásra — a hívek számának feltüntetése alapján — a 3. sz. tábla mutat rá. Adataink (az első rovatban) feltüntetik azt, hogy a visszacsatolás előtt mennyi volt a hívek száma a keletmagyarországi elszakított területen az egyes (teljes vagy csonka-) püspökségekben, továbbá azt is, hogy a szétválasztás folytán a hívők számából mennyi kerül vissza az anyaországhoz s mennyi marad a határokon túl.

Ami a róm. kat. egyházat illeti, amint látjuk, a szatmári (jelenleg szatmár-nagyvárad) püspökség a változás folytán teljessé egészült ki, a nagyvárad püspökség pedig, amelynél a püspöki szék jelenleg betöltetlen, kevés kivétellel szintén. Ugyancsak kiegészült a gör. kat. egyház munkácsi (jelenleg Nagybánya székhellyel máramarosi) és szamosújvári püspöksége s visszakerül nagyvárad püspökségének tekintélyes része is. A gyulafehérvári róm. kat. püspökség nagyobb része magyar területre került, főképp a Székelyföld visszacsatolásával, amelyre a nevezett püspökség magyar területre került híveinek 87%-a

3. A trianoni békével Romániához csatolt s legutóbb egészben vagy részben visszacsatolt (teljes és csonka-) egyházmegyék (egyházkerületek) híveinek száma.

Nombre des fidèles des diocèses (circonscriptions ecclésiastiques) qui, ayant été annexés à Trianon à la Roumanie, viennent d'être recouverts entièrement ou en partie.

Egyház, egyházmegye (egyházkerület) <i>Eglises et diocèses (circonscriptions ecclésiast.)</i>	A hívek száma (1930-ban) az 1940-ig román uralom alatt állott területen <i>Nombre des fidèles (en 1930) sur le territoire qui était jusqu'en 1940 sous le régime roumain</i>	Ezek közül a visszacsatolás folytán <i>Dont sur le territoire</i>			
		Magyarország terüetére került vissza <i>rattaché à la Hongrie</i>		Románia területén maradt <i>resté à la Roumanie</i>	
		szám <i>nombres abs.</i>	%	szám <i>nombres abs.</i>	%
Róm. kat.: — <i>Culte catholique rom.:</i>					
nagyvárad csonka-egyházmegye — <i>Diocèse mutilé de Nagyvárad</i>	94.563	88.258	93·3	6.305	6·7
szatmári csonka-egyházmegye — <i>Diocèse mutilé de Szatmár</i>	47.538	47.538	100·0	—	—
gyulafehérvári egyházmegye — <i>Diocèse de Gyulafehérvár</i>	371.355	283.841	76·4	87.514	23·6
Gör. kat.: — <i>Culte gréco-catholique:</i>					
nagyvárad csonka-egyházmegye — <i>Diocèse mutilé de Nagyvárad</i>	245.532	211.295	86·1	34.237	13·9
munkácsi csonka-egyházmegye — <i>Diocèse mutilé de Munkács</i>	105.717	105.717	100·0	—	—
szamosújvári egyházmegye — <i>Diocèse de Szamosújvár</i>	406.206	406.206	100·0	—	—
balázsfalvai egyházmegye — <i>Diocèse de Balázsfalva</i>	532.744	207.190	38·9	325.554	61·1
Reform.: — <i>Culte calviniste:</i>					
tiszántúli — csonka-egyházkerület — <i>Diocèse mutilé d'au delà de la Tisza</i>	198.111	137.012	69·2	61.099	30·8
erdélyi egyházkerület — <i>Diocèse de Transylvanie</i>	497.833	368.543	74·0	129.290	26·0
Evang.: — <i>Culte luthérien:</i>					
tiszai csonka-egyházkerület — <i>Diocèse mutilé de la Tisza</i>	24.696	24.579	99·6	117	0·4
erdélyi egyházkerület — <i>Diocèse de Transylvanie</i>	223.532	17.685	7·9	205.847	92·1
Gör. kel.: — <i>Culte gréco-oriental:</i>					
aradi csonka-egyházmegye — <i>Diocèse mutilé d'Arad</i>	490.518	96.693	19·7	393.825	80·3
erdélyi egyházmegye — <i>Diocèse de Transylvanie</i>	913.207	190.969	20·9	722.238	79·1
Unitárius: — <i>Culte unitaire:</i>					
erdélyi püspökség — <i>Superintendance de Transylvanie</i>	68.337	40.601	59·4	27.736	40·6

(246 ezer hívő) jut. A gör. kat. egyház balázsfalvi püspökségének hasonló a helyzete (t. i. a püspökség székhelye itt is a határon túl maradt), azzal a különbséggel, hogy a hívek számának nagyobbik fele került román területre.

A három erdélyi protestáns egyház közül a református és az unitárius egyház helyzete általában ugyanaz: püspökségeik székhelye (Kolozsvár) magyar területre került vissza, míg a hívek egy része a Romániának ítélt erdélyi területen maradt. Az erdélyi református egyház híveinek $\frac{3}{4}$ része, az unitárius egyház híveinek közel 60%-a került magyar területre, míg az erdélyi evangélikus egyház híveinek csak 8%-a jött vissza, s püspökségének a székhelye

(Nagyszeben) is román területen maradt. Ezenkívül jelentős a tiszántúli ref. csonka-egyházkerület nyeresége; a tiszai evangélikus csonka-egyházkerület viszont (igen kis rész kivételével) teljessé egészült ki.

Ami végül a gör. keleti egyházat illeti, azonkívül, hogy az aradi püspökség egyrésze magyar területre került (Bihar megyében), nagyszebeni érsekségének — a hívek számát tekintve — $\frac{1}{5}$ része szintén magyar területre jutott.

Megemlíthetjük végül azt, hogy ezenkívül egyes egyházi igazgatási területek teljességükben román területen maradtak, mint a csanádi püspökségnek Arad vármegyében és a Bánságban levő részei 433 ezer hívővel, a gör. kat. egyház lugosi püspök-

sége közel 100 ezer, az evangélikus egyház temesvári egyházkerülete 14 ezer, a gör. keleti egyház karánsebesi püspöksége több mint félmilliónyi hívővel. (Ezek a püspökségek eszerint fenti kimutatásunkban nem szerepelnek.)

Az említett egyházbeosztási változások

az illetékes egyházkerületi szerveket több helyütt kétségtelenül nehéz feladatok elé állítják, amelyek megoldását a kormányzat és igazgatás átszervezésében (egyesítésében vagy megosztásában) kell megtalálniuk.

Asztalos József dr.

Üdülő- és fürdőhelyek.

Stations climatiques et balnéaires.

Résumé. Le retour de l'Est de la Hongrie et d'une partie de la Transylvanie est non seulement un grand événement national, il a aussi une importance extraordinaire au point de vue touristique. La Hongrie, autrefois très riche en stations balnéaires, s'est vue privée par le traité de Trianon de ses lieux de villégiature dans les montagnes et d'une bonne partie de ses villes d'eaux. Les territoires récemment libérés lui rendent environ soixante-dix de ces stations. On mesure l'importance de ce chiffre en se rappelant que le territoire d'après le démembrement comptait en tout quinze localités auxquelles le caractère de station balnéaire était officiellement reconnu et quarante-six qui pouvaient s'appeler lieux de villégiature. Il n'est pas facile de caractériser le rôle touristique des stations d'été et des villes d'eaux revenues au pays, car les données de l'ancienne statistique hongroise concernant les stations thermales et autres sont aujourd'hui fortement vieilles, et que la Roumanie n'a établi aucune statistique de tourisme. Ce qui n'est pas douteux, c'est que l'État roumain n'a pas mis en valeur les beautés touristiques de la Transylvanie et qu'un petit nombre seulement des stations thermales et climatiques, notamment celles qui étaient bien fréquentées avant la grande guerre déjà, semblent avoir fait du progrès au cours des vingt dernières années.

Les sources des villes d'eaux en Transylvanie donnent les unes de l'eau simplement thermale, les autres des eaux alcalines. Parmi ces dernières, on trouve des eaux à forte teneur d'acide carbonique et pauvres en sels, des eaux alcalines riches en bicarbonate, des eaux contenant du bicarbonate et du chlorure de sodium, des eaux à bicarbonate de calcium, des eaux ferrugineuses, des eaux ferrugineuses à acide carbonique, des eaux sulfatées, des eaux sulfureuses, des eaux froides à sel de cuisine concentré, des eaux à sel de Glauber, des eaux lithinées. Il n'y a donc que peu d'eaux minérales qui ne se rencontrent pas sur les territoires récemment libérés.

La ville d'eau la plus importante du territoire récupéré est Szováta (à l'altitude de 500 m.); on y trouve un établissement de bains tout à fait

moderne, des hôtels, pensions et villas contenant environ 1800 chambres. Ses lacs salés constituent un phénomène rare; le plus grand de ces lacs, appelé „Medve-tó“, couvre une superficie de 45.000 mètres carrés et son eau, d'une température de 13 à 15 degrés centigrades à la surface, atteint déjà 30 à 40° à un mètre au-dessous.

Il convient de signaler „Félixfürdő“ et „Püspökfürdő“ (eaux thermales) près de Nagyvárad, ensuite „Tusnád“ (à 660 m. d'altitude, eaux alcalines, ferrugineuses, salines, gazeuses) et „Borszék“ (à 880 m. d'altitude, eaux lithinées et alcalines, eaux ferrugineuses et acidulées).

*

Keletmagyarország és Erdély egy részének visszacsatolása Magyarországhoz nemcsak magasabb nemzeti, hanem idegenforgalmi szempontból is páratlan jelentőségű esemény.

Mint ismeretes, a trianoni békeszerződés után megmaradt országterület igazán magashegyi, alpesi jellegű üdülőhelyekkel egyáltalában nem rendelkezett. A hegyeket kedvelő vagy egészségi okokból rászorult magyar közönség ennek következtében vagy a külföldet kellett, hogy felkeresse, vagy pedig meg kellett elégednie az utóbbi években dícséretesen kifejlesztett, de éghajlati tulajdonságainál fogva nem azonos értékű középhegységbeli, szubalpin éghajlatú üdülőhelyekkel (Mátra, Bükk). A Felvidék egy részének, valamint a Kárpátaljának visszaterése — az első terület túlnyomó részében sík vidék, az utóbbi pedig idegenforgalmi létesítményekben rendkívül szegény terület lévén — aig változtatott a helyzeten.

Most az 1940 augusztus 30-i bécsi döntés folytán ezen a téren is gyökeresen megváltozott a helyzet, közel hetven üdülőhely, illetőleg gyógyfürdő térvén vissza Magyarországhoz. Hogy ez a szám mit jelent, azt legjobban akkor tudjuk értékelni, ha megemlítjük, hogy

sége közel 100 ezer, az evangélikus egyház temesvári egyházkerülete 14 ezer, a gör. keleti egyház karánsebesi püspöksége több mint félmilliónyi hívővel. (Ezek a püspökségek eszerint fenti kimutatásunkban nem szerepelnek.)

Az említett egyházbeosztási változások

az illetékes egyházkerületi szerveket több helyütt kétségtelenül nehéz feladatok elé állítják, amelyek megoldását a kormányzat és igazgatás átszervezésében (egyesítésében vagy megosztásában) kell megtalálniok.

Asztalos József dr.

Üdülő- és fürdőhelyek.

Stations climatiques et balnéaires.

Résumé. Le retour de l'Est de la Hongrie et d'une partie de la Transylvanie est non seulement un grand événement national, il a aussi une importance extraordinaire au point de vue touristique. La Hongrie, autrefois très riche en stations balnéaires, s'est vue privée par le traité de Trianon de ses lieux de villégiature dans les montagnes et d'une bonne partie de ses villes d'eaux. Les territoires récemment libérés lui rendent environ soixante-dix de ces stations. On mesure l'importance de ce chiffre en se rappelant que le territoire d'après le démembrement comptait en tout quinze localités auxquelles le caractère de station balnéaire était officiellement reconnu et quarante-six qui pouvaient s'appeler lieux de villégiature. Il n'est pas facile de caractériser le rôle touristique des stations d'été et des villes d'eaux revenues au pays, car les données de l'ancienne statistique hongroise concernant les stations thermales et autres sont aujourd'hui fortement vieilles, et que la Roumanie n'a établi aucune statistique de tourisme. Ce qui n'est pas douteux, c'est que l'État roumain n'a pas mis en valeur les beautés touristiques de la Transylvanie et qu'un petit nombre seulement des stations thermales et climatiques, notamment celles qui étaient bien fréquentées avant la grande guerre déjà, semblent avoir fait du progrès au cours des vingt dernières années.

Les sources des villes d'eaux en Transylvanie donnent les unes de l'eau simplement thermale, les autres des eaux alcalines. Parmi ces dernières, on trouve des eaux à forte teneur d'acide carbonique et pauvres en sels, des eaux alcalines riches en bicarbonate, des eaux contenant du bicarbonate et du chlorure de sodium, des eaux à bicarbonate de calcium, des eaux ferrugineuses, des eaux ferrugineuses à acide carbonique, des eaux sulfatées, des eaux sulfureuses, des eaux froides à sel de cuisine concentré, des eaux à sel de Glauber, des eaux lithinées. Il n'y a donc que peu d'eaux minérales qui ne se rencontrent pas sur les territoires récemment libérés.

La ville d'eau la plus importante du territoire récupéré est Szováta (à l'altitude de 500 m.); on y trouve un établissement de bains tout à fait

moderne, des hôtels, pensions et villas contenant environ 1800 chambres. Ses lacs salés constituent un phénomène rare; le plus grand de ces lacs, appelé „Medve-tó“, couvre une superficie de 45.000 mètres carrés et son eau, d'une température de 13 à 15 degrés centigrades à la surface, atteint déjà 30 à 40° à un mètre au-dessous.

Il convient de signaler „Félicsfürdő“ et „Püspökfürdő“ (eaux thermales) près de Nagyvárad, ensuite „Tusnád“ (à 660 m. d'altitude, eaux alcalines, ferrugineuses, salines, gazeuses) et „Borszék“ (à 880 m. d'altitude, eaux lithinées et alcalines, eaux ferrugineuses et acidulées).

*

Keletmagyarország és Erdély egy részének visszacsatolása Magyarországhoz nemcsak magasabb nemzeti, hanem idegenforgalmi szempontból is páratlan jelentőségű esemény.

Mint ismeretes, a trianoni békeszerződés után megmaradt országterület igazán magashegyi, alpesi jellegű üdülőhelyekkel egyáltalában nem rendelkezett. A hegyeket kedvelő vagy egészségi okokból rászorult magyar közönség ennek következtében vagy a külföldet kellett, hogy felkeresse, vagy pedig meg kellett elégednie az utóbbi években dícséretesen kifejlesztett, de éghajlati tulajdonságainál fogva nem azonos értékű közp-hegységbeli, szubalpin éghajlatú üdülőhelyekkel (Mátra, Bükk). A Felvidék egy részének, valamint a Kárpátaljának visszatérése — az első terület túlnyomó részében sík vidék, az utóbbi pedig idegenforgalmi létesítményekben rendkívül szegény terület lévén — aig változtatott a helyzeten.

Most az 1940 augusztus 30-i bécsi döntés folytán ezen a téren is gyökeresen megváltozott a helyzet, közel hetven üdülőhely, illetőleg gyógyfürdő térven vissza Magyarországhoz. Hogy ez a szám mit jelent, azt legjobban akkor tudjuk értékelni, ha megemlítjük, hogy

a trianoni országterületen mindössze 15 olyan helység volt, mely hivatalosan is gyógyhelynek, gyógyfürdőnek volt elismerve és 46 olyan helység, mely mint üdülőhely volt nyilvántartva.

A visszakapott fürdő- és üdülőhelyek idegenforgalmi jelentőségéről, tehát látogatottságáról, a szállóhelyek számáról és befogadóképességéről rendkívül nehéz kielégítő áttekintést nyerni, mert Romániában idegenforgalmi statisztika tudomásunk szerint egyáltalában nem volt. Csak a régi, világháború előtti magyar fürdőstatisztika adatai nyújthatnak — a változott viszonyok, különösen a közönség izlésének megváltozása, valamint az adatoknak több mint 20 éves volta folytán a mai helyzet megvilágítására már csak igen kevés alkalmasnak látszó — tájékoztatást.

A szállóhelyek befogadóképességéről még ilyen régebbi eredetű adatok sem állnak rendelkezésre, csak tapasztalati úton

szerzett ismeretek és az útikönyvek hiányos közlései útján szerzhető tájékozódás. Általában megállapítható, hogy a román állam Erdély turisztikai értékeit nem használta ki kellőleg és csak néhány, már a háború előtt is nagyobb jelentőségű fürdőhely, mint Szovátá, Tusnád, Málnás stb. fejlődött lényegesebben. Szovátán a szállóhelyekben található szobák száma megháromszorozódott (1911-ben 600 szoba, jelenleg kb. 1.800 szoba) és Tusnádon szintén hasonló méretű a fejlődés (1911-ben 700 szoba, jelenleg kb. 1.600). A szállóhelyekhez hasonló fejlődés állapítható meg egyéb idegenforgalmi létesítmények, mint fürdőberendezések, partfürdők létesítése tekintetében is.

Az erdélyi fürdőhelyek közönségét elsősorban az erdélyiek alkották, nem hanyagolható el azonban azoknak a száma sem, akik Ó-Romániából keresték fel az erdélyi fürdőket, mert már a háború előtt is lényeges volt ezeken a fürdőhelyeken az ó-romá-

Az augusztus 30-i döntéssel visszacsatolt terület nevezetesebb gyógyfürdőinek vendégforgalma az 1910—1914. években.*)

*Fréquentation des stations balnéaires en 1910—14 sur le territoire rattaché par la Sentence du 30 août 1940. *)*

A fürdőhely neve Stations	1910		1911		1912		1913		1914	
	belf. Hôtes de l'inté- rieur	külf. Hôtes de l'é- tran- ger	belf. Hôtes de l'inté- rieur	külf. Hôtes de l'é- tran- ger	belf. Hôtes de l'inté- rieur	külf. Hôtes de l'é- tran- ger	belf. Hôtes de l'inté- rieur	külf. Hôtes de l'é- tran- ger	belf. Hôtes de l'inté- rieur	külf. Hôtes de l'é- tran- ger
f ü r d ő v e n d é g e k s z á m a — l e u r n o m b r e										
Bajfalu (Szatmár vm.)**)	2) 545	2) 2	—	—	—	—	—	—	—	—
Bálványosfürdő (Háromszék vm.)	4) 415	4) 13	—	—	—	—	—	—	—	—
Bikszádfürdő (Szatmár vm.)	750	4	846	3	687	1	—	—	335	1
Borszékfürdő (Csík vm.)	1.124	183	1.048	177	990	145	505	3	651	128
Büdöspataka (Szolnok-Doboka vm.)	470	—	487	1	498	—	—	—	—	—
Csikcsicsó (Csík vm.)	2) 414	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Előpatak (Háromszék vm.)	760	165	725	203	532	173	378	74	245	149
Félixfürdő (Bihar vm.)	4.799	—	4.949	—	4.473	—	4.142	—	2.085	—
Hargitafürdő (Csík vm.)	4) 421	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Homoródfürdő (Udvarhely vm.)	1) 410	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolozsi sóstó (Kolozs vm.)	1.086	—	971	3	—	—	—	—	—	—
Korondfürdő (Udvarhely vm.)	1) 442	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kovászna (Háromszék vm.)	1) 554	1) 26	—	—	—	—	—	—	—	—
Málnásfürdő (Háromszék vm.)	3) 340	3) 10	—	—	—	—	—	—	—	—
Máriavölgyfürdő (Szatmár vm.)	1.320	—	—	—	733	5	—	—	—	—
Nagytarna (Ugocsa vm.)	661	—	602	—	689	—	—	—	—	—
Oláhszentgyörgy-Hébefürdő (Beszterce-Naszód vm.)	525	19	506	12	489	8	—	—	115	202
Óvári (Szatmár vm.)	652	16	628	—	711	—	531	—	—	—
Püspökfürdő (Szentlászló Bihar vm.)	2.445	10	2.810	15	2.647	11	2.394	9	994	—
Szovátafürdő (Maros-Torda vm.)	1.548	4	1.764	2	1.643	2	830	—	758	—
Tusnádfürdő (Csík vm.)	819	221	790	236	961	354	806	75	194	123
Zálnok (Szilágy vm.)	3) 383	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zoványfürdő (Szilágy vm.)	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) 1905. évi adat. — *En 1905.* — 2) 1907. évi adat. — *En 1907.* — 3) 1908. évi adat. — *En 1908.*
— 4) 1909. évi adat. — *En 1909.*

*) A táblázat csak az állandó fürdővendégeket tartalmazza, tehát azokat akik legalább egy hetet töltöttek az oldalt felsorolt fürdőhelyeken. — *Le tableau n'indique que les hôtes qui ont passé au moins une semaine dans les stations balnéaires en question.* — **) Vm. = comitat.

niai látogatók száma. Ha tekintetbe vesszük, hogy Erdély nagyobbik része nem került vissza és a román uralom alatt maradt terület népessége különféle mesterségesen támasztott nehézségek miatt a jövőben valószínűleg még kevésbé fogja ezeket a visszacsatolt fürdőket felkereshetni, úgyszintén — legalább egyelőre — az ó-romániai látogatókról is le kell mondanunk, úgy a fürdő- és üdülőhelyek forgalmában előreláthatólag visszaesésre kell számítanunk. A fürdő- és üdülőhelyek közönsége a visszacsatolt erdélyiek felül a jövőben a politikai változásnak megfelelően főként a csonkaország területéről fog toborzódni. Ebben a tekintetben sem szabad azonban túlzott reményeket támasztani, mert figyelembe kell venni a vasúti közlekedésnek a vonalátvágás következtében előállt jelenlegi nehézségeit s még hogyha ez a kérdés rendezést is nyer, a Székelyföld fürdőhelyeinek Budapesttől való nagy távolságát. Szováta pl. Budapestről éjjeli utazás nélkül egyáltalában nem közelíthető meg, az út mintegy 17 órát vévén igénybe. Autóúton ugyanez a helység közel 600 km-re fekszik Budapesttől, ami legalább 10—14 órai utat jelent. Az erdélyi üdülőhelyeknek mégis most kellene nagyobb számú törzsközönséget toborozni, míg a külföldi utazás nagyobb nehézségekkel jár, mert ha újra megnyílnak a határok, az 5—6 óra alatt elérhető ostmarki üdülőhelyek ismét érezhető versenyt fognak támasztani a távolabb fekvő erdélyi fürdőknek. Feltétlenül szükségesnek látszik ezért, hogy az államvasutak a visszacsatolás alkalmával bevezetett csökkenő egységtételű díjszabáson túlmenően az erdélyi üdülő- és fürdőhelyeket felkeresőknek további jelentős kedvezményeket nyújtsanak s ezáltal az anyagilag kevésbé teherbíró közönségnek is lehetővé tegyék Erdély idegenforgalmi értékű tájainak felkeresését.

Az alábbiakban az utolsó román közigazgatási beosztás figyelembevételével meggyénként csoportosítva adjuk a visszacsatolt erdélyi fürdő- és üdülőhelyek névsorát, röviden megemlítve azoknak gyógytényezőit és berendezéseit.¹⁾

Beszterce-Naszód vármegye.

Dombhátfürdő, klimatikus fürdőhely a Nagy Magura tövében, fenyőerdőkkel övezve, 530 m

¹⁾ Forrás: A Magyar Szent Korona Országainak Balneológiai Egyesületébe tartozó fürdők és források képes ismertetése. Az Orsz. Balneológiai Egyesület kiadása, Budapest, 1913; Enciclopedia României II. köt., Bucuresti 1938; Guide de la Roumanie, Editura Ghidul Romaniei, Bucuresti 1939.

magasságban. Két forrásának az Antónia és a Livia forrásnak vize földes, alkalikus. Javalva gyomorhajok, vérszegénység esetén. Egyszerű berendezés, hideg és meleg fürdőzésre.

Kolibica, 522 m magasságban. Szubalpin klimatikus hely, a Beszterce völgyén a Kelemen havasok oldalán. Szálloda, tüdőbeteg-szanatórium.

Oláhszentgyörgy, klimatikus fürdőhely a Radnai havasok közelében 435 m magasságban. Szén-savas ásványforrásai közül a Hébe-forrás vize kedvelt asztali ásványvíz. Kitűnő hatással van gyomor, vese, májbajok esetén, légsőhurutra és idegbajokra. Hideg és meleg fürdők. Strand, 3 szálloda és számos villa.

Pintáki sósfürdő, kisebb jelentőségű fürdőhely, 552 m magasságban.

Radnaborberek, klimatikus fürdőhely a Radnai hegyek tövében fenyőerdők között 225 m magasságban. Vasas és szénsavas víz. Női bajoknál javalva. Két szálloda és több villa.

Bihar vármegye.

Félikszfürdő, Nagyvárad közvetlen közelében, 140 m magasan a tenger színe felett. A rendkívül bővizű Bálintforrás naponta 19 millió liter 48 C°-os rádiumos hévvizet ad, mely mint fürdővíz rheuma, izületi bajok, idült bőrbetegségek és női bajok ellen van javalva; belső használatra pedig gyomor- és bélbántalmak, a vese és a hólyag megbetegedése esetén. Négy szálloda, számos férőhellyel.

Püspökfürdő. Félikszfürdő közelében. A fürdő vizének összetétele Félikszfürdő vizével azonos, a víz hőmérséklete 35 és 41 C° között váltakozik. Korszerű berendezés, számos szállóhely, 500 holdas park.

Rév, klimatikus gyógyhely a Sebeskörös mellett, 300 m-re a tenger színe felett, erdők között. Csepköbarlangja miatt (Zichy-barlang) kedvelt kirándulóhely. Szálloda, strand.

Csík vármegye.

Gyilkostó, Gyergyószentmiklóstól 24 km-re, 980 m magasságban páratlanul szép környezetben. A tó körül számos penzió és villa.

Hargitafürdő, klimatikus gyógyhely a Hargita-hegység erdőségében, 1300 m magasságban. Javalva gyengeség, vérszegénység, rheuma, ideg- és női bajok ellen. Szulfátos, vasas forrásvíz. Szerény fürdőberendezés.

Kászónfürdő, klimatikus gyógyhely a Csíki-hegyek erdőségei között, 800 m magasságban. Szén-savas, alkáli-földes víz, amit Salutaris néven hoznak forgalomba. Javalva van vérszegénység, görvélykór, érelmeszesedés és gyomorhaj esetén.

Répáti borvíztelep. 950 m magasságban, fenyőerdők közepén, bikarbonátos, alkális, szénsavas, jódos vizek. A nehéz megközelíthetőség s a berendezések hiányossága miatt kisebb jelentőségű hely.

Sötétpatak, szerény fürdőhely, szulfátos vizekkel, Gyimesközéplak vasútállomás közelében.

Tusnádfürdő, klimatikus gyógyhely 660 m magasságban, az Olt völgyében. Alkális, szénsavas, vasas és konyhasós vizek. Korszerű vízgyógyintézet. A hideg és meleg fürdők kiváló gyógytényezők vérszegénység, görvélykór, ideggyengeség, angolkór esetén. Öt szálloda és mintegy hetven villa, mintegy 1600 személy befogadóképességgel.

Zsögödfürdő, klimatikus gyógyfürdő, 640 m magasságban a Hargita lejtőjén. Forrásvizei vasasak, földesek, szénsavasak.

Háromszék vármegye.

Előpatak, szubalpin éghajlatú fürdőhely, dombok között 644 m magasságban. Igen erős vastartalmú savanyúvíz rádiumemanációval. Ivókúrára javalva bélrenyheség, krónikus székrekedés és idegesség esetében. A fürdők reuma és szívbetegségek ellen ajánlhatók. A fürdőtelepen közel 300 szoba. Korszerű fürdőberendezés.

Kézdiszentkereszt, szerény szubalpin éghajlatú fürdőhely 610 m magasságban.

Kovászna, 515 m-re a tenger színe fölött. Gyógytényezők: savanyú, sós, vasas, meszes ásványvizek, számtalan borvízforrás. Ivóvízként javalva emésztési zavarok, a máj és a légzőszervek megbetegedései esetében; fürdőként rheuma, szívbetegségek és női bajok esetén. Szerény fürdőberendezés.

Málnásfürdő, gyönyörű fekvésű fürdőhely, nem messze az Olttól, 565 m magasságban. Gyógytényezők: vasláp (moor-) fürdők, hideg és meleg szénsavas fürdők. Vizei szív-, gyomor-, vesebántalmak, női betegségek, rheuma és a légutak betegségeinek gyógyítására alkalmasak. A telep kútjai közül kettőnek a vize, Málnási Siculia gyógyvíz és Málnási Mária-forrás néven, a kereskedelmi forgalomba kerül.

Sepsibodok, az Olt partja mellett, 549 m magasságban. Kellemes szubalpin éghajlat. Híres savanyúvize van, melyet a kereskedelemben is jól ismernek, Matild gyógyvíz és Bodokgyöngye elnevezés alatt. A légsző megbetegedése, gyomor-bántalmak és májbetegségek esetében használható. Szerény igényeknek megfelelő lakások.

Sugásnyaraló, 2 km-re Sepsiszentgyörgytől, 747 m magasságban. Vasas vize van. Szerény fürdőberendezés.

Torja, fürdőhely 940 m magasságban. Kénes barlangjairól nevezetes, melyek közül a Büdös-barlang fölülmúlja a hasonló jellegű nápolyi kénes barlangokat is. A barlang használata kitűnő rheuma, női bajok és bőrbetegségek ellen. A fürdőhely vize sós, vasas. Fürdőszálló és több villa.

Kolozs vármegye.

Jegenyegyógyfürdő, kisebb jelentőségű fürdőhely, Egrestől 8 km-re, erdős vidéken, 570 m magasságban. Szubalpin klíma, szulfátos vizek. A víz ivókúrára vesebaj és angolkór esetén, külső használatra szív- és idegbajoknál van javalva.

Kolozs-sósfürdő, fürdőhely a Kolozsvárt környező dombos vidéken, 335 m magasságban. Vize Európa legkoncentráltabb sósvizei közé tartozik s használata rheuma, idegfájdalmak, vérszegénység, görvélykór, valamint tuberkulózis esetén ajánlható.

Szamosfalva, Kolozsvár légi kikötője, kisebb jelentőségű fürdőhely. Sós, kénes víz és iszapfürdő.

Sztána, 525 m magasságban, igen tiszta hegyi levegő. Fekvőkúrákra ajánlható.

Máramaros vármegye.

Aknasugatag, szerény fürdőhely 490 m magasságban, néhány sós tava van.

Batiza, szerény igényeket kielégítő fürdőhely, 500 m magasságban, 31 km-re Felsővisótól. Szénsavas, vasas ásványvíz.

Borsa, 665 m magasságban, fenyőerdők vidékén. Sok vasas, szénsavas forrásvize van. Szerény fürdőberendezések és ellátási viszonyok. Kiváló sítérp.

Brébfürdő, 750 m magasságban. Olga forrásvize jóhírű. Rheuma, idegesség, bőrbetegségek ellen javalva.

Dragomérfalva, fürdőhely az Iza völgyében. Szénsavas, szulfátos víz. Egyszerű fürdőfelszerelés.

Felsővisó, klimatikus hely és turista-központ. A falu szép temploma és népviselete kedvelt turistahellyé tették. Megszámlálhatatlan ásványvízforrás.

Jód, 420 m magasságban. Sulfátos, iszapos víz. Hideg és meleg fürdők.

Rónaszék, fürdőhely 450 m magasságban. Vize sós és szénsavas. Javalva vérzékenység, rheuma, csonttuberkulózis, női betegségek esetén. Szálloda.

Suliguli, 860 m magasságban, fenyőerdőktől övezve. Vasas, szénsavas víz.

Tizsakarácsonyfalva, egyszerű fürdőhely a Tisza völgyében. Szulfátos vize van.

Maros-Torda vármegye.

Alsóidecs, kisebb jelentőségű fürdőhely a Maros völgyében, 390 m magasságban. Szénsavas, szulfátos vizek. Hideg-meleg fürdők, iszapfürdő.

Borszékfürdő, ismert fürdőhely 880 m magasságban. 1200—1500 m magas fenyőborította hegyekkel övezve. A fürdőtelep 50.000 ha területen terül el és a gondozott sétányok 5—6 km-re ágaznak el. Jó hírnevét különösen ásványvizeinek köszönheti, melyek közül legismertebbek a Főkút (nagy szénsavtartalmú víz, javalva a légző- és emésztőszervek hurutos bántalmaira, valamint a vese és hólyag megbetegedéseire), a Boldizsár-kút (lithium-tartalmú földes, savanyú víz, köszvénynél, gyomor- és bélrenyheségnél tesz kitűnő szolgálatot) és a Kossuth-kút (ásvány- és vastartalmú, vérképző hatású). Fürdőforrásai hasonló összetételűek s izomgyulladás, női bajok, krónikus csonthártyagyulladások, idegbajok esetén használhatók eredménnyel. Vízigyintézet, szállodák és penziók közel 500 ágyal.

Görgénysóaknafürdő, dombos vidéken, a Görgényi havasok alján 396 m magasságban elterülő fürdőhely. Konyhasós és szénsavas vizek. A fürdők használata rheuma, köszvény, angolkór, görvélykór és női betegségek ellen ajánlható. Két szálloda, szép kirándulási lehetőségek a Görgényi és Kelemen havasokba.

Maroshévíz. Klimatikus fürdőhely 650 m magasságban. Enyhén radioaktív vízének használata (27 C°) idegfájdalmak, ízületi bajok, emésztési zavarok esetén ajánlható. Több szálloda.

Szovátafürdő, Erdély legjelentősebb fürdőhelye, 520 m magasságban. Szubalpin klíma. 4 szálloda és 120 villa, közel 1800 modern szobával. Teljesen korszerű gyógyintézet. Több sós tó, melyek közül leghíresebb a 45.000 m² területű Medve-tó. Hőmérséklete a felszínen 13—15 C°, 1 m mélységben pedig 30—40 C°. Sótartalma 23,1%. A Medve-tó partján fürdő van, 400 kabinnal. A Magyarosi-tó 5.700 m² területű, partján strandfürdő van. Hőmérséklete 16—20-tól 28 C°-ig. A Fekete-tó 6.426 m² területű, 6 m mély, hőmérséklete 28-tól 30 C°-ig. A fürdők használata elsősorban krónikus izzadmányok felszívódására van jó hatással, heveny és idült ízületi megbetegedések esetén, valamint lábadozók részére nyújt gyógyulást.

Szatmár vármegye.

Bajfalu, 350 m magasságban elterülő gyógyhely, Felsőbányától 8 km-re. Kénes vizek. Főként bányászok látogatják.

Bikszádfürdő, 178 m magasságban a Túr folyó völgyében. Vize konyhasó tartalmú és enyhén radioaktív. Mint fürdővíz ajánlható rheuma, szív- és görvélykór ellen. Ivóvízként légszűrőt, vese- és emésztési zavarok esetén. Vízigyintézet fenyves közepén fekszik. Szálloda és számos villa.

Büdössárfürdő, néhány km-re Máriavölgyfürdőtől 400 m magasságban. Kénes vize rheuma ellen van javalva. Szerény fürdőberendezés.

Kővárfüred, hegyek között 280 m magasságban elterülő szerény fürdőhely. Kénes vize rheuma ellen van javalva. Penziók, villák.

Krasznabéltelek, 150 m magasságban fekvő, szőlőkkel és dombokkal övezett helység. Kénes vizek, egyszerű berendezés.

Máriavölgyfürdő, 173 m magasságban. Enyhe éghajlat. Nátriumszulfátos vize görvélykór, vrszegénység, szív és női betegségek esetén ajánlható, mint fürdővíz. Ivókúrára a gyomor, a máj, az emésztőrendszer és a húgyutak krónikus megbetegedése esetén. Néhány villa.

Mikola, síkságon elterülő kis fürdőhely. Kénes és nátriumszulfátos vizek.

Miszmogyorós, 190 m magasan fekvő egyszerű kis fürdőhely. Kénes és nátriumszulfátos vizek.

Nagybánya, a Gutin hegység lábánál, 218 m magasságban elterülő városka. A védelmet nyújtó hegyek következtében kellemes éghajlat és enyhe tél. Pihenésre és lábadozásra alkalmas hely.

Nagytarnai fürdő, 280 m magasságban erdős dombos vidéken fekszik. Kénes vizek, hideg és meleg fürdők.

Óvári, egyszerű fürdőhely, síkságon terül el. Vasas vizek, hideg és meleg fürdők.

Szilágys vármegye.

Annafürdő, egyszerű fürdőhely, 216 m magasságban. Vasas, szulfátos vizek, szerény berendezés.

Zálnok, 235 m magasan fekvő szerény fürdőhely. Szulfátos, vasas vizek, hideg és meleg fürdők. Javalva bőrbajok és vrszegénység esetén. Néhány villa kb. 25—30 szobával.

Zoványfürdő, 210 m magasan fekvő egyszerű kis fürdőhely. Szulfátos és vasas vizek.

Szolnok-Doboka vármegye.

Büdöspataka, 238 m magasan fekvő egyszerű fürdőhely. Kénes és jódos vizek, néhány villa.

Désakna, 381 m magasan fekvő egyszerű fürdőhely. Konyhasó tartalmú vize rheuma és vrszegénység esetén van javalva.

Szamosújvárfüred, 257 m magasságban. Szamosújvár mellett fekvő szerény fürdőhely. Vize rheuma, köszvény és női bajok esetén ajánlható. Strandfürdő, egy szálloda.

Sztojkafalva, szubalpin klímájú gyógy- és fürdőhely, 360 m magasságban, hegyektől övezve. Alkális és nátriumsulfátos víz. Javalva máj- és epebaj, valamint cukorbetegség esetén.

Udvarhely vármegye.

Bibarcfalvi fürdő, egyszerű fürdőhely 490 m magasságban, vasas és alkális források.

Homoródfürdő, kis fürdő- és üdülőhely, Székelyudvarhelyhez közel, 710 m magasán, fenyőerdő közepén. Mária forrásvíze lithiumtartalmú sós, földes, savanyú víz. Klotild forrásvíze alkális, vasas víz. Javalva vérszegénység, valamint a lég- és húgyutak megbetegedése esetén. Meleg és hideg fürdők. Szállodák, szanatórium, villák.

Királyfürdő, 751 m magasságban, Lővéte község határában. Klórnátrium-tartalmú vizek, szerény berendezés.

Korondfürdő, fürdő- és üdülőhely 540 m magasságban, Parajd közelében. Kellemes éghajlat, alkális és vasas, szénsavas források. Ajánlva rheuma, ideg és női betegségek esetén. Ivóvízként az emésztőszervek és a húgyutak hurutjainál. Szerény fürdőberendezés, néhány villa.

Szejkefürdő, szerény üdülőhely, 580 m magasságban, Székelyudvarhely közelében. Javalva

rheuma, görvélykór, női bajok esetén. Hideg és meleg fürdők.

Székelyszáldobosi fürdő, kis fürdőhely 500 m magasságban. Vize konyhasós. Meleg és hideg fürdők.

A felsorolt üdülő- és fürdőhelyeken kívül nem szabad figyelmen kívül hagyni az erdélyi városokat és néhány községet sem, melyek a nyugtott városképnél, kulturális életüknél fogva, illetőleg lakosaik színes népviselete következtében szintén utazási célpontoknak tekinthetők. Különösen Kolozsvár, Bánffyhunyard, Nagyvárad, Dés, Szamosújvár, Szászrégen, valamint Kalotaszeg jöhet ebből a szempontból számításba.

Kelet-Magyarország és Erdély egy részének visszacsatolása előre láthatólag nem fog nyom nélkül maradni a trianoni országterület idegenforgalmában sem. Budapest szállodáiban és penzióiban az utolsó tíz évben évente átlag kilenc-tizenegyezer, Romániához csatolt területről érkező vendég szállt meg, s ezek a vendégek átlag negyven-ötven ezer éjjelt töltöttek el évente Budapesten. Ez a szám az Erdélyt elválasztó határok részbeni leomlásával és az utazási lehetőségek könnyebbé válásával folytán, mint már most is megállapítható, valószínűleg lényegesen emelkedni fog.

Schneider Árpád dr.

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Erdély. — *La Transylvanie.*

Kiadja a Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1940.
Publié par la Société Hongroise d'Histoire. Budapest 1940.

284 l. — p. + 293 térkép, kartogram, színes műmelléklet és fénykép — cartes, cartogrammes, images et photos.

Augusztus hó folyamán, amikor csonka hazánk minden figyelme Erdélyre irányult, amikor az erdélyi szíveket a közeli felszabadulás reménye dobogtatta meg, a Magyar Történelmi Társulat a fenti című kiadványban elének tárta Erdélyt. Ez a díszes kiállítású, hatalmas terjedelmű és térképekkel, kartogramokkal, grafikonokkal, színes műmellékletekkel és fénykép-felvételekkel gazdagon illusztrált kiadvány az erdélyi viszonyokat legjobban ismerő tudósainknak Erdélyre vonatkozó tanulmányait foglalja össze.

Ez a tanulmány-gyűjtemény a tudomány megdönthetetlenül igaz, tiszta fényével világítja meg Erdélyt, földrajzi és történelmi adottságainak, valamint népessége életviszonyainak nem csupán

főbb vonatkozásaiban, hanem apróbb részleteiben is. A tanulmányok tudós szerzői, mint az az előszóban olvasható „tudományos hitelükre gondal figyelmeztetve mondják ki kendőzés nélkül az igazságot, legyen az kedvező, avagy lesújtó magyar népünkre, mert meggyőződésük, hogy az igazság ismerete a nemzetnek csak javára, a népnek csak okulására vezethet, a hazugság és ferdítés mindkettőt lealázza“.

A kiadványban 25 tanulmány szerepel a következő csoportokba tagoltan:

A Kárpátmedence egysége.

Erdély népei.

A magyar Erdély.

Művészet, irodalom, tudomány.

Erdély a román uralom alatt.

Az első csoportban gróf Teleki Pál „Erdély helyzete Magyarországon és Európában“ címen Magyarországnak és közelebbről Erdélynek az európai kontinenshez viszonyított tájegységi jelen-

Szamosújvárfüred, 257 m magasságban. Szamosújvár mellett fekvő szerény fürdőhely. Vize rheuma, köszvény és női bajok esetén ajánlható. Strandfürdő, egy szálloda.

Sztojkafalva, szubalpin klímájú gyógy- és fürdőhely, 360 m magasságban, hegyektől övezve. Alkális és nátriumszulfátos víz. Javalva máj- és epebaj, valamint cukorbetegség esetén.

Udvarhely vármegye.

Bibarcfalvi fürdő, egyszerű fürdőhely 490 m magasságban, vasas és alkális források.

Homoródfürdő, kis fürdő- és üdülőhely, Székelyudvarhelyhez közel, 710 m magasban, fenyőerdő közepén. Mária forrásvíze lithiumtartalmú sós, földes, savanyú víz. Klotild forrásvíze alkális, vasas víz. Javalva vérszegénység, valamint a lég- és húgyutak megbetegedése esetén. Meleg és hideg fürdők. Szállodák, szanatórium, villák.

Királyfürdő, 751 m magasságban, Lővéte község határában. Klórnátrium-tartalmú vizek, szerény berendezés.

Korondfürdő, fürdő- és üdülőhely 540 m magasságban, Parajd közelében. Kellemes éghajlat, alkális és vasas, szénsavas források. Ajánlva rheuma, ideg és női betegségek esetén. Ivóvízként az emésztőszervek és a húgyutak hurutjainál. Szerény fürdőberendezés, néhány villa.

Szejkefürdő, szerény üdülőhely, 580 m magasságban, Székelyudvarhely közelében. Javalva

rheuma, görvélykór, női bajok esetén. Hideg és meleg fürdők.

Székelyszáldobosi fürdő, kis fürdőhely 500 m magasságban. Vize konyhasós. Meleg és hideg fürdők.

A felsorolt üdülő- és fürdőhelyeken kívül nem szabad figyelmen kívül hagyni az erdélyi városokat és néhány községet sem, melyek a nyugtott városképnél, kulturális életüknél fogva, illetőleg lakosaik színes népviselete következtében szintén utazási célpontoknak tekinthetők. Különösen Kolozsvár, Bánffyhunyard, Nagyvárad, Dés, Szamosújvár, Szászrégen, valamint Kalotaszeg jöhet ebből a szempontból számításba.

Kelet-Magyarország és Erdély egy részének visszacsatolása előre láthatólag nem fog nyom nélkül maradni a trianoni országterület idegenforgalmában sem. Budapest szállodáiban és penzióiban az utolsó tíz évben évente átlag kilenc-tizenegyezer, Romániához csatolt területről érkező vendég szállt meg, s ezek a vendégek átlag negyven-ötven ezer éjjelt töltöttek el évente Budapesten. Ez a szám az Erdélyt elválasztó határok részbeni leomlásával és az utazási lehetőségek könnyebbé válásával folytán, mint már most is megállapítható, valószínűleg lényegesen emelkedni fog.

Schneider Árpád dr.

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Erdély. — *La Transylvanie.*

Kiadja a Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1940.
Publié par la Société Hongroise d'Histoire. Budapest 1940.

284 l. — p. + 293 térkép, kartogram, színes műmelléklet és fénykép — cartes, cartogrammes, images et photos.

Augusztus hó folyamán, amikor csonka hazánk minden figyelme Erdélyre irányult, amikor az erdélyi szíveket a közeli felszabadulás reménye dobogtatta meg, a Magyar Történelmi Társulat a fenti című kiadványban elének tárta Erdélyt. Ez a díszes kiállítású, hatalmas terjedelmű és térképekkel, kartogramokkal, grafikonokkal, színes műmellékletekkel és fénykép-felvételekkel gazdagon illusztrált kiadvány az erdélyi viszonyokat legjobban ismerő tudósainknak Erdélyre vonatkozó tanulmányait foglalja össze.

Ez a tanulmány-gyűjtemény a tudomány megdönthetetlenül igaz, tiszta fényével világítja meg Erdélyt, földrajzi és történelmi adottságainak, valamint népessége életviszonyainak nem csupán

főbb vonatkozásaiban, hanem apróbb részleteiben is. A tanulmányok tudós szerzői, mint az az előszóban olvasható „tudományos hitelükre gondal figyelmezve mondják ki kendőzés nélkül az igazságot, legyen az kedvező, avagy lesújtó magyar népünkre, mert meggyőződésük, hogy az igazság ismerete a nemzetnek csak javára, a népnek csak okulására vezethet, a hazugság és ferdítés mindkettőt lealázza“.

A kiadványban 25 tanulmány szerepel a következő csoportokba tagoltan:

A Kárpátmedence egysége.

Erdély népei.

A magyar Erdély.

Művészet, irodalom, tudomány.

Erdély a román uralom alatt.

Az első csoportban gróf Teleki Pál „Erdély helyzete Magyarországon és Európában“ címen Magyarországnak és közelebbről Erdélynek az európai kontinenshez viszonyított tájegységi jelen-

tóságát és történelmi hivatását feji ki. Rámutat a Dunamedence és Erdély tájegységi és rendeltetési azonosságára.

A Dunamedence egymást kiegészítő és egészben teljessé tevő tájak összessége s mint ilyen „házává lesz egymással egyetértésben élő mezei és erdei, szántóvető és állattenyésztő népeknek, síkságok, dombok és hegyek lakóinak, őslakóknak és később bevándorolt telepeseknek, különböző nyelvű és szokású népcsoportoknak, mert a résztájak egymásba fonódnak, közösek az utak és a piacok, az egymást kiegészítő és egymással egybefont tájak teremlésének cserehelyein egymásba futnak és fonódnak az érdekek és ismerősökké, rokonokká, sokban egyforma felfogásúvá válnak az emberek, átveszik egymás szokásait, egymás ízlését. Ennek a földadta, természetszerű folyamatnak átértése a szentistváni elgondolásnak, állameszmének és irányításnak egyik alapvető tényezője“.

Részletesen ismerteti Erdély kisebb tájegységeit, hegy- és vízrajzát, mint települési adottságokat s magyarázatot ad az egyes városi telephelyek kialakulására.

Hóman Bálint „A magyarság történelmi hivatása“ című tanulmányában áttekinti és elemzi azokat a problémákat — nyugati vagy keleti orientáció, kereszténység vagy pogányság, önállóság vagy hűbériség — amelyek a honfoglaló magyarság előtt felmerültek. Megállapítja, hogy a magyarság sorsát s egyben világtörténelmi hivatását a honalapító István király célkitűzései szabták meg évezredekre: „A Kárpátmedence természetes földrajzi, gazdasági és stratégiai egységének megfelelő politikai és művelődési egység fenntartása s a magyar határon találkozó külső erők folytonos egyensúlyozása, kapcsolatban a keresztény kultúra és nyugati civilizáció állandó védelmével és terjesztésével Kelet és Délkelet felé. Ez a hivatás egyértelmű az európai béke és egyensúly harcos és munkás szolgálatával.“

A magyar történelem háttérébe beállítva ismerteti Erdély nemzetfenntartó szerepét, valamint az idegen nemzetiségek beáramlásának okát.

A második tanulmánycsoportban Erdély népeiről találunk részletes ismertetést.

Alföldi András „Dákok és rómaiak“ cím alatt bebizonyítja, hogy a római birodalom Dácia elfoglalásakor az ott talált dákokat kiirtotta vagy elűzte s helyettük a területet római és romanizált telepésekkel népesítette be. Amikor pedig a birodalom Dáciát feladni kényszerült, azt egyidejűleg teljesen kiürítette. A jóval később beszivárgott és betelepített oláhságnak tehát sem az ősi dákokkal, sem a római telepésekkel Erdélyben semmi kapcsolatuk nem lehetett.

Hóman Bálint „Székelyek“ című tanulmányában a római légiók és telepések elvonulásától kezdve ismerteti, hogy Erdélyt hosszabb-rövidebb ideig milyen néptörzsek birtokolták. Vázolja a székelység eredetét, magyarországi települési viszonyait és a Kárpátok keleti és déli területeire való kirajzásait. Részletesen ismerteti a székelyek rendi és közigazgatási szervezetét.

Mályusz Elemér „Magyarok“ cím alatt a magyar honfoglalást, az egyes országrészek megszállásának rendjét ismerteti. Az Erdélyt megszálló Gyula és Kende törzs ott bolgár és szláv, tehát részben rokon néptörzseket talált.

Pukánszky Béla „Szászok“ című tanulmányában az erdélyi szászok eredetéről és betelepítéséről értekezik. A II. Géza által megindított telepítés során Erdélyben mintegy 200 szász község létesült. Az erdélyi szászság fennmaradását és különálló egységét a királyi kiváltságok és az ágostai hitvallásra való egységes áttérés, tehát a vallási egység biztosította.

Tamás Lajos „Románok, (oláhok)“ címen a román nép faji és nyelvi kialakulására vonatkozó ismereteket foglalja össze. Mint balkánhegyi pásztornép, a románság nomád életet élt, önálló állami szervezet nélkül. A román nyelvben a „haza“ fogalmára nincs ősi szó. Éppen ez a nomád életmód biztosította azonban a népi és nyelvi egység kialakulását, ellentétben a városokba települt más kisebb néptörzsekkel, amelyeket a nagyobb néptömegek beolvasztottak vagy a népvándorlási viharok szétszórtak. Később az oláh pásztortörzsek egy része besenyő, kún és bolgár uralom alá jutott és vezetőik is a felettük uralkodó törzsekből kerültek ki. Első politikai alakulataikat — a Szörényi bánságot, Havasalföldet, Moldovát — magyar királyok szervezték meg. Oklevelek szerint a XIII. század elején már voltak Erdély déli határrészein oláhok, számukat azonban a XIV. és XV. század telepesei duzzasztották fel.

Kniezsa István „Erdély földrajzi nevei“ című értekezésében a földrajzi névanyag vizsgálata alapján megállapítja, hogy a magyarság által elfoglalt Erdély csaknem lakatlan volt s csupán az erdélyi medence peremvidékein voltak szórványos szláv települések. Egész Erdély területén és határterületein a XIV. század közepéig nemcsak a magyar és a német névanyagban, de magában a románban is egyetlenegy oláh eredetű földrajzi név sem fordul elő.

A tanulmányok harmadik csoportjában Erdély állami életéről, a nem magyar népesség jogviszonyairól s az egész népesség gazdasági életéről kapunk tájékoztatást.

Lukinich Imre „Erdély önálló állami élete“ című munkájában kifejti Erdély önállósulásának okait. Erdély 1541-ben a török hódítások követ-

keztében szakadt el Magyarországtól, amelynek addig szerves része volt. 1690 után pedig az egyesülést a bécsi udvar akadályozta meg. Megvilágítja az erdélyi fejedelemségnek az egyetemes magyarság érdekében a Habsburg-dinasztiával szemben folytatott küzdelmeit. A legyengült királyi Magyarországnak a Habsburg tartományokba való beolvastását nagyrészen Erdély közbelépése hiúsította meg. Rámutat az erdélyi fejedelemségnek a vallásszabadság biztosítása és a közoktatásügy fejlesztése érdekében tett intézkedéseire.

Eckhardt Ferenc „Erdély alkotmánya“ címen ismerteti a hét erdélyi vármegye közigazgatási szervezetét és a vajda hatáskörét. Buda eleste után Erdély néhány tiszántúli vármegyével kiegészítve a szultán protektorátusa alatt önálló fejedelemség lett. A fejedelmet a magyar, székely és szász nemzet és az odacsatolt keleti vármegyék képviselői országgyűlésen választották.

Szerző részletesen ismerteti a fejedelmek jogkörét, az országgyűlés működését és a törvényalkotás módját. A török kiűzése után Erdély különállása továbbra is megmaradt és igazgatását a guvernator útján a bécsi udvari kancellária irányította. Ismerteti továbbá a szász Universitas szervezetét és működését.

Deér József „A szászok jogállása“ című tanulmányában párhuzamot von a lengyelországi és magyarországi német telepítések között. Megállapítja, hogy Lengyelországba magánbirtokosok telepítettek németeket, akik így politikai különállásukat nem tarthatták fenn. Ezzel szemben a szászok Erdélybe II. Gézától kezdve mint a király vendégei, királyi földön települtek, politikai különállásuk biztosítása mellett. Részletesen ismerteti II. András királynak a szászokra vonatkozó 1224. évi kiváltságlevelét, valamint a későbbi uralkodók — főképp Mátyás király — által a szászok részére biztosított kiváltságokat, amelyek a szász egységet napjainkig fenntartották.

Tóth András „Az erdélyi románság jogállása“ról írt munkájában kimutatja, hogy a románság életviszonyait Erdélyben a XIII. századtól a XVIII. századig nem nemzetiségi, hanem rendi szempontok határozták meg. A magyar és román jobbágy, a magyar és román nemes jogállása teljesen azonos volt. Politikai igényekkel a román orthodoxia a XVIII. században lépett fel s törekvése a bécsi udvarban is támogatásra talált.

A románság részére biztosított életlehetőség jellemzéséül a szerző megemlíti, hogy 1903-tól 1913-ig az erdélyi magyarság a románokkal szemben 157.473 kat. hold földterületet veszített, aminek következtében az erdélyi magyarság földtulajdonának aránya 10 év alatt 52%-ról 45·8%-ra esett.

Elekes Lajos „A román államélet magyar gyökerei“ címen írt tanulmányt. Kimutatja, hogy a XIV. századtól kezdve a magyar királyok támogatásából létesültek az első politikai alakulatok, a vajdaságok s a vajdák a török hódoltságig a magyar királyok hűbéresei voltak.

Berlász Jenő „Erdély gazdasági élete“ c. ismertetése során az erdélyi mezőgazdaság, ipar és kereskedelem kialakulását vázolja. Megállapítja, hogy a XIII—XV. század folyamán az erdélyi élet már utolérte a középeurópai szinten álló nyugati országrészek gazdasági kultúráját. A mohácsi csata után azonban a Magyarországtól elszakított Erdély nem tud többé lépést tartani a nyugati fejlődéssel. A XVII. században a magyarság nagy vereségei következtében mind a mezőgazdálkodásban, mind az ipar terén nagy hanyatlás következett. A gazdátlanul maradt földek a havasokról leereszkedő oláh pászorok birkanyájainak legelőivé váltak. A középkor végén kifejlődött kézművesség elsorvadt, a céhek csupán a legfontosabb mindennapi szükségletek előállításával foglalkoztak. A török hódoltság idején látszólag legkevesebbet a kereskedelem szenvedett, személyileg azonban a magyarok és szászok kezéből lassankint görögök, örmények és zsidók veszik át a kereskedelmet. A törökök kiűzése után az osztrák vámpolitika Erdélyt gyarmati színvonalra süllyesztette s gazdasági téren nagyobb arányú fejlődés Erdélyben csak 1867 után indulhatott meg.

Viski Károly „Erdélyi népélet“ címen kimutatja, hogy a magyarok, székelyek és szászok Erdélyben faluközösségekben, az ú. n. székekben telepedtek le. A megszállt területek tehát nem családi, hanem faluközösségi birtokok voltak. Ezzel szemben az oláhok szórványokban, kisebb csoportokban vagy családonként külön telepedtek. A rendkívül laza oláh telepek egyrészét a XIX. században közigazgatási úton községekké igyekeztek összevonni, ami azonban nem mindig sikerült. Megemlíti, hogy a magyar és szász városok hosszú ideig csak olyan mértékben engedtek falaik közé oláhokat, amilyen mértékben pászorokra volt szükségük.

Szerző részletesen ismerteti a városok építési rendszerét, a lakóházak formáit, belső berendezését és a népviseletet magyar, székely, szász és oláh vonatkozásokban. Ismertetése kiterjed a népesség táplálkozási szokásaira, a népművészetre, a népi költészetre és zenére, valamint a felekezeti viszonyokra.

A tanulmányok negyedik csoportja Erdély művészetét, irodalmát és felsőbb oktatásügyét ismerteti.

Gerevich Tibor „Erdélyi magyar művészet“ című nagyobb tanulmányában megállapítja, hogy

Erdély műkincsei és műemlékei megingathatatlanul bizonyítják, hogy a magyarság ezen a földön már a Nyugatba kapcsolt és sajátos nemzeti jelleggel átszínezett művészettel bírt és magas színvonalú műveltséget létesített, midőn az oláhok még balkáni őshazájukban legeltették nyájaikat.

A templomépítészeti emlékek tárgyalása során részletesen ismerteti szerző a XI. századból eredő gyulafehérvári székesegyházat, annak évszázadok folyamán bekövetkezett átalakításait, stílustörténetét. Ez a katedrális volt az erdélyi fejedelmek temetkező helye.

Megállapítja a szerző, hogy az erdélyi templomok és kolostorok építése az oláhlakta vidékeken is azonos a nyugati nagymagyar stílussal, ami az oláhok későbbi települését bizonyítja. A művészeti központ eleinte Gyulafehérvár volt, majd a gótika korától kezdve a vezetést Kolozsvár veszi át mind az építészet, kőfaragás, szobrászat, festészet, mind pedig az ötvösművészet terén. Részletesen ismerteti a kolozsvári gótikus templomokat.

Az olvasó elé vetíti szerző a régi várépítészet emlékeit, a templomi erődöket és a városok erődítéseit. Ismerteti a magyar szobrászati és festészeti emlékeket, különösképpen a Kolozsvári testvérek kiváló alkotásait, köztük a prágai Szent György lovasszobrot, amelyet Nagy Lajos ajándékozott IV. Károly német császárnak és cseh királynak. Leírásából megismerjük a középkori freskófestészet stílusát, tárgykörét és fennmaradt emlékeit. Targyalja a reneszánsz stílus elterjedését, amelynek igazi meghonosítója Erdélyben Szapolyai János felesége, Izabella királyné volt. Felsorolja a fontosabb reneszánsz építészeti és szobrászati emlékeket.

Az önálló fejedelemség megszűnte után a Habsburgok uralmával Erdélybe is bevonult a barokk művészet, meghonosodni azonban nem tudott s a klasszicizmus hamarosan felváltotta.

Végül részletesen ismerteti a régi magyar művészet egyik legnemzetibb ágának, az ötvösművészetnek kifejlődését, műalkotásait és stílusát.

Makkai László „Erdély irodalma“ című munkájában megállapítja, hogy az erdélyi irodalmat a patriotizmus, ez erős magyar nemzeti érzés, a kritikai szemlélet és az eleven történeti tudat jellemzi. Erdély történelme ad magyarázatot az irodalomnak az új eszmék iránti való különös fogékonyságára és az elbeszélő műfajok túlsúlyára. A líra úgyszólván alig szólal meg Erdélyben. Felsorolja az egyetemes magyar irodalom erdélyi származású úttörőit és ismerteti munkásságukat.

Fitz József „A könyv sorsa Erdélyben“ cím alatt kimutatja, hogy a XIV. században számos latin nyelvű kézirat készült Erdélyben, a XV. század közepétől kezdve pedig a latin könyvek mel-

lett mind több magyar nyelvű kézírásos munka is készült. Egyes kolostorok és plébániák tekintélyes könyvtárakkal rendelkeztek, így a szebeni plébánia XV. századi leltára 192 kötetet sorol fel, ami abban az időben igen nagy állománynak mondható. Az első nyomda 1535-ben Brassóban létesült, ahol Honter János szász plébános latin és görögnyelvű munkái nyomattak ki. Az első erdélyi magyar könyvek 1550-től kezdve Heltai Gáspár kolozsvári plébános nyomdájában készültek. A XVI. században egész Magyarországon 334 magyarnyelvű nyomtatvány jelent meg, ebből 139 Erdélyben és 119 Heltai kolozsvári nyomdájában készült. A XVI. században 18, a XVII. században pedig már 44 nyomda működött Erdélyben.

Tamás Lajos „Az oláh műveltség magyar gyökerei“ cím alatt kimutatja, hogy az oláhságot Nyugat szellemi áramlataitól orthodox vallása zárta el. Nyugati művelődési lehetőség csupán az Erdélyben letelepedett oláhság részére nyílt. Megemlíti, hogy az erdélyi magyarok és szászok komoly anyagi áldozatot hoztak a műveletlen és erkölcsükben is alacsony fokon álló oláhok kultúr-színvonalának emelése érdekében. Ez a kultúrhatás az oláh nyelv fejlődésében is kifejezésre jutott.

Az oláh nyelv, mint havasi pásztornép nyelve fejlődött s a városi élettel, a közigazgatással, a pénzgazdálkodással kapcsolatos, valamint a fejlettebb földműveléssel és állattenyésztéssel, továbbá a kereskedelemmel összefüggő fogalmakra igen sok magyar kifejezést vett át. Kimutatja, hogy Erdélyben jelentek meg az első oláh nyelven írott egyházi könyvek részben szász, részben magyar kezdeményezésre. Geszti Ferenc dévai várkapitány költségén 1582-ben az Ószövetség oláh fordítása is kinyomtatásra került, Rákóczi György megbízására és anyagi támogatásával pedig 1648-ban elkészült a Rákóczi-biblia, az Újszövetség oláh fordítása, amely 40 évvel előzte meg a bukaresti hasonló bibliát. Erdélyben készült továbbá az első oláh tankönyv 1699-ben, e tekintetben is jóval megelőzve az oláh vajdaságokat.

A reformáció eszméinek megfelelően Erdélyben a XVI. század közepén már oláh iskolák működtek, míg Moldovában az első iskolát a görög keleti pópák által felizgatott csöcselék 1562-ben szétrombolta. A Habsburg uralom alatt az erdélyi oláhság egyrésze katolikus vallásra tért s ezek közül a hazai és nyugati főiskolák nevelik ki az ún. dákó-román történet- és nyelvtudomány előharcosait. Ezek az erdélyi környezetben felnőtt oláhok lettek a nyugati művelődés úttörői a vajdaságokban is.

Imre Sándor „A felsőbb oktatás Erdélyben 1541—1918“ című tanulmányában kimutatja, hogy Erdély közoktatásügyét a XVI. század közepén a

katolikus és protestáns egyházak vetélkedése fejlesztette ki. Ez a versengés készítette az egyházközségeket arra, hogy papjaikat és tanítóikat minél alaposabban kiképeztessék. A szükséges anyagiakat az egyházközségi és városi jövedelmek, alapítványok és fejedelmi adományok biztosították. Így Báthory István a jezsuiták kolozsvári kollégiumának, Bethlen Gábor pedig több református kollégiumnak a működését és fennmaradását tette lehetővé. A művelődési törekvés tehát egyházi keretben jelentkezett s az oktatásügy egyházak szerint el is különült. Ez a mozgalom nem érintette annyira a nyugati kereszténységhez nem tartozó görögkeleti vallásúakat s így azok nagyjából külön iskola nélkül maradtak.

Rámutat szerző arra a különböző hatásra, amelyet a felekezeti oktatás a magyarokra és szászokra nézve eredményezett. A szász Univerzitás 1550-ben kötelezővé tette Luther követését s így a vallási egység a nemzeti egységet is biztosította. A magyarság ezzel szemben a katolikus, református és unitárius egyházak szerint háromfelé tagolódott.

Az erdélyi oláhság csak a XVIII. század elején, amikor egyrészt a katolikus egyházhoz csatlakozott, kezdett maga számára külön iskolákat alapítani.

A Habsburg-uralom eleinte a katolikus oktatásügynek kedvezett, majd II. József alatt megindult az iskolaügy központi rendezése. A XVIII. század közepén Erdélyben a katolikusoknak 10, a reformátusoknak 9, a szászoknak 5 gimnáziumok voltak, míg a görög keletieknek középiskolájuk nem volt.

Szerző ismerteti ezután az egyesítés utáni iskolaügy fejlődését, valamint azokat a törekvéseket, amelyek Erdélyben felekezeti jellegű főiskolák létesítésére irányultak.

Az ötödik csoportban összefoglalt tanulmányok Erdély újabb történetét, az elszakítás utáni életét tárják az olvasó elé.

Rónai András „Uralomváltás Erdélyben“ című tanulmányában Erdély Romániához való csatlolásának körülményeit ismerteti. Idézi a gyulafehérvári népgyűlés határozatának fontosabb pontjait, amelyek a nemzetiségek jogegyenlőségét kívánták biztosítani, abban a tévhitben, hogy Erdély életét majd az erdélyiek fogják irányítani. Ez a remény azonban nem vált valóra s a magas kultúrájú Erdély a hozzáképest messze elmaradt Órománia önkényuralma alá került.

A megnagyobbodott Románia különböző tartományaiban a különböző történelmi fejlődésnek megfelelően más és más életformák és jogrendszerek gyökeresedtek meg. Ennek következtében a politikai életben és a közigazgatásban igen sok za-

var támadt, amit az előkészületlen új román tisztviselői kar kiküszöbölni képtelen volt. A közigazgatás egységesítését továbbá technikai akadályok is gátolták. Így pl. a Kongresszusi-Romániában ma is ismeretlen a kataszter és a telekkönyv intézménye, ami azután az adóztatás aránytalanságait eredményezte Erdély hátrányára.

Részletesen ismerteti szerző az állampolgárság, a nyelvhasználat s az oktatásügy terén fennálló jogbizonytalanságot s az ebből fakadó önkényes intézkedéseket. Végül rendszerbe foglalva és párhuzamba állítva ismerteti a nemzetiségi politika Trianon előtti és utáni szabályozását.

Kovács Alajos „Erdély népesedési viszonyai“ című tanulmányában Erdély néprajzi képét rajzolja meg. Területi részletezésben tárgyalja az 1910. évi népszámlálás alapján a népesség anyanyelvi megoszlását s megállapítja, hogy az oláhság csekély abszolút többsége nem lehet indok a történelmi területek elszakítására. Kritikailag ismerteti az 1930. évi román népszámlálás módszerét és eredményét s kimutatja a román népszámlálás megbízhatatlanságát, a magyarság létszámának szándékos csökkentését. Különösen kitűnik ez a városi népesség anyanyelvi megoszlásánál.

Az analfabétizmus arányszámai alapján anyanyelv szerint való részletezésben ismerteti a népesség kultúrszínvonalát és megállapítja, hogy az analfabéta-népesség háromnegyed része a románok közül kerül ki. Jellemző, hogy a megnagyobbodott Romániában az 1930. évi román statisztika szerint a 7 évnél idősebb népesség 42·9%-a volt analfabéta, míg ugyanakkor Magyarországon a 6 évnél idősebb népesség közül csupán 9·6% nem tudott írni-olvasni. Még kedvezőtlenebb a románság aránya a magasabb műveltségű népesség között.

Rónai András „Erdély gazdasági élete Romániában“ című tanulmányában ismerteti a Kárpátmedence gazdasági struktúráját s rámutat azokra a gazdasági adottságokra, amelyek Erdélyt a Kongresszusi-Romániától elválasztják és Magyarországhoz kötik. Kimutatja, hogy Erdély milyen mezőgazdasági és ipari termelvényekből rendelkezik feleslegekkel, illetőleg miből van hiánya s hogy ezek a különbségek a Kárpátmedence gazdasági egysége keretében milyen helyesen kiegészülnek. Rámutat Erdély és Magyarország földrajzi s ezzel kapcsolatban közlekedési összefüggésére. Megállapítja, hogy a munkamegosztás, a nyersanyagok, hajtóerő, munkaerő, fogyasztó piacok és közlekedési hálózat egységes rendbe illeszkedő nagy harmoniáját a trianoni országfeldarabolás szétzüllesztette, amelynek természetes következményévé vált a termelés visszaesése, a forgalom megcsappanása, a kereseti viszonyok és az élet-nívó csökkenése s a munkanélküliség. Ismerteti

a román földreform és telepítés rendszerét, a bányászat, ipar, kereskedelem- és hitelügy, valamint az adóztatási politika rendszerét, amelyek mind azí a nem titkolt célt szolgálták, hogy a magasabb kultúrájú nép gazdasági és társadalmi erejét ösztörjék, hogy a romokon új és egységes román kultúra épülhessen.

Makkai Sándor „Erdély társadalmá” című munkájában megállapítja, hogy beszélhetünk ugyan különálló erdélyi lélekről, erdélyi szellemről, de azonbelül a magyar, német és román nép társadalmi arculata egymástól mégis lényegesen eltérő.

A magyar társadalomról megállapítja, hogy az alsó, közép és felső társadalmi osztályok közötti választóvonal már az elcsatolás előtt elmosódott, a román uralom pedig az arisztokrácia birtokainak kisajátítása és a tisztviselő középosztály állásainak elvétele útján a vagyoni különbségeket is lerombolta. A városi magyar értelmiség nyomorba döntésével a városok magyar jellege is megváltozott, mert az értelmiség egyrésze kiszorult a városokból. Ezt a népességi összetételben mutatkozó veszteséget némileg pótolta ugyan a falusi magyar kisiparosságának és munkásságának a városokba való szivárgása, a vezető réteg azonban nagyrésztben kieserélődött.

A németiség két csoportja közül az evangélikus szász egység és nemzeti öntudat már az erdélyi fejedelemség korában kialakult, míg a katolikus bánsági sváboknak a gazdasági és hitelszövetkezeteik útján való szervezkedése főképp az elszakítás után következett be. Ez a két települési csoport a román uralom alatt politikai téren egymásra talált s különösen a birodalmi német megújulás után a nemzeti szocializmus eszméi olvasztották egybe az addig elszigetelten élő két néptörzset.

A román társadalmi élet 1918 után forduloponthoz jutott. A háború előtt Erdélyben az oláh-ság csak alsó- és középosztályra tagolódtott s a középosztály látszólag alkalmazkodva, együttélt a magyar középosztállyal. Az alsó réteg azonban a papok és tanítók vezetése alatt meglehetősen elzárt, külön életet élt. Az elszakítás után a társadalmi élet gyökeresen megváltozott. A nemzeti öntudat hirtelen fellobbantásával a románság egységesen a magyarság ellen fordult. Az a mohóság azonban, amellyel a magyarság pozíciójának erőszakos elfoglalására törekedett, Goga Oktavian szerint is odavezetett, hogy ez a rendszer városi polgárok helyett kalandorokat nevelt. Ez a hirtelen felemelkedett réteg természetesen sem a társadalmi, sem a gazdasági rendet nem tudta biztosítani s így a politikai és gazdasági válságok egymást követték.

Makkai László „Magyar irodalom a román Erdélyben” című értekezésében az elszakítás után

halálraftélt erdélyi magyar irodalom újjáéledését és kifejlődését szemlélteti. Az útkereső erdélyi irodalom irányítását először Kuncz Aladár veszi kezébe, aki 1923-ban Budapestről Kolozsvárra költözése után az „Ellenzék” című kolozsvári lap irodalmi mellékletét szerkesztette. Báró Kemény János 1926 óta évenként értekezletre hívta egybe az erdélyi írókat. Ez az írói együttes 1928-tól kezdve kiadta az „Erdélyi Helikon” című folyóiratot, amelynek főszerkesztőjéül gr. Bánffy Miklóst, szerkesztőjéül Kuncz Aladárt, majd korai halála után Kós Károlyt kérték fel. Számos kiváló író csoportosult a Reményik Sándor által szerkesztett „Pásztortűz” szépirodalmi folyóirat köré is.

Ismerteti szerző a kiválóbb írók, mint — a már említetteken kívül — Makkai Sándor ref. püspök, Áprily Lajos nagyenyedi tanár, Nyirő József, Tamási Áron, Tompa László, Dsida Jenő, Berde Mária stb. irodalmi munkásságát.

A kiadvány gazdag anyagában lapozva megtelik az olvasó lelke Erdély erejével, szépségével, az értelem újból és újból fellázad a vakmerő és durva igazságtalanságok ellen, de egyben megerősödik hitünk elszakított területeink és véreink felszabadulásában, a Kárpátmedence egységének visszaállításában.

Jánki Gyula dr.

Die rumänische Bodenreform in Siebenbürgen.

Herausgegeben vom Staatswissenschaftlichen Institut der Ungarischen statistischen Gesellschaft.

Publié par l'Institut des Sciences Politiques de la Société Hongroise de Statistique.

Budapest, 1940. 27 l. — p.

A magyarságot szépszámú irodalom győzte meg arról, hogy az Erdélyben végrehajtott román földreform tulajdonképpen nem volt más, mint a magyar föld elhódítása a románság számára radikális úton, törvényes keretek között; a nyugati világ közvéleményét a románok azonban igyekeztek ferdítésekkel és valótlanságokkal félrevezetni földreformjuk lényegéről.¹⁾ A román földreform nyugat előtti hamis beállításának megcáfolására magyar részről nem indult meg kellő irodalmi propaganda. Ha jelent is meg e vonatkozásban az igazságot híven tükröző munka,²⁾ nem fordítottatott elég gond nyugat kellő tájékoztatására. Épp ezért örömmel fogadjuk a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi intézetének most megjelent munkáját, mely hivatva

¹⁾ Mitrany, David: The land and the peasant in Rumania. The war and the agrarian reform, 1917/1921. — Constantinesco, Mitia: L'évolution de la propriété rurale et la réforme agraire en Roumanie. — Sth.

²⁾ Móricz, Dr. Nicholas: The fate of the transylvanian soil. A brief account of the roumanian land reform of 1921.

a román földreform és telepítés rendszerét, a bányászat, ipar, kereskedelem- és hitelügy, valamint az adóztatási politika rendszerét, amelyek mind az a nem titkolt célt szolgálták, hogy a magasabb kultúrájú nép gazdasági és társadalmi erejét összehozzák, hogy a romokon új és egységes román kultúra épülhessen.

Makkai Sándor „Erdély társadalma” című munkájában megállapítja, hogy beszélhetünk ugyan különálló erdélyi lélekről, erdélyi szellemről, de azonbelül a magyar, német és román nép társadalmi arculata egymástól mégis lényegesen eltérő.

A magyar társadalomról megállapítja, hogy az alsó, közép és felső társadalmi osztályok közötti választóvonal már az elcsatolás előtt elmosódott, a román uralom pedig az arisztokrácia birtokainak kisajátítása és a tisztviselő középosztály állásainak elvétele útján a vagyoni különbségeket is lerombolta. A városi magyar értelmiség nyomorba döntésével a városok magyar jellege is megváltozott, mert az értelmiség egyrésze kiszorult a városokból. Ezt a népességi összetételben mutatkozó veszteséget némileg pótolta ugyan a falusi magyar kisiparosságának és munkásságának a városokba való szivárgása, a vezető réteg azonban nagyrészt kicserélődött.

A németiség két csoportja közül az evangélikus szász egység és nemzeti öntudat már az erdélyi fejedelemség korában kialakult, míg a katolikus bánági sváboknak a gazdasági és hitelszövetkezeteik útján való szervezkedése főképp az elszakítás után következett be. Ez a két települési csoport a román uralom alatt politikai téren egymásra talált s különösen a birodalmi német megújulás után a nemzeti szocializmus eszméi olvasztották egybe az addig elszigetelten élő két néptörzset.

A román társadalmi élet 1918 után fordulóponthoz jutott. A háború előtt Erdélyben az oláh-ság csak alsó- és középosztályra tagolódott s a középosztály látszólag alkalmazkodva, együttélt a magyar középosztállyal. Az alsó réteg azonban a papok és tanítók vezetése alatt meglehetősen elzárt, külön életet élt. Az elszakítás után a társadalmi élet gyökeresen megváltozott. A nemzeti öntudat hirtelen fellobbantásával a románság egységesen a magyarság ellen fordult. Az a mohóság azonban, amellyel a magyarság pozíciójának erőszakos elfoglalására törekedett, Goga Oktavian szerint is odavezetett, hogy ez a rendszer városi polgárok helyett kalandorokat nevelt. Ez a hirtelen felemelkedett réteg természetesen sem a társadalmi, sem a gazdasági rendet nem tudta biztosítani s így a politikai és gazdasági válságok egymást követték.

Makkai László „Magyar irodalom a román Erdélyben” című értekezésében az elszakítás után

halálraftélt erdélyi magyar irodalom újjáéledését és kifejlődését szemlélteti. Az útkereső erdélyi irodalom irányítását először Kuncz Aladár veszi kezébe, aki 1923-ban Budapestről Kolozsvárra költözése után az „Ellenzék” című kolozsvári lap irodalmi mellékletét szerkesztette. Báró Kemény János 1926 óta évenként értekezletre hívta egybe az erdélyi írókat. Ez az írói együttes 1928-tól kezdve kiadta az „Erdélyi Helikon” című folyóiratot, amelynek főszerkesztőjéül gr. Bánffy Miklóst, szerkesztőjéül Kuncz Aladárt, majd korai halála után Kós Károlyt kérték fel. Számos kiváló író csoportosult a Reményik Sándor által szerkesztett „Pásztortűz” szépirodalmi folyóirat köré is.

Ismerteti szerző a kiválóbb írók, mint — a már említetteken kívül — Makkai Sándor ref. püspök, Áprily Lajos nagyenyedi tanár, Nyirő József, Tamási Áron, Tompa László, Dsida Jenő, Berde Mária stb. irodalmi munkásságát.

A kiadvány gazdag anyagában lapozva megtekinthetjük az olvasó lelke Erdély erejével, szépségével, az értelem újból és újból fellázad a vakmerő és durva igazságtalanságok ellen, de egyben megerősödik hitünk elszakított területeink és véreink felszabadulásában, a Kárpátmedence egységének visszaállításában.

Jánki Gyula dr.

Die rumänische Bodenreform in Siebenbürgen.

Herausgegeben vom Staatswissenschaftlichen Institut der Ungarischen statistischen Gesellschaft.

Publié par l'Institut des Sciences Politiques de la Société Hongroise de Statistique.

Budapest, 1940. 27 l. — p.

A magyarságot szépszámu irodalom győzte meg arról, hogy az Erdélyben végrehajtott román földreform tulajdonképpen nem volt más, mint a magyar föld elhódítása a románság számára radikális úton, törvényes keretek között; a nyugati világ közvéleményét a románok azonban igyekeztek ferdítésekkel és valótlanosságokkal félrevezetni földreformjuk lényegéről.¹⁾ A román földreform nyugat előtti hamis beállításának megcáfolására magyar részről nem indult meg kellő irodalmi propaganda. Ha jelent is meg e vonatkozásban az igazságot híven tükröző munka,²⁾ nem fordítottatott elég gond nyugat kellő tájékoztatására. Épp ezért örömmel fogadjuk a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi intézetének most megjelent munkáját, mely hivatva

¹⁾ Mitrany, David: The land and the peasant in Rumania. The war and the agrarian reform, 1917/1921. — Constantinesco, Mitia: L'évolution de la propriété rurale et la réforme agraire en Roumanie. — Stb.

²⁾ Móricz, Dr. Nicholas: The fate of the transylvanian soil. A brief account of the roumanian land reform of 1921.

van arra, hogy a német nyelvet beszélő nyugati világot röviden és tárgyilagosan megismertesse az erdélyi román földreform igazi céljával és végrehajtásának módjával.

A könyv először is tájékoztat a régi Erdély kedvező birtokmegosztásáról, annak kialakulásáról, majd az óromániai áldatlan földbirtokviszonyokat ismerteti, rámutatva arra, mennyit szenvedett a regáti parasztság a nagybirtok aránytalan térfoglalása és az abból folyó kizsákmányoló bérleti rendszer miatt, továbbá, hogy elviselhetetlen helyzete hosszú küzdelmek, köztük az 1907. évi parasztlázadás árán miként vezetett a háború utáni földreformhoz, melyet a jogtalanul szerzett területeken azután nacionalista célok szolgálatába állítottak.

Vákolja ezután a földreformtörvények előkészítését szolgáló kényszerbérleti rendelkezéseket és ismerteti a végrehajtásuk körül használt magyarellenes kíméletlen módszereket; majd az 1921. évi földreformtörvényeket tárgyalja. Négy földreformtörvényt hoztak Nagy-Romániában, melyek, ha lényegileg hasonlóak is voltak, végrehajtásukban tartományonként nagyon különböztek egymástól. Ha az óromániai törvény gazdaságpolitikai és szociális célokat szolgált is, a többi három, különösen pedig az erdélyi, elsősorban román nemzeti célok szolgálatában állt. Megkísérelték azonban akkor is és azóta is széleskörű propagandával azt a látszatot kelteni, mintha az erdélyi földreformot éppúgy a szociális igazságosság szempontjának figyelembevételével hajtották volna végre, minden nacionalista mellékcél nélkül, akár a Regátban. Ezt a hamisítást cáfolja a továbbiakban a munka, vázlatosan ismeretve az erdélyi reformtörvény igazságtalan rendelkezéseit, majd azok végrehajtása körül, különösen pedig a kisajátítási és kártalanítási eljárásokkal kapcsolatban a magyarság ellen elkövetett minden képzeletet felülmúló román bűnököt.

A könyv az Államtudományi intézet által gyűjtött hiteles adatok alapján meggyőzően mutatja meg azt, hogy az erdélyi földreform minden más híresztelés ellenére is elsősorban az erdélyi föld románizálása volt. Nemzeti bosszú vezette alkotóit, de különösen a Regátból kikerült végrehajtóit. És épp ezért a visszakerült Erdélyben követendő földbirtokpolitikánknak az igazságtevés szellemében kell majd megindulnia.

G. G. dr

A nemes székely nemzet képe.

Tableau de la noble nation székely.

Szerkesztette: rugonfalvi Kiss István.
Rédigé sous la direction d'Etienne Kiss de Rugonfalva.
Debrecen, 1939. 2 kötet. — 2 volumes. 451+498 l. — p.

„Habent sua fata libelli“ mondja a kétkötetes mű szerkesztője a második kötet bevezetésében, Orbán Balázsra emlékeztetvén, aki az abszolutizmus idején kezdett nagy munkájához: a Székelyföld leírásához. Bach huszárok, s tudatlan oláh

községi bírák akadályozták munkájában, de közben, mint rossz álm, eltűnt a szenvedések korzaka és felragyogott a magyar szabadság napja. Szerző is az elnyomatás, a szenvedések éjszakájában fogott hozzá a nemes székely nemzet képének megrajzolásához, s most, mikor művét olvashatjuk, seregeink a nép örömujjongása közt vonulnak be a Székelyföldre és az udvarhelyi templom tornyán újra magyar zászlót lenget az őszi szél.

Az első kötet a Székelyföld őskorát (írta Roska Márton) és rugonfalvi Kiss István tollából a székely nemzet történetét tárgyalja.

Kiss az ellenvéleményeket cáfolva tárgyalja a székelyek származását és letelepedését. Figyelmet szentel a Moldvában települt, őslakó székelyeknek is. Felsorolja a Kárpátokon kívül eső magyar helyneveket (Buda, Budafalva stb.), valamint azokat is, amelyek elvesztették magyar hangzásukat, de őslakóik magyarok, székelyek vagy csángók. Ismerteti a székelység speciális intézményeit: a székeket, a székelyek ispánját, a vérgyökért, ösfit, fiúleányt. Közli a székely ispánok lehető teljes névsorát 1526-ig. Kiemel egy-egy típust: a „székely katonát“, a „székely asszonyt“ stb. és ezen keresztül élénk rajzolja a székely lelkét és izzó hazafiságát. A történész nagyvonalúságával és mégis részletekre is kiterjedő figyelmével ismerteti a székely nemzet történetét a XIII. századtól a kiegyezés utánig.

A második kötetben Székely Tivadar geográfiai szempontból írja le a Székelyföldet. Öt tanulmány a Székeket (Udvarhelyszék, Marosszék, Háromszék, Csíkszék, Aranyosszék) tárgyalja részletesen. Páldy Pál tollából megismerjük a „Székely nemzet mai helyzeté“-t. Az ősi Székelyföld 15.910 km². Ehhez hozzá kell számítani a székely érdekeltségű és összefüggésű területeket: 1.546 km²-t; az összes székelyföldi terület tehát 17.456 km². A lakosság száma ezen a területen 723.528 volt; ebből magyar 540.383, vagyis 74,68%. Maros-Torda vm. egyrésze azonban román jellegű, s ezért ezt a területet és a rajta lévő lakosság számát levonja a fenti adatokból; így a tiszta Székelyföld területe 15.874 km² és összlakossága 643.701, ebből magyar 530.253. Székelyföldön egy négyzetkilométerre 41 ember jut; tehát a Székelyföld elég tágas területet kínál, s a családok szaporaságának is eltartója tudna lenni. Mégis szerző utal arra, hogy a szaporodás gyengült. Különösen feltűnő ez Székelyudvarhelyen, Kézdivásárhelyen és Marosvásárhelyen. Ha a születési, halálozási, szaporodási arányszámokat összehasonlítjuk, arra a megállapításra jutunk, hogy a Székelyföld a halállal megbirkózik, de az étellel való küzdelemben kissé már alul marad. Ennek okát pedig szerző szerint másban nem kereshetjük, mint az elnyomó román politikában.

van arra, hogy a német nyelvet beszélő nyugati világot röviden és tárgyilagosan megismertesse az erdélyi román földreform igazi céljával és végrehajtásának módjával.

A könyv először is tájékoztat a régi Erdély kedvező birtokmegosztásáról, annak kialakulásáról, majd az óromániai áldatlan földbirtokviszonyokat ismerteti, rámutatva arra, mennyit szenvedett a regáti parasztság a nagybirtok aránytalan térfoglalása és az abból folyó kizsákmányoló bérleti rendszer miatt, továbbá, hogy elviselhetetlen helyzete hosszú küzdelmek, köztük az 1907. évi parasztlázadás árán miként vezetett a háború utáni földreformhoz, melyet a jogtalanul szerzett területeken azután nacionalista célok szolgálatába állítottak.

Vácsolja ezután a földreformtörvények előkészítését szolgáló kényszerbérleti rendelkezéseket és ismerteti a végrehajtásuk körül használt magyarellenes kíméletlen módszereket; majd az 1921. évi földreformtörvényeket tárgyalja. Négy földreformtörvényt hoztak Nagy-Romániában, melyek, ha lényegileg hasonlóak is voltak, végrehajtásukban tartományonként nagyon különböztek egymástól. Ha az óromániai törvény gazdaságpolitikai és szociális célokat szolgált is, a többi három, különösen pedig az erdélyi, elsősorban román nemzeti célok szolgálatában állt. Megkísérelték azonban akkor is és azóta is széleskörű propagandával azt a látszatot keltetni, mintha az erdélyi földreformot éppúgy a szociális igazságosság szempontjának figyelembevételével hajtották volna végre, minden nacionalista mellékcél nélkül, akár a Regátban. Ezt a hamisítást cáfolja a továbbiakban a munka, vázlatosan ismertette az erdélyi reformtörvény igazságtalan rendelkezéseit, majd azok végrehajtása körül, különösen pedig a kisajátítási és kártalanítási eljárásokkal kapcsolatban a magyarság ellen elkövetett minden képzeltet felülmúló román bűnöket.

A könyv az Államtudományi intézet által gyűjtött hiteles adatok alapján meggyőzően mutatja meg azt, hogy az erdélyi földreform minden más híresztelés ellenére is elsősorban az erdélyi föld romanizálása volt. Nemzeti bosszú vezette alkotóit, de különösen a Regátból kikerült végrehajtóit. És épp ezért a visszakerült Erdélyben követendő földbirtokpolitikánknak az igazságtevés szellemében kell majd megindulnia.

G. G. dr

A nemes székely nemzet képe.

Tableau de la noble nation székely.

Szerkesztette: rugonfalvi Kiss István.

Rédigé sous la direction d'Etienne Kiss de Rugonfalva.

Debrecen, 1939. 2 kötet. — 2 volumes. 451+498 l. — p.

„Habent sua fata libelli“ mondja a kétkötetes mű szerkesztője a második kötet bevezetésében, Orbán Balázsra emlékeztetvén, aki az abszolutizmus idején kezdett nagy munkájához: a Székelyföld leírásához. Bach huszárok, s tudatlan oláh

községi bírák akadályozták munkájában, de közben, mint rossz álm, eltűnt a szenvedések korzaka és felragyogott a magyar szabadság napja. Szerző is az elnyomatás, a szenvedések éjszakájában fogott hozzá a nemes székely nemzet képének megrajzolásához, s most, mikor művét olvashatjuk, seregeink a nép örömujjongása közt vonulnak be a Székelyföldre és az udvarhelyi templom tornyán újra magyar zászlót lenget az őszi szél.

Az első kötet a Székelyföld őskorát (írta Roska Márton) és rugonfalvi Kiss István tollából a székely nemzet történetét tárgyalja.

Kiss az ellenvéleményeket cáfolva tárgyalja a székelyek származását és letelepedését. Figyelmet szentel a Moldvában települt, őslakó székelyeknek is. Felsorolja a Kárpátokon kívül eső magyar helyneveket (Buda, Budafalva stb.), valamint azokat is, amelyek elvesztették magyar hangzásukat, de őslakóik magyarok, székelyek vagy csángók. Ismerteti a székelység speciális intézményeit: a székeket, a székelyek ispánját, a vérgyökért, ősfít, fiúleányt. Közli a székely ispánok lehető teljes névsorát 1526-ig. Kiemel egy-egy típust: a „székely katonát“, a „székely asszonyt“ stb. és ezen keresztül elénk rajzolja a székely lelkét és izzó hazafiságát. A történész nagyvonalúságával és mégis részletekre is kiterjedő figyelmével ismerteti a székely nemzet történetét a XIII. századtól a kiegyezés utániig.

A második kötetben Székely Tivadar geográfiai szempontból írja le a Székelyföldet. Öt tanulmány a Székeket (Udvarhelyszék, Marossszék, Háromszék, Csíkszék, Aranyossszék) tárgyalja részletesen. Páldy Pál tollából megismerjük a „Székely nemzet mai helyzeté“-t. Az ősi Székelyföld 15.910 km². Ehhez hozzá kell számítani a székely érdekeltségű és összefüggésű területeket: 1.546 km²-t; az összes székelyföldi terület tehát 17.456 km². A lakosság száma ezen a területen 723.528 volt; ebből magyar 540.383, vagyis 74,68%. Maros-Torda vm. egyrésze azonban román jellegű, s ezért ezt a területet és a rajta lévő lakosság számát levonja a fenti adatokból; így a tiszta Székelyföld területe 15.874 km² és összlakossága 643.701, ebből magyar 530.253. Székelyföldön egy négyzetkilométerre 41 ember jut; tehát a Székelyföld elég tágas területet kínál, s a családok szaporaságának is eltartója tudna lenni. Mégis szerző utal arra, hogy a szaporodás gyengült. Különösen feltűnő ez Székelyudvarhelyen, Kézdivásárhelyen és Marosvásárhelyen. Ha a születési, halálozási, szaporodási arányszámokat összehasonlítjuk, arra a megállapításra jutunk, hogy a Székelyföld a halállal megbirkózik, de az étellel való küzdelemben kissé már alul marad. Ennek okát pedig szerző szerint másban nem kereshetjük, mint az elnyomó román politikában.

Telegdi Zoltán „A Székelyföld egyházi és kulturális életé”-ről írván, pompásan állítja szembe a román és magyar kultúra harcát, melyből minden állami erőszakosság és nyomás ellenére sem tudott győztesen kiemelkedni a román kultúra.

A székely nép művészetéről, költészetéről, zenéjéről, humoráról írt tanulmányok is érdekes és értékes írások.

Számos kép, térkép, táblázat teszi színessé és teljessé a könyvet, melynek statisztikai része, sajnos, nem kifogástalan pontosságú. *Gy. F.*

Makkai Sándor, Rónai András, Asztalos Miklós, Gergely Pál: A mi Erdélyünk.

Alexandre Makkai, André Rónai, Nicolas Asztalos, Paul Gergely: Notre Transylvanie.

Nemzeti Könyvtár 24—26. szám. Budapest, 1940. 111 l.
Budapest, 1940, 111 pages. „Nemzeti Könyvtár”, nos 24-26.

Az Erdély északi részének Magyarországhoz való visszacsatolását kimondó bécsi döntés előtt közvetlenül megjelent könyvecske négy részben adja Erdélynek más-más szempontból való leírását, amely így összefoglalva, az utóbbi hetek politikai eseményeinek határokat formáló eredménye következtében fokozottabb érdeklődésre tarthat számot az olvasóközönség körében.

Makkai Sándor „Örök Erdély” címen az Erdély fogalmát leghívebben kidomborító és képviselő Maros folyóról, valamint Nagyenyed és Kolozsvár városokról ad színes, költői leírást, átszőve azt történeti, gazdasági és kulturális vonatkozásokkal.

Asztalos Miklós az „Erdély története” című fejezetben röviden ismerteti Erdély történelmének alakulását a rómaiak idejétől a bécsi döntés előtti időkig s feltárja azokat a tényezőket, amelyek a magyarság térvesztését és a románok fokozatos előretörését okozták.

Rónai András az erdélyi nemzetiségek trianoni béke utáni gazdasági, kulturális és politikai állapotának, egymáshoz való viszonyuknak, valamint a regáti és erdélyi oláhok közötti különbségnek az ismertetését nyújtja az „Erdély földje és népe” című részben, történeti megvilágítások s ott, ahol szükséges, mindennél jobban beszélő statisztikai adatok felhasználásával.

A könyv utolsó fejezetét *Gergely Pál* írta „Székely derű” cím alatt; ez a rész a különleges székely észjárást és humort ismerteti az azokat kialakító okokkal együtt.

Függeléként a szerkesztő Erdélyt négy oldalon át számokban is bemutatja, területi, nemzeti és gazdasági statisztikai adatok idézésével.

A könyvecske a Nemzeti Könyvtár sorozatban *Kovrig Béla* szerkesztésében jelent meg.

Sz. G. dr

Szilády Zoltán: A mi Erdélyünk.

Zoltán Szilády: Notre Transylvanie.

Pomáz, 1939. 172 l. — p.

Húszéves nagyenyedi tanárságának gazdag emlékei készítették a szerzőt e művecske első kiadásának megírására. Erdély két arca mutatkozik meg benne: a régi, magyar Erdély, a kultúra legkeletibb végvára és az ősi, báránybőrt viselő, beözönlött oláhság megmásíthatatlan kezdetlegessége.

A mohácsi ütközet után csak Erdély maradt önálló és magyar. A XV. század közepén törvénybe iktatja az egész világot megelőzve a vallási és lelkiismereti szabadságot. 1622-ben Bethlen Gábor megalapítja Európa legkeletibb tudományos színvonalú főiskoláját, a gyulafehérvári, később nagyenyedi Bethlen-kollégiumot. Az első erdélyi magyar tudósok portréi között szerepelnek a világhírré szert tett Kőrösi Csoma Sándoré és a két Bolyaié is.

A II. rész az erdélyi oláh népi világ képét tárja elénk. „Faeszkövek, kötűzhelyek, ősi félmeztelen viselet maradványai, vándorkalibák, juhász-élet, samán varázsolás, ez az ősthrákoromán nép sajátossága.” Az egy Istennek a szellemek egész légiójával kell osztozkodnia a világuralmon. „Csak későbbi szerzemény az ágy, a kenyérsütés, a földművelés, az ipart csak ma tanulják.” A szerző adatgyűjtése szerint 14 oláh többségű vármegyében 396 más nemzetiségű kováccsal szemben csak 30 a született oláh kovácsok száma. „A modern viselet, a nyelv, díszítőművészet, mind-mind kölcsönvett idegen.” A földművelésre, az ipar egyes mesterségeire vonatkozó magyarból kölcsönvett szavaik száma meglepően nagy.

A III. rész a magyarság 20 éves alattomos irtásának néhány kirívó példájával foglalkozik.

Sz. J.

Baróthy József: Magyar föld román kézen.

Joseph Baróthy: Terres hongroises entre les mains de Roumains.

Budapest, 1940. 135 l. — p. (Kék könyvek sorozata.) — (Paru dans la série „Kék könyvek” [Livres bleus].)

Köztudomású, hogy az erdélyi román földreform legfőbb célja az volt, hogy az erdélyi magyarságot, Erdély földjének ezer év óta vezető kultúrnépét, megfossa gazdasági, szellemi és erkölcsi erőforrásának attól a maradékától is, melyet az erdélyi földért a jobbágyfelszabadítással megindult s attól kezdve a világháborúig szakadatlanul és tervszerűséggel folytatott román harc a magyarságnak meghagyott. Ezt a harcot, előzményét és a „földreform” által való betetőzését írta meg a szerző e könyvében akkor, mikor már közelgett az azóta „elhangzott szó”, mely az erdélyi magyarság egy részének feje fölül a végzetet elhárítani megadja a módot.

Telegdi Zoltán „A Székelyföld egyházi és kulturális életé”-ről írván, pompásan állítja szembe a román és magyar kultúra harcát, melyből minden állami erőszakosság és nyomás ellenére sem tudott győztesen kiemelkedni a román kultúra.

A székely nép művészetéről, költészetéről, zenéjéről, humoráról írt tanulmányok is érdekes és értékes írások.

Számos kép, térkép, táblázat teszi színessé és teljessé a könyvet, melynek statisztikai része, sajnos, nem kifogástalan pontosságú. Gy. F.

Makkai Sándor, Rónai András, Asztalos Miklós, Gergely Pál: A mi Erdélyünk.

Alexandre Makkai, André Rónai, Nicolas Asztalos, Paul Gergely: Notre Transylvanie.

Nemzeti Könyvtár 24—26. szám. Budapest, 1940. 111 l. Budapest, 1940, 111 pages. „Nemzeti Könyvtár”, nos 24-26.

Az Erdély északi részének Magyarországhoz való visszacsatolását kimondó bécsi döntés előtt közvetlenül megjelent könyvecske négy részben adja Erdélynek más-más szempontból való leírását, amely így összefoglalva, az utóbbi hetek politikai eseményeinek határokat formáló eredménye következtében fokozottabb érdeklődésre tarthat számot az olvasóközönség körében.

Makkai Sándor „Örök Erdély” címen az Erdély fogalmát leghívebben kidomborító és képviselő Maros folyóról, valamint Nagyenyed és Kolozsvár városokról ad színes, költői leírást, átszöve azt történeti, gazdasági és kulturális vonatkozásokkal.

Asztalos Miklós az „Erdély története” című fejezetben röviden ismerteti Erdély történelmének alakulását a rómaiak idejétől a bécsi döntés előtti időkig s feltárja azokat a tényezőket, amelyek a magyarság térvesztését és a románok fokozatos előretörését okozták.

Rónai András az erdélyi nemzetiségek trianoni béke utáni gazdasági, kulturális és politikai állapotának, egymáshoz való viszonyuknak, valamint a regáti és erdélyi oláhok közötti különbségnek az ismertetését nyújtja az „Erdély földje és népe” című részben, történeti megvilágítások s ott, ahol szükséges, mindennél jobban beszélő statisztikai adatok felhasználásával.

A könyv utolsó fejezetét Gergely Pál írta „Székely derű” cím alatt; ez a rész a különleges székely észjárást és humort ismerteti az azokat kialakító okokkal együtt.

Függeléként a szerkesztő Erdélyt négy oldalon át számokban is bemutatja, területi, nemzeti és gazdasági statisztikai adatok idézésével.

A könyvecske a Nemzeti Könyvtár sorozatban Kovrig Béla szerkesztésében jelent meg.

Sz. G. dr

Szilády Zoltán: A mi Erdélyünk.

Zoltán Szilády: Notre Transylvanie.

Pomáz, 1939. 172 l. — p.

Húszéves nagyenyedi tanárságának gazdag emlékei készítették a szerzőt e művecske első kiadásának megírására. Erdély két arca mutatkozik meg benne: a régi, magyar Erdély, a kultúra legkeletibb végvára és az ősi, báránybört viselő, beözönlött oláhság megmásíthatatlan kezdetlegessége.

A mohácsi ütközet után csak Erdély maradt önálló és magyar. A XV. század közepén törvénybe iktatja az egész világot megelőzve a vallási és lelkiismereti szabadságot. 1622-ben Bethlen Gábor megalapítja Európa legkeletibb tudományos színvonalú főiskoláját, a gyulafehérvári, később nagyenyedi Bethlen-kollégiumot. Az első erdélyi magyar tudósok portréi között szerepelnek a világhírré szert tett Kőrösi Csoma Sándoré és a két Bolyaié is.

A II. rész az erdélyi oláh népi világ képét tárja elénk. „Faeszközök, kötőhelyek, ősi félmeztelen viselet maradványai, vándorkalibák, juhász-élet, samán varázsolás, ez az ősthrákoromán nép sajátossága.” Az egy Istennek a szellemek egész légiójával kell osztozkodnia a világuralmon. „Csak későbbi szerzemény az ágy, a kenyérsütés, a földművelés, az ipart csak ma tanulják.” A szerző adatgyűjtése szerint 14 oláh többségű vármegyében 396 más nemzetiségű kováccsal szemben csak 30 a született oláh kovácsok száma. „A modern viselet, a nyelv, díszítőművészet, mind-mind kölcsönvett idegen.” A földművelésre, az ipar egyes mesterségeire vonatkozó magyarból kölcsönvett szavaik száma meglepően nagy.

A III. rész a magyarság 20 éves alattomos irtásának néhány kirívó példájával foglalkozik.

Sz. J.

Baróthy József: Magyar föld román kézen.

Joseph Baróthy: Terres hongroises entre les mains de Roumains.

Budapest, 1940. 135 l. — p. (Kék könyvek sorozata.) — (Paru dans la série „Kék könyvek” [Livres bleus]).

Köztudomású, hogy az erdélyi román földreform legfőbb célja az volt, hogy az erdélyi magyarságot, Erdély földjének ezer év óta vezető kultúrnépét, megfossa gazdasági, szellemi és erkölcsi erőforrásának attól a maradékától is, melyet az erdélyi földért a jobbágyszabadítással megindult s attól kezdve a világháborúig szakadatlanul és tervszerűséggel folytatott román harc a magyarságnak meghagyott. Ezt a harcot, előzményét és a „földreform” által való betetőzését írta meg a szerző e könyvében akkor, mikor már közelgett az azóta „elhangozott szó”, mely az erdélyi magyarság egy részének feje fölül a végzetet elhárítani megadja a módot.

Szerző először ismerteti a romániai parasztság történetét az utolsó két században s ebben a történeti áttekintésben párhuzamot von a magyarországi parasztság, különösen az erdélyi román parasztság korabeli állapota között. Megdöbbentő az óromániai parasztság hátrányosabb helyzete ebben a párhuzamban, melyből egyúttal az is kitűnik, mennyivel előbb és mennyivel elviselhetőbb feltételek mellett szabadult jobbágyterhétől az erdélyi román paraszt, mint regáti „testvére.”

Románia és Erdély agráréletének történeti vázolója után a magyar föld elszakításában oly nagy szerepet játszó erdélyi román pénzintézetek rohamos fejlődéséről ad áttekintő képet, majd az 1848. évi jobbágyfelszabadítással az erdélyi románságnak átengedett, attól kezdve pedig 1914-ig „békés úton” kezébe került magyar föld megszerzésének módját és nagyságát ismerteti. A jobbágyfelszabadítás 1,650.000 hold magyar földet juttatott az erdélyi román parasztság kezére, a századfordulóig 1,000.000 holdat meghaladó újabb területet szereznek hozzá a magyarság hegemoniájának rovására menő céltudatos tervszerűséggel nagyrészt bankjaik segítségével; a századfordulótól a világháborúig további 350.000 holdat hódított el ugyanilyen módon a románság a magyarságtól.

3,000.000 holdra tehető tehát az a terület, mely az imperiumváltozásig az erdélyi magyarságtól az oláhság kezére jutott. Az Erdélynek Romániához való csatolásával megindult új földbirtokpolitika tovább szolgálta a célt, melynek lényege a még más népek birtokában lévő erdélyi föld román kézre adása volt. Ezzel kapcsolatban ismerteti a könyv a kényszerbérlet alakítására vonatkozó rendelkezéseket, majd az 1921. évi földreformtörvényeket. Tág teret szentel e törvények Erdélyre és Románia többi részére vonatkozó rendelkezéseinek összehasonlítására, továbbá a végrehajtásuk körül az erdélyi magyarság rovására elkövetett visszaélések ismertetésére. E lapok végigolvasása nemcsak arról győzi meg az olvasót, hogy ezekkel az agrártörvényekkel kapcsolatban Erdély szenvedte a legmosztóhább elbánást, hanem azt is megmutatja, hogy ezeknek a reformtörvényeknek ürügyével mint fosztotta meg a román államhatalom az erdélyi magyarságot újabb 3·2 millió hold földtől. Az igazságtalanság, a jogtiprás elleni hiábavaló panaszokról is bőven olvashatunk e lapokon.

A Csiki Magánjavak körül húzódó harenak és elvételésnek külön fejezetet szentel, mert ennek a székely közbirtokossági ingatlanok sorsa — szerinte — szimbolizálja az egész erdélyi magyar föld sorsát.

Függelékben közli a gyulafehérvári határozatokat, mint azt a jogforrást, melyet Erdélynek Romániához való csatolásával és az erdélyi népek jogegyenlőségével kapcsolatban emlegetni szoktak s

rámutat arra a román szellemre, mely lábbal taposott minden jogforrást: törvényt, rendeletet, ha a magyarság erejének gyengítéséről volt szó.

Baróthy könyve hasznos munka, különösen most, az igazságszolgáltatás eljöttének kezdetén, mert a román bűnöknek és a magunk mulasztásának feltárásában egyúttal a jóvátétel útjai és módjai is kifejezésre jutnak.

G. G. dr.

Bözödi György: Székely bánja.

Georges Bözödi: Les plaintes des Sicules (Székely)

Budapest, 1940. 323 l. — p.

A székelyföld szomorú multját — multjából a szomorúságot — s a közben ugyancsak multtá érlelődött jelenét, már második kiadásban tárja az olvasó elé ez a munka. Első kiadása Kolozsvárt jelent meg s a szerzőt tizenhat fiatal erdélyi író támogatta műve megírásában. Mint az előszóban a szerző is mondja, nem ad összefüggő képet a székelységről, inkább arra törekszik, hogy a legégetőbb sebeket tárja fel s irányt mutasson a legsürgősebb tenni-valókra. Olyan, mint egy orvosi diagnózis. Megállapítja a betegséget s nem fordíthat időt és figyelmet a beteg értékes egykori testi és szellemi tulajdonainak kidomborítására, mert a gyógyítás a főcélja, nem pedig élettörténet vagy jellemrajz írása.

Az olvasó elé vázolt kép szomorú, de egyúttal az is kiviláglik a székelyföld és nép iránti forró szeretettel írott munkából, hogy a székelység minden sorcsapás s egy — azóta már szerencsésen lerázott — idegen hatalom elnyomása és sanyargatása ellenére is tudott sok tekintetben biztató szép eredményt elérni.

A sok helyen idézett statisztikai adatok azt mutatják, hogy a székelység életfáján is ijesztő rombolást végzett a legveszedelmesebb szű: az egyke.

A másik veszedelem, a kivándorlás, az országhatárok éppen szemünk előtt történő megváltoztatása folytán valószínűleg egy csapásra meg fog szűnni, de egyúttal nehéz és igen nagy megértést igénylő feladatot jelent majd a megnövekedett hazának a sok dolgozó kéz munkával való ellátása.

Ugyancsak statisztikai adatokkal szemlélteti a szerző a lehangelően kedvezőtlen birtokelosztást s a korábbi jelentős állatállomány pusztulását. Csak egy tekintetben mutatnak szinte ugrásszerű emelkedést a számok — különösen Csíksban — s ez, sajnos, a pálinkafogyasztás.

A könyv az ellenséges uralom tudatos romboló tevékenységének ideje alatt látott napvilágot. A bécsi döntés a bitorlókat kisöpörte a székelyföldről s ezzel székely népünk elpanaszolt szenvedéseinek nagyrésze is már orvoslást nyert. Adja Isten, hogy a harmadik kiadás mielőbb kedvezőbb képet rajzolhasson a feltámadó székelységről, amelynek többé nem lesz oka arra, hogy valamit is bánjon. F. Z. dr.

Berey Géza: A magyar ujságírás Erdélyben 1919—1939.*Géza Berey: Le journalisme hongrois en Transylvanie de 1919 à 1939.*

Szeged, 1940. 94 l. — p.

Az anyaországtól való elszakadás váratlanul érte az erdélyi magyarságot és amíg a politikai és gazdasági szervezkedés 1921-ben meg nem indult, a sajtó volt az egyetlen szerv, melyen át a magyarság lélegzett. A cenzura tomboló terrorja dacára is igyeckszik a széthullott magyar kévét összekötözni.

1923-ban lezárult a kisebbségi ujságírás hőskora. 18 politikai napilap, 52 politikai hetilap és 130 vegyestartalmú magyar nyelvű lap jelent meg ekkor Erdélyben.

1924-ben kezdődött meg a kiadók és alkalmazott ujságírók áldatlan harca a kollektív szerződések megkötése körül. Súlyos szakmai és társadalmi gondot okozott az álhírlapírók megfélemezése is.

1930-ban tető alá került az ujságírói nyugdíjtörvény és megalakult az új ujságíró-szervezet.

Közben további intézkedések teszik nehezzé a magyar ujságírás helyzetét. A lapokat átkeresztelik, miután a magyar helység-elnevezések használata tilos. Az ujságírók sorait a rendtörvény és új sajtótörvény büntető rendelkezései ritkítják.

Megemlékezik a szerző azokról is, akik kötelességüknek vallották a magyar nyelv tisztaságára ügyelni. Továbbá rámutat, hogy míg az Astra román kultúregyesület 1522 népkönyvtárat alapított, a magyar népkönyvtárak száma csak 501. Közel 2000 erdélyi falu nem élvezheti a magyar könyv oktató és nemzetnevelő áldását. Egyébként 20 esztendő alatt közel 6000 magyar könyv jelent meg Erdélyben, ebből másfélezer szépirodalmi tárgyú.

Az ujsághirdetések túlkapásainak ostromozása után végül is megállapítja: „Húsz év alatt a kisebbségi magyar sajtó megtisztult, megacélosodott, örendelkezési és az élethez való jogát soha fel nem adó, egységesen magyar, de speciálisan erdélyi gondolkodású magyarságot kovácsolt egygé.”

Sz. J.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában meglévő fontosabb erdélyi vagy erdélyi vonatkozású művek.*Principaux ouvrages parus en Transylvanie ou ayant trait à elle dans la bibliothèque de l'Office Central R. Hongrois de Statistique.***I. Könyvek. — Livres.**

(Szakcsoportonként. — Par matières.)

1. Általános és összefoglaló munkák.*Monographies et ouvrages synthétiques.*

A mi Erdélyünk. Írták: Makkai Sándor, Rónai András, Asztalos Miklós, Gergely Pál. Szerk.: Kovrig Béla. 111 l. Budapest. 1940.

Annuaire statistique de la Roumanie. 1922—1937/8. Direction générale de la statistique. Bucarest.

Breviarul statistical României. 1938., 1939. Institutul central de statistică. București.

Enciklopedia României. I. köt. *Statul.* XII + 1052 l. II. köt. *Tara românească.* XV + 755 l. III. köt. *Economia nationala, Cadre si productie.* VIII + 1180 l. București. 1938.

Erdély. Kiadja a Magyar történelmi társulat. 283 l. + szövegek közti képek és térképek + 4 térkép. Budapest. 1940. (Német kiad. is.)

La Transylvanie. Ouvrage publié par l'Institut d'histoire nationale de Cluj. 856 l. Bucarest. 1938. (Connaissance de la terre et de la pensée roumaines. II.)

Benigni, J. H.: Statistische Skizze der siebenbürgischen Militär-Gränze. 147 l. Nagyszeben. 1816. — 2. kiad. XI + 181 l. Nagyszeben.

Jakabffy Elemér dr.: Erdély statisztikája. Az 1910. és 1920. évi hiv. adatok alapján. VII + 143 l. Lugos. 1923.

Kozma Ferenc: A Székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota. VIII + 470 l. Budapest. 1879.

Köváry László: Erdélyország statisztikája. I. köt. 296 l. Kolozsvár. 1847.

Lenk, Ignaz: Siebenbürgens geographisch-, topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexicon, mittelst Versuches seiner Landkarten-Beschreibung bearbeitet und alphabetisch geordnet. I. köt. A—F. 392 l. II. köt. G—L. 456 l. III. köt. M—R. 423 l. IV. köt. S—Z. 478 l. Wien. 1839.

Meltzl, Dr. Oskar von: Statistik der sächsischen Landbevölkerung in Siebenbürgen. 296 + 73 + VII l. Nagyszeben. 1886.

Paget, John: Ungarn und Siebenbürgen. Politisch, statistisch, ökonomisch. I., II. köt. X + 400, 488 l. Leipzig. 1842.

Rugonfalvi Kiss István: A nemes székely nemzet képe. I., II. köt. 447 l. + 1 térkép, 496 l. + 1 melléklet. Debrecen. 1939.

Schweinitz, Julius Graf: Studien über die wirtschaftliche Gegenwart und Zukunft Siebenbürgens und des Szeklerlandes. 43 l. München. 1876.

Sigerus, Dr. Fred: Wirtschafts-Statistik Rumäniens. Jahrbuch, 1926. XV + 89 l. Leipzig, 2 kiad. Jahrbuch, 1928. 119 l. Hermannstadt.

Veritas: A magyarországi románok egyházi, iskolai, közművelődési, közgazd. intézményeinek és mozgalmainak ismertetése. 492 l. Budapest. 1908.

2. Népesedés.*Population.*

Bewegung der Bevölkerung in Siebenbürgen, 1864. (Mitteilungen aus dem Gebiete der Statistik. XIV.)

Erdélyország 1857. évi népfelszámolási táblázatai. (Német kézirat, részben nyomtatva.) (Községinkinti adatokkal.)

Le recensement général de la population, 1930. Előzetes eredmények. (Chiffres préliminaires du recensement général.) Direction du recensement général de la population. București.

Miscarea populației. 1931—1935. Serviciul statistică generală. București. (Előzetes eredmények: 1932—1938.)

Nachweisungen über die Volkszählungen in Siebenbürgen vom Jahre 1785/7. (Kézirat.) (Egy táblázat megyék szerinti adatokkal.)

Országismeitabellák Erdély nagyfejedelemség népessége viszonyairól, mint melléklet politikai felosztásában szükséges változtatások iránti törvényjavaslathoz. (Az 1857. évi népszámlálás szerint.) (Magyar-német-román nyelvű.) Községenkinti adatokkal.)

Recensământul general al populației, 1930. I. köt. *Lex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmități, populația flotantă.* II. köt. *Neam, limbă maternă, religie.* III. köt. *Știința de carte.* X. köt. *Intreprinderi industriale și comerciale.* Institutul central de statistică. București.

Statistică sanitară. (Date statistice pe luna februarie 1938.) Institutul central de statistică. București.

Summarium. Über den ganzen Populationstand, wie solcher bei der Aufnahme des Grossfürstentum Siebenbürgens pro Anno 1785 und 1786 ausgefallen. (Kézirat.) (1 táblázat megyénkinti adatokkal.)

Aron, Petru: *Statistica românilor din Transilvania în anul 1750.* 56 l. Nagyszeben. 1901.

Balogh Pál: *Erdély fajnépei s a székelykérdés.* 44 l. Kolozsvár. 1903.

Balogh Pál: *Fajnépességi viszonyaink az erdélyi részek körül 1890—1900. években.* 151 l. Kolozsvár. 1904.

Barabás Endre: *A székely kivándorlás és a Romániában élő magyarok helyzete.* 31 l. Budapest. 1901.

Bélteky Kálmán: *A magyar szórványság.* Az 1900. évi népszámlálás alapján. 289 l. Nagyvárad. 1910.

Hintz, Johann: *Das wandernde Siebenbürgen.* 54 l. Brassó. 1876.

Incze István: *A székely kivándorlás.* Emlékirat, ajánlva az igazságügyi s az összes kormányfigyelmébe. 31 l. Sepsiszentgyörgy. 1901.

Kisch, Gustav: *Siebenbürgen im Lichte der Sprache.* 296 + 33 l. Leipzig. 1929.

Mazere, Nicolae: *Harta etnografică a Transilvaniei.* Jași. 1909. Függelék. 96 l. Jași. 1909.

Togan, Nicolau: *Românii din Transilvania în 1733.* Conscripția episcopului Ioan In. Klein de Sadu. 45 l. Nagyszeben. 1898.

3. Társadalmi politika és jogszolgáltatás.

Politique sociale et droit.

A Királyhágón inneni ország rész (Erdély) legújabb törvényeségi felosztása. XXII színezett térképben az egyes járásbíróóságok községei magyar, román, német megnevezésével, népessége és kiterjedése megjelölésével s történeti jegyzetekkel. 92 l. Kolozsvár. 1875.

Conflictele colective de muncă. 1924—1929. Ministerul muncii, cooperăției și asigurărilor sociale. București.

Convențiile colective de muncă. 1924—1929. Ministerul muncii, cooperăției și asigurărilor sociale. București.

Durata muncii în principalele întreprinderi

industriale din țară. Ministerul muncii, cooperăției și asigurărilor sociale. București. 1926.

L'assistance sociale en Roumanie. 292 l. Bucarest. 1938.

Mișcarea salariilor. 1923—1930., 1938. Ministerul muncii, cooperăției și asigurărilor sociale.

Nouvelle loi des assurances sociales en Roumanie. Caisse centrale des assurances sociales. 125 l. Bucarest. 1939.

Organizațiile profesionale, 1926. Ministerul muncii, cooperăției și asigurărilor sociale. București.

Régime légal des assurances sociales en Roumanie. Caisse centrale des assurances sociales. 79 l. Bucarest. 1936.

Statistica judiciară, 1931/1935. Ministerul justiției. București.

Vereine in Siebenbürgen, 1851. Mitteilungen aus dem Gebiete der Statistik. II. évf. (1853.) 1. füzet.

Oberding József György dr.: *Az erdélyi magyarság szövetkezeti mozgalma.* 32 l. Budapest. 1938.

Popescu, Dem. G.: *Le mouvement coopératif en Roumanie.* 44 l. București. 1925.

4. Közművelődés és kultúrpolitika.

Culture et politique intellectuelles.

Az erdélyi és magyarországi román egyházak és iskolák élete és szervezete a világháború előtt. Román források alapján kiadja a Magyar kisebbség nemzetpolitikai szemle. 65 l. Lugoj.

Az erdélyi magyarság népoktatásügyének statisztikai mérlege a másfél évtizedes román uralom alatt. 852—871. l. Budapest, 1934. (Klny. a Magyar statisztikai szemle 10. számából.)

Erdélyi múzeum egyesület 1934 augusztus 26—28-án tartott vándorgyűlésének emlékkönyve. 143 l. Kolozsvár. 1935.

Erdélyi múzeum egyesület háromnegyedszázados tudományos működése, 1859/1934. 344 l. Kolozsvár. 1937.

Erdélyi szépírók céh. Emlékkönyv, 1924/1934. 75 l. Kolozsvár. 1934.

Über den Stand des öffentlichen Schulwesens der evangelischen Landeskirche A. B. in Siebenbürgen. 38 l. Nagyszeben. 1873.

Barabás Endre: *A magyar és román kultúrpolitika irányai.* 44 l. Budapest. 1932. (Jancsó Benedek társaság kiadványai. 10.)

Barabás Endre: *A romániai magyarnyelvű oktatásügy első 10 éve.* 1918/1928. 124 l. Lugos. 1929. (Német kiad. is.)

Berey Géza: *A magyar ujságírás Erdélyben, 1919—1939.* 94 l. Szeged. 1940.

Brandsch Henrik: *Az erdélyi századok falusi iskolái 1600-ig.* 72 l. Kolozsvár. 1912.

Ciuhandu, Dr. Georghe: *Scoala noastră populară și darea culturală.* 51 l. Arad. 1918.

György Lajos: *Az erdélyi magyarság szellemi élete.* 77 l. Budapest. 1926. (Irodalomtörténeti füzetek. 12.)

Jancsó Elemér: *Az erdélyi magyarság életsorsa nevelésügyének tükrében, 1914/1934.* 112 l. Budapest. 1935.

Jancsó Elemér: *Erdély irodalmi élete 1918-tól napjainkig.* 16 l. Budapest. 1935.

Jancsó Elemér: *Magyar tudományos élet Erdélyben 1918-tól napjainkig.* 17 l. Budapest.

Kopp Tibor: *Erdély művelődése I. és II. Rákóczy György korában az Erdélyi Országgyűlés Emlékek alapján.* 176 l. Kalocsa. 1902.

Kornis Gyula: *Az elszakított magyarság közoktatásügye.* IV + 230 l. Budapest. 1927.

Olay Ferenc: *A magyar művelődés kálváriája az elszakított területeken.* 1918/1928. 460 l. Budapest. 1930.

Siculus: *A romániai magyar kisebbség kulturális helyzete.* 53 l. Debrecen. 1938.

Szilbereky Jenő: *Adatok a volt erdélyi román státusi iskolák mai helyzetének megítéléséhez.* 19 l. Szeged. 1938. (Szegedi tudományegyetem kisebbségi intézetének kiadványai.)

Tolnai Gábor: *Erdély magyar irodalmi élete.* 141 l. Szeged. 1933.

Tusa Gábor: *A székely vallási és tanügyi autonómia.* 24 l. Kolozsvár. 1930.

Urbányi József: *Erdély vérvő kultúrája.* 77 l. Budapest.

Varjas R. Béla: *Erdély és irodalmunk nemzeti egysége.* 104 l. Budapest. 1934.

Vásárhelyi Emil: *Erdélyi művészek.* 227 l. Kolozsvár.

5. Őstermelés, agrárpolitika.

Production du sol et politique agraire.

Az Erdélyi gazdasági egyesület által Kolozsvárt 1913. évi szeptember hó 7-én rendezett országos földbirtokpolitikai nagygyűlés jegyzőkönyve. 61 l. Kolozsvár. 1913.

Az erdélyi román földbirtoktörvények. I. A gyulafehérvári nemzetgyűlés határozata. II. A 3911/1919. és 2478/1920. sz. rendelet törvény. III. A Garoflid-féle törvény. 71 l. Budapest. 1921.

Die rumänische Bodenreform in Siebenbürgen. Hrsg. vom Staatswissenschaftlichen Institut der Ungarischen statistischen Gesellschaft. 27 l. Budapest. 1940.

Jelentés a tusnádi székely kongresszusnak a m. kir. földművelésügyi ministerium ügykörét érintő határozatairól és a székelyföldi földművesnép gazdasági felsegítésére irányuló javaslatok. Előterjeszti a m. kir. földművelésügyi ministerium székelyföldi kirendeltsége. 218 l. Budapest. 1904.

L'agriculture en Roumanie. Album statistique. Publié à l'occasion du XIVe congrès international d'agriculture. Bucarest.

L'agriculture en Roumanie. Atlas statistique. Ministère de l'agriculture et des domaines. Bucarest. 1938.

Statistique agricole. 1922—1937. I. rész. *Superficies cultivées.* II. rész. *Production agricole.* 1938. *Statistique agricole. Les superficies cultivées et la production. La valeur de la production agricole.* Ministerul agriculturii și domeniilor. Bucarest. (Az I. rész 1927-ig Ensemencements címen.)

Statistique des animaux domestiques. 1924—1932. (1930-ig Les animaux domestiques de la Roumanie címen.) 1935. (La statistique du bétail.) 1937., 1938. (Statistica animalelor domestice, pasarilor de curte și stupilor cu albine.) Ministerul agriculturii și domeniilor. Bucarest.

Statistiques des arbres fruitiers, 1938. Ministère de l'agriculture et des domaines. Service de la statistique agricole. Bucarest.

Barabás Endre: *Az erdélyrészi népfajok birtokaránya.* 23 l. Budapest. 1905.

Baróthy József: *Magyar föld román kézen.* 135 l. Budapest. 1940. (Kék könyvek.)

Bethlen István gróf: *A magyar birtokpolitika feladatai Erdélyben.* 50 l. Budapest. 1913.

Bethlen István gróf: *Az oláhok birtokvásárlásai Magyarországon az utolsó öt évben.* 36 l. Budapest. 1912.

Constantinesco, Mitita: *L'évolution de la propriété rurale et la réforme agraire en Roumanie.* 479 l. Bucarest. 1925.

Darkó Zoltán dr.: *A román agrárreform és az erdélyi magyar egyházak.* 8 l. Debrecen. 1938. (Klny. az Erdélyi füzetek 1. számából.)

Drucker—Ballay: *Szólészeti tanulmányút Erdélyben.* 58 l. Budapest. 1906.

Egán Ede: *Az erdélyi szarvasmarhatenyésztés feladatai.* 27 l. Kolozsvár. 1890.

Mitrany, David: *The land and the peasant in Roumanie. The war and agrarian reform.* (1917/1921.) XXXIV + 627 l. London. 1930.

Móricz Miklós: *Az erdélyi föld sorsa. Az 1921. évi román földreform.* 216 l. + 2 kartogramm. Budapest. 1932., 2. kiad. 216 l. + 2 kartogramm. Budapest. 1932.

Móricz, Dr. Nicholas: *The fate of the transylvanian soil. A brief account of the rumanian land reform of 1921.* 204 l. Budapest. 1934.

Nasta, A.: *Reforme agrara și problemele agricole ale viitorului.* 17 l. Bucarest. 1926.

Sebess Dénes: *Új Románia földbirtokpolitikája Erdélyben.* 165 + 187 l. Budapest. 1921. (Angol kiadás is.)

Sebess—Börösök: *Erdélyrészi birtokrendezés.* Az ország erdélyi részeiben, továbbá a volt Kraszna, Közép-Szolnok, Zaránd megyék és a volt Kővárvidék területén birtokrendezési, különösen úrbéri elkülönítési, arányosítási és tagosítási ügyekben hatályban levő összes jogszabályok. 429 l. Budapest. 1908.

Tokaji László: *Eladó ország. Az erdélyrészi földbirtok-forgalom utóbbi 10 évi adatai.* 36 + CCVIII l. Kolozsvár. 1913.

Veress Endre: *Erdélyiek legeltetése Moldva-Havasalföldében.* Gazd. történelmi forrástanulmány. 60 l. Budapest. 1928.

6. Bányászat, ipar.

Extraction minière et industrie.

Ipari akció a Székelyföldön. Javaslatok az iparnak a Székelyföldön való fejlesztéséhez. Keresk. m. kir. min. 188 l. Budapest. 1905.

Jelentés az erdélyi medence földgázélfordulásai körül eddig végzett kutatómunkálatok eredményeiről. I., II. rész. 72, 288 l. Budapest. 1911., 1913. (Az I. részből német kiad. is.)

Statistică industriei extractive. 1935—1937. Institutul central de statistică, Bucarest.

Statistique des sociétés par actions en Roumanie. 1920—1938. Direction générale de la statistique. Bucarest.

Statistique minière. 1920—1934. Institutul de statistica generală. Bucarest.

Bányai János: *Az erdélyi földgázrobbanás.* 15 l. Budapest. 1934.

Hoffmann Géza: *A székelyföld kincsei.* I., II. rész. 48, 41 l. Sepsiszent-György. 1901., 1902.

Magyary Mihály: *Az erdélyrészi sóbányászat ismertetése.* 49 l. Budapest. 1904.

Oblatek György: *A nagybányai bányakerület monografiája.* 138 l. Nagybánya. 1912.

Primies György dr.: *Az erdélyi részek tőzegtelepei.* 21 l. Budapest. 1892. (Földtani intézet évkönyve. X.)

Tandler, Dr. Emil F.: *Die industrielle Entwicklung Siebenbürgens.* 153 l. Brassó. 1909.

Weisz Dádé: *Az erdélyrészi bányászat rövid ismertetése.* 73 l. Budapest. 1890/1892. (Földtani intézet. Évkönyv. IX.)

Wolff, Dr. Karl: *Denkschrift über die Gründung deutscher Industrie- und Handelsunternehmungen in Siebenbürgen*. 19 l. I. Beilage. *Zur Gründung deutscher Fabriken im Siebenbürger Sachsenlande*. 25 l. 2. Beilage. *Zur Erwerbung von Eisen- und Kohlenwerken in Siebenbürgen*. 14 l. 3. Beilage. *Die Altschiffahrt und ihre Bedeutung für Ungarn und Rumänien*. 86 l. Nagyszeben. 1899. (Az emlékirat magyar kiadásban is.)

7. Kereskedelem, közlekedés.

Commerce et communications.

Ausweis über den Handel Hungarns und Siebenbürgens mit den übrigen K. k. Erblanden. 1823., 1825., 1826., 1829. (Kézirat.)

Az aradi, brassói, kolozsvári, marosvásárhelyi és szegedi kereskedelmi és iparkamarák emlékirata a Maros folyó hajózhatóvá tétele ügyében a magyar parlament képviselőházához. 82 l. Arad. 1912.

Commerce extérior et mouvement des ports. 1919/1922—1927., 1929/1930. Bureau de la statistique du commerce extérior. Bucarest. (Félévi közlemények: 1919., 1924. Negyedévi közlemények: 1925., 1926., 1931—1937. Havi közlemények: 1938.)

Résumé du commerce extérior de la Roumanie, 1928., 1930. Ministère des finances. Bucaresti.

Statistique des prix et l'indice du coût de la vie. 1923—1931., 1933., 1934., 1937., 1938. Institutul de statistica generală. Bucureşti. (1926-ig *Statistique des prix*, 1937., 1938. évi *Statistica preţurilor* címen.)

Déri: *Endre A magyar-román külkereskedelem szabályozása a kényszerdevizagazdálkodás korában*. 18 l. Budapest. 1935.

Hollán, E.: *Das künftige Eisenbahn-System für Ungarn und Siebenbürgen in seinen Beziehungen zum Welthandel und den inneren Verkehr*. 36 l. Wien. 1856.

Incze Kálmán: *A Székelyföld közútügye*. 12 l. Budapest. 1903.

Jickeli, Dr. Otto Fritz: *Der Handel der Siebenbürger Sachsen bis zur Schlacht bei Mohatsch*. 41 l. Nagyszeben. 1912., Más. kiad. VIII + 144 l. Nagyszeben. 1913.

Krüger, Anne-Rose: *Die Entwicklung der rumänischen Viehausfuhr*, 1929/1935. Mitteleuropa-Institut. 29 l. Dresden. (Beiträge zur Kultur- und Wirtschaftskunde von Südosteuropa. 1936. I.)

Návay Lajos dr. ifj.: *Emlékirat a Maros folyó szabályozása és hajózhatóvátételének előmozdítására*. 18 l. Makó. 1903.

Török Andor dr.: *A Székely vasutak kérdése*. 41. l. Kézdivásárhely. 1902.

8. Pénz, hitel.

Monnaie et crédit.

Anuarul băncilor române. 1912., 1916—1918. Nagyszeben.

Compass. Finanzielles Jahrbuch. Rumänien. 1920., 1929—1940. Wien.

Festschrift aus Anlass der 25. Jahreswende seit Gründung der ersten Raiffeisen-Genossenschaften im Siebenbürger Sachsenlande. 123 l. Nagyszeben. 1910.

Monografia institutului de credit și de economii „Ardeleana” societate pe acții în Oraștie 1885/1900. 218 l. Nagyszeben. 1912.

Proiectul de buget general al statului, 1933/4. București.

Debreczy Béla: *A magyar pénzüzetek helyzete Erdélyben*. 23 l. Budapest.

Gyárfás Elemér: *Románia hitelszervezetei s az erdélyi magyar pénzüzetek*. 126 l. Lugos. 1924.

Jekelius, August: *Vermögen und Haushalt der Burzenländer sächs. Gemeinden*. 69 l. Brassó. 1904.

Móricz Miklós: *Románia tökepolitikája Erdélyben 1919/1929 között*. 27 l. + 1 tábla. Budapest. 1932. (Jancsó Benedek-társaság kiadványai. 13.)

Rösler, Dr. Rudolf: *Die Kreditorganisation der Sachsen in Siebenbürgen*. 76 l. Nagyszeben. 1914.

Szávay, Julius: *Finanz und Industrie Lexikon der Nachfolgestaaten. (Compass.)* 1925. 95 + 208 + 15 + 160 + XLVII + 188 + 111 l. Budapest.

9. Politikai és kisebbségi kérdés.

Questions politiques et minoritaires.

A református presbiteri világszövetség keleti bizottságának jelentése Középeurópának, főleg az oláh uralom alatti Erdélynek helyzetéről. 30 l. Budapest. 1921. (Angol kiad. is.)

A romániai magyar kisebbség sérelmei, tekintettel a szövetséges és társult főhatalmak és Románia között Párisban, 1919 december hó 9-én kötött kisebbségek védelméről szóló szerződésre. I. (1919—1922.) IX + 122 l. Budapest. 1922. (Német, francia, angol kiad. is.)

A vallási kisebbségek Erdélyben. 103 l. Lugos. 1925.

Az erdélyi magyar kisebbség védelme a Nemzetek Szövetsége előtt. A hiteles külföldi forrásanyag felhasználásával összeállította az Efe „Jancsó Benedek-társaság”-a. 42 l. Budapest. 1932. (Jancsó Benedek-társaság kiadványai. 12.)

Az 1919. évi párisi békekonferencia kulisszatitkaiból. Hogyan állapították meg Nagy-Románia határait. 38 l. Budapest. 1922.

Die Lage der Siebenbürger Magyaren im neuen Rumänischen Königreich. 43 l. Budapest. (Angol kiad. is.)

Erdélyi magyar évkönyv. I. évf. (1918/1929.) Szerk.: Sulyok István dr. és Fritz László dr. 272 l. Kolozsvár.

Mémoire au sujet des violations de droit commises par le régime roumain en Transylvanie contre les minorités nationales, de religion et de race. 115 l. Budapest.

Struggle for existence. The reformed church of Transylvania, 1923/1924. 73 l. Budapest. 1925.

Ajtay—Jancsó—Kovács: *The transylvanian question*. 102 l. Budapest. 1921. (East european problems. 15—18.)

Asztalos Miklós: *Erdély és a revízió*. 42 l. (Jancsó Benedek-társaság kiadványai. 17.)

Baróti Mihály: *Porlik, mint a szikla... — Erdélyi képek*. 80 l. Debrecen. 1936.

Beksics Gusztáv: *A román kérdés és a fajok harca Európában és Magyarországon*. VIII + 241 l. Budapest. 1895.

Bethlen István gróf angliai előadásai. III. Az erdélyi kérdés. 32 l. Budapest.

Bizony László: *A keleti határról. A magyar szupremácia veszedelme Erdélyben*. 161 l. Budapest. 1912.

Borbély—Fall: *Román uralom Erdélyben*. 170 l. Budapest. 1936.

Dénes József dr.: *Választójog és nemzetiségi kérdés. Elveszítjük-e Erdélyt?* 176 l. Budapest. 1918.

Fall Endre dr.: *Jogunk Erdélyhez*. 68 l. + 5 térkép. Budapest. 1940.

Gáspár Ármin: *Oláh bűnök*. 150 l. Budapest. 1928.

Horváth, Eugene: *Transylvania and the history of the roumanians. A reply to professor R. W. Seton-Watson.* 86 l. + 1 térkép. Budapest. 1935. (Magyar reviziós liga kiadványai. IX.)

Jancsó Benedek: *A román irredentista mozgalmak története.* VIII + 502 l. Budapest. 1920.

Jancsó Benedek: *A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota.* I., II. köt. 801, 800 l. Budapest. 1896., 1899.

Kovács, Aloys: *Le sort des Hongrois de Transylvanie.* 57—87 l. Budapest. 1935. (Kiny. a Journal de la Société hongroise de statistique 1935. évi 1—2. számából.)

Lovas Geréb András: *Asszimiláció Erdélyben.* 23 l. Budapest. 1938.

Marjay Frigyes dr.: *Ámokfutó Bukarest...* 270 l. Budapest.

Mósa József: *Hajh, Erdélyországl* (Vázlatok Erdély közelmúltjából.) 210 l. Budapest. 1928.

Păcățian, Teodor V.: *Cartea de aur san luptele politice-naționale ale românilor de sub Coroana ungară.* I., II., IV., VI—VIII. kötet. Nagyszeben 1902—1915.

Polányi Nóra: *A Liga culturală és az erdélyi román nemzetiségi törekvések.* 98 l. Budapest. 1939.

Slavici, Joan: *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina.* 236 l. Wien. 1881. (Völker Österreich-Ungarns. VI.)

Straubinger, Dr. J.: *Die Schwaben in Sathmar. Schicksale oberschwäbischer Siedler im Südosten Europas.* 120 l. Stuttgart. 1927.

Szentgyörgyi László: *Erdélyországi levelek.* 122 l. Budapest. 1937.

Tamás, André: *L'invasion des Roumains en Transylvanie.* 32 l. Genève. 1938.

Temesváry Pelbárt: *Miként látják az erdélyiek Erdély kérdéseit?* 43 l. Pécs. 1938.

Vellani-Dionisi, Franco: *Problema territoriale transilvano.* VIII + 229 l. Bologna. 1932.

Zágoni István dr. *A kisebbségi jog Romániában.* 24 l. Budapest. 1938.

Zathureczky Gyula: *Erdély amióta másképp hívják.* 141 l. Budapest. 1939.

10. Földrajz, néprajz, útleírás.

Géographie, ethnographie et voyages.

Erdélyi városképek. (Kolozsvár, Nagyvárad, Enyed, Marosvásárhely, Brassó.) 264 l. Kolozsvár. 1935.

Magyarország vármegyéi és városai. (Magyarország monografiája.) A magyar korona országai történetének, földrajzi, képzőművészeti, néprajzi, hadügyi és természeti viszonyainak, közművelődési és közgazdasági állapotának enciklopédiája. *Bihar vármegye és Nagyvárad.* XII + 684 l. Szatmár vármegye. XV + 636 l. Szatmár-Németi sz. kir. város. 316 l. Temesvár. V + 294 l. Temes vármegye. X + 463 l. Budapest.

Roumanie, Bulgarie, Turquie. LXXVI + 702 l. Páris. 1933.

Transilvania. Banetul, Crișana, Maramureșul. 1918/1928. I—III. köt. XI + XI + VII + 1581 l. București. 1929.

Balás Béla: *A csángóság eredete és története. A Moldvában; Bukovinában; Besszarábiában, a csiki, gyimesi községekben; Hétfaluban (a brassó-megyei Barcaságon) és más helyeken élő hún — kun (chun) — bessenyő-székely magyar ősnép ismertetése.* 137 l. Gödöllő. 1934.

Bedő Árpád: *Székelyekről.* VII + 89 l. Arad. 1904.

Benigni, J. H.: *Handbuch der Statistik und Geographie des Grossfürstentums Siebenbürgen.* I—III. kötet. XIV + 99, V + 270, 187 l. Nagyszeben. 1837.

Benkő, Josephus: *Transsilvania sive magnus Transsilvaniae principatus olim Dacia mediterranea dictus.* 2. kiad. I., II. köt. 590, 624 l. Claudiopolis. 1833/34.

Bergner, Rudolf: *Siebenbürgen.* VI + 410 l. Leipzig. 1884.

Bietz, E. Albert: *Siebenbürgen. Ein Handbuch für Reisende.* 2. kiad. VIII + 415 l. Wien. 1885., 3. kiad. VII + 284 l. Nagyszeben. 1903.

Bolla Márton: *Az oláhok eredetük szerint hún-bolgárok.* Bevezető tanulmánnyal ellátta: Zajti Ferenc. 169 l. Budapest. 1931.

De Gerando, A.: *La Transylvanie et ses habitants.* I., II. kötet. 427, 403 l. Paris. 1845.

Finna Béla: *Barangolások* (Egy turista feljegyzései írásban és képekben.) *a mindegyre jobban elnémuló harangok országában.* 127 l. Budapest. 1937.

Hankó Vilmos dr.: *Székelyföld.* 350 l. Budapest. 1896.

Hunfalvy Pál: *A székelyek. Felelet a székelyek scytha-hun eredetiségére.* 79 l. Budapest. 1880.

Kós Károly: *Kalotaszeg.* 278 l. Kolozsvár. (Az Erdélyi szépművészek 10 éves jubileumára kiadott díszkiadás.)

Kőváry László: *Székelyhonról.* 205 l. Kolozsvár. 1842.

Kreckwitz, Georg.: *Totius Principatus Transilvaniae accurata descriptio. Das ist: Ausführliche Beschreibung des gantzen Fürstenthumbs Siebenbürgen.* 387 l. Nürnberg. 1688.

Link, Teodor: *Kleine Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen, aus den sichersten Quellen zusammen getragen und zunächst für den Gebrauch beym Unterrichte bestimmt.* VI + 134 l. Wien. 1817.

Longhy A. István: *A régi Kolozsvár.* Egy volt kolozsvári ujságíró naplójából. A „kincses város“ békebeli évei. Részletek a háborús időből és az új impérium napjaiból. Színek, mozaikok a város társadalmi életéből. 40 l. Budapest. 1934.

Maderspach Viktor: *Menekülésem Erdélyből.* 112 l. Budapest. 1927.

Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete.* I. köt. *A kalotaszegi magyar nép művészete.* 286 l. II. köt. *A székelyföldi, a csángó és a torockói magyar nép művészete.* 319 l. Budapest. 1907—1912.

Marienburg, Lucas Joseph: *Geographie des Grossfürstentums Siebenbürgen.* I., II. köt. VIII + 248, 392 l. Nagyszeben. 1813.

Nagy Sándor: *A Székelyföldön és az Al-Dunán.* 310 l. Budapest. 1883.

Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népzimjai szempontból.* I. köt. *Udvarhelyszék.* II. köt. *Csik-Szék.* III. köt. *Háromszék.* IV. köt. *Marosszék.* V. köt. *Aranyosszék. Radnóth, Gyéres, M.-Ujvár és Torockó vidéke.* 235, 159, 211, 224, 248 l. Pest. 1868—1871.

Radnóti Dezső: *Erdélyi kalauz.* XIX + 448 l. Kolozsvár. 1901.

Rath, G. vom: *Siebenbürgen. Reisebeobachtungen und Studien.* 152 l. Heidelberg. 1880., 2. kiad. V + 152 l. Heidelberg. 1888.

Scheint, Daniel G.: *Das Land und Volk der Szekler in Siebenbürgen, in physischer, politischer, statistischer und geschichtlicher Hinsicht.* VIII + 214 l. Pest. 1833.

Sigerus Emil: *Erdélyen keresztül. Turista-utazás 58 képben.* Nagyszeben. 1905.

11. Történelem. — Histoire.

Erdélyi történelmi források. Jézus társasága évkönyveinek jelentései a Báthoryak korabeli erdélyi ügyekről. I—V. köt. (1468—1613.) Gyűjtötte és közrebocsátja: Veress Endre dr. XVI + 325, VII + 316, XXII + 297, XII + 342, XVI + 306 l. Budapest. 1011—1914.

Székely oklevéltár, 1219/1776. XXXIII + 490 l. Budapest. 1934.

Asztalos Miklós: A történelmi Erdély. (Erdély története.) 739 l. Budapest. 1936.

Balázs Éva: Kolozsmegye kialakulása. 63 l. Budapest. 1939. (Település és népiségtörténelmi értekezések. 3.)

Barthos Kálmán: Erdély pénz- és hadügyei János Zsigmond korában. 104 l. Kolozsvár. 1902.

Biró Venczel dr.: Az erdélyi fejedelmi hatalom fejlődése (1542—1690.). 164 l. Kolozsvár. 1917.

Biró Venczel dr.: Erdély belügyi fejlődése a fejedelemség megalakulása korában. (1541—1571.) 50 l. Kolozsvár. 1911.

Connert János: A székelyek intézményei a legregibb időktől az 1562-i átalakulásig. II + 131 l. Kolozsvár. 1901.

Dankó Jenő: Népeségi mozgalmak Erdélyben és környékén a középkorban. 71 l. Debrecen. 1938.

Endes Miklós dr.: Csik-, Gyergyó-, Kászón-szék (Csik megye) földjének és népének története 1918-ig. 633 l. Budapest. 1938.

Endes Miklós dr.: Erdély három nemzete és négy vallása autonómiájának története. X + 553 l. Budapest. 1935

Erőss József: A székelyek története. 221 l. Kézdivásárhely. 1913.

Gaali Zoltán: A székely ősvárak története, mondaja és legendája. I., II. köt. 280, 311 l. Budapest.

Gyalóka Jenő: Az erdélyi hadjárat 1849 nyarán. 167 l. Budapest.

Hollósy István dr.: Magyarország őslakói és az oláhok eredete, tekintettel a nemzetiségi kérdésre és a magyarság történelmi hivatására. 133 l. Budapest 1913.

Horváth Jenő: Erdély története. 173 l. Budapest.

Juczkovits Emma: Az erdélyi Fehér megye a középkorban. 88 l. Budapest. 1939. (Település és népiségtörténelmi értekezések. 2.)

Jancsó Benedek: A székelyek. Történelmi és néprajzi tanulmány. 46 l. Budapest. 1921. (Német, francia, angol kiad. is.)

Jósa János: Újabb adalékok a székelyek régi történetéhez. 149 l. Szeged.

Kis Bálint: Az erdélyi szászság multja vagyoni önkormányzatára vonatkozólag. 6 + 203 l. Gyulafehérvár. 1900.

Kratochvíl Károly: A székely hadosztály 1918/19. évi bolszistaellenes és ellenforradalmi harcai a székely dicsőségért, Erdélyért, Magyarország területi épségéért és Európáért. 134 l. Budapest.

Lukinich Imre dr.: Erdély területi változásai a török hódítás korában. 1541—1711. V + 646 l. Budapest. 1918.

Marczali Henrik: Erdély története. 288 l. Budapest. 1935.

Mester Miklós: Az autonóm Erdély és a román nemzetiségi követelések az 1863—64. évi nagyszebeni országgyűlésen. 265 l. Budapest. 1936., 2. kiad. 265 l. Budapest. 1937.

Mikó Imre gróf: Erdélyi történelmi adatok. I—IV. köt. XXXI + 308, IV + 400, II. + 357, VI + 373 l. Kolozsvár, 1855—1862.

Mikó Imre gróf: Erdély különválása Magyarországtól. 129 l. Buda. 1860.

Nagy Gyula dr.: Az erdélyi oláhság rövid története a világháborúig. 116 l. Székesfehérvár. 1934.

Péter János dr.: A Székelyföld és székely nagyjaink. I. köt. 249 l. Kézdivásárhely.

Révész Imre: A reformáció az erdélyi oláhok között. 27 l. Debrecen. 1938. (Erdélyi füzetek.) (Francia kiad. is.)

Sándor Imre: A székelyek letelepülése. 87 l. Budapest. 1930.

Spontoni, Ciro: Historia della Transilvania. 35 l. Venetia. 1638.

Szabó Benő: Az oláhok eredetéről és polgári állásukról. 173 l. Győr. 1865.

Szabó Magdolná: II. Rákóczy György erdélyi fejedelemsége. (1648—1660.) 83 l. Szeged. 1935.

Szádeczky-Kardoss Lajos dr.: A székely határőrség szervezése 1762/64-ben. Okirattárral. (1761—1790.) VIII + 879 l. Budapest. 1908.

Szádeczky-Kardoss Lajos dr.: A székely nemzet története és alkotmánya. IV + 400 l. Budapest. 1927.

Szádeczky-Kardoss Lajos dr.: Az oláhok Erdélybe törése és kiveretésük, 1916/7. 1/2. köt. 278 l. Budapest.

Szilágyi László dr. vitéz: A székely nemesi rendi társadalom. 88 l. Budapest. 1937.

Szilágyi Sándor: Erdélyország története, tekintettel művelődésére. I., II. köt. XV + 462, VIII + 511 l. Pest. 1866.

Szilágyi Ferenc: Rajzok Erdély államéletéből a XVIII. században. 135 l. Budapest. 1873. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. III/5.)

Tamás, Lajos: Romains, Romans et Roumains dans l'histoire de la Dacie Trajane. 277 l. Budapest. 1936. (Ostmitteleuropäische Bibliothek. 1.)

Teutsch, G. D. und Friedrich: Geschichte der Siebenbürger Sachsen für das sächsische Volk. I—III. köt. XI + 523, XXXIV + 467, XVI + 523 l. Nagyszeben. 1899., 1907., 1910.

Tóth András: Az erdélyi román kérdés a 18. században. 98 l. Budapest. 1938.

II. Folyóiratok. — Revues.

Bibliografia economica română. II. sorozat. VI—XVIII. évf. (1926—1938.) Institutul economic românesc. București. (Suplement la Buletinul Institutului economic românesc.)

Brassói lapok. Politikai napilap. XXXI—XLIV. évf. (1925—1939.) Brassó.

Buletinul Societății regale române de geografic. LIV—LVII. évf. (1935—1939.) București.

Buletinul statistic lunar. XLI—XLIV. évf. (1935—1939.) București.

Bulletin de l'Académie de médecine de Roumanie. II—III. évf. (1937—1939.) București.

Commerce extérieur de la Roumanie. I—V. évf. (1935—1939.) București.

Correspondance économique roumaine. Bulletin officiel du Ministère de l'industrie et du commerce. VI—XXI. évf. (1924—1939.) Bucarest.

Dicsői lapok. I—V. évf. (1934—1938.) Dicsőszentmárton.

Erdélyi gazda. Az Erdélyi gazdasági egyesület hivatalos közlönye. XXXI—XLVIII. évf. (1899—1916.) LXIII—LXVII. évf. (1934—1938.) Kolozsvár.

Független ujság. III—IV. évf. (1936—1937.) Kolozsvár.

Keleti ujság. Országos magyarpárti lap. XVIII—XXII. évf. (1935—1939.) Cluj-Kolozsvár.

Szövetkezeti értesítő. A Gazdasági és hitelszövetkezetek szövetségének és a Szövetség gazdasági és hitelszövetkezetek ellenőrző uniójának hivatalos közlönye. IV—VII. évf. (1936—1939.) Kolozsvár.

U. G. I. R. Buletinul lunar al Uniunii generale

a industriașilor din România. XVI., XVII. évf. (1938., 1939.) București.

Viata agricola. Revistă lunară a Societății inginerilor agronomi din România. XXVII. évf. (1936.) București.

A visszacsatolt, valamint a történelmi Erdélyre vonatkozó folyóiratszemle.

Revue ayant traité de la Transylvanie d'avant-guerre ou du territoire transylvain récupéré.

Archiv für Wanderungswesen und Auslandkunde (6. évf. 1. sz., Leipzig 1933, ném.). — *Huss R.*: Kolonizáció és belső kolonizáció Erdélyben.

Az Ország Útja (4. évf. 4. sz., Budapest 1940, m.). — *Jancsó E.*: Az erdélyi magyar tudomány húsz éve.

Buletinul Institutului Economic Românesc (1. évf. 5. sz., București 1922, rom.). — *Joanițiu G.*: Az erdélyi földgáz gazdasági értéke. (2. évf. 2. sz.) — *Rațiu D.*: Erdély gazdasági ismeretése.

Buletinul Statistic al României (2. sz., București 1932, rom., fr.). — *Birăescu Gh. C.*: A Bánát népessége.

Correspondance Economique Roumaine (6. évf. 2. sz., București 1924, fr., ang.). — *Rizstermelés a Bánátban.* (15. évf. 1. sz.) — *Burniană J.*: A bánya és fémtermelő vállalatok Erdélyben az 1925—1931. időszakban.

Danubian Review (Danubian News) (7. köt. 2. sz., Budapest 1939, ang.). — *Fritz L.*: Román választások és a magyar kisebbség.

Deutsche Arbeit (37. évf. 8. sz., Berlin 1937, ném.). — *Schwab O.*: 225 éves sváb települések Szatmárban.

Erdélyi Múzeum (36. köt. 7—9. sz., Kolozsvár 1931, m.). — *Ferenczi M.*: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. (42. köt. 3. sz.) — *Szabó T.*: Szásznyíres település-, népiség-, népesezés- és helynévtörténeti viszonyai a XIII—XX. században. — (43. köt. 3. sz.) — *Kristóf Gy.*: Erdély tudományos élete az abszolutizmus korában az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakulásáig. (44. köt. 1. sz.) — *Szabó T. A.*: Bábonny (Erdély) története és települése. (2. sz.) — *Szabó T. A.*: Bábonny (Erdély) története és települése.

Földrajzi Közlemények (68. köt. 2. sz., Budapest 1940, m.). *Rónai A.*: Románia néprajzi viszonyai.

Glasul Minorităților (17. évf. 12. sz., Lugos 1939, ném., rom.). — *Kardhordó K.*: Település és beolvadás a Bánátban.

Hitel (3. sz., Kolozsvár 1939, m.) — *Vita S.*: Erdély mezőgazdaságának helyzetképe. — *Venczel J.*: Csik népe és népesezési viszonyai. (1940, 1. sz.) — *Vita S.*: Tallózás az 1930. évi román népszámlálás körében.

Informations Sociales (5. köt. 10. sz., Genève 1923, fr.). — A bánáti szakszervezeti moz-

galom. (7. köt. 9. sz.) — Románia: Az ipar a régi királyságban, Erdélyben és a Bánátban.

Journal de la Société Hongroise de Statistique (4. évf. 1—2. sz., Budapest 1926, fr., ang., ném., ol.). — *Papp A.*: Erdély mint gazdasági terület. — (13. évf. 1—2. sz.) — *Kovács A.*: Az erdélyi magyarság sorsa. — (15. évf. 1—2. sz.) — *Kovács A.*: Az erdélyi iparosok és kereskedők nyelvismere a régi Magyarországon. — (17. évf. 1—2. sz.) — *Rónai A.*: Erdély népességi viszonyai. — (18. évf. 1. sz.) — *Kovács A.*: Az erdélyi magyarság és a román statisztika.

Kisebbségvédelem (1. évf. 2—3. sz., Budapest 1938, m.). — *Csürös M.*: Vegyes házasságok Erdély városaiban. (6. sz.) — Magyar képviselők a román parlamentben. (2. évf. 2—3. sz.) — *Rónai A.*: Erdély nemzetiségi viszonyai. — *Kolozs S.*: Az erdélyi gazdaság gazdaságpolitikája. (6. sz.) — *Rónai A.*: Románia nemzetiségi térképe. (3. évf. 1—2. sz.) — *Kovács A.*: Az erdélyi magyarság és a román statisztika. — *Oberding J. Gy.*: A magyar biztosítási intézmény Erdélyben.

Külügyi Szemle (17. évf. 2. sz., Budapest 1940, m.). — *Balás G.*: Vélemények az erdélyi kérdésről. — *Horváth I.*: Adalékok az erdélyi kérdés történetéhez.

Láthatár (6. évf. 9. sz., Budapest 1938, m.). — *Bözödi Gy.*: A székelység gazdasági, társadalmi és kulturális helyzete.

L'Économiste Roumain (2. évf. 1. sz., București 1926, fr., ang.). — Az erdélyi kisebbségek társadalmi és gazdasági élete.

Les Pays du Danube (2. évf. 3. sz., Budapest 1922, fr.). A bortermelés tönkretétele Erdélyben. (3. évf. 6. sz.) — *Duvernois A.*: A magyarok tönkrejuttatása Erdélyben. A román agrárreform igazságtalanságai.

Magyar Gazdák Szemléje (27. évf. 1. sz., Budapest 1922, m.). — *Gesztelyi-Nagy L.*: A szövetkezetek Erdélyben. — *Cséser L.*: Erdélyi nemzetiségi politika a fejedelmek korában. — Az erdélyi Raiffeisen szövetkezetek. (3. sz.) — *Cséser L.*: A kincstári birtokok jogviszonyai a fejedelmi Erdélyben. (33. évf. 5—6. sz.) — *Veress E.*: Erdélyiek legeltetése Moldva-Havasföldében. (7—8. sz.) — *Veress E.*: Erdélyiek legeltetése Moldva-Havasföldében. (43. évf. 2. sz.) — *Oberding J. Gy.*: Az erdélyi magyarság szövetkezeti mozgalma. (3. sz.) — *Oberding J. Gy.*: Az erdélyi magyarság szövetkezeti mozgalma.

Szövetkezeti értesítő. A Gazdasági és hitelszövetkezetek szövetségének és a Szövetség gazdasági és hitelszövetkezetek ellenőrző uniójának hivatalos közlönye. IV—VII. évf. (1936—1939.) Kolozsvár.

U. G. I. R. Buletinul lunar al Uniunii generale

a industriașilor din România. XVI., XVII. évf. (1938., 1939.) București.

Viata agricola. Revistă lunară a Societății inginerilor agronomi din România. XXVII. évf. (1936.) București.

A visszacsatolt, valamint a történelmi Erdélyre vonatkozó folyóiratszemle.

Revue ayant traité de la Transylvanie d'avant-guerre ou du territoire transylvain récupéré.

Archiv für Wanderungswesen und Auslandkunde (6. évf. 1. sz., Leipzig 1933, ném.). — Huss R.: Kolonizáció és belső kolonizáció Erdélyben.

Az Ország Útja (4. évf. 4. sz., Budapest 1940, m.). — Jancsó E.: Az erdélyi magyar tudomány húsz éve.

Buletinul Institutului Economic Românesc (1. évf. 5. sz., București 1922, rom.). — Joanițiu G.: Az erdélyi földgáz gazdasági értéke. (2. évf. 2. sz.) — Rațiu D.: Erdély gazdasági ismeretése.

Buletinul Statistic al României (2. sz., București 1932, rom., fr.). — Birăescu Gh. C.: A Bánát népessége.

Correspondance Economique Roumaine (6. évf. 2. sz., București 1924, fr., ang.). — Rizstermelés a Bánátban. (15. évf. 1. sz.) — Burliană J.: A bányászati és fémtermelő vállalatok Erdélyben az 1925—1931. időszakban.

Danubian Review (Danubian News) (7. köt. 2. sz., Budapest 1939, ang.). — Fritz L.: Román választások és a magyar kisebbség.

Deutsche Arbeit (37. évf. 8. sz., Berlin 1937, ném.). — Schwab O.: 225 éves sváb települések Szatmárban.

Erdélyi Múzeum (36. köt. 7—9 sz., Kolozsvár 1931, m.). — Ferenczi M.: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. (42. köt. 3. sz.) — Szabó T.: Szásznyíres település-, népiség-, népesezés- és helynévtörténeti viszonyai a XIII—XX. században. — (43. köt. 3. sz.) — Kristóf Gy.: Erdély tudományos élete az abszolutizmus korában az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakulásáig. (44. köt. 1. sz.) — Szabó T. A.: Bábonny (Erdély) története és települése. (2. sz.) — Szabó T. A.: Bábonny (Erdély) története és települése.

Földrajzi Közlemények (68. köt. 2. sz., Budapest 1940, m.). Rónai A.: Románia néprajzi viszonyai.

Glasul Minorităților (17. évf. 12. sz., Lugos 1939, ném., rom.). — Kardhordó K.: Település és beolvadás a Bánátban.

Hitel (3. sz., Kolozsvár 1939, m.) — Vita S.: Erdély mezőgazdaságának helyzetképe. — Venczel J.: Csik népe és népesezési viszonyai. (1940, 1. sz.) — Vita S.: Tallózás az 1930. évi román népszámlálás körében.

Informations Sociales (5. köt. 10. sz., Genève 1923, fr.). — A bánáti szakszervezeti moz-

galom. (7. köt. 9. sz.) — Románia: Az ipar a régi királyságban, Erdélyben és a Bánátban.

Journal de la Société Hongroise de Statistique (4. évf. 1—2. sz., Budapest 1926, fr., ang., ném., ol.). — Papp A.: Erdély mint gazdasági terület. — (13. évf. 1—2. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi magyarság sorsa. — (15. évf. 1—2. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi iparosok és kereskedők nyelvismerte a régi Magyarországon. — (17. évf. 1—2. sz.) — Rónai A.: Erdély népességi viszonyai. — (18. évf. 1. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi magyarság és a román statisztika.

Kisebbségvédelem (1. évf. 2—3. sz., Budapest 1938, m.). — Csűrös M.: Vegyes házasságok Erdély városaiban. (6. sz.) — Magyar képviselők a román parlamentben. (2. évf. 2—3. sz.) — Rónai A.: Erdély nemzetiségi viszonyai. — Kolozs S.: Az erdélyi gazdaság gazdaságpolitikája. (6. sz.) — Rónai A.: Románia nemzetiségi térképe. (3. évf. 1—2. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi magyarság és a román statisztika. — Oberding J. Gy.: A magyar biztosítási intézmény Erdélyben.

Külügyi Szemle (17. évf. 2. sz., Budapest 1940, m.). — Balás G.: Vélemények az erdélyi kérdéstről. — Horváth I.: Adalékok az erdélyi kérdés történetéhez.

Láthatár (6. évf. 9. sz., Budapest 1938, m.). — Bözödi Gy.: A székelység gazdasági, társadalmi és kulturális helyzete.

L'Economiste Roumain (2. évf. 1. sz., București 1926, fr., ang.). — Az erdélyi kisebbségek társadalmi és gazdasági élete.

Les Pays du Danube (2. évf. 3. sz., Budapest 1922, fr.). A bortermelés tönkretétele Erdélyben. (3. évf. 6. sz.) — Duvernois A.: A magyarok tönkrejuttatása Erdélyben. A román agrárreform igazságtalanságai.

Magyar Gazdák Szemléje (27. évf. 1. sz., Budapest 1922, m.). — Gesztelyi-Nagy L.: A szövetkezetek Erdélyben. — Cséser L.: Erdélyi nemzetiségi politika a fejedelmek korában. — Az erdélyi Raiffeisen szövetkezetek. (3. sz.) — Cséser L.: A kincstári birtokok jogviszonyai a fejedelmi Erdélyben. (33. évf. 5—6 sz.) — Veress E.: Erdélyiek legeltetése Moldva-Havasföldében. (7—8. sz.) — Veress E.: Erdélyiek legeltetése Moldva-Havasföldében. (43. évf. 2. sz.) — Oberding J. Gy.: Az erdélyi magyarság szövetkezeti mozgalma. (3. sz.) — Oberding J. Gy.: Az erdélyi magyarság szövetkezeti mozgalma.

Magyar Kisebbség (6. évf. 2. sz., Lugos 1927, m.). — *Pásint Ö.*: A keresztény kisebbségek Erdélyben. (5. sz.) — *Karácsonyi J.*: A székely helynevek és a politika. (6. sz.) — *Karácsonyi J.*: A székely helynevek és a politika. (8. sz.) — A székelység tanügyi önkormányzatához. — *Asztalos M.*: A magyar kisebbség és a történelem Erdélyben. (9. sz.) — *Asztalos M.*: A magyar kisebbség és a történelem Erdélyben. (10. sz.) — *Keresztury S.*: Az erdélyi városok elrománosításának kérdéséhez. (11. sz.) — *Keresztury S.*: Az erdélyi városok elrománosításának kérdéséhez. (7. évf. 3. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (4. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (5. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (6. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (7. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (9. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (11. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (12. sz.) — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció. (15—16. sz.) — *Cogitator*: A szatmári sváb asszimiláció a román impérium alatt. (20. sz.) — *Fritz L.*: Miért maradt el Romániában az 1927 április hóban fogantatosított „népszámlálás” eredményeinek nyilvánosságra hozatala? (8. évf. 2. sz.) — *Fritz L.*: Erdély, Bánság és a kapcsolt részek felekezeti statisztikája. (20. sz.) — *Barabás E.*: A romániai úgynevezett magyar tannyelvű állami középfokú iskolák sorsa 1919—1928-ig. (10. évf. 12. sz.) — *Fritz L.*: A szatmári és nagyváradi róm. kath. egyházmegye hitvallásos jellegű oktatási intézetei az 1930—31. iskolai évben. (15—16. sz.) — *Fritz L.*: Az erdélyi róm. kat. püspök joghatósága alatt működő róm. (örmény) kat. oktatású intézetek az 1930—31. iskolai évben. (11. évf. 13. sz.) — *Fritz L.*: Az erdélyi román kultúrözona ügye a Népszövetség előtt. (14. sz.) — *Fritz L.*: Az erdélyi román kultúrözona ügye a Népszövetség előtt. (15. sz.) — *Fritz L.*: Az erdélyi román kultúrözona ügye a Népszövetség előtt. (16. sz.) — *Fritz L.*: Az erdélyi román kultúrözona ügye a Népszövetség előtt. (12. évf. 10. sz.) — A kolozsvári magyar főiskolai hallgatók statisztikája. — *R. Szeben A.*: A Magyarországtól Romániához átkapcsolt részek egyházainak államsegélye a háború előtt. (22. sz.) — Az eddig megtartott választások és a Magyar Párt. (13. évf. 12. sz.) — A Cluj-i (kolozsvári) egyetem hallgatóinak száma. (14. évf. 5. sz.) — *R. Szeben A.*: Erdély magyar fiatalsága az ipari pályák felé. (8. sz.) — Számok és adatok Románia legmagyarabb megyéjének kisebbségi, gazdasági és népesedési viszonyairól. (19—21. sz.) — *Kovács Á.*: Erdély nemzetiségi statisztikája. (15. évf. 2. sz.) — Bírák, ügyészek, bírósági és egyéb tisztviselők nemzetiségi megoszlása Erdélyben 1934 október 15-én. (3—4. sz.) — Erdély természetes népszaporodása 1920—1930. között. (11. sz.) — *Kiss Á.*: Az állami magyar tannyelvű elemi iskolák és magyar tagozatok. (12. sz.) — *Kiss Á.*: Az állami magyar tannyelvű elemi iskolák és magyar tagozatok. (17. sz.) — *Kiss Á.*: Az állami magyar tannyelvű elemi iskolák és magyar tagozatok. (16. évf. 4. sz.) — *Kovács Á.*: Bírák, ügyészek és egyéb igazságügyi alkalmazottak nemzetiségi megoszlása Erdélyben 1936 november 1-én. (7. sz.) — *Páll Gy.*: A Bánát fővárosának nemzetiségi és gazdasági

helyzete. (11. sz.) — *Becsky I.*: Adatok Temesvár népkisebbségi történetéhez. (12. sz.) — *Kovács Á.*: A megyei közigazgatási tisztviselők nemzetiségi megoszlása Erdélyben az 1936. év végén. (14. sz.) — *Albert I.*: Csik megye a mai megyei közigazgatás statisztikai adatai tükrében. (21—22. sz.) — *Kiss Á.*: Újabb adatok az állami elemi iskolák magyar tagozatairól. (17. évf. 1. sz.) — Az Országos Magyar Párt választási eredményei az 1928., 1931., 1932., 1933. és 1937. években. — *Szilágyi O.*: A székelyföldi görögkeleti és görögkatolikus vallású lakosság az 1857-i és 1910-i népszámlálások tükrében. (2. sz.) — *Szilágyi O.*: A székelyföldi görögkeleti és görögkatolikus vallású lakosság az 1857-i és 1910-i népszámlálások tükrében. (3—4. sz.) — *Becsky S.*: Az 1937. évi képviseléválasztás a Temes-Torontál megyei választás tükrében. (7—8. sz.) — *Mikó S.*: Az Odorheiu megyei választások mérlege. (21. sz.) — A romániai magyar időszakai sajtó helyzetképe. (18. évf. 5. sz.) — Temesvár város népmozgalmi adatai 1938. évben. (7—8. sz.) — Hunyad vármegye népi statisztikája. (11. sz.) — *Thomka V.*: Egy aldunai székely község szociográfiája. (13—14. sz.) — *Thomka V.*: Egy aldunai székely község szociográfiája. (17—18. sz.) — *Thomka V.*: Egy aldunai székely község szociográfiája. — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. (19. sz.) — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. (20. sz.) — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. (23. sz.) — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. (24. sz.) — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. — *Oberding J. Gy.*: Az Erdélyi Unitárius Egyház híveinek a román egyházakba való áttérése az utóbbi három évben. (19. évf. 2. sz.) — A bánsági magyarság kultúrveszteségei az 1937. év folyamán. (3—4. sz.) — *Kiss Á.*: A román állami iskolák és a magyar tannyelvű oktatás. — A bánsági jugoszlávok és románok népcseréje körül. (5. sz.) — Vegyes házasságok Lugoson. (7—8. sz.) — Kérelmek, határozatok, tervek, javaslatok és törvényes intézkedések az erdélyi nemzetiségi kérdések megoldására másfél évszázad alatt. (10. sz.) — *Jakabffy E.*: A Bánság magyar társadalmának kialakulása a XIX. század folyamán. (13. sz.) — *Kertész J.*: A Magyarországtól átcsatolt részek városainak bibliográfiája. (15—16. sz.) — *Jakabffy E.*: Krassó-Szörény vármegye története. Különös tekintettel a nemzetiségi kérdésre. — (17. sz.) — *Jakabffy E.*: Krassó-Szörény vármegye története. Különös tekintettel a nemzetiségi kérdésre. — *Kertész J.*: A Magyarországtól átcsatolt részek városainak bibliográfiája.

Magyar Külpolitika (19. évf. 1. sz., Budapest 1938, m.). — *Fritz L.*: A Romániához csatolt magyar kisebbség helyzete.

Magyar Lloyd (22. sz., Budapest 1923, m.) — Az erdélyi ipar válságos helyzete. — (1924, 14. sz.) — Arad az új határváros.

Magyar Statisztikai Szemle 12. évf. 10. sz., Budapest 1934, m.). — *R. Szeben A.*: Az erdélyi magyarság népoktatásügyének statisztikai mérlege a másfél évtizedes román uralom alatt. —

(13. évf. 4. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi magyarság sorsa. — (15. évf. 6. sz.) — Kovács A.: Az erdélyi iparosok és kereskedők nyelvismerete a régi Magyarországon. — (17. évf. 4. sz.) — Rónai A.: Erdély népességi viszonyai. (18. évf. 7. sz.) — Thirring L.: A visszacsatolt erdélyi és keletmagyarországi terület.

Magyar Szemle (13. köt. 4. sz., Budapest 1931, m.). — Szász Zs.: Az erdélyi románság regionalista törekvései. — (15. köt. 3. sz.) — Buday Á.: A mai kolozsvári egyetem. — (17. köt. 2. sz.) — Szász Zs.: Az erdélyi római katolikus státus. — (35. köt. 1. sz.) — Parecz Gy.: A bánsági svábok Romániában.

Mezőgazdasági Közlöny (13. évf. 9. sz., Budapest 1940, m.). — A felszabaduló Erdély.

Nation und Staat (1. évf. 4. sz., Wien 1927, ném.). — Connert F.: Az erdélyi agrárreform kérdéséhez. — (5. évf. 8. sz.) — Balogh A.: Az erdélyi székely és szász községek autonómiája a vallási és iskolai kérdésben. — (6. évf. 5. sz.) — Truhart H.: A székely sérelem a Népszövetség előtt. — (10. évf. 11—12. sz.) — Klein W.: Az erdélyi szász nemzeti vagyon felosztása. — (12. évf. 9. sz.) — Wittstock O.: Stephan Ludwig Roth és az erdélyi nemzetkisebbségi kérdés.

Népegészségügy (21. évf. 18. sz., Budapest 1940, m.). — Pöltzel J.: Az erdélyi részekkel visszakerült fürdők, gyógy- és ásványvizek.

Országút (2. évf. 1. sz., Budapest 1936, m.). — Papp E.: Románia magyarsága a választások tükrében.

Revista de Igienă Socială (6. évf. 11—12. sz., București 1936, rom.). — Andronovici G.: A gyermekhalandóság Dej (Dés) városában az 1926—1935. években. — (7. évf. 4—5. sz.) — Saroiu I.: A diftéria- és skarlát-ellenes oltások Dicsőszentmártonban. — (8. évf. 4. sz.) — Suciú Sibianu M.: A brassói líceumokban 1215 gyermekén véghezvitt szem-, fül-, orr- és torokvizsgálatok eredményei. —

(9. évf. 6. sz.) — Cosma I. G. és Bălăneanu G.: A gyermekhalandóság okai és lefolyása Vasad körében (Szilágy m.) 1927—1937-ig.

Revue de Transylvanie (2. évf. 1. sz., Kolozsvár 1936, fr.). — Râmneantu P.: Az erdélyi székelyek eredete. — (3. sz.) — Rusu J.: Néhány megjegyzés az erdélyi agrárreformhoz. — Crăciun I.: Az erdélyi magyar egyetem és az erdélyi román egyetem. — Manciuca E.: Románia nyugati határa a magyar statisztikai tanulmányok megvilágításában. — (4. sz.) — Dragomir S.: Gr. Tisza István és az erdélyi románok. — Someșan L.: Lakatlan-e Erdély? — Daniello R.: A közegészségügy Erdélyben. — (3. évf. 3. sz.) — Coliani A.: Az elemi oktatás fejlődése Erdély „kulturális zónájában”. — Petrinca P.: A magyar kisebbségi sajtó Romániában. — Crăciun I.: A román Erdély bibliográfiája. — (4. évf. 1—2. sz.) — Olteanu A.: Magyar gazdasági élet Erdélyben. — Dragomir S.: Angol vélemények Erdély problémájáról. — (3—4. sz.) — Someșan L.: A Tisza völgyének népesedése és annak tényezői.

The Hungarian Quarterly (5. köt. 2. sz., Budapest 1939, ang.). — Rónai A.: Erdély népei. — Gál I.: Anglia és Erdély. — (4. sz.) — Csabai I.: Magyar kultúra Erdélyben.

Városok Lapja (32. évf. 19. sz., Budapest 1937, m.). — Miből élnek az erdélyi magyar városok. — (35. évf. 16. sz.) — Széll S.: Magyar városok Romániában. (18. sz.) — Lukács Ö.: A visszatérő erdélyi magyar városok. — Sebestyén L.: Erdély közigazgatásának megszervezése. — Kincses Kolozsvár. — Széll S.: Bihar-Várad Szent László városa. — Húsz testvérváros.

Világgazdasági Szemle (7. évf. 9. sz., Budapest 1940, m.). — Erdély hazatérése.

Voix des Peuples (7. évf. 6. sz., Genève 1940, fr.). — Pierrac M.: Egy nemzetközi folyóirat tévedései Erdély kisebbségeinek problémáiról.

A trianoni békekötéssel Romániához csatolt terület részeseése a Magyarbirodalom háború előtti adataiban.

Participation du territoire annexé à la Roumanie par le traité de Trianon aux données d'avant-guerre du Royaume de Hongrie.

Megnevezés — Spécification	Magyar-birodalom Etat hongrois d'avant la guerre mondiale	Ebből - Dont		Megnevezés — Spécification	Magyar-birodalom Etat hongrois d'avant la guerre mondiale	Ebből - Dont	
		trianoni Magyarországnak a Hongriától Trianon	Romániához csatolt terület a régióhoz Romániához csatolt terület			trianoni Magyarországnak a Hongriától Trianon	Romániához csatolt terület a régióhoz Romániához csatolt terület
		részeseése %-ban	%			részeseése %-ban	%
Néesség — Population (1910)				Mezőgazdaság — Agriculture			
Terület — Territoire, km ²	325.411	28·1	31·6	Terület (kh.) — Superficie (arp. cad.) (1915)	56,453.446	28·1	31·6
Lélekszám — Nombre des habitants	20,886.487	36·0	25·2	szántó föld — terres labourables	24,781.127	38·6	24·0
Népsűrűség km ² -kint — Densité de la population par km ²	64·2	82·4	51·2	kert — jardins	760.301	21·9	42·1
Anyanyelv — Habitants par langues maternelles				rét — prés et prairies	5,333.269	21·5	39·5
magyar — Hongrois	10,050.575	65·9	16·9	szőlő — vignes	600.444	62·5	13·6
német — Allemands	2,037.435	26·5	27·5	legelő — pâturages	6,744.634	26·0	34·0
tót — Slovaques	1,967.970	8·4	1·6	erdő — forêts	15,223.917	11·9	41·3
román — Roumains	2,949.032	1·7	95·0	nádas — roselières	91.582	52·4	7·7
rutén — Ruthènes	472.587	0·3	3·5	nem termő — terres improductives	2,918.172	33·7	25·2
horvát — Croates	1,833.162	2·3	0·1	Learatott terület (kh.) (1911—15. évek átlaga) — Superficies récoltées (arp. c.) (en 1911—15, en moyenne)			
szerb — Serbes	1,106.471	2·0	5·0	búza — froment	6,333.799	41·5	24·9
egyéb — autres	469.255	15·0	20·5	rozs — seigle	2,010.822	58·9	10·1
Magyarul tud — Habitants sachant le hongrois	11,990.562	59·7	19·1	árpa — orge	2,038.913	44·8	10·8
Vallás — Religion				zab — avoine	2,043.210	29·3	27·0
róm. kat. — catholiques rom.	10,888.138	43·4	9·3	tengeri — maïs	5,010.882	29·8	32·2
gör. kat. — gréco-cathol.	2,025.508	7·8	61·0	burgonya — pommes de terre	1,216.924	34·6	10·3
református — calvinistes	2,621.329	60·9	27·5	Termés (q) (1911—15. évek átlaga) — Récoltes (q), en 1911—15, en moyenne			
evangélikus — luthériens	1,340.143	35·2	19·6	búza — froment	44,497.421	44·8	21·7
gör. kel. — gréco-orient.	2,987.163	2·6	59·9	rozs — seigle	13,225.943	60·8	9·1
unitárius — unitaires	74.296	6·9	92·6	árpa — orge	15,628.568	45·7	9·9
izraelita — israélites	932.458	50·3	19·2	zab — avoine	13,366.160	32·9	25·9
egyéb — autres	17.452	47·0	27·4	tengeri — maïs	48,132.242	31·3	26·7
Írni-olvasni tud a 6 éven felüli népességből (%) — Parmi les habitants de plus de 6 ans, savaient lire et écrire (%)	66·7	80·3	51·5	burgonya — pommes de terre	57,053.781	34·1	9·7
Foglalkozás — Professions				bab — haricots	2,704.338	25·9	35·7
őstermelés — product. du sol	13,465.653	31·1	27·5	lenfonál — fils de lin	125.958	23·3	13·2
bányászat — mines	214.714	40·6	36·9	kenderfonál — fils de chanvre	465.242	23·6	28·3
ipar — industrie	3,361.135	45·0	19·9	cukorrépa — betteraves à sucre	38,922.998	38·6	8·1
kereskedelem — commerce	722.352	48·2	19·2	takarmányrépa — betteraves fourrag.	61,571.070	61·1	15·1
közlekedés — communications	630.029	48·5	19·0	csalamádé — maïs vert	34,540.161	69·6	10·8
közszoig. és szab. fogl. — services publ. et professions lib.	686.641	43·8	23·8	szalastakarmány — fourrages	154,959.844	29·0	34·2
k. m. n. napsz. — journaliers	501.370	35·4	21·5	must (hl) — moût (hl)	4,029.534	49·6	14·9
s. a. i.	431.146	49·3	20·6	Termésátlag (kh.-kint q-ban) — Rendement moyen (par arp. c., en q):			
házi cselédek — domestiques	873.447	42·8	22·0	búza — froment	7·0	7·6	6·2
egyéb fogl. — Habitants exerçant une autre profession				rozs — seigle	6·6	6·8	5·9
				árpa — orge	7·7	7·8	7·1
				zab — avoine	6·5	7·3	6·3
				tengeri — maïs	9·6	10·1	8·0
				burgonya — pommes de terre	46·9	46·2	44·0

Megnevezés — Spécification	Magyar-birodalom Etat hongrois d'avant la guerre mondiale	Ebből - Dont		Magyar-birodalom Etat hongrois d'avant la guerre mondiale	Ebből - Dont	
		trianoni Magyarország part de la Hongrie de Trianon	Romániához csatolt ter. part de la région annexée à la Roumanie		trianoni Magyarország part de la Hongrie de Trianon	Romániához csatolt ter. part de la région annexée à la Roumanie
		részese			részese	
		%-ban — %			%-ban — %	
Állatállomány (db.) — Cheptel (en têtes) (1911)						
szarvasmarha — bêtes à cornes sertés — porcs	7,319.121	29·4	28·2			
ló — chevaux	7,580.446	43·8	19·6			
juh — moutons	2,351.481	38·1	21·5			
	8,548.204	28·2	40·2			
Ipar — Industrie						
Bányászat és kohászat — Mines et métallurgie (1915):						
Termelés — Production (q):						
feketeszen — houille	10,972.546	72·8	27·2			
barnaszén — lignite	81,636.167	69·5	25·2			
vas — fer	3,883.470	31·5	44·9			
vasérc — minerai de fer	12,382.683	16·9	24·6			
mangánérc — minerai de manganèse	117.094	—	45·3			
kénkovand — pyrite	1,087.838	—	44·3			
antimonérc — minerai d'antimoine	114.273	—	0·5			
horganyérc — minerai de zinc rézérc ¹⁾ — minerai de plomb ¹⁾	1.330	—	100·0			
arany- és ezüstérc — minerais d'or et d'argent	104.642	—	8·8			
bauxit — bauxite	3,019.308	—	83·6			
kőolaj — pétrole	590.670	—	100·0			
só — sel	65.363	—	30·5			
	2,483.471	—	75·0			
Gyárilpar — Industrie manufacturière (1913)						
ipartelepek száma ²⁾ — Nombre des établissements industriels ²⁾	4.688	44·3	19·8			
motorok száma — Nombre des moteurs	12.623	48·1	17·6			
lóerő (HP) — Force des moteurs (CV)	841.792	47·8	18·3			
évi legnagyobb munkáslétszám — Nombre maximum des ouvriers dans l'année indiquée	474.864	47·0	19·5			
Gyárilpari termelés értéke (K) — Valeur des produits de l'industrie manufact. (c.) (1913)	3.135.169.148	52·5	17·2			
Ebből: — Dont:						
I. Vas- és fémpipar — Industrie du fer et métallurgie	503,087.307	50·5	22·1			
II. Gépgyártás — Industrie des machines	305,445.551	82·1	8·4			
III. Kö-, agyag- stb. ipar — Industrie de la pierre, poterie, etc.	136,581.028	52·7	11·7			
IV. Fa- és csontipar — Industrie du bois et de l'os	224,074.769	18·6	40·1			
V. Bőr- és sörte- stb. ipar — Industrie du cuir, du crin, du poil, etc.	91,249.235	49·5	7·8			
VI. Fonó- és szövőipar — Industrie textile	208,629.056	38·7	11·8			
VII. Ruházati ipar — Industrie de l'habillement	33,392.785	72·3	14·1			
VIII. Papirosipar — Industrie du papier	52,519.918	22·0	14·5			
IX. Élelmészeti stb. ipar — Industrie de l'alimentation, etc.	1,287,707.040	54·0	16·1			
X. Vegyészeti ipar — Industrie chimique	241,993.257	52·3	17·0			
XI. Sokszorosító ipar — Industrie polygraphique	50,489.202	85·1	6·7			
Kereskedelem és közlekedés³⁾ Commerce et communications³⁾						
Behozatal — Importations:						
1.000 q	77,483.715	43·0	7·9			
1.000 db. — pièces	3,075.729	85·9	1·6			
Kivitel — Exportations:						
1.000 q	60,386.954	43·7	11·4			
1.000 db. — pièces	8,070.652	61·0	8·9			
Vasutak (km) — Chemins de fer (km) (1915)	22,081·1	37·9	23·8			
All. és törvhat. közutak — Routes de l'Etat et des comitats:						
állami — routes de l'Etat	49.420·0	35·5	25·3			
törvényhatósági — routes des comitats	12.195·0	26·2	37·3			
	37.225·0	38·5	21·3			
Pénzügy — Finances						
Pénzintézetek száma — Nombre des établissements de crédit (1915)	5.630	33·0	29·3			
bankok és takarékpénztárak — banques et caisses d'épargne	1.992	33·8	30·3			
hitelszövetkezetek — coopératives de crédit	3.638	32·6	28·8			
Saját tőke — Capitaux dits propres (1.000 K.—c.)	2,583.267	66·3	16·6			

¹⁾ Arany- és ezüsttartalmú réz- és ólomércel együtt. — Avec les minerais de cuivre et de plomb contenant de l'or ou de l'argent. ²⁾ Horvát-Szlavonországok nélkül. — Sans la Croatie-Slavonie. ³⁾ Csak a vasúti és folyamhajózási forgalom mennyiségi adatai. — Seulement les données des trafics ferroviaire et fluvial (quantités).

Megnevezés — <i>Spécification</i>	Magyar-birodalom <i>Etat hongrois d'avant la guerre mondiale</i>	Ebből - <i>Dont</i>		Megnevezés — <i>Spécification</i>	Magyar-birodalom <i>Etat hongrois d'avant la guerre mondiale</i>	Ebből - <i>Dont</i>	
		Trianoni Magyarország part de la Hongrie de Trianon	Romániához csatolt ter. part de la région annexée à la Roumanie			Trianoni Magyarország part de la Hongrie de Trianon	Romániához csatolt ter. part de la région annexée à la Roumanie
		részesedése % - ban — %				részesedése % - ban — %	
Idegen tőke — <i>Capitaux non possédés en propre 1000 K.-c.</i>	13,515.426	74.4	11.0	jelzálogos kölcsön — <i>Prêts hypothéc. 1000 K.-c. . .</i>	4.890.347	79.3	9.7
takarékbetét — <i>dépôts d'épargne (1.000 K.-c.) .</i>	6,273.600	62.2	14.6	értékpapírtárca — <i>Porte-feuille-titres 1000 K.-c. .</i>	1,942.386	74.9	11.3
záloglevél — <i>obligations foncières 1000 K.-c. . .</i>	3,912.393	89.9	6.8	Nyeresség - <i>Bénéfice 1000 K.-c.</i>	215.276	69.2	13.1
Vagyon — <i>Actifs (1.000 K.-c.)</i>	16,313.969	73.1	11.9	Nemzeti vagyon — <i>Fortune nationale (ezer K.—1.000 . c.)</i>			
váltótárca — <i>Portefeuille-effets (1.000 K.-c.) . .</i>	3,343.040	58.2	20.1	(1912)	41,520.589	37.8	24.5

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1940. július—augusztus havi adatok. — *Chiffres de juillet et août 1940.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzótábla.

Rajzok a gazdasági jelzótáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres relatifs à juillet et août 1940:

Sur notre territoire d'avant la 2e Sentence de Vienne, il y eut en juillet 1940 4.506 nouveaux mariages (4.9‰), 18.690 naissances vivantes (20.3‰) et 11.197 décès (12.2‰). En août 1940, on y a enregistré 4.812 nouveaux mariages (5.2‰), 19.349 naissances vivantes (21.0‰) et 11.900 décès (12.9‰). Quant à l'accroissement naturel de la population, il a été de 7.493 unités (8.1‰) en juillet et de 7.449 unités (8.1‰) en août. — En examinant les chiffres sans ceux de la Subcarpathie, on voit que le nombre et la proportion des mariages étaient dans lesdits deux mois très faibles, baissant particulièrement en août par rapport à la même époque de l'année précédente. La régression est attribuée surtout au fait que beaucoup d'hommes étaient appelés sous les drapeaux. — Le nombre des naissances vivantes a bien monté comparativement aux chiffres correspondants, très bas, de l'année d'avant. — Par rapport également à l'année précédente, la mortalité a légèrement monté, grandissant un peu plus en août qu'en juillet. La mortalité des nourrissons a été, pendant ces deux mois-là, inférieure à celle de la même période de l'année pré-

cedente. — Par rapport à cette année-là, l'accroissement naturel a progressé en juillet, faiblissant légèrement en août.

D'après les Syndicats ouvriers, le nombre des chômeurs a baissé de 11.2% en juillet, et moins fort (—4.4%) en août à la fin duquel il était de 7.651 seulement. Par rapport à l'année dernière, il est tombé de 52% en juillet et de 48.3% en août. Donc, le chômage était plus bas que jamais; toutefois, il faut se garder de tirer de ce fait des conclusions trop optimistes. — Ajoutons que, pour des raisons saisonnières, le nombre des chômeurs a monté en quelques industries, s'élevant en août dans l'industrie du cuir (+3.5%), dans l'Alimentation (+3.0%), dans l'industrie polygraphique (+1.9%), ainsi que parmi les travailleurs intellectuels (+2.6%). — Pendant lesdits deux mois, les salaires horaires ont monté particulièrement pour les menuisiers et les tailleurs.

La production du charbon, ayant progressé en juillet, a faibli en août, baissant de 4.4% pour la houille et de 0.5% pour le lignite. Mais même en août, elle a dépassé celle du même mois précédent (+25.8% pour la houille, +7.7% pour le lignite).

Megnevezés — <i>Spécification</i>	Magyar-birodalom <i>Etat hongrois d'avant la guerre mondiale</i>	Ebből - Dont		Megnevezés — <i>Spécification</i>	Magyar-birodalom <i>Etat hongrois d'avant la guerre mondiale</i>	Ebből - Dont	
		trianoni Magyarországtól a Hongrie de Trianon részese	Romániához csatolt ter. rész a Roumanie részese			trianoni Magyarországtól a Hongrie de Trianon részese	Romániához csatolt ter. rész a Roumanie részese
		0/0-ban	0/0			0/0-ban	0/0
Idegen tőke — <i>Capitaux non possédés en propre</i> 1000 K.-c. takarékbetét — <i>dépôts d'épargne</i> (1.000 K.-c.) .	13,515.426	74·4	11·0	jelzálogos kölcsön — <i>Prêts hypothéc.</i> 1000 K.-c.	4.890.347	79·3	9·7
záloglevél — <i>obligations foncières</i> 1000 K.-c.	6,273.600	62·2	14·6	értékpapírtárca — <i>Portefeuille-titres</i> 1000 K.-c.	1,942.386	74·9	11·3
Vagyon — <i>Actifs</i> (1.000 K.-c.) váltótárca — <i>Portefeuille-effets</i> (1.000 K.-c.)	3,912.393	89·9	6·8	Nyeresség — <i>Bénéfice</i> 1000 K.-c.	215.276	69·2	13·1
	16,313.969	73·1	11·9	Nemzeti vagyon — <i>Fortune nationale</i> (ezer K.—1.000 c.) (1912)	41,520.589	37·8	24·5
	3,343.040	58·2	20·1				

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1940. július—augusztus havi adatok. — *Chiffres de juillet et août 1940.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzótábla.

Rajzok a gazdasági jelzótáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres relatifs à juillet et août 1940:

Sur notre territoire d'avant la 2e Sentence de Vienne, il y eut en juillet 1940 4.506 nouveaux mariages (4·9‰), 18.690 naissances vivantes (20·3‰) et 11.197 décès (12·2‰). En août 1940, on y a enregistré 4.812 nouveaux mariages (5·2‰), 19.349 naissances vivantes (21·0‰) et 11.900 décès (12·9‰). Quant à l'accroissement naturel de la population, il a été de 7.493 unités (8·1‰) en juillet et de 7.449 unités (8·1‰) en août. — En examinant les chiffres sans ceux de la Subcarpathie, on voit que le nombre et la proportion des mariages étaient dans lesdits deux mois très faibles, baissant particulièrement en août par rapport à la même époque de l'année précédente. La régression est attribuée surtout au fait que beaucoup d'hommes étaient appelés sous les drapeaux. — Le nombre des naissances vivantes a bien monté comparativement aux chiffres correspondants, très bas, de l'année d'avant. — Par rapport également à l'année précédente, la mortalité a légèrement monté, grandissant un peu plus en août qu'en juillet. La mortalité des nourrissons a été, pendant ces deux mois-là, inférieure à celle de la même période de l'année pré-

cedente. — Par rapport à cette année-là, l'accroissement naturel a progressé en juillet, faiblissant légèrement en août.

D'après les Syndicats ouvriers, le nombre des chômeurs a baissé de 11·2% en juillet, et moins fort (—4·4%) en août à la fin duquel il était de 7.651 seulement. Par rapport à l'année dernière, il est tombé de 52% en juillet et de 48·3% en août. Donc, le chômage était plus bas que jamais; toutefois, il faut se garder de tirer de ce fait des conclusions trop optimistes. — Ajoutons que, pour des raisons saisonnières, le nombre des chômeurs a monté en quelques industries, s'élevant en août dans l'industrie du cuir (+3·5%), dans l'Alimentation (+3·0%), dans l'industrie polygraphique (+1·9%), ainsi que parmi les travailleurs intellectuels (+2·6%). — Pendant lesdits deux mois, les salaires horaires ont monté particulièrement pour les menuisiers et les tailleurs.

La production du charbon, ayant progressé en juillet, a faibli en août, baissant de 4·4% pour la houille et de 0·5% pour le lignite. Mais même en août, elle a dépassé celle du même mois précédent (+25·8% pour la houille, +7·7% pour le lignite).

Aux Usines électriques de la ville de Budapest, la production de courant électrique a, en juillet comme en août, monté en moyenne de 3·8%. Par rapport aux mêmes mois de l'année dernière, elle a fort progressé (+ 13·5% et + 12·9%). La quantité du courant électrique distribué pour faire marcher des moteurs a monté en août de 11%, dépassant de près de 30% celle du même mois précédent. Le nombre des usagers de l'énergie électrique s'est élevé en un an à 286.619 (+ 12.285).

Le trafic ferroviaire, ayant baissé en juillet dernier, grandissait au mois suivant. La quantité des marchandises transportées — 2.283 mille tonnes — a monté de 4·2% par rapport à juillet dernier, baissant de 2·1% par rapport au mois d'août précédent. Le trafic-voyageurs a diminué de 13·2% en juillet, et grandi de 3% en août où il s'élevait à 8·6 millions (+ 2·6% comparativement au mois d'août précédent).

Le trafic postal a fort progressé en juillet. Il a baissé en août de 13·8% pour les correspondances, de 1·3% pour les colis, de 5·4% pour le nombre des télégrammes, et également de 5·4% pour celui des conversations téléphoniques locales. Mais, par rapport aux chiffres d'un an auparavant, il a monté pour les colis (+ 8·8%), le montant des mandats (+ 10·2%), le nombre des télégrammes (+ 10·1%) et des conversations téléphoniques locales (14·5%). Le nombre des postes téléphoniques principaux s'est accru en un an de 12.540, montant à 141.802. Celui des usagers de la Radio s'est élevé en août à 542.443, grandissant de 74.523 en un an.

En juillet et août derniers, l'indice officiel des prix de gros a bien monté. En août, il s'est élevé à 104 (+ 5·3 points par rapport à celui de la fin du 1er semestre), accusant une augmentation de 17·7 points en un an; pendant le même mois, l'indice de la catégorie „agriculture et élevage“ a monté à 102·4, progressant de 10·2 points par rapport à juillet dernier et de 26·1 points par rapport au mois d'août précédent. L'indice de la catégorie „matières nécessaires à l'industrie et produits industriels“ a moins augmenté: en août, il s'est élevé à 104·5, contre 103·9 en juillet et 92·6 en août de l'année d'avant. L'augmentation de l'indice des prix de gros a été due surtout à la hausse des produits d'origine végétale. L'indice de ces produits a progressé de 9·9 points en juillet et de 2·5 points en août où il a monté à 109·8, s'élevant de 27·8 points (+ plus de 30%) en un an. Le niveau des prix des objets fabriqués augmentait modérément. Les „ciseaux agricoles“ se sont fermés presque tout à fait: la disparité indiquée par eux, laquelle, amenée par la

crise mondiale, a fait tant de mal aux agriculteurs, est tombée en août à 0·2%, contre 16·5% un an auparavant.

L'indice du coût de la vie, augmentant pendant tous les deux mois considérés, s'est élevé en août à 118·5, contre 107·3 au même mois de l'année d'avant. Le prix des vivres et celui des articles d'habillement ont grandi considérablement. L'indice des articles d'habillement, s'élevant de 7·2 points pendant les deux mois en question, a monté en août à 157·1, progressant de 17·4 points par rapport au même mois précédent.

D'après les chiffres de la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque s'est élevée de 80·2 millions de pengős en juillet et de 42 millions en août où elle a monté à près de 1.200 millions (+ 160 millions par rapport au même mois de l'année d'avant). Le portefeuille-effets de la Banque Nationale, se gonflant de 156·8 millions depuis juillet, représentait 849·4 millions à la fin d'août (+ 273 millions par rapport au même mois de l'année précédente). L'encaisse métallique, baissant de 7·6 millions, était de 173·8 millions à la fin d'août (— 51·6 millions comparativement au même mois précédent).

En août, les dépôts d'épargne s'élevèrent à 718·5 millions de p. (+ un peu plus de 25 millions par rapport à ceux d'un an auparavant). Et les dépôts sur comptes courants ont monté à 911·4 millions, accusant en un an un accroissement de 142·1 millions. Ainsi donc, le total des dépôts en banque, augmentant de 167·4 millions en un an, a monté à 1.630 millions.

A la Bourse de Budapest, les cours montaient depuis la fin du premier semestre. L'indice des actions y a progressé en août de 6·8 points, s'élevant à 107. Les transactions boursières étaient peu nombreuses. On a vendu en juillet environ 60 mille actions et en août, à peine plus de 51 mille. Le montant des livraisons et des réceptions a été faible (4·1 millions de pengős, respectivement 4 millions).

Les passifs des concordats privés et judiciaires étaient en juillet de 104 mille pengős, chiffre inférieur à celui de chacun des autres mois de l'année. En août, ils ont monté de près du double, s'élevant à 206 mille p. — Nous ne pouvons pas parler des lettres de change, le gouvernement ayant suspendu les protêts pour août.

Népmozgalom.

Az 1940. év július és augusztus havi népmozgalmi főeredményeit az előző év megfelelő adataival veti össze következő kis összeállításunk:

	Az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Összesen	Az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Összesen
	1939 július	1940 július			1939 aug.	1940 augusztus		
Házasságkötés	4.611	4.224	282	4.506	6.630	4.542	270	4.812
" ezer lélekre	5·4	4·9	5·0	4·9	7·7	5·2	4·7	5·2
Élveszületés	15.511	17.001	1.689	18.690	16.961	17.845	1.504	19.349
" ezer lélekre	18·0	19·6	29·7	20·3	19·7	20·6	26·4	21·0
1 éven aluli elhalt	2.030	1.885	222	2.107	2.247	2.180	290	2.470
1 " " " száz elveszülöttre	13·0	11·1	13·1	11·3	13·2	12·2	19·3	12·8
1—6 éves elhalt	542	500	61	561	639	681	69	750
7 évnél idősebb elhalt	7.740	8.134	395	8.529	7.213	8.309	371	8.680
Elhalt összesen	10.312	10.519	678	11.197	10.096	11.170	730	11.900
" ezer lélekre	12·0	12·1	11·9	12·2	11·7	12·9	12·8	12·9
Természetes szaporodás	5.199	6.482	1.011	7.493	6.865	6.675	774	7.449
" " ezer lélekre	6·0	7·5	17·8	8·1	8·0	7·7	13·6	8·1

Az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország területén a házasságkötések száma és aránya júliusban és augusztusban is igen alacsony volt és jóval alatta maradt különösen augusztusban az előző év megfelelő adatainak. Az ok nyilvánvalóan a nyári nagyméretű katonai behívásokban keresendő. Az elveszületésekre vonatkozó eredmények örvendetes további javulásról számolnak be az előző évi igen alacsony adatokkal szemben. Halálozási viszonyaink júliusban egy árnyalattal, augusztusban pedig valamivel észrevehetőbben gyengébbek voltak, mint az előző évben. Határozottan kedvezőnek mondható azonban, hogy mindkét hónapban jobb volt a csecsemőhalálozás, mint egy évvel korábban. Természetes szaporulatunk júliusban határozottan jobb, augusztusban pedig

némileg gyengébb volt, mint az előző év megfelelő hónapjaiban.

Kárpátalja házasságkötési gyakorisága júliusban valamivel magasabb, augusztusban pedig gyengébb volt az országosnál. Élveszületési arányszáma mindkét hónapban jóval kedvezőbb volt és valamivel kedvezőbb volt halálozási gyakorisága is. Feltűnően nagy volt azonban augusztusi csecsemőhalálozása: száz elveszülöttre 19·3 csecsemőhalott esett. Természetes szaporulata különösen júliusban elsőrendűnek volt mondható.

A gyakoribb halálokok közül jelentésünk két hónapjában emelkedést találunk a gümőkór, influenza, szamárhurut, agyvérzés-agyguta, szervi szívbaj, rák és augusztusban még a vérhas és bélhurut áldozatainak számánál. Az összehasonlító adatok a következők:

A halálokok megnevezése	Az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Összesen	Az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Összesen
	Elhaltak száma				Elhaltak száma			
	1939 július	1940 július	1939 aug.	1940 augusztus				
Gümőkór	1.004	1.090	50	1.140	810	928	55	983
Kanyaró	8	2	2	4	4	3	1	4
Vörheny	3	3	—	3	7	3	—	3
Influenza	9	16	—	16	9	16	1	17
Szamárhurut	29	33	—	33	28	45	2	47
Roncsoló toroklob	14	4	1	5	18	9	3	12
Hasi hagymáz	26	29	2	31	66	48	1	49
Vérhas	68	66	4	70	129	187	7	194
Agyvérzés-agyguta	495	563	6	569	449	604	10	614
Szervi szívbaj	493	529	13	542	492	616	15	631
Tüdőlob	800	680	109	789	768	709	121	830
Hörghurut	36	23	4	27	23	25	1	26
Rák és rosszindulatú daganat	783	863	11	874	803	895	29	924
Gyermekágyi betegség	44	43	5	48	48	52	—	52
Bélhurut	670	576	59	635	930	955	113	1.068

A gümőkóros halálzásnak ezer lélekre számított arányszáma a következően alakult:

	Esett ezer lélekre gümőkóros halott	
	júliusban	augusztusban
Magyarországnak az első bécsi döntés utáni területén 1939-ben	1·17	0·94
1940-ben	1·26	1·07
Kárpátalján „	0·88	0·97
Együtt „	1·24	1·07

Júliusi és augusztusi népmozgalmunknak országrészek szerint részletezett főeredményeit mutatja be végül alábbi összeállításunk:

O r s z á g r é s z	Ház- sá- g- kötés	Élve- szüle- tés	Halá- lozás	Termé- szetes szapo- rodás	Ház- sá- g- kötés	Élve- szüle- tés	Halá- lozás	Termé- szetes szapo- rodás
	j ú l i u s				a u g u s z t u s			
a) s z á m s z e r i n t								
I. Kisalföld	375	2.090	1.031	1.059	414	2.108	1.133	975
II. Dunántúli dombosvidék	677	3.396	2.174	1.222	722	3.609	2.291	1.318
III. Duna-Tisza köze								
a) Budapest nélkül	752	2.474	1.583	891	917	2.668	1.620	1.048
b) Budapesttel együtt	1.883	4.028	2.828	1.200	2.017	4.178	2.892	1.286
IV. Tiszántúl	702	4.633	2.712	1.921	766	5.150	2.912	2.238
V. Északi dombosvidék	587	2.854	1.774	1.080	623	2.800	1.942	858
VI. Kárpátalja	282	1.689	678	1.011	270	1.504	730	774
Összesen	4.506	18.690	11.197	7.493	4.812	19.349	11.900	7.449
b) e z e r l é l e k r e								
I. Kisalföld	3·9	21·9	10·8	11·1	4·4	22·2	11·9	10·3
II. Dunántúli dombosvidék	3·7	18·6	11·9	6·7	4·0	19·8	12·6	7·2
III. Duna-Tisza köze								
a) Budapest nélkül	5·0	16·6	10·6	6·0	6·2	17·9	10·9	7·0
b) Budapesttel együtt	7·8	16·8	11·8	5·0	8·4	17·4	12·0	5·4
IV. Tiszántúl	3·3	21·5	12·6	8·9	3·6	23·9	13·5	10·4
V. Északi dombosvidék	4·4	21·6	13·4	8·2	4·7	21·2	14·7	6·5
VI. Kárpátalja	5·0	29·7	11·9	17·8	4·7	26·4	12·8	13·6
Összesen	4·9	20·3	12·2	8·1	5·2	21·0	12·9	8·1

azonban júliusban 52·0%, augusztusban pedig 48·3% volt a visszaesés. A munkanélküliek száma még sohasem volt ilyen alacsony, mint a tárgyalt hónapokban. Ebből a körülményből azonban nehéz volna akár a munkásság, akár a gazdasági élet helyzetére nézve túlzottan optimisztikus következtetéseket levonni.

A kimutatott munkanélküliek 68·0%, illetve 68·4%-a, (5.448, 5.232) esett Budapestre, míg vidékre 32·0%, illetve 31·6% jutott (2.557, 2.419).

Foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben július és augusztus hónapokban az építőiparban (—7·1%, —23·3%), a faiparban (—30·3%, —12·4%), a vasiparban (—2·5%, —1·9%), a ruházati iparban (—3·5%, —24·3%) és júliusban a sokszorosító iparban (—16·8%). Emelkedés volt észlelhető júliusban a

Munkapiac.

A kivételes helyzet folytán a munkapiacra vonatkozó adatok nem adnak tiszta képet sem a munkanélküliség általános irányzatáról, sem pedig a periódikus erők hatásáról.

A szociáldemokrata és keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott összes munkanélküliek száma a május havi leszakadás után is tovább hagyatlott. Júliusban 1.014-gyel (—11·2%) esett a munkanélküliek száma, augusztusban azonban sokkal mérsékeltebb volt a hanyatlás s az mindössze 354-et tett (—4·4%). Augusztus hó végén így 8.005, illetve 7.651 volt már csak a munkanélküliek száma. Az egy év előttihez képest

bőriparban (+28·6%), az egyéb iparoknál (+7·3%), továbbá a szellemi munkásoknál (+3·7%), augusztusban pedig a bőriparban (+3·5%), az ételmezési iparban (+3·0%), a sokszorosító iparban (+1·9%) és végül a szellemi munkásoknál (+2·6%).

A munkakeresők közül országos viszonylatban a tárgyalt hónapokban 17.064, illetve 15.741 volt elhelyezhető. A száz munkahelyre esett munkaközvetítés jelzőszáma 74·0, illetve 77·4 volt, az egy év előtti 77·8 és 71·2-vel szemben.

Az elmúlt két hónap alatt az asztalosok és a szabók órabére emelkedett számottevő módon.

Termelés.

A június havi 977 ezer q-hoz képest júliusban a kőszén termelése 96 ezer q-val (+9·8%) emelkedett, augusztusban ellenben 47 ezer q-s

(—4·4%) hanyatlás következett be. Az egy év előttihez képest mindkét hónapban emelkedés mutatkozik (+30·8%, +4·7%). Hasonló alakulást mutat a *barnaszén* termelése is, mely júliusban 3·3%-kal nőtt (266·2 ezer q), a rákövetkező hónapban azonban már fél százalékkal esett. A tavalyihoz képest 25·8%, illetve 7·7% volt az emelkedés.

Budapest székesfőváros *elektromosáram termelése* idényszerűleg emelkedett (+4·8%, +2·9%). A tavalyi termeléshez képest pedig igen jelentős arányú növekedés mutatkozik a tárgyalt hónapok mindegyikében (+13·5%, +12·9%) az *elektromosáramfogyasztók* számának emelkedése folytán, azok száma ugyanis egy év leforgása alatt augusztus végéhez képest 11.585-tel szökött magasabbra s a jelentési időszak végén 285.619-en állott. A *magánvilágítási és egyéb célokra* elosztott áram mennyiségének idényszerű hanyatlását ellensúlyozta a motorikus célokra elosztott áram mennyiségének (20·1 millió kwó) növekedése, mely augusztusban 11·0%-kal haladta túl az előző havit és 38·8%-kal a tavalyit. A magánvilágítási célokra szolgáló s mindössze csak 1·8 millió kwó-t kitevő árammennyiség 62·1%-kal maradt el a július havi mögött, a tavalyit azonban 10·4%-kal múlta felül. Ez azonban nem mutat tiszta képet, mert ez a nagy hanyatlás minden év augusztusában megszokott ismétlődni a fogyasztott áram mennyiségének leolvasásával járó nehézségek miatt.

Közlekedés.

Vasúti forgalom. A teheráruforgalom július hónapban 194 ezer tonnával 2.190 ezer t-ra esett vissza. A hanyatlás elég nagyarányú volt és meghaladta a 8·1%-ot. Augusztusban azonban ismét megélenkült a forgalom, úgy, hogy a *szállított áruk* mennyisége 93 ezer t-val 2.283 ezer t-ra emelkedett, tehát 4·2%-kal nőtt. A múlt évihez képest júliusban 16·3%-os emelkedés jött létre, míg az augusztusi forgalom 2·1%-kal maradt el a tavalyi mögött. Az *áru-tonnakilométer* számsorának alakulása azonban már kedvezőbb képet mutat, mert az utolsó két hónapban 43·5%-os, illetve 9·1%-os növekedés következett be. A *teherkocsik száma* 4·2%-kal haladta túl a múlt év hónapjának eredményét. Az utasforgalom júliusban 8·3 millióra rúgott, 1·3 millióval süllyedt az előző havi alá (—13·2%), augusztusban azonban 8·6 millió utas került szállításra, 253 ezerrel (+3%) több, mint a megelőző hónapban és 2·6%-kal több, mint egy évvel ezelőtt. Az *utaskilométer* számsorának (297 és 306 millió km) alakulása az egy év előttivel szemben kedvezőbb képet mutatott (+18·4%, +4·1%).

Postaforgalom. Július hó folyamán a postaforgalom erősen megduzzadt, augusztusban ellenben a számsorok egy részében jelentős arányú visszaesés következett be. Az augusztus havi 50·4

millió db-ot kitevő *levélküldemény* 13·8%-kal süllyedt az előző havi alá s a múlt évinél is közel 1%-kal állott alacsonyabban. Az 1·1 millió darabot kitevő *csomagküldeményeknél* lényegesen kisebbmértvű volt a visszaesés s az mindössze 1·3%-ot tett, a múlt évit ellenben 8·8%-kal múlta felül. A *postautalványok* számánál és azok összegénél ugyan nem következett be hanyatlás, a növekedés azonban jóval a július havi alatt maradt. A *postautalványok száma* júliusban 9·6%-kal, augusztusban pedig alig valamivel több, mint 1%-kal nőtt, a *postautalványok* összegénél azonban 12·1, illetve 7·9%-os gyarapodás következett be. Az egy év előttihez képest az előző számsor nem mutat javulást, az utóbbinál azonban 22·5% volt a növekedés. A *táviratok darabszáma*, a július havi közel 26%-os növekedés után, augusztusban 5·4%-kal visszaesett s így a múlt évvel szemben is csak 10·1% volt a növekedés. A *helyibeszélgetések* száma évszaki erők behatása alatt mind e két hónapban jelentős arányban csökkent (—8·3%, —5·4%). Az augusztus havi adat azonban a hanyatlás ellenére is 14·5%-kal múlta felül a múlt év ugyanazon hónapjának eredményét. A *távbeszélő-főállomások száma* augusztus hó végén már 141.802-t tett, szemben a júliusi 141.612 és az egy év előtti 129.262-vel. A *rádióvevőberendezések* számának az év eleje óta minden megszakítás nélkül tartó emelkedése, a kedvezőtlen évszaki erők ellenére, úgy júliusban, mint augusztusban is tovább folytatódott. Augusztus hó végén Magyarországon már 542.443 rádióvevőengedélyest tartottak nyilván. Egy év leforgása alatt, részben az ország területi megnövekedése folytán 74.523-mal szökött magasabbra a vevőengedélyesek száma, amiből Budapestre 21.227 esett.

Áralakulás.

A második félév eddig eltelt időszakában az árszínvonal ugrásszerűen emelkedett. Az 1929 = 100 alapra számított hivatalos nagykereskedelmi árindex két hó leforgása alatt 5·3 ponttal 104-re szökött s ekkor a múlt évi augusztus havinál már 17·7 ponttal állott magasabban. Az árindex két főkomponense közül a „mezőgazdaság és állattenyésztés“ indexe augusztus végén 102·4-en állott, két hónap alatt 10·2, egy év alatt pedig 26·1 pontos emelkedés következett be. Az „ipari anyagok és termékek“ indexe mérsékeltebb arányban emelkedett, mert augusztus végén csak 104·5-ön állott, szemben a július hó végi 103·9 és az egy év előtti 92·6-del. Ami a mezőgazdasági árszínvonal alakulását illeti, meg kell jegyezni, hogy az állati eredetű termékek ára a növényi eredetűekével szemben sokkal lassabb ütemben emelkedett. Az *állati eredetű* termékek csoportindexének augusztus hó végi 88·4-es állása 4·1 ponttal haladta meg az előző havit, a múlt évinél azonban 22·4 ponttal állott magasab-

Gazdasági jelzőtábla.*)

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 9								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	
Népmozgalom. ²⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.190	7.277	9.159	5.120	6.439	9.591	5.476	4.611	6.630	6.557
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·2	8·6	11·8	6·0	7·8	11·1	6·6	5·4	7·7	7·9
3	Élveszületés	"	15.183	16.199	15.359	17.814	16.419	16.490	15.243	15.511	16.961	17.966
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	20·1	19·1	19·7	20·7	19·8	19·2	18·4	18·0	19·7	21·6
5	Halálozás	"	10.885	11.454	13.012	13.312	12.445	10.973	10.382	10.312	10.096	9.879
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·4	13·5	16·7	15·5	15·0	12·8	12·5	12·0	11·7	11·9
7	Egy éven aluli elhalt	"	1.994	2.039	2.034	2.330	2.459	1.872	1.917	2.030	2.247	2.190
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszületésre	"	13·1	12·6	13·2	13·1	15·0	11·4	12·6	13·0	13·2	12·2
9	Gümőkórban elhalt	"	1.070	1.114	1.346	1.546	1.464	1.344	1.101	1.004	810	791
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·38	1·32	1·73	1·80	1·76	1·56	1·33	1·17	0·94	0·95
11	Természetes szaporodás	"	4.298	4.745	2.347	4.502	3.974	5.517	4.861	5.199	6.865	8.087
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·7	5·6	3·0	5·2	4·8	6·4	5·9	6·0	8·0	9·7
13	Kivándorolt	"	134	179	210	184	191	190	133	218	192	22
14	Visszavándorolt	"	19	16	7	13	13	30	30	8	25	9
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.189·8	1.183·5	1.232·6	1.273·5	1.214·5	1.242·7	1.273·7	1.265·0
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	788·6	783·3	830·7	860·1	814·8	841·0	864·9	857·2
17	Nő	"	—	—	401·2	400·2	401·9	413·4	399·7	401·7	408·8	407·8
Munkánélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	16.703	16.039	20.929	20.122	19.899	18.664	16.924	15.842	14.064	10.904
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	9.694	8.909	11.656	11.505	11.158	10.178	9.304	8.976	8.209	6.225
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	1.093	867	1.090	1.146	884	807	842	827	726	732
21	Szakszervezeti munkánélküli együtt	"	17.796	16.906	22.019	21.268	20.783	19.471	17.766	16.669	14.790	11.636
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	17.214	17.743	13.533	16.970	18.652	19.447	19.726	19.206	21.920	19.040
23	Munkakereső	"	47.426	48.348	57.418	58.107	53.795	50.046	46.876	44.846	42.670	41.712
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	283	282	424	342	288	257	238	233	195	219
25	Munkaközvetítés	"	13.650	13.702	11.182	13.714	14.579	14.810	15.355	14.935	15.608	13.026
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	79·8	77·8	82·6	80·8	78·2	76·2	77·8	77·8	71·2	68·4
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·62	0·66	0·65	0·55	0·62	0·62	0·65	0·62	0·69	0·74
28	Asztalos	"	0·55	0·58	0·48	0·51	0·53	0·56	0·57	0·59	0·61	0·61
29	Szabó	"	0·62	0·67	0·62	0·62	0·66	0·64	0·62	0·66	0·76	0·68
30	Kőműves	"	0·70	0·81	·	·	0·78	0·78	0·78	0·79	0·79	0·86
31	Napszámos	"	0·39	0·45	0·42	0·46	0·40	0·42	0·48	0·46	0·44	0·47
32	Gyári munkásnő	"	0·24	0·29	0·26	0·29	0·27	0·29	0·30	0·29	0·29	0·29
33	Napszámosnő	"	0·33	0·36	0·31	0·30	0·35	0·35	0·33	0·37	0·37	0·36
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	868·4	922·5	800·0	901·1	832·7	907·8	884·1	820·7	980·7	1.028·1
35	Barnaszén ³⁾	"	6.931·4	7.932·0	7.896·4	8.090·6	6.701·4	6.565·3	6.208·0	6.566·3	7.626·3	8.588·2
36	Vasérc és vassalak ³⁾	"	308·3	535·8	494·1	618·5	485·1	598·1	485·9	529·4	592·7	495·3
37	Finomításra való nyers vas	"	279·1	341·1	332·7	401·4	355·5	408·4	337·4	326·0	369·5	286·4
38	Szesz	1.000 hl.	27·8	40·4	57·9	50·7	42·1	46·1	25·2	19·5	31·3	2·2
39	Cukor ³⁾	1.000 q	106·1	108·6	0·0	0·0	0·0	0·2	0·0	0·2	0·2	54·5
Budapest Sziöv. Elektromos Művei												
40	Villamosáram ⁴⁾	1.000 kw. óra	30.004	33.246	31.160	33.415	28.809	30.543	29.540	30.113	31.122	34.128
41	Motorikus célra elosztott áram ⁵⁾	"	13.975	16.324	14.892	13.716	15.350	14.157	16.538	16.920	14.502	18.290
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ⁵⁾	"	5.942	6.183	8.688	7.644	6.913	5.657	4.964	4.323	1.669	5.638
43	Egyéb célokra elosztott áram ⁶⁾	"	4.211	3.992	4.612	4.969	4.089	4.474	3.414	3.728	168	3.833
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	274.174	274.567	274.689	273.914	273.002	273.819	274.034	273.874

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32.) — ¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1940 január havától Kárpátalja adatai is bennfoglaltatnak. — ³⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. — ⁴⁾ A vásártolt árammennyiséggel együtt. — ⁵⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ⁶⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	1940								Unités	Désignation	
			január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
7.563	11.326	7.639	8.922	7.519	7.126	5.940	9.676	6.149	4.506	4.812	nombre	Mouvement de la population.²⁾	
8·8	13·6	8·9	9·7	8·8	7·7	6·7	10·5	6·9	4·9	5·2			Mariages
16.290	15.035	14.555	19.397	18.741	20.628	18.731	18.464	17.092	18.690	19.349		Mariages pour 1000 habitants	2
18·9	18·1	16·9	21·1	21·9	22·4	21·1	20·0	19·2	20·3	21·0		Nés vivants	3
10.855	9.900	10.998	15.312	14.894	17.509	16.228	13.617	11.591	11.197	11.900		Nés vivants pour 1000 habitants	4
12·6	11·9	12·8	16·6	17·4	19·0	18·3	14·8	13·0	12·2	12·9		Décès	5
2.003	1.601	1.740	2.471	2.917	3.851	3.844	2.499	2.115	2.107	2.470		Décès pour 1000 habitants	6
12·3	10·6	12·0	12·7	15·6	18·7	20·5	13·5	12·4	11·3	12·8		Décédés au-dessous d'un an	7
864	837	897	1.359	1.288	1.509	1.578	1.655	1.341	1.140	983		Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
1·00	1·01	1·04	1·48	1·50	1·64	1·78	1·80	1·51	1·24	1·07		Décès par tuberculose	9
5.435	5.135	3.557	4.085	3.847	3.119	2.503	4.847	5.501	7.493	7.449		Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
6·3	6·2	4·1	4·5	4·5	3·4	2·8	5·2	6·2	8·1	8·1		Accroissement naturel	11
212	207	212	231	174	243	226	157	1	6	—		Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
19	8	14	25	15	5	13	15	19	5	1		Émigrés	13
												Émigrés rentrés	14
												Marché du travail.	
1.302·2	1.325·2	1.224·6	1.240·8	1.261·3	1.246·2	1.331·4	1.364·6	1.341·6			1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
												Dont:	
882·8	894·9	810·0	817·5	834·0	816·6	881·0	902·2	881·8				Sexe masc.	16
419·4	430·3	414·6	423·3	427·3	429·6	450·4	462·4	459·8				Sexe fémin.	17
												Chômeurs:	
10.736	11.054	12.359	13.091	15.367	15.365	13.089	11.232	8.527	7.574	7.210	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
5.894	5.763	6.220	6.746	7.773	8.678	6.783	6.656	5.726	5.017	4.791		Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
722	769	774	788	729	636	569	565	492	431	441		Aux syndicats soc. chr. de Budapest	20
11.458	11.823	13.133	13.879	16.096	16.001	13.658	11.797	9.019	8.005	7.651		Chômeurs syndiqués au total	21
												Bureaux de placem., offic. et privés grat.:	
20.531	17.283	13.534	15.074	17.010	17.278	23.025	20.494	20.220	23.045	20.337	nombre	Offres d'emploi	22
44.834	43.799	41.811	46.767	48.239	47.028	48.955	42.826	40.396	40.641	37.897		Demandes d'emploi	23
218	253	308	310	283	272	213	209	199	176	186		Demandes pour 100 offres d'emploi	24
15.488	13.537	11.160	12.220	13.168	12.993	17.393	15.286	14.244	17.064	15.741		Placements	25
75·4	78·3	82·4	81·1	77·4	75·2	75·5	74·5	70·4	74·0	77·4		Placem. pour 100 offres d'emploi	26
												Salaires horaires offerts:	
0·74	0·75	0·71	0·70	0·72	0·77	0·77	0·83	0·85	0·85	0·84	pengős	Ferblantiers	27
0·68	0·60	0·62	0·57	0·61	0·63	0·66	0·70	0·69	0·77	0·75		Menuisiers	28
0·69	0·71	0·75	0·80	0·75	0·71	0·61	0·75	0·71	0·78	0·85		Tailleurs	29
0·90			0·82	0·86	0·92	0·81	0·97	0·93	0·91	0·93		Maçons	30
0·48	0·50	0·46	0·55	0·57	0·54	0·47	0·53	0·53	0·52	0·51		Journaliers	31
0·33	0·30	0·28	0·30	0·30	0·30	0·36	0·36	0·38	0·33	0·33		Ouvrières de fabrique	32
0·40	0·41	0·39	0·41	0·35	0·44	0·40	0·41	—	0·41	0·43		Journalières	33
												Production.	
1.037·2	1.023·4	967·3	1.050·8	977·9	982·8	1.138·7	968·7	977·3	1.073·2	1.026·4	1.000 q	Houille	34
9.270·3	9.436·0	8.981·6	9.601·5	8.932·4	9.197·0	9.117·9	8.118·8	7.990·2	8.256·4	8.212·9		Lignite ³⁾	35
532·2	617·8	489·3	—	—	—	—	—	—	—	—		Minerai de fer et scorie de fer ³⁾	36
288·5	358·3	344·7	—	—	—	—	—	—	—	—		Fonte à affiner	37
15·3	49·2	73·1	59·8	53·2	41·9	43·4	43·0	48·6	21·6	8·2	1.000 hl	Alcool	38
799·0	447·3	1·9	0·0	0·0	0·0	0·0	—	—	0·0	1·0	1.000 q	Sucre ³⁾	39
												Usines Electr. de la V. de Budapest:	
37.213	38.485	38.856	40.767	36.731	36.780	37.156	34.617	32.600	34.169	35.150	1.000 kWh	Energie électrique ⁴⁾	40
19.008	18.958	18.456	17.569	19.391	17.918	19.009	20.821	19.375	18.137	20.128		Energie él. distr. comme force motrice ⁵⁾	41
5.261	6.550	8.359	8.710	9.620	8.691	7.369	6.769	5.946	4.868	1.843		Energie él. distr. pour l'éclairage privé ⁵⁾	42
4.154	4.585	4.696	4.691	5.039	4.414	4.263	4.316	3.998	4.071	3.893		Energie él. distribuée à d'autres fins ⁶⁾	43
275.705	276.389	278.117	279.856	282.592	283.638	283.582	284.392	285.027	285.495	285.619	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ²⁾ Y compris à partir de janv. 1939, la zone nord recouvrée, et à partir de janv. 1940, la Subcarpathie. — ³⁾ A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — ⁴⁾ Y compr. le courant acheté. — ⁵⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ⁶⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés	Egység	1938	1939	1939								
		átlag ¹⁾ <i>Moyennes</i> ¹⁾		február <i>Février</i>	március <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	34·2	40·7	39·3	43·3	38·5	40·7	42·0	40·0	42·8	30·0
E b b ó l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	774·5	490·0	972·6	668·4	679·4	509·7	506·0	398·5	396·6	129·0
47		1.000 P	3.660	2.622	3.856	2.921	2.970	2.978	3.310	2.431	2.579	784
48	Szén	1.000 q	437·2	643·0	954·8	844·6	679·1	555·6	651·5	533·3	573·9	464·9
49		1.000 P	1.236	1.889	2.782	2.516	1.987	1.661	1.829	1.512	1.682	1.393
50	Papiros és papirosárak	q	52.130	73.003	65.761	46.751	54.609	70.763	58.674	79.474	74.425	49.344
51		1.000 P	1.771	2.347	2.069	1.708	1.934	2.200	1.907	2.378	2.297	1.698
52	Nyers pamut	q	22.252	22.633	20.391	22.934	23.757	33.328	22.342	25.059	23.473	12.696
53		1.000 P	1.880	1.968	1.618	1.920	1.938	2.738	1.944	2.093	2.046	1.121
54	Gépek és készülékek	q	5.336	5.107	4.478	4.203	5.720	4.433	4.641	4.216	4.995	5.979
55		1.000 P	1.747	1.960	1.751	1.609	2.153	1.654	1.801	1.990	1.899	1.866
56	Nyers bőr	q	13.170	14.404	12.737	14.249	18.460	17.672	20.597	22.988	21.368	10.162
57		1.000 P	1.688	1.667	1.441	1.623	1.968	1.997	2.430	2.600	2.236	1.128
58	Nyers dohány	q	1.332	1.580	377	242	14	760	4.642	2.656	1.865	1.640
59		1.000 P	540	640	195	29	4	243	2.148	1.039	694	603
60	Selyem és selyemfonál	q	2.011	3.436	2.392	3.122	2.542	2.862	2.929	3.252	3.339	3.871
61		1.000 P	720	1.152	785	1.050	1.046	996	1.332	1.028	1.106	1.236
62	Ásványolaj	1.000 q	174·5	148·5	216·7	227·8	129·4	215·5	180·0	206·2	199·4	104·7
63		1.000 P	1.344	1.301	1.699	1.663	1.056	1.769	1.548	1.794	1.913	997
64	Pamutszövet	q	479	666	487	660	643	531	546	511	538	523
65		1.000 P	297	432	304	439	409	372	378	312	385	429
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	43·5	50·5	49·6	42·8	49·0	46·8	43·5	48·1	61·1	37·8
E b b ó l:												
67	Szarvasmarha	drb.	4.555	6.220	2.723	2.710	3.151	6.635	11.567	9.741	7.241	6.848
68		1.000 P	1.955	2.682	1.514	1.564	1.572	2.748	4.917	4.150	2.908	2.827
69	Baromfi	q	21.003	16.865	17.159	12.284	8.062	5.553	6.375	5.573	8.063	8.047
70		1.000 P	2.203	2.047	1.952	1.370	859	656	767	780	1.129	1.235
71	Búza	1.000 q	363·4	839·9	770·1	461·8	644·9	643·7	437·3	527·5	1.590·9	1.255·8
72		1.000 P	5.692	10.027	12.405	6.531	6.729	6.245	4.416	573·8	22.231	11.497
73	Liszt	1.000 q	29·3	61·1	22·6	40·4	82·2	63·6	46·7	8·0	3·2	32·2
74		1.000 P	691	1.349	574	1.042	2.066	1.562	1.114	65	35·0	350
75	Villamos gépek és készülékek	q	2.230	1.529	1.268	931	1.614	1.019	1.799	1.278	1.927	1.539
76		1.000 P	2.122	1.927	1.746	3.566	2.088	1.260	1.788	1.532	2.370	1.876
77	Sertés	drb.	19.066	31.857	27.096	28.305	39.759	41.695	31.461	32.780	24.172	21.821
78		1.000 P	2.855	5.461	4.547	4.760	6.708	7.042	5.309	5.544	4.082	3.688
79	Prémbőr, kikészített	q	333	254	146	273	366	330	393	445	459	149
80		1.000 P	594	494	382	709	913	572	672	727	815	152
81	Tojás	q	11.736	8.629	18.425	24.091	27.662	14.186	5.208	2.976	606	997
82		1.000 P	881	806	1.840	1.744	2.740	1.437	548	255	54	122
83	Toll	q	2.128	2.917	2.906	3.753	2.471	3.489	3.624	2.289	2.737	2.076
84		1.000 P	1.095	1.453	1.153	1.431	1.245	1.712	1.595	899	1.527	1.180
85	Friss gyümölcs	1.000 q	25·7	48·7	0·7	0·2	0·1	0·4	29·1	146·1	234·4	78·8
86		1.000 P	819	1.251	104	20	11	18	1.266	5.236	4.772	1.288
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 9·3	+ 9·7	+ 10·3	— 0·5	+ 10·5	+ 6·1	+ 1·5	+ 8·1	+ 18·3	+ 7·8
Vasúti forgalom: ¹⁾ ⁴⁾												
88	Szállított áru ²⁾ ³⁾	1.000 t.	1.674	1.987	1.568	1.652	1.655	1.780	1.731	1.884	2.331	2.478
89	Árutonna-kilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	217·6	277·3	228·6	231·5	234·9	259·8	230·5	232·4	316·9	334·4
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	113.891	139.218	101.543	112.346	113.447	124.519	127.811	138.753	165.829	179.233
91	Szállított utas ²⁾	1.000	6.724·6	8.082·3	6.738·9	7.637·1	8.524·1	8.059·2	8.213·5	8.086·9	8.350·0	8.740·2
92	Utakilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	203·2	248·3	182·0	214·7	295·7	257·9	254·9	251·0	294·1	288·0

¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ³⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek. — ⁴⁾ 1938. november havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1939. április havától Kárpátalja forgalmával együtt.

			1 9 4 0								Unités	Désignation	
október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
Commerce et transports.													
Commerce extérieur :													
37·8	44·6	50·6	46·3	41·2	1,000.000 p	Importations totales	45
208·2	315·5	507·1	313·3	293·9	1.000 q	Dont :	46
1.219	2.011	3.383	2.171	2.174	1.000 p	Bois bruts et ouvrés	47
549·6	554·5	702·5	758·5	537·8	1.000 q	Charbon	48
1.644	1.724	2.068	2.344	1.548	1.000 p		49
104.068	118.889	120.071	64.558	34.697	q	Papier et articles en papier	50
3.288	3.615	4.065	2.174	1.322	1.000 p		51
11.443	17.129	28.107	34.635	21.729	q	Coton brut	52
1.103	1.645	2.680	3.531	2.208	1.000 p		53
3.848	6.853	8.360	11.210	6.110	q	Machines et appareils	54
1.512	2.857	2.998	2.922	2.287	1.000 p		55
4.846	8.472	8.003	6.644	7.502	q	Peaux brutes	56
704	1.226	1.169	931	1.163	1.000 p		57
5.404	366	464	369	142	q	Tabacs bruts	58
2.030	182	268	170	65	1.000 p		59
4.391	5.398	4.639	5.513	4.120	q	Soie et fils de soie	60
1.512	1.849	1.556	1.988	1.568	1.000 p		61
39·5	80·0	90·5	14·7	6·4	1.000 q	Huile minérale	62
422	919	1.133	231	237	1.000 p		63
842	1.200	1.210	1.685	1.812	q	Tissus de coton	64
544	715	710	1.140	1.036	1.000 p		65
52·5	59·5	64·7	46·0	39·3	1,000.000 p	Exportations totales	66
6.497	7.268	7.008	10.556	7.587	tête	Dont :	67
2.553	2.966	2.742	4.211	3.130	1.000 p	Bêtes à cornes	68
23.520	43.362	42.493	13.834	15.762	q	Volaille	69
3.230	5.051	5.041	1.693	1.829	1.000 p		70
1.252·0	1.150·1	971·8	436·6	225·0	1.000 q	Froment	71
13.452	13.452	11.838	5.302	2.224	1.000 p		72
87·9	106·2	222·7	87·8	23·2	1.000 q	Farine	73
1.311	2.336	5.291	2.367	514	1.000 p		74
1.963	1.845	1.797	1.432	984	q	Machines et appareils électriques	75
2.462	2.341	2.304	2.250	1.470	1.000 p		76
27.534	30.580	30.984	42.491	29.290	tête	Porcs	77
5.094	5.552	5.556	7.619	5.111	1.000 p		78
172	148	132	49	48	q	Pelleteries apprêtées	79
310	295	279	95	94	1.000 p		80
440	795	6.730	77	—	q	Oeufs	81
60	90	669	10	—	1.000 p		82
2.063	2.673	2.849	2.116	1.748	q	Plumes	83
1.248	1.604	1.827	1.232	978	1.000 p		84
45·0	33·6	15·1	13·5	0·6	1.000 q	Fruits frais	85
653	1.039	526	68	38	1.000 p		86
+ 14·7	+ 14·9	+ 14·1	- 0·3	- 1·9	1,000.000 p	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+)	87
Trafic des chemins de fer:^{1) 4)}													
2.817	2.485	2.053	1.729	1.466	2.174	2.377	2.381	2.384	2.190	2.283	1.000 t.	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
375·6	373·4	315·7	267·9	231·3	339·7	360·3	352·7	354·5	333·4	345·7	1,000.000 km	Tonnes kilom. ^{2), 3)}	89
190.547	168.865	138.493	118.911	98.993	143.309	162.620	159.577	159.153	144.557	153.087	nombre	Wagons chargés ²⁾	90
9.248·3	8.707·9	9.103·8	8.065·7	6.945·1	8.618·4	8.322·0	9.071·7	9.578·1	8.315·5	8.568·3	1.000	Voyageurs transportés ²⁾	91
263·1	247·7	273·7	226·7	195·2	242·3	289·0	290·3	306·5	297·3	306·3	1,000.000 km	Voyageurs kilomètres ^{2), 3)}	92

¹⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ²⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ³⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires. — ⁴⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé; à partir d'avril 1939, y compris la Subcarpathie.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 9								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	
Postaforgalom: ⁴⁾												
93 Levélküldemény ²⁾	1.000 db	42.496	50.666	43.084	55.267	50.757	51.363	45.560	47.237	50.764	52.068	
94 Csomagküldemény	"	889.0	1084.4	894.3	1.003.5	987.3	1.023.5	989.5	1.024.6	1.040.0	1.120.9	
95 Postautalvány	1.000 db	908.3	1149.7	1.003.4	1.149.2	1.117.4	1.161.8	1.172.3	1.159.5	1.178.9	1.195.6	
96	1.000 P	63.639	76.955	67.701	70.590	71.268	75.535	74.679	76.741	80.970	85.370	
97 Távirat	1.000 db	262.4	326.6	246.0	309.5	292.7	331.0	321.4	349.4	412.5	363.5	
98 Budapesti helyi beszélgetések	1.000	11.168	11.813	11.621	10.663	11.720	12.060	11.968	11.433	10.425	12.185	
99 Helyközi beszélgetés	"	470.2	608.7	452.7	510.6	548.2	648.7	608.3	664.6	717.6	716.1	
100 Távbeszélő főállomás	szám	—	—	124.491	125.276	126.354	127.386	127.985	128.637	129.262	130.433	
101 Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	461.959	465.510	467.997	468.184	470.334	468.290	467.920	470.930	
102 Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	148.981	149.067	149.471	149.427	149.303	148.727	148.260	149.239	
Áralakulás: ⁵⁾												
Nagykereskedelmi árinдекс:												
103 Főátlag	1929 = 100	86.8	86.3	85.2	86.0	86.2	85.5	84.9	85.3	86.3	86.5	
104 Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei	"	73.4	75.2	73.3	75.6	76.0	74.5	73.3	74.3	76.3	75.8	
105 Allati eredetű termékek	"	65.6	65.6	65.4	64.1	63.9	64.5	63.8	64.6	66.0	67.4	
106 Növényi eredetű termékek	"	76.9	79.5	76.9	80.8	81.5	79.1	77.7	78.8	81.0	79.6	
107 Mezőgazdasági ipar termékei	"	103.0	93.9	95.0	95.0	94.8	93.3	92.4	91.5	92.4	92.7	
108 Gyarmatárúk	"	122.1	154.8	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.3	
109 Ipari anyagok és termékek	"	93.3	93.1	92.1	92.0	92.0	92.1	92.2	92.4	92.6	93.4	
110 Nyersanyagok	"	99.7	101.8	99.2	99.0	99.3	99.4	99.7	99.8	100.4	104.4	
111 Gyártmányok	"	92.5	91.7	91.0	90.9	90.9	91.0	91.1	91.3	91.4	91.6	
112 Tüzelő anyagok	"	103.8	102.6	103.5	103.5	102.7	102.1	102.0	102.0	101.8	101.6	
113 Agrároló ³⁾	"	20.6	18.0	19.5	16.8	16.4	18.1	19.5	18.6	16.5	17.2	
Megélhetési index:												
114 Összesen lakbérrel	1913 = 100	103.1	101.6	100.9	100.7	101.1	101.1	101.6	101.1	102.3	102.3	
115 Összesen lakbér nélkül	"	108.4	106.4	105.5	105.2	105.8	105.7	106.4	105.8	107.3	107.3	
116 Élelmezés	"	95.4	92.8	91.3	90.9	91.8	91.6	92.7	91.9	94.3	94.4	
117 Ruházat	"	134.9	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	
118 Fűtés, világítás	"	138.1	137.5	138.1	138.1	138.1	138.1	137.7	137.7	136.7	136.4	
119 Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	
Nagykereskedelmi árak:												
120 Búza tiszavidéki 78 kg-os	P/q	21.25	20.31	20.50	20.90	20.75	20.50	19.85	19.80	19.95	20.08	
121 Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	16.59	14.24	13.85	14.78	14.60	13.50	13.20	14.25	14.10	14.10	
122 0-ás liszt	P/kg	0.88	0.37	0.37	0.37	0.37	0.37	0.36	0.36	0.37	0.37	
123 2-es „	"	0.37	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	0.35	0.35	0.36	0.36	
124 6-os „	"	0.31	0.28	0.29	0.29	0.29	0.28	0.27	0.26	0.26	0.27	
125 Tengeri, tiszántúli származású	P/q	15.43	17.33	14.43	16.40	17.05	16.75	16.68	18.05	19.58	18.80	
126 Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.59	1.63	1.50	1.58	1.57	1.56	1.61	1.64	1.62	1.71	
127 Borjú	P/kg élőszűly	0.97	0.84	0.92	0.79	0.82	0.95	0.87	0.83	0.86	0.84	
128 Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1.06	1.07	0.99	1.00	1.01	1.04	1.04	1.06	1.15	1.13	
129 Sertézsír	P/kg	1.60	1.55	1.50	1.50	1.40	1.40	1.44	1.46	1.56	1.68	
130 Tojás, friss teatojás	P/kg	1.39	1.50	1.25	1.15	1.15	1.17	1.22	1.21	1.39	1.40	
131 Borjúbőr	P/kg	1.75	1.73	1.70	1.70	1.75	1.75	1.70	1.70	1.75	1.75	
132 Marhabőr	P/kg	1.14	1.26	1.20	1.20	1.28	1.25	1.25	1.25	1.30	1.32	
133 Nyers gyapjú A/AA minőségű	"	1.64	1.66	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	
134 Nyers pamut, amerikai	"	1.50	1.69	1.50	1.46	1.49	1.60	1.65	1.68	1.58	1.88	
135 Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	
136 Kőszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	—	—	—	
137 Árpa takarmányozásra I. r.	"	16.87	16.78	16.15	17.18	18.33	16.75	14.68	16.38	16.95	16.80	
138 Zab I. r.	"	17.36	20.52	19.58	22.73	22.78	23.—	22.58	18.43	20.35	19.25	
139 Burgonya, Ella	"	6.97	8.07	8.15	8.25	8.10	7.75	8.15	8.75	7.90	7.90	
140 Maláta	"	28.42	27.1	24.—	24.—	25.—	25.—	25.—	25.—	25.—	29.—	
141 Cukor, kocka	"	124.54	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	

¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bennfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1939. április havától Kárpátalja forgalmával együtt. — ⁵⁾ Új mérlegelt nagykereskedelmi árinдекс. — ⁶⁾ Egységes búzakenyérlistát.

1940											Unités	Désignation	
okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
												Trafic postal :⁴⁾	
51.949	50.336	62.458	50.836	48.809	60.032	52.693	52.759	51.369	58.423	50.366	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93
1.239·3	1.231·8	1.543·6	1.072·4	968·2	1.121·9	1.094·0	1.104·3	1.058·3	1.146·7	1.131·3	"	Colis	94
1.289·9	1.190·0	1.169·8	1.081·2	1.044·3	1.010·9	1.119·7	1.065·2	1.064·8	1.167·1	1.179·2	1.000 unités	} Mandats-poste	95
86.648	81.304	90.775	78.696	82.188	74.472	83.595	83.070	82.046	91.952	99.204	1.000 p		
348·5	333·4	334·9	329·1	344·2	368·8	345·3	403·2	381·1	479·7	454·0	1.000	Télégrammes	97
12.203	12.612	12.681	12.407	13.932	13.133	13.281	13.361	13.766	12.625	11.940	1.000	Conversations locales à Budapest	98
676·3	657·0	627·8	631·0	708·3	695·4	707·7	711·0	693·2	866·4	842·8	"	Conversations interurbaines	99
121.372	132.297	133.954	135.242	136.323	137.557	138.748	139.927	141.443	141.612	141.802	nombre	Postes téléphoniques principaux	100
476.818	488.843	499.368	511.410	519.675	528.589	531.990	534.873	537.620	539.963	542·443	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	101
150.598	154.797	157.538	160.740	163.182	165.424	166.887	167.065	168.495	169.193	169.487	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	102
												Mouvement des prix :⁵⁾	
												Indice des prix de gros :	
87·5	88·2	89·2	91·7	93·0	93·6	94·3	97·5	98·7	101·9	104·0	1929 = 100	Moyennes générales	103
75·9	76·3	77·8	83·4	86·3	87·1	87·9	90·3	92·2	99·4	102·4	"	Produits de l'agriculture et de l'élevage	104
66·8	68·4	67·7	71·5	75·9	76·2	77·9	83·9	83·1	84·3	88·4	"	Produits d'origine animale	105
80·0	79·9	82·5	88·8	91·0	92·1	92·5	93·2	96·4	106·3	108·8	"	Produits végétaux	106
93·8	95·0	95·7	96·6	95·8	96·3	96·5	98·9	99·0	99·0	104·2	"	Produits de l'industrie agricole	107
242·0	258·0	258·0	258·0	258·0	258·0	258·0	259·4	259·4	259·4	259·4	"	Denrées coloniales	108
94·5	95·3	96·0	96·5	97·0	97·4	98·1	102·2	103·1	103·9	104·5	"	Matières nécess. à l'indust. et prod. industr.	109
105·5	107·2	108·6	108·7	108·7	108·7	109·7	109·9	110·8	111·2	111·3	"	Matières premières	110
92·9	93·2	93·5	94·1	94·7	95·1	95·8	100·2	100·8	101·8	102·6	"	Objets fabriqués	111
101·6	101·6	105·0	105·3	105·2	105·7	105·7	113·5	116·9	117·8	118·0	"	Combustibles	112
18·3	18·1	16·8	11·4	8·9	8·4	8·2	9·9	8·5	2·4	0·2	"	Ciseaux agricoles ³⁾	113
												Indice du coût de la vie :	
102·2	102·0	102·3	103·9	105·1	105·4	105·5	107·6	108·3	110·4	110·8	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	114
107·2	106·9	107·4	109·5	111·0	111·4	111·6	114·3	115·2	118·0	118·5	"	Au total, non compris le loyer	115
94·2	93·8	94·0	97·1	97·3	98·4	99·4	102·2	102·6	104·7	105·3	"	Alimentation	116
134·3	134·3	134·3	134·3	136·9	136·9	136·9	142·4	144·5	151·7	151·7	"	Vêtement	117
136·4	136·4	138·5	138·5	144·3	142·2	138·5	138·5	140·5	141·0	141·0	"	Chauffage et éclairage	118
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	119
												Prix de gros :	
20·15	20·30	20·45	20·55	20·65	21·00	21·00	21·00	21·00	23·00	23·00	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 ko	120
14·13	15·03	15·23	15·83	16·13	16·43	16·58	16·73	16·73	19·00	19·00	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	121
0·38	0·38	0·38	0·38	0·38	0·38	0·38	0·39	0·39	0·42	0·42	1 kg, en pengós	Farine No 0	122
0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·33	0·33	0·34	0·34	0·36	0·36	"	" No 2	123
0·27	0·27	0·28	0·28	0·33	0·33	0·33	0·34	0·34	0·36	0·36	"	" No 6	124
19·25	17·25	19·75	20·83	21·58	21·43	22·45	22·43	26·13	27·63	25·10	1 q, en pengós	Maïs, de la région d'au delà de la Tisza	125
1·71	1·74	1·76	1·76	1·79	1·82	1·90	2·00	2·05	2·35	2·38	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	126
0·81	0·82	0·73	0·82	0·93	0·93	0·85	1·18	1·03	0·72	1·11	1 kg de poids vif, en p. l	Veaux	127
1·16	1·15	1·10	1·12	1·22	1·23	1·36	1·40	1·39	1·40	1·44	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kilos	128
1·68	1·68	1·80	1·80	1·80	1·80	1·96	1·98	1·98	1·98	1·98	1 kg, en pengós	Saindoux	129
1·88	2·40	2·28	2·30	2·25	1·78	1·45	1·68	1·80	1·68	2·—	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	130
1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	1·79	1·79	1·79	1·79	1·79	"	Cuir de veau	131
1·32	1·32	1·32	1·32	1·32	1·32	1·33	1·28	1·28	1·28	1·28	1 kg, en pengós	Cuir de boeuf	132
1·70	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	2·58	2·58	2·58	2·58	2·58	"	Laine brute	133
1·86	1·92	2·16	2·10	2·07	2·03	2·01	1·90	1·90	1·84	1·84	"	Coton brut, américain	134
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	135
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	"	Houille, prussienne	136
16·80	17·53	17·73	17·93	18·23	18·43	18·63	18·73	18·73	18·73	20·—	"	Orge fourrag., de 1er ordre	137
19·13	19·33	19·73	20·10	20·60	20·93	21·13	21·23	21·23	20·70	20·70	"	Avoine de 1er ordre	138
7·90	8·—	8·—	10·03	11·05	11·05	11·05	11·05	11·05	12·65	9·55	"	Pommes de terre dites Ella	139
29·—	33·—	37·—	37·—	39·—	39·—	39·—	39·—	39·—	39·—	42·—	"	Malt	140
106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	"	Sucre en morceaux	141

1) Pour 1939, moyennes provisoires. — 2) Y compris les lettres recommandées. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles, y compr. les produits de l'élevage, et les prix industriels. — 4) A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé; à partir d'avril 1939, y compr. la Subcarpathie. — 5) Nouvel indice pondéré des prix de gros. — 6) Farine de froment à pain, dite unique.

Megnevezés	Egység	1938	1939	1 9 3 9								
		átlag Moyennes	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.		
142	Ácsolt épületfa	P/m ³	69·29	71·02	69—	69—	69—	69—	69—	70—	71·50	73—
143	Len I.	P/kg.	2·04	2·07	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05
144	Kender	P/kg.	1·04	1·04	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02
145	Rotációs-papiros	P/q	30·16	28·04	28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—
146	Tüzifa	P/q	3·66	3·48	3·75	3·75	3·60	3·40	3·40	3·35	3·35	3·35
Pénz és hitel.												
Magyar Nemzeti Bank:												
147	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	816·3	888·5	895·6	868·0	884·9	879·4	1.038·3	1.087·0
148	Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	466·8	505·6	512·3	458·6	438·4	417·9	576·4	627·0
E r e k é s z l e t :												
149	Arany	1,000.000 P	—	—	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1
150	Deviza és valuta	"	—	—	88·0	87·4	102·2	94·9	93·6	93·5	101·3	97·8
151	Összesen	"	—	—	212·1	211·4	226·3	219·0	217·6	217·5	225·4	221·9
152	Fedezeti arány	%	25·9	—	26·4	25·1	25·1	25·4	25·3	25·3	24·1	—
153	Leszámítolási kamatláb	"	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
154	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·25-6·50	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5
155	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
156	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
157	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	131·4	132·0	131·9	134·9	135·7	140·0	136·4	123·3
158	A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	576·0	554·8	558·8	571·5	590·5	601·4	556·8	524·1
159	Összesen	"	—	—	707·4	686·8	690·7	706·4	726·2	741·4	693·2	647·4
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
160	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	78·1	83·8	78·8	82·1	86·9	77·8	86·8	94·3
161	A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	633·6	621·1	630·9	639·6	654·4	686·8	682·5	704·1
162	Összesen	"	—	—	711·7	704·9	709·7	721·7	741·3	764·6	769·3	798·4
B e t é t e k e g y ü t t :												
163	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	209·5	215·8	210·7	217·0	222·6	217·8	223·2	217·6
164	A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	1.209·6	1.175·9	1.189·7	1.211·1	1.244·9	1.288·2	1.239·3	1.228·2
165	Összesen	"	—	—	1.419·1	1.391·7	1.400·4	1.428·1	1.467·5	1.506·0	1.462·5	1.445·8
166	A 28 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	—	—	117·5	116·0	115·7	117·2	123·1	124·7	115·0	110·1
Tőzsde:												
167	Részvényindex ¹⁾	1928 = 100	111·1	92·1	94·7	84·3	88·3	84·5	76·7	75·6	78·0	102·1
168	Eladott részvény	szám	195.908	123.378	113.350	88.495	62.112	57.617	87.198	63.531	41.629	448.912
169	Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	12·3	8·4	6·0	5·9	4·6	3·5	4·3	3·6	2·5	32·1
Hitelbiztonság:												
170	Csód ²⁾	szám	3	3	1	4	3	4	2	—	2	2
171	Magán- és kényszeregyesség ³⁾	"	76	57	69	88	74	54	54	40	20	35
172	Össz. új fizetéseképtelenségek Magyarorsz. ⁴⁾	"	79	60	70	92	77	58	56	40	22	37
Ebből:												
173	Új fizetéseképtelenség Budapesten	"	25	15	22	31	18	17	12	9	4	6
174	Magán- és kényszeregyesség aktíva Magyarországon ⁴⁾	1.000 P	1.833	3.343	1.788	2.911	1.612	23.928	2.367	617	178	1.263
175	Magán- és kényszeregyesség passzíva Magyarországon ⁴⁾	"	2.888	4.145	2.830	3.743	2.827	25.628	3.485	1.054	334	1.721
176	Magán- és kényszeregyesség aktíva Budapesten	"	963	2.442	1.116	693	663	23.215	1.412	90	32	213
177	Magán- és kényszeregyesség passzíva Budapesten	"	1.568	2.816	1.709	1.201	1.268	24.446	1.830	182	64	410
178	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	szám	3.342	2.832	2.665	3.553	3.290	2.890	2.772	2.467	2.626	3.134
179	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	1.000 P	1.448	1.378	1.235	1.780	1.721	1.457	1.018	1.174	1.250	1.400
180	Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.432	1.192	1.270	1.581	1.424	1.307	1.118	938	1.020	1.192
181	Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	747	723	689	1.014	946	803	518	576	602	617
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :												
182	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	255	220	215	227	245	236	233	229	211	199
183	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	5.123	4.544	4.266	4.639	4.713	4.743	4.938	4.657	4.367	4.289
184	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	261	240	232	245	234	244	220	225	240	265
185	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	5.262	4.850	4.771	4.888	4.416	4.738	4.576	4.353	4.756	5.517
186	Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.254	1.236	1.246	1.238	1.252	1.256	1.227	1.161
187	Zálogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	24.694	24.445	24.712	24.747	25.109	25.414	25.025	23.797
188	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	8.219	6.205	6.905	7.259	6.029	6.790	6·037	6.322	6.002	6.168

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. ³⁾ A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt. — ⁴⁾ 1939 szeptember havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt. — ⁵⁾ 1940 január havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt.

okt. octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	1940								Unités	Désignation		
			január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août				
73.—	73.—	73.—	81·50	83·50	83·50	82.—	85.—	88.—	91.—	91.—	1 m³, en pengós	Bois de construct., charpenté	142	
2·09	2·15	2·15	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	1 kg, en pengós	Lin de 1er ordre	143	
1·07	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	"	Chanvre	144	
28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	30·46	30·46	30·46	30·46	1 q, en pengós	Papier p. rotatives	145	
3·35	3·40	3·80	3·30	3·30	3·30	3·30	3·30	3·30	3·45	3·50	"	Bois à brûler	146	
Monnaie et crédit.														
Banque Nationale de Hongrie :														
082·3	965·3	974·8	953·8	967·9	960·9	975·8	1.039·7	1.077·5	1.157·7	1.199·7	1,000.000 p	Circulation des billets de banque	147	
624·5	593·1	585·3	607·4	599·5	564·8	539·0	646·5	670·2	692·6	849·4	"	Effets escomptés et avances	148	
Encaisse métallique :														
124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	1,000.000 p	Or	149	
83·1	76·4	77·3	76·6	74·5	67·4	63·2	59·0	59·1	57·3	49·7	"	Devises et monnaies	150	
207·2	200·5	201·4	200·7	198·6	191·5	187·3	183·1	183·2	181·4	173·8	"	Total	151	
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	‰	Proportion de la couverture	152	
5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	"	Taux d'escompte	153	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	154	
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	155	
Effectif des dépôts :														
Dépôts d'épargne :														
129·4	131·5	135·4	141·0	143·2	141·9	147·5	140·2	136·4	136·1	138·4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	157	
541·8	554·8	590·8	598·1	601·6	607·5	600·2	572·2	580·4	578·6	580·2	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	158	
671·2	686·3	726·2	739·1	744·8	749·4	747·7	712·4	716·8	714·6	718·5	"	Total	159	
Dépôts s. comptes courants :														
100·5	111·9	116·5	105·4	100·1	110·0	101·8	110·5	124·2	120·0	136·2	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	160	
726·3	737·9	755·8	738·6	735·2	752·7	766·1	757·2	753·8	781·1	775·2	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	161	
826·8	849·8	872·3	844·0	835·3	862·7	817·9	867·7	878·0	901·1	911·4	"	Total	162	
Ensemble des dépôts :														
229·9	243·4	251·9	246·4	243·3	251·9	249·3	250·7	260·6	256·1	274·6	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	163	
268·1	1.292·7	1.346·6	1.336·7	1.336·8	1.360·2	1.366·3	1.329·4	1.334·2	1.359·7	1.355·4	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	164	
498·0	1.536·1	1.598·5	1.583·1	1.580·1	1.612·1	1.615·6	1.580·1	1.594·8	1.615·7	1.629·9	"	Total	165	
114·4	115·8	120·9	121·4	123·8	124·8	123·2	120·8	123·0	122·6	124·2	"	Dép. dans les 28 princ. établ. de c. de prov.	166	
Bourse :														
108·2	110·4	111·5	120·9	119·1	119·1	111·9	104·2	100·2	104·7	107·0	1926 = 100	Indice des actions ¹⁾	167	
20.983	110.217	87.719	151.797	107.129	69.186	77.976	141.332	69.181	59.590	51.299	nombre	Actions vendues	168	
9·9	10·7	8·6	13·9	10·1	5·9	7·6	11·6	6·0	4·1	4·0	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	169	
Sécurité du crédit :														
8	2	5	2	1	2	2	1	2	1	2	nombre	Faillites ²⁾	170	
59	50	34	33	20	17	17	8	16	3	4	"	Concordats privés et judiciaires ³⁾	171	
67	52	39	35	21	19	19	9	18	4	6	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie ⁴⁾	172	
10	7	6	6	10	3	6	4	6	2	2	"	Dont :		
1.912	1.225	519	1.928	426	175	407	79	3.440	54	132	1,000 p	Nouv. insolvabilités à Budapest	173	
2.491	1.841	806	2.216	755	326	673	176	3.775	104	206	"	Concord. privés et judiciaires (actifs en Hongrie ⁴⁾	174	
527	512	219	305	350	103	289	62	120	7	3	"	Concord. privés et judiciaires (passifs en Hongrie ⁴⁾	175	
552	760	294	326	610	171	490	155	265	40	4	"	Concord. privés et judiciaires (actifs à Budapest	176	
2.849	2.436	2.107	2.611	2.360	2.222	1.953	2.264	2.223	1.615	42	nombre	Concord. privés et judiciaires (passifs à Budapest	177	
1.476	1.459	948	2.096	1.284	1.283	1.002	1.325	1.128	1.084	41	1,000 p	Lettres de change protest. en Hongrie ⁵⁾	178	
1.092	1.006	888	947	807	827	637	805	726	549	9	nombre	Lettres de change protest. à Budapest	180	
753	822	466	773	584	582	412	601	470	486	28	1,000 p	Montant des lettres de change protest. à Budapest	181	
Mouvements des monts-de-piété :														
205	205	184	213	188	195	244	228	201	213	200	1,000 reconn.	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	182	
4.485	4.445	4.134	4.504	4.224	4.303	5.306	5.001	4.557	4.652	4.436	1,000 p	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	183	
265	227	225	202	191	196	218	217	197	213	198	1,000 reconn.	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	184	
5.247	4.760	4.738	4.420	4.184	4.034	4.544	4.817	4.344	4.539	4.142	1,000 p	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	185	
1.101	1.079	1.038	1.049	1.046	1.045	1.071	1.082	1.085	1.085	1.088	1,000 reconn.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	186	
23.034	22.719	22.115	22.199	22.239	22.508	23.270	23.454	23.668	23.781	24.075	1,000 p	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	187	
5.232	5.138	2.765	5.846	4.649	4.274	4.991	4.206	3.799	4.438	3.999	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	188	

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ Y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — ⁴⁾ Y compris à partir de sept. 1939, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie. — ⁵⁾ Y compris à partir de janv. 1940, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie.

ban. A *növényi eredetű* termékek áremelkedése főleg az év közepe óta vett nagyobb lendületet. Az index júliusban 9·9 ponttal, augusztusban pedig további 2·5 ponttal 108·8-ig emelkedett. Így a növényi eredetű termékek indexe egy év leforgása alatt 27·8 ponttal, tehát több, mint 34%-kal szökött magasabbra. Az egyéb ipar indexének két komponense közül a *nyersanyagok indexe* stagnációs képet mutat. Egy év leforgása alatt 10·9 ponttal 111·3-ra emelkedett, a *készárúk indexe* pedig a tárgyalt időszakban mérsékelten nőtt s augusztus hó végén 102·6-en állott, az egy év előtti 91·4-del szemben.

Az a gyorsütemű áremelkedés, amely főleg az év közepe óta a mezőgazdasági termékeknel, különösképpen pedig a növényi eredetűeknél bekövetkezett, végre teljesen eltüntette azt a diszparitást, mely a mezőgazdasági termékek és a készárúk ára között a válság folyamán kialakult, s amely a magyar mezőgazdaságot az 1932—33 években olyan katasztrofális helyzetbe hozta. Az agrár-olló tehát egészen összeszűkülte és a mezőgazdasági termékek további árfejlődése minden valószínűség szerint az ipari olló kialakulását fogja előidézni. A mezőgazdasági termékek s az ipari készárúk árszínvonala között még fennálló diszparitás augusztus hó végén mindössze csak 0·2%-ot tett, az egy év előtti még 16·5%-kal szemben.

Megélhetési költségek indexe. A nagykereskedelmi árszínvonalnak az elmúlt két hónapban bekövetkezett gyorsabb ütemű emelkedése a megélhetési költségek alakulásában is erősen éreztette hatását. A megélhetési költségek indexe júliusban 2·8 ponttal 118-ra, augusztusban pedig további fél ponttal 118·5-re emelkedett. Egy évvel ezelőtt az index még csak 107·3-en állott. Az index egyes komponensei közül az élelmezési cikkek csoport-indexén kívül a *ruházati cikkek* jelzőszáma emelkedett jelentős arányban. A félév végéhez képest az index 7·2 ponttal 151·7-re nőtt s ekkor az egy év előttinél is 17·4 ponttal állott magasabban. Az *élelmezési cikkek indexe* augusztus végén 105·3-en állott, szemben az előző hó végi 104·7 és a tavalyi 94·3-del. Mérsékelt arányú emelkedés következett be a *fűtési és világítási cikkek* indexénél is, mely a tárgyalt időszak végén 141·0-on állott, szemben az előző évi 136·7-del.

Pénz és hitel.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységére vonatkozó számsorok közül a jegyforgalom és a váltótárca állománya szenvedett lényegesebb változást.

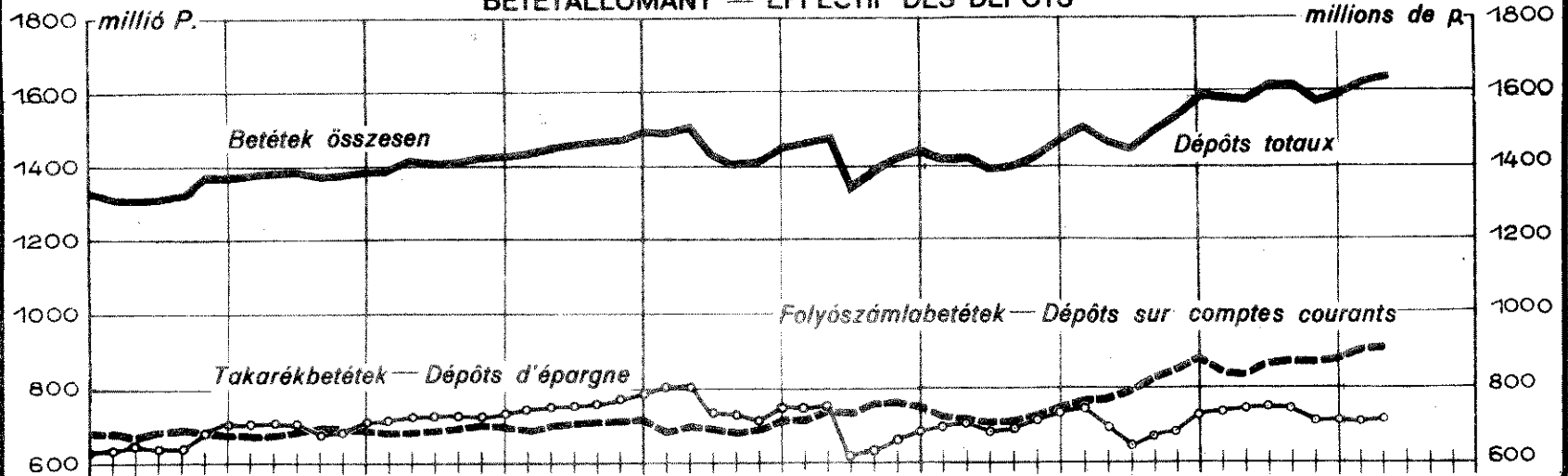
A *jegyforgalomnak* áprilisban megindult emelkedése a tárgyalt hónapokban tovább folytatódott. Július hóban a jegyforgalom 80·2 millió pengővel, augusztusban pedig további 42 millió pengővel 1·199·7 millióra emelkedett. Így az egy év előttihez képest is igen jelentős arányú, több mint 160 millió pengős megduzzadás jött létre. A *leszámított váltók és előlegek* állagánál is számottevő emelkedés következett be. Főleg az augusztus havi növekedés igen jelentős. A váltótárca állománya augusztus végén 849·4 millió pengőt tett s 156·8 millióval haladta meg a július havit, az egy év előttinél pedig 273 millióval állott magasabban. Az *érckészletben* nem következett be lényegesebb változás. Az aranytartalék változatlanul 124·1 millión állott, a devizák és valuták összege azonban az utolsó hónapban 7·6 millió pengővel 49·7 millióra süllyedt, ugyanennyivel hanyatlott, 173·8 millióra az összes érckészlet is. Egy év leforgása alatt az érckészletben 51·6 millió pengős csökkenés mutatkozik.

Betétállomány. A P. K. budapesti pénzügyintézetinél és a Postatakarékpénztárnál elhelyezett betétállomány stagnációs képet mutat. A *takarékbetéteknél* az április hóban bekövetkezett 35·3 millió pengős csökkenésnek még mindig csak egy igen csekély része térült meg. Júliusban még árnyalatilag hanyatlott is a takarékbetétek állaga, augusztusban azonban 3·9 millió pengővel 718·5 millióra nőtt. A múlt évvel szemben azonban valamivel több, mint 25 millió pengős gyarapodás mutatkozik. A *folyószámlabetétek* gyarapodása valamivel kedvezőbb képet mutat. A betétállomány augusztus hó végén 911·4 millión állott, szemben az előző havi 901·1 és az egy év előtti 769·3 millióval. Az *összes betétek állaga* így megközelítette az 1·630 millió pengőt. A július havival szemben is ugyancsak 14·2, az egy év előttivel szemben azonban 167·4 millió pengős növekedés következett be.

Tőzsde. A budapesti értéktőzsdén jegyzett részvények árfolyamának az év eleje óta tartó hanyatlása a félév végével megszűnt, azóta átmeneti javulás következett be, melynek hatása alatt az átlagos árfolyamnívót jelző *hivatalos részvényindex* augusztus végéig 6·8 ponttal 107·0-ra emelkedett. Az 1937 eleje óta tartó besszperiódus folyamán 1939 júliusában kialakult mélyponthoz képest, melyet a részvényindex 75·6-es állása jelez, a részvényindex a múlt év augusztusában megindult háborús hosszmozgalom folyamányaképpen így 31·4 ponttal áll magasabban.

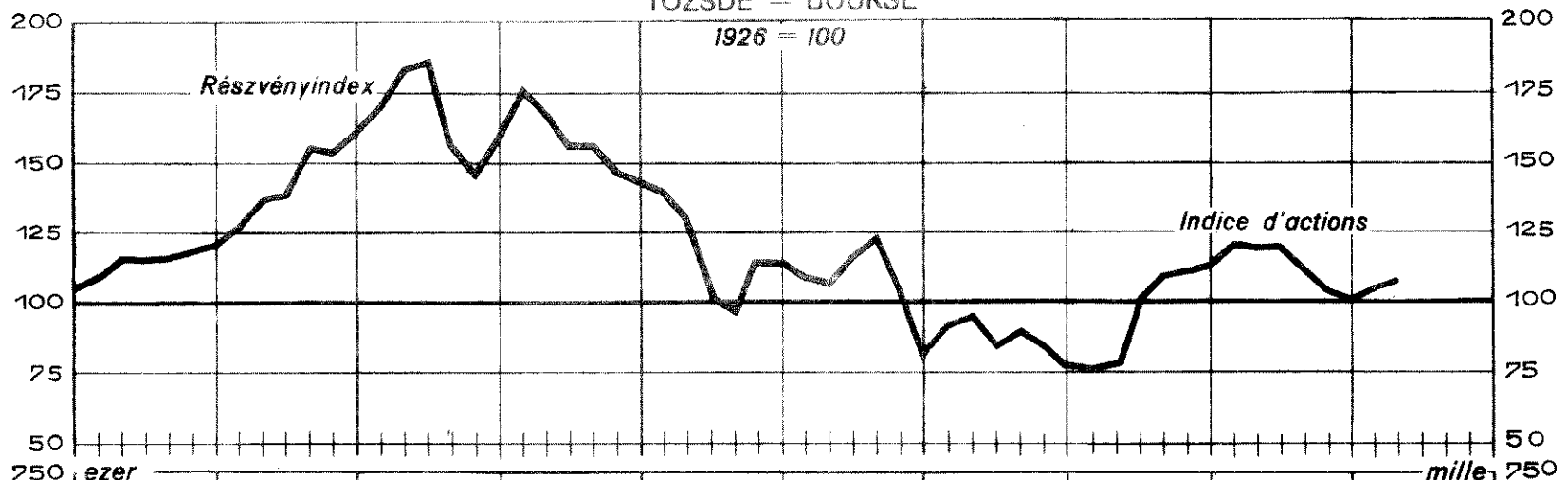
RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

BETÉTÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES DÉPÔTS

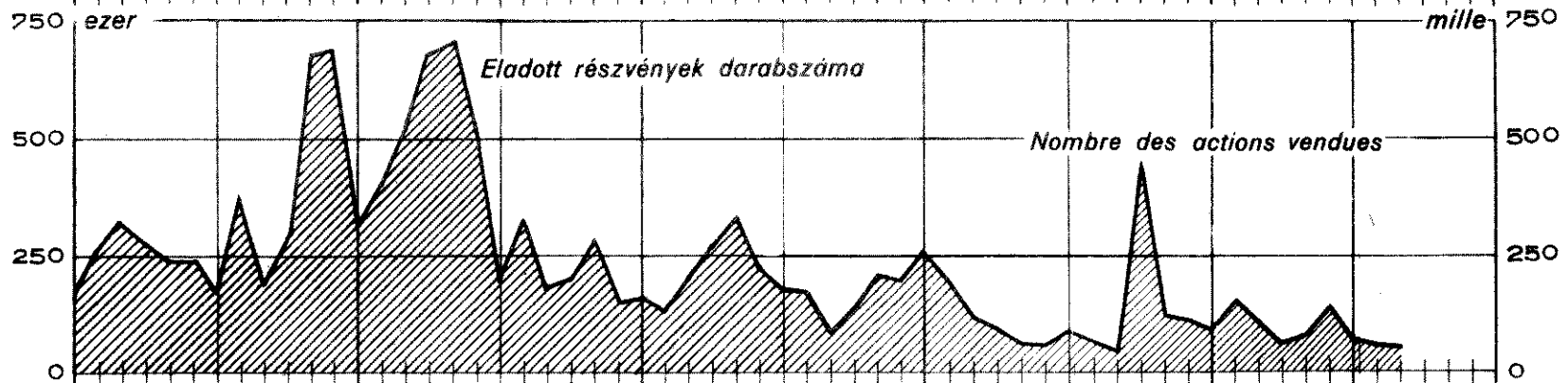
TŐZSDE — BOURSE

1926 = 100

Eladott részvények darabszáma

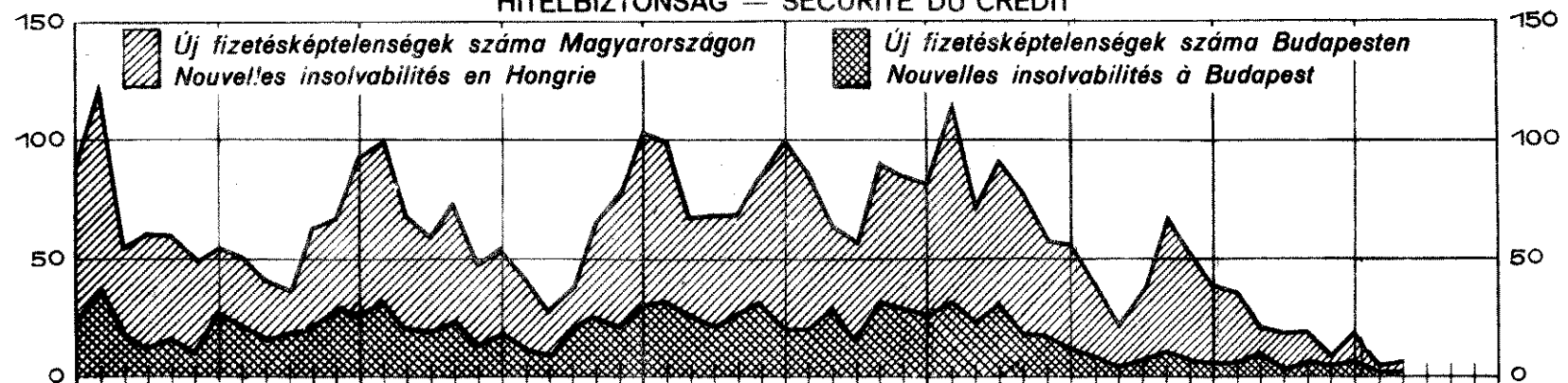
Nombre des actions vendues

HITELBIZTONSÁG — SÉCURITÉ DU CRÉDIT

Új fizetésképtelenségek száma Magyarországon
Nouvelles insolvabilités en Hongrie

Új fizetésképtelenségek száma Budapesten
Nouvelles insolvabilités à Budapest

6 millió P.

Magán- és kényszeregyességek passzívja
Passif des concordats privés et judiciaires

Magán- és kényszeregyességek aktívja
Actif des concordats privés et judiciaires

millions de P.

